

ΕΘΝΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ

1867

Ἐκδοθὲν ὑπὸ Μαρίνου Π. Βρετοῦ.

Τὸ μὲν ἑορτολόγιον ἀνεθεωρήθη παρὰ τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Κ. Εὐσταθίου Κλεοβούλου· τὸ δὲ ἀστρονομικὸν μέρος συνετάχθη παρὰ τοῦ Κυρίου Ἰ. Γ. Παπαδάκη, Καθηγητοῦ τῆς ἀστρονομίας ἐν τῷ Ἀθήνῃσιν Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.

(ΕΤΟΣ Ζ΄.)

(Τιμᾶται ἐν Παρισίοις φράγκων δεκαπέντε.)

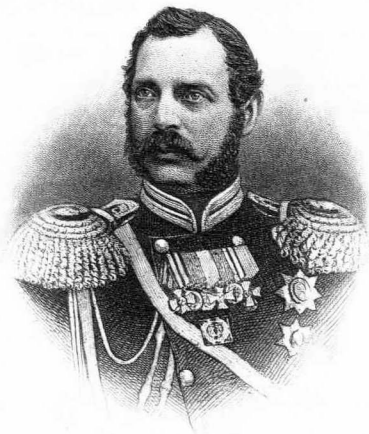
ΠΩΛΕΙΤΑΙ

ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ, RUE DES SAINTS-PÈRES, 49,

καὶ παρὰ τῷ ἐκδότη 8, rue Miroménil,

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ, παρὰ τῷ φωτογράφῳ Κ. Δημητρίῳ Κωνσταντίνῳ.

ΕΦΙΣΤΑΜΕΝ ΤΗΝ ΠΡΟΣΟΧΗΝ ΤΟΥ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ ΕΠΙ ΤΟΥ ΕΠΙΛΟΓΟΥ.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Β
ΑΥΤΟΚΡΑΤΗΣ ΠΑΣΩΝ ΤΩΝ ΡΩΣΙΩΝ

Πορτραίτο του Αυτοκράτορος

Πορτραίτο του Αυτοκράτορος

ΠΑΣΧΑΛΙΟΝ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1845.

Ἰνδικτιῶνος ἔτος ι'.

Ἡλίου Κύκλος α'.

Σελήνης Κύκλος γ'.

Σελήνης Θεμέλιον ς'.

Κρεωφαγίας ἡμέραι νζ'.

Τὸ Τριώδιον ἄρχεται Φεβρουαρίου ε', ἑωθινὸν ε', ἤχος πλ. α'.

Ἡ Ἀπόκρεως, Φεβρουαρίου ιθ'.

Ἡ μεγάλη Τεσσαρακοστὴ ἄρχεται Φεβρουαρίου κζ'.

Ὁ Εὐαγγελισμὸς τῶ σαββάτῳ τῆς δ' ἑβδομάδος.

Νομικὸν Πάσχα, Ἀπριλίου ι'.

Λατίνων Πάσχα, Ἀπριλίου θ'.

Τὸ Ἅγιον Πάσχα, Ἀπριλίου ις'.

Τῆς Ἀναλήψεως, Μαΐου κε'.

Τῆς Πεντηκοστῆς, Ἰουνίου δ'.

Τῶν Ἁγίων Πάντων, Ἰουνίου ια'.

Ἡ νηστεία τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, ἡμέραι ιζ'.

Ἡ μνήμη αὐτῶν, ἡμέρα πέμπτη.

Ἡ παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων, ἡμέρα κυριακῆ.

ΕΘΝΙΚΑΙ ΕΟΡΤΑΙ.

Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις. 25 Μαρτίου.

ΒΑΣΙΛΙΚΑΙ ΕΟΡΤΑΙ.

Τὰ γενέθλια τοῦ βασιλέως Γεωργίου τοῦ Α' . . . 12 Δεκεμβρίου
(ἐγ. τὸ ἔτος 1845).

Τὸ ὄνομα τῆς Α. Μ. τοῦ βασιλέως. 23 Ἀπριλίου.

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ.

Αἱ ἀνατολαὶ καὶ δύσεις τοῦ ἡλίου ἀναφέρονται εἰς τὸν ὀρίζοντα τῶν Ἀθηνῶν.

Τὸ μὲν Π. σημαίνει ἔτος παλαιὸν, τὸ δὲ Ν. νέον ἔτος.

ΕΠΟΧΑΙ.

Ἀπὸ κτίσεως κόσμου, κατὰ τοὺς ἑβδομήκοντα.....	7375
Ἀπὸ τῆς αὐτῆς, κατὰ τοὺς Λατίνους.....	5871
Ἀπὸ τῆς αὐτῆς, καθ' Ἑβραίους.....	5627
Ἀπὸ τοῦ Κατακλισμοῦ.....	5133
Ἀπὸ τῆς πυργοποιίας.....	4620
Ἀπὸ τῆς μοναρχίας Ἑλλήνων, ἐπὶ Ἀλεξάνδρου.....	2196
» » Ρωμαίων ἐπὶ Αὐγούστου.....	1911
Ἀπὸ κτίσεως Κωνσταντινουπόλεως.....	1545
Ἀπὸ τῆς μοναρχίας τῶν Γάλλων.....	1448
Ἀπὸ κτίσεως Ἐνετίας.....	1446
Ἀπὸ Μωάμεθ καθ' ἡμᾶς.....	1245
Ἀπὸ Μωάμεθ κατὰ τοὺς Ὀθωμανούς.....	1284
Ἀπὸ χωρισμοῦ τῶν Ἐκκλησιῶν ἐπὶ Λέοντος Θ' Πάππα Ῥώμης καὶ Μιχαῆλ Κηρουλαρίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως.....	815
Ἀπὸ τῆς Ῥωσικῆς Αὐτοκρατορίας.....	705
Ἀπὸ τῆς εὐρέσεως τῆς ναυτικῆς πυξίδος.....	564
» » τοῦ χαρτίου.....	819
» » τῆς πυροκονίας.....	486
» » τῆς τυπογραφίας.....	427
Ἀπὸ ἀλώσεως Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ Μωάμεθ τοῦ Β', τῷ 1453.....	414
Ἀπὸ ἀνακάλυψιν τῆς Ἀμερικῆς.....	375
Ἀπὸ τῆς εὐρέσεως τῆς νικοτιανῆς.....	307
Ἀπὸ τοῦ νέου ἡμερολογίου ἐπὶ τοῦ Πάππα Γρηγορίου II'.....	285
Ἀπὸ ἀλώσεως τῆς Κρήτης.....	198
Ἀπὸ πτώσεως τῆς Ἐνετικῆς Ἀριστοκρατίας.....	70
Ἀπὸ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος.....	46
Ἀπὸ Ὀθωνος πρώτου βασιλέως αὐτῆς.....	34
Ἀπὸ ἀναβάσεως εἰς τὸν θρόνον τοῦ Σουλτάνου Ἀπτοῦλ Ἀζίζ-Χάν.....	6
Ἀπὸ τῆς ἐν Ἑλλάδι καταργήσεως τῆς Βαυαρικῆς δυναστείας.....	4
Ἀπὸ τῆς παραδοχῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ στέμματος παρὰ Γεωργίου τοῦ Α'.....	3

ΕΟΡΤΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑΙ.

(Καθ' ἃς δὲν ἐργάζονται εἰς τὰ δημόσια Γραφεῖα.)

1 Νέον ἔτος. — 2 Θεοφάνεια. — 3 Εὐαγγελισμός. — 4 Μεγάλη Πηρασκυλὴ καὶ μέγα Σάββατον. — 5 Κυριακὴ καὶ Δευτέρα τοῦ Πάσχα. — 6 Ἅγιος Γεώργιος. — 7 Ἀνάληψις. — 8 Πεντηκοστή. — 9 Ἅγιοι Ἀπόστολοι. — 10 Κοίμησις τῆς Θεοτόκου. — 11 Ἅγιος Δημήτριος. — 12 Λί δύο ἡμέραι τῶν Χριστουγέννων.

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ.

(Ἐχει ἡμέρας 31. Ὁ ἥλιος εἶναι εἰς τὸν Ὑδροχόον.)

N. Π.		
13	1	Κυ. Ἡ Περιτομὴ τοῦ Χριστοῦ καὶ μνήμη Βασιλείου τοῦ Μεγάλου. Ἀργία.
14	2	Δε. Προεόρτια τῶν Θεοφανείων καὶ Σιλβέστρου Πάππα Ῥώμης.
15	3	Τρ. Μαλαχίου τοῦ Προφήτου καὶ Γορδίου Μάρτυρος.
16	4	Τε. Ἡ Σύναξις τῶν Ὁ' Ἀποστόλων. [τύρων. Νηστεία.
17	5	Πε. Παραμονὴ τῶν Φώτων καὶ μνήμη Θεοπέμπτου καὶ Θεωνά τῶν Μαρ-
18	6	Πα. Ἡ Τὰ Ἅγια Θεοφάνεια. Κατάλυσις εἰς πάντα.
19	7	Σα. Ἡ Σύναξις τοῦ Προδρόμου. Ἀργία καὶ ἰχθύος κατάλυσις.
20	8	Κυ. Ἡ Δομνίκης τῆς Ὀσίας. Κυριακὴ μετὰ τὰ Φῶτα.
21	9	Δε. Πολυευκτου Μάρτυρος.
22	10	Τρ. Γρηγορίου Ἐπισκόπου Νύσσης.
23	11	Τε. Θεοδοσίου τοῦ Κοινοδιάρχου.
24	12	Πε. Τατιανῆς Μάρτυρος.
25	13	Πα. Ἐρμούλου Μάρτυρος.
26	14	Σα. Τῶν ἐν Σινᾷ καὶ Ῥαϊθῶ Πατέρων Ἀπόδοσις τῶν Θεοφανείων.
27	15	Κυ. Παύλου τοῦ Θηβαίου καὶ Ἰωάννου τοῦ Καλυβίτου τῶν Ὀσίων.
28	16	Δε. Ἡ προσκύνησις τῆς ἀλύσεως Πέτρου τοῦ Ἀποστόλου.
29	17	Τρ. Ἡ Ἄντανίου τοῦ Μεγάλου. Ἀργία καὶ κατάλυσις οἴνου καὶ ἐλαίου.
30	18	Τε. Ἡ Ἀθανασίου καὶ Κυρίλλου Πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας. Ἀργία καὶ κατά- λυσις οἴνου καὶ ἐλαίου.
31	19	Πε. Μακαρίου τοῦ Αἰγυπτίου καὶ Ἀρσενίου Κερκύρας.
Φεβρουάριος.		
1	20	Πα. Ἡ Εὐθυμίου τοῦ Μεγάλου. Ἀργία καὶ κατάλυσις οἴνου καὶ ἐλαίου.
2	21	Σα. Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ.
3	22	Κυ. Ἡ Τιμῆου Ἀποστόλου καὶ Ἀναστασίου Ὁσιομάρτυρος τοῦ Πέρσου.
4	23	Δε. Κλήμεντος Ἱερομάρτυρος.
5	24	Τρ. Ξένης τῆς Ὀσίας.
6	25	Τε. Ἡ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου. Ἀργία καὶ κατάλυσις οἴνου καὶ ἐλαίου.
7	26	Πε. Ξενοφάντος τοῦ Ὀσίου.
8	27	Πα. Ἡ Ἀνακομιδὴ τῶν Λειψάνων Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου. Ἀργία καὶ κατάλυσις οἴνου καὶ ἐλαίου.
9	28	Σα. Ἐφραίμ τοῦ Σύρου.
10	29	Κυ. Ἡ Ἀνακομιδὴ τῶν Λειψάνων Ἰγνατίου Ἱερομάρτυρος.
11	30	Δε. Ἡ τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν, Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, Γρηγορίου τοῦ Θεο- λόγου, καὶ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου.
12	31	Τρ. Κύρου καὶ Ἰωάννου τῶν Ἀναργύρων. Ἀργία καὶ κατάλυσις οἴνου ἐλαίου.

	Ἄνατολις τοῦ ἡλίου.	Δύσις.	Μέγεθος τῆς ἡμέρας.	
13	1	7 ὥρ. 18 λ.	5 ὥρ. 1 λ.	9 ὥρ. 43 λ.
18	6	7 " 16 "	5 " 6 "	9 " 51 "
23	11	7 " 14 "	5 " 12 "	9 " 58 "
28	16	7 " 12 "	5 " 17 "	10 " 5 "
2	21	7 " 7 "	5 " 22 "	10 " 14 "
7	26	7 " 1 "	5 " 29 "	10 " 27 "
12	31	6 " 56 "	5 " 34 "	10 " 38 "

Σελήνης πρῶτον τέταρτον τὴν 1 (13) Ἰαν. εἰς τὰς 6 ὥρας 9 λεπτὰ μ. μ.
 Πανσέληνος τὴν 8 (20) Ἰαν. εἰς τὰς 9 ὥρας 1 λεπτὸν π. μ.
 Σελήνης τελευταῖον τέταρτον τὴν 15 (27) Ἰαν. εἰς τὰς 4 ὥρας 22 λεπτὰ μ. μ.
 Νέα σελήνη τὴν 23 Ἰαν. (4 Φεβρ.) εἰς τὰς 7 ὥρας 50 λεπτὰ μ. μ.
 Σελήνης πρῶτον τέταρτον τὴν 31 Ἰαν. (12 Φεβρ.) εἰς τὰς 5 ὥρας 15 λεπτὰ π. μ.

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ.

(Έχει ημέρας 28. Ό ήλιος είναι εις τούς Ίχθους.)

Ν. Π.

- 13 1 Τε. Τρύφωνος Μάρτυρος και προεόρτια τής Υπαπαντής.
- 14 2 Πε. Χ Η Υπαπαντή του Κυρίου ήμών Ιησού Χριστού. Άργία και Ιχθ. Κατ.
- 15 3 Πα. Συμεών του Θεοδόχου και Άννης τής προφήτιδος.
- 16 4 Σα. Του Όσιου Ίσιδώρου του Πηλουσιώτου.
- 17 5 Κυ. Χ Του τελώνου και του φαραισίου. Άρχεται τὸ τριωδιον έω θ. ε' ηχ. πλ. α'. Αγάθης Μάρτυρος. [πόλειως.
- 18 6 Δε. Βουκόλου Έπισκόπου Σμύρνης, και Φωτίου Πατριάρχου Κωνσταντινου.
- 19 7 Τρ. Παρθενίου Έπισκόπου Λαμφακών.
- 20 8 Τε. Θεοδώρου του Στρατηλάτου.
- 21 9 Πε. Νικηφόρου Μάρτυρος. Απόδοσις τής έορτής.
- 22 10 Πα. Χαλαράμπους Έρομάρτυρος.
- 23 11 Σα. Βλασίου Έρομάρτυρος.
- 24 12 Κυ. Χ Του Άσώτου και Μελετίου Άντιοχείας.
- 25 13 Δε. Μαρτινιανού του Όσιου.
- 26 14 Τρ. Αυθέντιου του Όσιου.
- 27 15 Τε. Όνησίμου του Αποστόλου.
- 28 16 Πε. Παμφίλου Μάρτυρος και των συν αυτώ.

Μάρτιος.

- 1 17 Πα. Θεοδώρου του Τύωνος. [των.
- 2 18 Σα. Λέοντος Παππα Ρώμης και μνήμη των άπ' αιώνας ευσεβώς Κεκοιμέ-
- 3 19 Κυ. Χ Τής Α π ό κ ρ ε ω και Άρχίππου του Αποστόλου.
- 4 20 Δε. Μνήμη Λέοντος Έπισκόπου Κατάνης.
- 5 21 Τρ. Τιμοθέου του έν Συμβόλοις, και Ευσταθίου Άντιοχείας.
- 6 22 Τε. των έν ταίς Ευγενίσις Μαρτύρων.
- 7 23 Πε. Πολυκάρπου Έπισκόπου Σμύρνης.
- 8 24 Πκ. Η α' και β' εύρεσις τής τιμίας Κεφαλής του Προδρόμου.
- 9 25 Σα. Ταρασιου Αρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλειως και μνήμη πάντων των Όσίων και Ασκητών.
- 10 26 Κυ. Χ Τής Τυροφάγου. Πορφυρίου Έπισκόπου Γάζης.
- 11 27 Δε. Μνήμη Προκοπίου του Δεκαπολίτου. Άρχεται ή άγία και μεγάλη
- 12 28 Τρ. Βασιλείου του Όμολογητού. [τεσσαρακοστή.

	Ανατολή του ήλιου.	Δύσις.	Μέγεθος τής ημέρας.
13	1 6 ώρ. 54 λ.	5 ώρ. 35 λ.	10 ώρ. 41 λ.
18	6 6 " 49 "	5 " 40 "	10 " 51 "
23	11 6 " 43 "	5 " 46 "	11 " 3 "
28	16 6 " 36 "	5 " 51 "	11 " 15 "
5	21 6 " 29 "	5 " 55 "	11 " 26 "
10	26 6 " 22 "	6 " 1 "	11 " 39 "
12	28 6 " 19 "	6 " 3 "	11 " 44 "

Πανσέληνος τήν 6 (18) Φεβρ. εις τας 9 ώρας 16 λεπτά μ. μ.
 Σελήνης τελευταίον τέταρτον τήν 14 (26) Φεβρ. εις τήν 1 ώραν 7 λεπτά μ. μ.
 Νέα σελήνη τήν 22 Φεβρ. (6 Μαρτ.) εις τας 11 ώρας 13 λεπτά μ. μ.

ΜΑΡΤΙΟΣ.

(Έχει ημέρας 31. Ό ήλιος είναι εις τόν Κριόν.)

Ν. Π.

- 13 1 Τε. Εύδοκίας Όσιομάρτυρος
- 14 2 Πε. Ίσυχίου του Συγκλητικού.
- 15 3 Πα. Εύτροπίου Μάρτυρος και των συν αυτώ.
- 16 4 Σα. Του Όσιου Γερασίμου, του έν Ιορδάνη και μνήμη του θαύματος των κλύδων υπό του άγιου μεγαλομάρτυρος Θεοδώρου του Τύρωνος.
- 17 5 Κυ. Χ Τής όρθοδοξίας. Κόνωνος Μάρτυρος.
- 18 6 Δε. Μνήμη των έν Άμορίω 42 Μαρτύρων.
- 19 7 Τρ. Βασιλέως Έπισκόπου Χερσώνος, και λοιπών
- 20 8 Τε. Θεοφυλάχτου Νικομηθείας. [ελαίου.
- 21 9 Πε. Χ των έν Σεβαστεία 40 Μαρτύρων. Άργία και Κατάλυσις οίνου και
- 22 10 Πα. Κοδράτου Μάρτυρος και τής συνοδίας αυτού.
- 23 11 Σα. Σωφρονίου Πατριάρχου Ιεροσολύμων.
- 24 12 Κυ. Χ Β' των Νηστειών. Θεοράνου του Όμολογητού.
- 25 13 Δε. Η άνακομιδή του Λειψάνου Νικηφόρου Πατριάρχου Κωνσταντινουπό-
- 26 14 Τρ. Βενεδίκτου του Όσιου. [λειως.
- 27 15 Τε. Άγαπίου Μάρτυρος.
- 28 16 Πε. Σαβίνου Μάρτυρος.
- 29 17 Πα. Αλεξίου του Ανθρώπου του Θεού.
- 30 18 Σα. Κυρίλλου Ιεροσολύμων.
- 31 19 Κυ. Χ Γ' των Νηστειών. Χρυσάνθου και Δαρείας Μαρτύρων.

Άπρίλιος.

- 1 20 Δε. των έν τή Μονή του άγιου Σάββα άναειρεθέντων Πατέρων.
- 2 21 Τρ. Ιακώβου Έπισκόπου του Όμολογητού.
- 3 22 Τε. Βασιλείου Έρομάρτυρος.
- 4 23 Πε. Νίκωνος Όσιομάρτυρος και των 199 Μαθητών αυτού.
- 5 24 Πα. Ζαχαρίου του Όσιου και Προεόρτια του Εύαγγελισμού.
- 6 25 Σα. Χ Ό Εύαγγελισμός τής Υπεραγίας Θεοτόκου. Άργία και κατάλυ-
- 7 26 Κυ. Χ Δ' των Νηστειών. Η σύναξις του Άρχαγγέλου Γαβριήλ.
- 8 27 Δε. Ματρώνης τής Όσίας.
- 9 28 Τρ. Γλαριώνος του Νέου.
- 10 29 Τε. Μάρκου Έπισκόπου Άρεθουσίαν.
- 11 30 Πε. Ιωάννου του Συγγραφέως τής Κλίμακος. Ψάλλεται ό μέγας κανών.
- 12 31 Πα. Υπατίου Έπισκόπου Γαγγρών.

	Ανατολή του ήλιου.	Δύσις.	Μέγεθος τής ημέρας.
13	1 6 ώρ. 16 λ.	6 ώρ. 3 λ.	11 ώρ. 47 λ.
18	6 6 " 9 "	6 " 8 "	11 " 59 "
23	11 6 " 1 "	6 " 12 "	12 " 11 "
28	16 5 " 53 "	6 " 17 "	12 " 24 "
2	21 5 " 46 "	6 " 22 "	12 " 36 "
7	26 5 " 38 "	6 " 26 "	12 " 48 "
12	31 5 " 31 "	6 " 31 "	13 " 0 "

Σελήνης πρώτον τέταρτον τήν 1 (13) Μαρτ. εις τας 10 ώρας 22 λεπτά π. μ.
 Πανσέληνος τήν 8 (20) Μαρτ. εις τας 10 ώρας 30 λεπτά π. μ.
 Σελήνης τελευταίον τέταρτον τήν 16 (28) Μαρτ. εις τας 9 ώρας 21 λ. π. μ.
 Νέα σελήνη τήν 23 Μαρτ. (4 Άπρ.) εις τας 11 ώρας 39 λεπτά μ. μ.
 Σελήνης πρώτον τέταρτον τήν 30 Μαρτ. (11 Άπρ.) εις τας 4 ώρας 44 λεπτά μ. μ.
 Τὸ έαρ άρχεται τήν 9 (21) Μαρτίου εις τας 7 ώρας 21 λεπτά π. μ.

ΑΠΡΙΛΙΟΣ.

('Εχει ημέρας 30. 'Ο ήλιος είναι εις τὸν Ταῦρον.)

Ν. Π.

13	1	Σα.	Ψάλλεται ὁ ἀκάθιστος ὕμνος. Μαρίας τῆς Αἰγυπτίας.
14	2	Κυ.	✠ Ε'. τῶν Νηστειῶν. Τίτου τοῦ Ὁσίου.
15	3	Δε.	Μνήμη Νικήτα τοῦ Ὁσίου, καὶ Ἰωσήφ τοῦ Ὑμνογράφου.
16	4	Τρ.	Τοῦ Ὁσίου Γεωργίου τοῦ ἐν Μαλεῶ.
17	5	Τε.	Κλαυδίου Μάρτυρος.
18	6	Πε.	Εὐτυχίου Κωνσταντινουπόλεως.
19	7	Πα.	Γεωργίου Ἐπισκόπου Μελιτηνῆς.
20	8	Σα.	Ἡ ἐγεραὶς τοῦ δεκαίου Λαζάρου καὶ Ἡρωδίου τοῦ Ἀποστόλου
21	9	Κυ.	✠ Τῶν Βατίων καὶ Εὐφυχίου Μάρτυρος. (Λατίνων Πάσχα).
22	10	Δε.	Τερεντίου Μάρτυρος (Νομικῶν Πάσχα).
23	11	Τρ.	Ἀντίπα Ἱερομάρτυρος.
24	12	Τε.	Βασιλείου Ἐπισκόπου Παρίου.
25	13	Πε.	Μαρτίνου Πάππα Ῥώμης.
26	14	Πα.	Ἀριστάρχου, Πούδη, καὶ Τροφίμου τῶν Ἀποστόλων.
27	15	Σα.	Κρήσκεντος Μάρτυρος.
28	16	Κυ.	✠ ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΠΑΣΧΑ. Ἀγία καὶ κατάλυσις εἰς πάντα καθ' ὅλην τὴν δικακηνίσμιον ἑβδομάδα. Ἀγάπης, Εἰρήνης, καὶ Χιονίας Μαρτύρων. [Παρθένων.]
29	17	Δε.	Συμεῶν τοῦ ἐν Περσίδι.
30	18	Τρ.	Ἰωάννου τοῦ Ὁσίου, καὶ Ἰωάννου Μάρτυρος, τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων.

Μάϊος.

1	19	Τε.	Παφνουτίου Ἱερομάρτυρος.
2	20	Πε.	Μνήμη Θεοδώρου τοῦ Τριχινᾶ.
3	21	Πα.	Τῆς Ζωοδόχου πηγῆς καὶ Ἰανουαρίου Ἱερομάρτυρος.
4	22	Σα.	Θεοδώρου τοῦ Συκεώτου.
5	23	Κυ.	✠ Ἡ φηλάφησις τοῦ Θωμᾶ καὶ Γεωργίου Μεγαλομάρτυρος τοῦ Τρο-
6	24	Δε.	Ἐλισάβετ τῆς Ὁσίας καὶ θαυματουργοῦ. [παισοφόρου. Ἀγία.]
7	25	Τρ.	Μάρκου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ. Κατάλυσις οἴνου καὶ ελαίου.
8	26	Τε.	Βασιλέως Ἐπισκόπου Ἀμασειας.
9	27	Πε.	Συμεῶν συγγενοῦς τοῦ Κυρίου.
10	28	Πα.	Τῶν ἐν Κυζίκῳ θ' Μαρτύρων.
11	29	Σα.	Ἰάσονος καὶ Σωσιπάτρου. [Θεολόγου.]
12	30	Κυ.	✠ Τῶν Μυροφόρων καὶ Ἰακώβου Ἀποστόλου καὶ ἀδελφοῦ Ἰωάννου τοῦ

	Ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου.		Δύσις.		Μέγεθος τῆς ἡμέρας.	
13	1	5 ὥρ. 29 λ.	6 ὥρ. 32 λ.	13 ὥρ. 2 λ.		
18	6	5 " 23 "	6 " 39 "	13 " 14 "		
23	11	5 " 16 "	6 " 42 "	13 " 26 "		
28	16	5 " 10 "	6 " 46 "	13 " 36 "		
3	21	5 " 4 "	6 " 50 "	13 " 47 "		
8	26	4 " 58 "	6 " 55 "	13 " 57 "		
12	30	4 " 54 "	6 " 58 "	14 " 4 "		

Πανσέληνος τὴν 7 (19) Ἀπρ. εἰς τὰς 0 ὥρας 41 λεπτά π. μ.

Σελήνης τελευταῖον τέταρτον τὴν 15 (27) Ἀπρ. εἰς τὰς 3 ὥρας 36 λεπτά π. μ.

Νέα σελήνη τὴν 22 Ἀπρ. (4 Μαΐου) εἰς τὰς 9 ὥρας 15 λεπτά π. μ.

Σελήνης πρῶτον τέταρτον τὴν 28 Ἀπρ. (10 Μαΐου) εἰς τὰς 11 ὥρας 39 λεπτά π. μ.

ΟΛΓΑ
ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΤΗΣ
ΒΥΡΤΕΜΒΕΡΓΗΣ.

ΜΑΙΟΣ.

(Έχει ημέρας 31. Ὁ ἥλιος εἶναι εἰς τοὺς Διδύμους.)

Ν. Π.

13	1	Δ	Ἱερμίου τοῦ Προφήτου.
14	2	Τρ.	Ἡ Ἀνακομιδὴ τῶν Λειψάνων Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου. Κατάλυσις οἴνου
15	3	Τε.	Τιμοθέου καὶ Μαύρας Μαρτύρων. [καὶ ἐλαίου.
16	4	Πε.	Ἀπόδοσις τῆς Ἀναστάσεως καὶ μνήμη Πελαγίας Μάρτυρος.
17	5	Πα.	Εἰρήνης Μάρτυρος.
18	6	Σα.	Ἰῶβ τοῦ πολυθάλου.
19	7	Κυ.	✠ Τοῦ Παραλύτου. Ἡ ἀνάμνησις τοῦ ἐν οὐρανῷ φανέντος σημείου τοῦ Σταυροῦ καὶ Ἀκακίου καὶ Κοδράτου Μαρτύρων.
20	8	Δε.	✠ Τοῦ Ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου. Ἀργία.
21	9	Τρ.	Ἡσαίου τοῦ Προφήτου, καὶ Χριστοφόρου Μάρτυρος.
22	10	Τε.	✠ Τῆς Μεσοπεντηκοστῆς. Σίμωνος Ἀποστόλου τοῦ Ζηλωτοῦ.
23	11	Πε.	Τὰ ἐγκαίνα τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ Μωκίου Ἱερομάρτυρος.
24	12	Πα.	Ἐπιφανίου Ἐπισκόπου Κύπρου, καὶ Γερμανοῦ Κωνσταντινουπόλεως.
25	13	Σα.	Γλυκερίας Μάρτυρος
26	14	Κυ.	✠ Τῆς Σαμαρείτιδος. Ἰσιδώρου Μάρτυρος τοῦ ἐν Χίω.
27	15	Δε.	Παχωμίου τοῦ Μεγάλου καὶ Ἀχιλλίου Ἀρχιεπισκόπου Λαρίσης.
28	16	Τρ.	Θεοδώρου τοῦ Ἠγιασμένου.
29	17	Τε.	Ἀνδρόνικου καὶ Ἰουνίας. Κατάλυσις οἴνου καὶ ἐλαίου.
30	18	Πε.	Πέτρου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ Μαρτύρων.
31	19	Πα.	Πατρικίου Ἱερομάρτυρος.

Ἰούσιος.

1	20	Σα.	Θαλλελαίου Μάρτυρος.
2	21	Κυ.	✠ Τοῦ Τυφλοῦ. Κωνσταντίνου καὶ Ἐλένης. Ἀργία καὶ κατάλυσις οἴνου καὶ ἐλαίου.
3	22	Δε.	Βασιλίσκου Μάρτυρος.
4	23	Τρ.	Μιχαὴλ Συνάδων, Ἐπισκόπου τοῦ Ὁμολογητοῦ. [Ὁρει.
5	24	Τε.	Ἀπόδοσις τῆς Ἀναστάσεως καὶ Συμεῶν τοῦ ἐν τῷ Θαυμαστῷ
6	25	Πε.	✠ Τῆς Ἀναλήψεως καὶ ἡ τρίτη εὐρεσις τῆς τιμίας Κεφαλῆς τοῦ Προδρόμου.
7	26	Πα.	Κάρπου τοῦ Ἀποστόλου.
8	27	Σα.	Ἑλλαδίου Ἱερομάρτυρος.
9	28	Κυ.	✠ Τῶν ἁγίων πατέρων. Εὐτυχοῦς Ἱερομάρτυρος.
10	29	Δε.	Θεοδοσίας Μάρτυρος. Ἐπέτειος ἡμέρα τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τοῦ ἡρώικου θανάτου τοῦ τελευταίου Αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου.
11	30	Τρ.	Ἰσακίου τοῦ Ὁσίου.
12	31	Τε.	Ἐρμείου Μάρτυρος.

Ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου.

Δύσις.

Μέγεθος τῆς ἡμέρας.

	1	4 ὥρ. 53 λ.	6 ὥρ. 59 λ.	14 ὥρ. 6 λ.
13	1	4 ὥρ. 53 λ.	6 ὥρ. 59 λ.	14 ὥρ. 6 λ.
18	6	4 » 49 »	7 » 4 »	14 » 15 »
23	11	4 » 45 »	7 » 7 »	14 » 22 »
28	16	4 » 43 »	7 » 12 »	14 » 29 »
2	21	4 » 40 »	7 » 15 »	14 » 35 »
7	26	4 » 39 »	7 » 19 »	14 » 40 »
12	31	4 » 38 »	7 » 21 »	14 » 43 »

Πανσέληνος τὴν 6 (18) Μαΐου εἰς τὰς 3 ὥρας 27 λεπτά μ. μ.

Σελήνη τελευταῖον τέταρτον τὴν 14 (26) Μαΐου εἰς τὰς 6 ὥρας 57 λεπτά μ. μ.

Νέα σελήνη τὴν 21 Μαΐου (2 Ἰουν.) εἰς τὰς 4 ὥρας 47 λεπτά μ. μ.

Σελήνη πρῶτον τέταρτον τὴν 28 Μαΐου (9 Ἰουν.) εἰς τὰς 8 ὥρας 12 λεπτά π. μ.

ΙΟΥΝΙΟΣ.

(Έχει ημέρας 30. Ὁ ἥλιος εἶναι εἰς τὸν Καρκῖνον.)

- Ν. Π.
- 13 1 Πε. Ἰουστίνου Μάρτυρος τοῦ φιλοσόφου.
 14 2 Πα. Ἀπόδοσις τῆς Ἀναλήψεως καὶ μνήμη Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως.
 15 3 Σα. Μνήμη τῶν ἀπ' αἰῶνος εὐσεβῶς Κεκοιμημένων καὶ Λουκιλλιανῶν Μαρτύρων.
 16 4 Κυ. Ἡ Τῆς Πεντηκοστῆς καὶ Μητροφάνους Κωνσταντινουπόλεως.
 17 5 Δε. Ἡ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Δωροθέου Ἐπισκόπου Τύρου.
 18 6 Τρ. Παρίων τοῦ Ὁσίου καὶ Νέου.
 19 7 Τε. Θεοδοῦ τοῦ Ἀγκύρας.
 20 8 Πε. Ἡ Ἀνακομιδῆ τῶν Λειψάνων Θεοδώρου τοῦ Στρατηλάτου.
 21 9 Πα. Κυρίλλου Ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας.
 22 10 Σα. Ἀλεξάνδρου καὶ Ἀντωνίνης Μαρτύρων καὶ Ἀπόδοσις τῆς Πεντηκοστῆς.
 23 11 Κυ. Ἡ τῶν ἁγίων πάντων καὶ Βαρβολομαίου καὶ Βαρνάβα τῶν Ἀποστόλων.
 24 12 Δε. Ὀνοφρίου καὶ Πέτρου τῶν Ὁσίων. Ἀρχεται ἡ νηστεία τῶν ἁγίων
 25 13 Τρ. Ἀκυλίνης Μαρτύρος. [Ἀποστόλων.
 26 14 Τε. Ἐλισσαίου τοῦ Προφήτου, καὶ Μεθοδίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως.
 27 15 Πε. Ἀμώς τοῦ Προφήτου. [ῥεως.
 28 16 Πα. Τύχωνος Ἀμαθούτος.
 29 17 Σα. Μανουήλ, Σοθὴλ, καὶ Ἰσμαὴλ Μαρτύρων.
 30 18 Κυ. Ἡ Λεοντίου Μάρτυρος

Ἰούλιος.

- 1 19 Δε. Ἰούδα τοῦ Ἀποστόλου.
 2 20 Τρ. Μεθοδίου Ἐπισκόπου Πατάρων.
 3 21 Τε. Ἰουλιανῶν τοῦ Τασέως Ἱερομάρτυρος.
 4 22 Πε. Εὐσεβίου Ἐπισκόπου Σαμσατάων.
 5 23 Πα. Ἀγριππίνης Μαρτύρος.
 6 24 Σα. Ἡ τοῦ Γενέθλιου τοῦ Προδρόμου. Ἀργία καὶ ἰχθύος κατὰ τὸν αἰῶνα.
 7 25 Κυ. Ἡ Φεβρωνίας Μαρτύρος.
 8 26 Δε. Δαυὶδ τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ.
 9 27 Τρ. Σαμψὼν τοῦ Ξενοδόχου.
 10 28 Τε. Ἡ Ἀνακομιδῆ τῶν Λειψάνων Κύρου καὶ Ἰωάννου τῶν Ἀναργύρων.
 11 29 Πε. Ἡ Πέτρου καὶ Παύλου τῶν κορυφαίων Ἀποστόλων. Ἀργία καὶ ἰχθ. κατ.
 12 30 Πα. Ἡ Σύναξις τῶν ἸΒ' Ἀποστόλων. Ἀργία καὶ κατάλ. οἴνου καὶ ἐλαίου.

	Ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου.		Δύσις.		Μέγεθος τῆς ἡμέρας.	
13	1	4 ὥρ. 38 λ.	7 ὥρ. 21 λ.	14 ὥρ. 43 λ.		
18	6	4 » 38 »	7 » 23 »	14 » 45 »		
23	11	4 » 39 »	7 » 24 »	14 » 44 »		
28	16	4 » 41 »	7 » 25 »	14 » 44 »		
3	21	4 » 43 »	7 » 24 »	14 » 42 »		
8	26	4 » 46 »	7 » 23 »	14 » 38 »		
12	30	4 » 48 »	7 » 22 »	14 » 34 »		

Πανσέληνος τὴν 5 (17) Ἰουν. εἰς τὰς 6 ὥρας 29 λεπτά π. μ.
 Σελήνης τελευταῖον τέταρτον τὴν 13 (25) Ἰουν. εἰς τὰς 7 ὥρας 3 λεπτά π. μ.
 Νέα σελήνη τὴν 19 Ἰουν. (1 Ἰουλ.) εἰς τὰς 11 ὥρας 23 λεπτά π. μ.
 Σελήνης πρῶτον τέταρτον τὴν 26 Ἰουν. (8 Ἰουλ.) εἰς τὰς 7 ὥρας 6 λεπτά π. μ.
 Τὸ θέρος ἀρχεται τὴν 9 (21) Ἰουν. εἰς τὰς 11 ὥρας 54 λεπτά π. μ.

ΙΟΥΛΙΟΣ.

(Έχει ημέρας 31. Ὁ ἥλιος εἶναι εἰς τὸν Λέοντα.)

- Ν. Π.
- 13 1 Σα. Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ τῶν Ἀναργύρων.
 14 2 Κυ. Ἡ Κατάθεσις τῆς τιμίας Ἐσθήτος τῆς Θεοτόκου ἐν Βλαχέρναις. Κατάλυσις οἴνου καὶ ἐλαίου.
 15 3 Δε. Ἰακίνθου Μάρτυρος, καὶ Ἀνατολίου Κωνσταντινουπόλεως.
 16 4 Τρ. Ἀνδρέου Κρήτης.
 17 5 Τε. Ἀθανασίου, τοῦ ἐν τῷ Ἄθω καὶ Λαμπαδοῦ τοῦ Θαυματουργοῦ.
 18 6 Πε. Σισῶν Ὁσίου τοῦ Μεγάλου.
 19 7 Πα. Κυριακῆς Μεγαλομάρτυρος.
 20 8 Σα. Προκοπίου Μεγαλομάρτυρος.
 21 9 Κυ. Ἡ Παγκρατίου Ἐπισκόπου Ταυρομενίας.
 22 10 Δε. τῶν ἐν Νικοπόλει 45 Μαρτύρων.
 23 11 Τρ. Εὐφρασίας τῆς πανευφήμου, ὅτε τὸν Ὅρον τῆς Πίστειος ἐπεκύρωσε.
 24 12 Τε. Πράκλιου καὶ Παρίου Μαρτύρων.
 25 13 Πε. Ἡ Σύναξις τοῦ Ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ καὶ Στεφάνου τοῦ Σαββαΐτου.
 26 14 Πα. Ἀκύλα τοῦ Ἀποστόλου.
 27 15 Σα. Κηρύκου καὶ Ἰουλίτης Μαρτύρων.
 28 16 Κυ. Ἡ τῶν ἁγίων Πατέρων τῶν ἐξ οἰκουμενικῶν Συνόδων. Ἀθηνόγενος Ἱερομάρτυρος.
 29 17 Δε. Μαρτίνου Μεγαλομάρτυρος.
 30 18 Τρ. Αἰμιλιανῶν Μαρτύρος.
 31 19 Τε. Δίου καὶ Μακρίνης τῶν Ὁσίων.
- Ἀύγουστος.
- 1 20 Πε. Ἡ ἡμέρα τοῦ προφήτου. Ἀργία καὶ κατάλυσις οἴνου καὶ ἐλαίου.
 2 21 Πα. Συμεὼν τοῦ διὰ Χριστὸν Σαλοῦ καὶ Ἰωάννου τοῦ συνασκητοῦ αὐτοῦ.
 3 22 Σα. Μαρίας τῆς Μαγδαληνῆς.
 4 23 Κυ. Ἡ Φωκᾶ Ἱερομάρτυρος καὶ Ἰεζεκιὴλ τοῦ Προφήτου.
 5 24 Δε. Χριστίνης Μεγαλομάρτυρος.
 6 25 Τρ. Ἡ κοίμησις τῆς ἁγίας Ἄννης. Κατάλυσις οἴνου καὶ ἐλαίου.
 7 26 Τε. Ἡ Ερμούλου Ἱερομάρτυρος καὶ τῆς ἁγίας Παρασκευῆς. Κατάλ. οἴν. καὶ ἐλ.
 8 27 Πε. Ἡ Παντελεήμονος Μεγαλομάρτυρος. Ἀργία καὶ κατάλυσις οἴνου καὶ ἐλαίου.
 9 28 Πα. Προχόρου, Νικάνωρος, Τίμωνος, καὶ Παρμενᾶ τῶν Ἀποστόλων καὶ
 10 29 Σα. Καλλίνικου Μαρτύρος. [Διακόνων.
 11 30 Κυ. Ἡ Σίλα καὶ Σιλουανοῦ τῶν Ἀποστόλων ἐκ τῶν Ὁ'.
 12 31 Δε. Εὐδοκίμου τοῦ Δικαίου.

	Ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου.		Δύσις.		Μέγεθος τῆς ἡμέρας.	
13	1	4 ὥρ. 49 λ.	7 ὥρ. 22 λ.	14 ὥρ. 33 λ.		
18	6	4 » 52 »	7 » 19 »	14 » 27 »		
23	11	4 » 56 »	7 » 16 »	14 » 20 »		
28	16	5 » 0 »	7 » 12 »	14 » 11 »		
2	21	5 » 4 »	7 » 7 »	14 » 3 »		
7	26	5 » 9 »	7 » 2 »	13 » 53 »		
12	31	5 » 13 »	6 » 56 »	13 » 43 »		

Πανσέληνος τὴν 4 (16) Ἰουλ. εἰς τὰς 9 ὥρας 31 λεπτά π. μ.
 Σελήνης τελευταῖον τέταρτον τὴν 12 (24) Ἰουλ. εἰς τὰς 4 ὥρας 7 λεπτά π. μ.
 Νέα σελήνη τὴν 19 (31) Ἰουλ. εἰς τὰς 6 ὥρας 18 λεπτά π. μ.
 Σελήνης πρῶτον τέταρτον τὴν 26 Ἰουλ. (7 Ἀύγ.) εἰς τὰς 8 ὥρας 44 λεπτά π. μ.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ.

(Έχει ημέρας 31. Ὁ ἥλιος εἶναι εἰς τὴν Παρθένον.)

Ν. Π.

13	1	Τρ.	Ἡ Πρόδοσις τοῦ Σταυροῦ· καὶ μνήμη τῶν ἁγίων ἐπτὰ παιδῶν τῶν Μακαθίων. Ἀρχεται ἡ νηστεία τῆς Θεοτόκου.
14	2	Τε.	Ἡ Ἀνακομιδὴ τῶν Λειψάνων Στεφάνου τοῦ ἀρχidiaκόνου καὶ πρωτομάρτυρος.
15	3	Πε.	Ἰσαακίου, Δαλμάτου, καὶ Φαύστου, τῶν Ὁσίων.
16	4	Πα.	Τῶν ἐν Ἐφέσῳ Ζ' Παίδων. [τυρος.
17	5	Σα.	Προεόρτια τῆς Μεταμορφώσεως καὶ μνήμη Εὐσυνγίου Μάρ-
18	6	Κυ.	Ἡ ἅγια Μεταμόρφωσις τοῦ Χριστοῦ. Ἀργία καὶ ἰχθύος κατάλυσις.
19	7	Δε.	Δομητίου Ὁσιομάρτυρος.
20	8	Τρ.	Αἰμιλιανοῦ Ἐπισκόπου Κυζίκου, τοῦ Ὁμολογητοῦ.
21	9	Τε.	Μαθθία τοῦ Ἀποστόλου.
22	10	Πε.	Λαυρεντίου τοῦ ἀρχidiaκόνου καὶ Μάρτυρος.
23	11	Πα.	Εὐπλου τοῦ διακόνου καὶ Μάρτυρος.
24	12	Σα.	Φωτίου καὶ Ἀνικήτου Μαρτύρων.
25	13	Κυ.	Ἡ Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ. Ἀπόδοσις τῆς Μεταμορφώσεως.
26	14	Δε.	Μιχαίου τοῦ Προφήτου. Προεόρτια τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτό-
27	15	Τρ.	Ἡ Κοιμήσις τῆς Θεοτόκου. Ἀργία καὶ ἰχθύος κατάλυσις. [κου.
28	16	Τε.	Τοῦ ἁγίου Μανδηλίου· καὶ Διομήδους Μάρτυρος.
29	17	Πε.	Μυρωνος Μάρτυρος.
30	18	Πα.	Φλώρου καὶ Λαύρου Μαρτύρων.
31	19	Σα.	Ἀνδρέου τοῦ Στρατηλάτου.

Σεπτέμβριος,

1	20	Κυ.	Ἡ Σαμουὴλ τοῦ Προφήτου.
2	21	Δε.	Θαδδαίου τοῦ Ἀποστόλου.
3	22	Τρ.	Ἀγαθονίκου Μάρτυρος.
4	23	Τε.	Λούπου Μάρτυρος. Ἀπόδοσις τῆς Ἑορτῆς τῆς Θεοτόκου.
5	24	Πε.	Εὐτυχίου Ἱερομάρτυρος.
6	25	Πα.	Ἡ Ἐπιτομή τοῦ Λειψάνου Βαρθολομαίου τοῦ Ἀποστόλου, καὶ μνήμη Τίτου τοῦ Ἀποστόλου.
7	26	Σα.	Ἀδριανοῦ καὶ Ναταλίας Μαρτύρων.
8	27	Κυ.	Ἡ Ποιμένος τοῦ Ὁσίου.
9	28	Δε.	Μωϋσέως τοῦ Αἰθίοπος.
10	29	Τρ.	Ἡ Ἀποτομή τῆς τιμίας Κεφαλῆς τοῦ Πρεδρόμου. Ἀργία καὶ νηστεία.
11	30	Τε.	Ἀλεξάνδρου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως.
12	31	Πε.	Ἡ Κατάθεσις τῆς τιμίας Ζώνης τῆς Θεοτόκου. Κατάλυσις οἴνου καὶ ἐλαίου.

Ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου.		Δύσις.	Μέγεθος τῆς ἡμέρας.
13	1	5 ὥρ. 14 λ.	13 ὥρ. 41 λ.
18	6	5 » 18 »	13 » 30 »
23	11	5 » 23 »	13 » 19 »
28	16	5 » 27 »	13 » 8 »
2	21	5 » 31 »	12 » 56 »
7	26	5 » 36 »	12 » 42 »
12	31	5 » 40 »	12 » 32 »

Πανσέληνος τὴν 3 (15) Αὐγ. εἰς τὰς 0 ὥρας 12 λεπτά μ. μ.
 Σελήνης τελευταῖον τέταρτον τὴν 10 (22) Αὐγ. εἰς τὰς 10 ὥρας 57 λεπτά μ. μ.
 Νέα σελήνη τὴν 17 (29) Αὐγ. εἰς τὰς 2 ὥρας 40 λεπτά μ. μ.
 Σελήνης πρῶτον τέταρτον τὴν 25 Αὐγ. (6 Σεπτ.) εἰς τὴν 1 ὥραν 6 λεπτά π. μ.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ.

(Έχει ημέρας 30. Ὁ ἥλιος εἶναι εἰς τὸν Ζυγόν.)

Ν. Π.

13	1	Πα.	Ἀρχὴ τῆς Ἰνδίκτου, ἤτοι τοῦ νέου Ἔτους. Ἡ Σύναξις τῆς Θεοτόκου τῶν Μισσηγῶν· καὶ μνήμη Συμεῶν τοῦ Στυλίου. Κατάλυσις οἴνου καὶ ἐλαίου.
14	2	Σα.	Μάμαντος Μάρτυρος καὶ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ.
15	3	Κυ.	Ἡ Ἀνθίμου Ἱερομάρτυρος καὶ Θεοκτίστου τοῦ Ὁσίου.
16	4	Δε.	Βαβύλα Ἀντιοχείας· Ἱερομάρτυρος καὶ Μωϋσέως τοῦ Προφήτου.
17	5	Τρ.	Ζαχαρίου τοῦ Προφήτου πατρὸς τοῦ Πρεδρόμου.
18	6	Τε.	Τοῦ ἐν Κολασσαῖς θαύματος τοῦ Ἀρχιστρατήγου Μιχαήλ.
19	7	Πε.	Σώζοντος Μάρτυρος. Προεόρτια τῆς Θεοτόκου.
20	8	Πα.	Ἡ Τὸ Γενέθλιον τῆς Θεοτόκου. Ἀργία καὶ ἰχθύος κατάλυσις.
21	9	Σα.	Ἰωακείμ καὶ Ἀννης.
22	10	Κυ.	Ἡ Μηνοδώρας, Μητροδώρας καὶ Νυμφοδώρας Μαρτύρων.
23	11	Δε.	Θεοδώρας τῆς Ὁσίας.
24	12	Τρ.	Ἀυτάνου Ἱερομάρτυρος. Ἀπόδοσις τῆς Ἑορτῆς τῆς Θεοτόκου.
25	13	Τε.	Τὰ Ἐγκαινία τοῦ Ναοῦ τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἀναστάσεως· καὶ Κορνηλίου τοῦ Ἐκατοντάρχου. Προεόρτια τοῦ Σταυροῦ.
26	14	Πε.	Ἡ Ἡ Ὑψωσις τοῦ τιμίου Σταυροῦ. Ἀργία καὶ νηστεία.
27	15	Πα.	Νικήτα Μάρτυρος.
28	16	Σα.	Εὐφημίας Μεγαλομάρτυρος.
29	17	Κυ.	Ἡ Σοφίας Μάρτυρος, καὶ Πίστεις, Ἐλπίδος καὶ Ἀγάπης.
30	18	Δε.	Εὐμενίου Γορτύνης τοῦ Θαυματουργοῦ.

Ὀκτώβριος.

1	19	Τρ.	Τροφίμου, Σαββατίου, καὶ Δορυμέδοντος Μαρτύρων.
2	20	Τε.	Εὐσταθίου Μεγαλομάρτυρος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
3	21	Πε.	Κοδράτου τοῦ Ἀποστόλου. Ἀπόδοσις τῆς Ἑορτῆς τοῦ Σταυροῦ.
4	22	Πα.	Φωκᾶ Ἱερομάρτυρος.
5	23	Σα.	Ἡ Σύλληψις τοῦ Πρεδρόμου.
6	24	Κυ.	Ἡ Θέκλης Πρωτομάρτυρος.
7	25	Δε.	Εὐφροσύνης τῆς Ὁσίας.
8	26	Τρ.	Ἡ Μετάστασις Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου. Ἀργία καὶ κατάλυσις οἴνου καὶ ἐλαίου.
9	27	Τε.	Καλλιστράτου Μάρτυρος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
10	28	Πε.	Χαρίτωνος τοῦ Ὁμολογητοῦ.
11	29	Πα.	Κυριακοῦ τοῦ Ἀναχωρητοῦ.
12	30	Σα.	Γρηγορίου Ἱερομάρτυρος Ἐπισκόπου τῆς Μεγάλης Ἀρμενίας.

Ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου.		Δύσις.	Μέγεθος τῆς ἡμέρας.
13	1	5 ὥρ. 41 λ.	12 ὥρ. 30 λ.
18	6	5 » 45 »	12 » 18 »
23	11	5 » 50 »	12 » 6 »
28	16	5 » 54 »	11 » 53 »
3	21	5 » 58 »	11 » 42 »
8	26	6 » 3 »	11 » 29 »
12	30	6 » 7 »	11 » 20 »

Πανσέληνος τὴν 2 (14) Σεπτ. εἰς τὰς 2 ὥρας 8 λεπτά π. μ.
 Σελήνης τελευταῖον τέταρτον τὴν 9 (21) Σεπτ. εἰς τὰς 4 ὥρας 44 λεπτά μ. μ.
 Νέα σελήνη τὴν 16 (28) Σεπτ. εἰς τὴν 1 ὥραν 17 λεπτά π. μ.
 Σελήνης πρῶτον τέταρτον τὴν 23 Σεπτ. (5 Ὀκτ.) εἰς τὰς 7 ὥρας 52 λεπτά μ. μ.
 Τὸ φθινόπωρον ἀρχεται τὴν 11 (23) Σεπτ. εἰς τὰς 2 ὥρας 17 λεπτά μ. μ.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ.

(Έχει ημέρας 31. Ὁ ἥλιος εἶναι εἰς τὸν Σκοπιόν.)

Ν. Η.

- 13 1 Κυ. ✠ Ἀνανίου τοῦ Ἀποστόλου, καὶ Ῥωμανοῦ τοῦ Μελεωδῶ.
 14 2 Δε. Κυπριανοῦ Ἱερομάρτυρος καὶ Ἰουστίνης Μάρτυρος.
 15 3 Τρ. Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου Ἱερομάρτυρος.
 16 4 Τε. Ἱεροθέου Ἐπισκόπου Ἀθηνῶν.
 17 5 Πε. Χαριτίνης Μάρτυρος.
 18 6 Πα. Θωμᾶ τοῦ Ἀποστόλου. Κατάλυσις οἴνου καὶ ἐλαίου.
 19 7 Σα. Σεργίου καὶ Βάχχου Μαρτύρων.
 20 8 Κυ. ✠ Πελαγίας τῆς Ὀσίας.
 21 9 Δε. Ἰακώβου Ἀλφαίου τοῦ Ἀποστόλου.
 22 10 Τρ. Εὐλαμπίου καὶ Εὐλαμπίας Μαρτύρων.
 23 11 Τε. Φιλίππου τοῦ Ἀποστόλου ἐνός τῶν ζ' διακόνων.
 24 12 Πε. Ἠρόδου, Ταράχου, καὶ Ἀνδρονίκου Μαρτύρων.
 25 13 Πα. Κάρπου, Παπύλου, καὶ λοιπῶν Μαρτύρων.
 26 14 Σα. Ναζαρίου, Γερβασίου, Προτασίου, καὶ Κελσίου Μαρτύρων, καὶ Κοσμᾶ Ἐπισκόπου τοῦ Μελεωδῶ.
 27 15 Κυ. ✠ Τῶν Ἁγίων Πατέρων τῆς ζ' οἴκουμ. Συνόδου. Λουκία-
 28 16 Δε. Λογγίνου τοῦ Ἐκατοντάρχου. [νοῦ Μάρτυρος.
 29 17 Τρ. Ὠσηε τοῦ προφήτου.
 30 18 Τε. Λουκᾶ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ. Κατάλυσις οἴνου καὶ ἐλαίου.
 31 19 Πε. Ἰωῆλ τοῦ προφήτου καὶ Οὐάρου Μάρτυρος.

Νοέμβριος.

- 1 20 Πα. Ἀρτεμίου τοῦ Μεγάλου, καὶ Γερασίου τοῦ Νέου Ἀσκητοῦ, τοῦ ἐν τῇ
 νήσῳ Κεφαλληνίᾳ.
 2 21 Σα. Τοῦ Ὁσίου Δαριάνου τοῦ μεγάλου.
 3 22 Κυ. ✠ Ἀβερκίου τοῦ θαυματουργοῦ.
 4 23 Δε. Ἰακώβου Ἀποστόλου τοῦ Ἀδελφοθέου. Κατάλυσις οἴνου καὶ ἐλαίου.
 5 24 Τρ. Ἀρεθᾶ Μάρτυρος.
 6 25 Τε. Μαρκιανοῦ καὶ Μαρτυρίου Μαρτύρων.
 7 26 Πε. ✠ Δημητρίου μεγαλομάρτυρος τοῦ μυροβλήτου. Ἀργία καὶ κατάλυσις
 8 27 Πα. Νέστορος Μάρτυρος. [οἴνου καὶ ἐλαίου.
 9 28 Σα. Τερεντίου καὶ Νεονίλλης Μαρτύρων καὶ Στεφάνου τοῦ Σαββαΐτου.
 10 29 Κυ. ✠ Ἀναστασίας ὁσιομάρτυρος, καὶ Ἀβραμίου τοῦ ὁσίου.
 11 30 Δε. Ζηνοβίου καὶ Ζηνοβίας Μαρτύρων.
 12 31 Τρ. Στάχους, Ἀμπλίου καὶ λοιπῶν, τῶν Ἀποστόλων.

	Ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου.	Δύσις.	Μέγεθος τῆς ἡμέρας.
13	1 6 ὥρ. 8 λ.	5 ὥρ. 25 λ.	11 ὥρ. 17 λ.
18	6 6 » 12 »	5 » 18 »	11 » 5 »
23	11 6 » 17 »	5 » 11 »	10 » 54 »
28	16 6 » 23 »	5 » 5 »	10 » 42 »
2	21 6 » 28 »	4 » 59 »	10 » 31 »
7	26 6 » 34 »	4 » 53 »	10 » 19 »
12	31 6 » 40 »	4 » 49 »	10 » 9 »

Πανσελήνος τὴν 1 (13) Ὀκτ. εἰς τὰς 2 ὥρας 59 λεπτὰ μ. μ.
 Σελήνης τελευταῖον τέταρτον τὴν 8 (20) Ὀκτ. εἰς τὰς 10 ὥρας 52 λεπτὰ π. μ.
 Νέα σελήνη τὴν 15 (27) Ὀκτ. εἰς τὰς 2 ὥρας 38 λεπτὰ μ. μ.
 Σελήνης πρῶτον τέταρτον τὴν 23 Ὀκτ. (4 Νοεμβ.) εἰς τὰς 4 ὥρας 23 λ. μ. μ.
 Πανσελήνος τὴν 31 Ὀκτ. (12 Νοεμβ.) εἰς τὰς 2 ὥρας 44 λεπτὰ π. μ.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ.

(Έχει ημέρας 30. Ὁ ἥλιος εἶναι εἰς τὸν Τοξότην.)

Ν. Η.

- 13 1 Τε. Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ τῶν ἀναγύρων. Κατάλυσις οἴνου καὶ ἐλαίου.
 14 2 Πε. Ἀκινδῶνον Μάρτυρος καὶ λοιπῶν.
 15 3 Πα. Ἀκείμητᾶ Μάρτυρος, καὶ ἡ Κατάθεσις τοῦ Λειψάνου Γεωργίου τοῦ
 Μεγαλομάρτυρος.
 16 4 Σα. Ἰωαννικίου τοῦ Ὁσίου.
 17 5 Κυ. ✠ Γαλακτίωνος καὶ Ἐπιστήμης Μαρτύρων.
 18 6 Δε. Παύλου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Ὁμολογητοῦ.
 19 7 Τρ. Τῶν ἐν Μελιτινῇ τριάκοντα Μαρτύρων, καὶ Ἀλαζάρου τοῦ Ὁσίου.
 20 8 Τε. ✠ Ἡ Σύναξις τοῦ Ἀρχιστρατήγου Μιχαῆλ, καὶ τῶν λοιπῶν ἀσωμάτων
 Δυνάμεων. Ἀργία καὶ κατάλυσις οἴνου καὶ ἐλαίου.
 21 9 Πε. Ὀνησιφόρου καὶ Πορφυρίου Μαρτύρων.
 22 10 Πα. Ἐραστοῦ, Ὀλυμπᾶ καὶ λοιπῶν, τῶν Ἀποστόλων.
 23 11 Σα. Μηνᾶ, Βίκτωρος, καὶ Βικεντίου Μαρτύρων καὶ Θεοδοῦρου τοῦ Στουδίτου.
 24 12 Κυ. ✠ Ἰωάννου Ἀλεξανδρείας, τοῦ Ἐλεήμονος. Κατάλυσις οἴνου καὶ ἐλαίου.
 25 13 Δε. ✠ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου. Ἀργία καὶ κατάλυσις οἴνου καὶ ἐλαίου.
 26 14 Τρ. ✠ Φιλίππου τοῦ Ἀποστόλου. Ἀργία καὶ ἰχθύος κατάλυσις.
 27 15 Τε. Γουρία, Σαμωνᾶ, καὶ Ἀβίδου Μαρτύρων. Ἀρχὴ τῆς νηστείας
 τῶν Χριστουγέννων.
 28 16 Πε. Ματθαίου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ. Κατάλυσις οἴνου καὶ ἐλαίου.
 29 17 Πα. Γρηγορίου Νεοκαισαρείας τοῦ Θαυματουργοῦ.
 30 18 Σα. Πλάτωνος καὶ Ῥωμανοῦ Μαρτύρων.

Δεκέμβριος.

- 1 19 Κυ. ✠ Βαρολάμ Μάρτυρος καὶ Ἀβδίου τοῦ προφήτου.
 2 20 Δε. Πρόκλου Κωνσταντινουπόλεως καὶ Γρηγορίου τοῦ Δεκαπολίτου. Προεόρ-
 τια τῶν Εἰσοδίων.
 3 21 Τρ. ✠ Τα Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου. Ἀργία καὶ ἰχθύος κατάλυσις.
 4 22 Τε. Φιλῆμονος τοῦ Ἀποστόλου καὶ Κικιλίας Μάρτυρος.
 5 23 Πε. Γρηγορίου Ἐπισκόπου Ἀκράγαντος καὶ Ἀμφιλοχίου Ἐπισκόπου Ἰσο-
 κλημέντος Πάππα Ῥώμης. [νίου.
 6 24 Πα. ✠ Αἰκατερίνης Μεγαλομάρτυρος καὶ Μερκουρίου Μάρτυρος. Ἀργία καὶ
 7 25 Σα. ✠ Αἰκατερίνης Μεγαλομάρτυρος καὶ Μερκουρίου Μάρτυρος. Ἀργία καὶ
 κατάλυσις οἴνου καὶ ἐλαίου.
 8 26 Κυ. ✠ Ἀλυπίου τοῦ Κιονίτου.
 9 27 Δε. Ἰακώβου Μεγαλομάρτυρος τοῦ Πέρσου.
 10 28 Τρ. Στεφάνου ὁσίου τοῦ νέου.
 11 29 Τε. Παραμόνου καὶ Φιλουμένου Μαρτύρων.
 12 30 Πε. ✠ Ἀνδρέου τοῦ Ἀποστόλου. Ἀργία καὶ κατάλυσις οἴνου καὶ ἐλαίου.

	Ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου.	Δύσις.	Μέγεθος τῆς ἡμέρας.
13	1 6 ὥρ. 41 λ.	4 ὥρ. 48 λ.	10 ὥρ. 7 λ.
18	6 6 » 45 »	4 » 45 »	10 » 0 »
23	11 6 » 50 »	4 » 42 »	9 » 52 »
28	16 6 » 55 »	4 » 40 »	9 » 45 »
3	21 7 » 0 »	4 » 39 »	9 » 39 »
8	26 7 » 5 »	4 » 39 »	9 » 34 »
12	30 7 » 8 »	4 » 39 »	9 » 31 »

Σελήνης τελευταῖον τέταρτον τὴν 6 (18) Νοεμβ. εἰς τὰς 6 ὥρας 41 λεπτὰ μ. μ.
 Νέα σελήνη τὴν 14 (26) Νοεμβ. εἰς τὰς 6 ὥρας 46 λεπτὰ π. μ.
 Σελήνης πρῶτον τέταρτον τὴν 22 Νοεμβ. (4 Δεκ.) εἰς τὴν 0 ὥραν 56 λεπτὰ μ. μ.
 Πανσελήνος τὴν 29 Νοεμβ. (11 Δεκ.) εἰς τὴν 1 ὥραν 45 λεπτὰ μ. μ.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ.

(Ἐχει ἡμέρας 31. Ὁ ἥλιος εἶναι εἰς τὸν Αἰγόκερυν.)

N. Π.

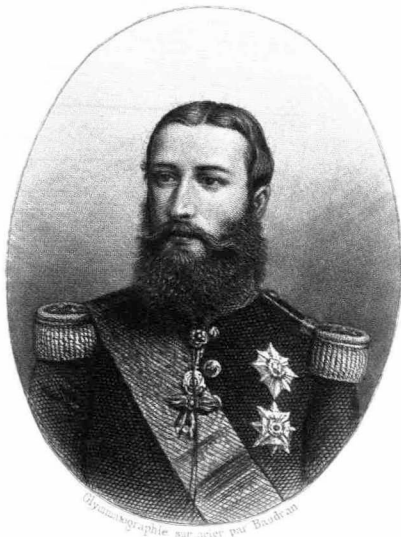
- 13 1 Πα. Ναοὺμ τοῦ Προφήτου.
 14 2 Σα. Ἀβδακούμ τοῦ Προφήτου.
 15 3 Κυ. ✕ Σοφονίου τοῦ Προφήτου. [οἶνου καὶ ἐλαίου.
 16 4 Δε. Βαρβάρας Μεγαλομάρτυρος καὶ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ. Κατάλυσις
 17 5 Τρ. ✕ Σάββα τοῦ ἠγιασμένου. Ἀργία καὶ κατάλυσις οἴνου καὶ ἐλαίου.
 18 6 Τε. ✕ Νικολάου Ἀρχιεπισκόπου Μύρων τοῦ Θαυματουργοῦ. Ἀργία καὶ κα-
 19 7 Πε. Ἀμβροσίου Ἐπισκόπου Μεδιολάνων. [τάλυσις οἴνου καὶ ἐλαίου.
 20 8 Πα. Παταπίου τοῦ Ὁσίου.
 21 9 Σα. ✕ Ἡ Σύλληψις τῆς Ἁγίας Ἄννης. Ἀργία καὶ κατάλυσις οἴνου καὶ ἐλαίου.
 22 10 Κυ. ✕ Μηνᾶ, Ἐρμογένους, καὶ Εὐγράφου Μαρτύρων.
 23 11 Δε. Δανιὴλ τοῦ Στυλίτου.
 24 12 Τρ. ✕ Σπυρίδωνος τοῦ Θαυματουργοῦ. Ἀργία καὶ κατάλυσις οἴνου καὶ ἐλαίου.
 25 13 Τε. Εὐστρατίου, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ Μαρτύρων καὶ Λουκίας Μάρτυρος.
 26 14 Πε. Θύρσου Μάρτυρος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
 27 15 Πα. Ἐλευθερίου Ἱερομάρτυρος.
 28 16 Σα. Ἀγγαίου τοῦ Προφήτου καὶ Μαρίνου Μάρτυρος.
 29 17 Κυ. ✕ Τῶν Ἁγίων Προπατόρων. Δανιὴλ τοῦ προφήτου τῶν Ἁγίων
 τριῶν Παίδων καὶ Διονυσίου Ἀρχιεπισκόπου Αἰγίνης, τοῦ ἐκ γῆσου
 Ζακύνθου. Κατάλυσις οἴνου καὶ ἐλαίου.
 30 18 Δε. Σεβαστιανοῦ Μάρτυρος.
 31 19 Τρ. Βονιφατίου Μάρτυρος.

Ἰανουάριος.

- 1 20 Τε. Προεόρτια καὶ Ἰγνατίου Ἱερομάρτυρος.
 2 21 Πε. Ἰουλιανῆς Μάρτυρος.
 3 22 Πα. Ἀναστασίας Μεγαλομάρτυρος τῆς Φαρμακολυτρίας.
 4 23 Σα. Τῶν δέκα Μαρτύρων τῶν ἐν Κρήτῃ. [Ὁσιομάρτυρος.
 5 24 Κυ. ✕ Παραμονὴ καὶ Κυριακὴ πρὸ τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως καὶ Εὐγενίας.
 6 25 Δε. ✕ Ἡ κατὰ Σάρκα Γέννησις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
 Χριστοῦ. Ἀργία τριήμερος, καὶ κατάλυσις εἰς πάντα, ἀπὸ σήμερον
 μέχρι τῆς Παραμονῆς τῶν Θεοφανείων.
 7 26 Τρ. ✕ Ἡ Συναξίς τῆς Θεοτόκου.
 8 27 Τε. ✕ Στεφάνου Ἀρχιδιακόνου καὶ Πρωτομάρτυρος.
 9 28 Πε. Μνήμη τῶν ἐν Νικομηδείᾳ δισμυρίων Μαρτύρων.
 10 29 Πα. Τῶν Ἁγίων 14 χιλιάδων Νηπίων.
 11 30 Σα. Ἄνυσιας Ὁσιομάρτυρος. [τῆς καὶ Κυριακῆ πρὸ τῶν Φώτων.
 12 31 Κυ. ✕ Μελάνης τῆς Ὄσιας. Ἀπόδοσις τῆς τῶν Χριστουγέννων Ἑορ-

		Ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου.	Δύσις.	Μέγεθος τῆς ἡμέρας.
13	1	7 ὥρ. 9 λ.	4 ὥρ. 40 λ.	9 ὥρ. 31 λ.
18	6	7 » 12 »	4 » 41 »	9 » 29 »
23	11	7 » 15 »	4 » 43 »	9 » 28 »
28	16	7 » 17 »	4 » 46 »	9 » 30 »
2	21	7 » 18 »	4 » 50 »	9 » 32 »
7	26	7 » 18 »	4 » 55 »	9 » 36 »
12	31	7 » 18 »	4 » 59 »	9 » 42 »

Σελήνης τελευταίον τέταρτον τὴν 6 (18) Δεκ. εἰς τὰς 5 ὥρας 9 λεπτά π. μ.
 Νέα σελήνη τὴν 14 (26) Δεκ. εἰς τὴν 1 ὥραν 14 λεπτά π. μ.
 Σελήνης πρῶτον τέταρτον τὴν 22 Δεκ. (3 Ἰαν) εἰς τὰς 5 ὥρας 38 λεπτά π. μ.
 Πανσέληνος τὴν 29 Δεκ. (10 Ἰαν.) εἰς τὴν 0 ὥραν 28 λεπτά π. μ.
 Ὁ χειμὼν ἀρχεται τὴν 10 (22) Δεκ. εἰς τὰς 8 ὥρας 21 λεπτά π. μ.

Chromotypie sur acier par Baedeker

ΛΕΟΠΟΛΔΟΣ Β'
ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΟΥ ΒΕΛΓΙΟΥ

Paris 1875

ΟΙ ΜΗΝΕΣ ΤΟΥ ΟΘΩΜΑΝΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ.

Ὁ Ῥεμεζάν	τοῦ 1283 ἀρχεται τὴν	26 Δεκ. 1866 (7 Ἰαν. 1867).
» Σχεββάλ	» »	25 Ἰανουαρ. (6 Φεβρ.) 1867.
» Τζι Ἰλ-καδὲ	» »	23 Φεβρ. (7 Μαρτ.) »
» Τζι Ἰλ-χιτζι	» »	23 Μαρτ. (6 Ἀπριλ.) »
» Μουχαρρέμ τοῦ 1284	» »	23 Ἀπριλ. (5 Μαΐου) »
» Σαφὲρ	» »	23 Μαΐου (4 Ἰουν.) »
» Ῥεββι ἔλ-ἔββῆλ	» »	21 Ἰουν. (3 Ἰουλ.) »
» Ῥεββι ἔλ-ἄχιρ	» »	21 Ἰουλ. (2 Αὐγ.) »
» Τζεματζι ἔλ-ἔββῆλ	» »	19 (31) Αὐγ. »
» Τζεματζι ἔλ-ἄχιρ	» »	18 (30) Σεπτ. »
» Ῥετζῆβ	» »	17 (29) Ὀκτ. »
» Σχάβάν	» »	16 (28) Νοεμ. »
» Ῥεμεζάν	» »	15 (27) Δεκ. »
» Σχεββάλ	» »	16 (26) Ἰαν. 1868.

ΕΚΛΕΙΨΕΙΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1867.

Κατὰ τὸ ἔτος 1867 θέλουσι συμβῆν δύο ἡλιακαὶ καὶ δύο σεληνιακαὶ ἐκλείψεις, αἱ ἑξῆς·

Α') Τὴν 22 Φεβρουαρίου (6 Μαρτίου) ἔκλειψις τοῦ ἡλίου. Ἀρχίζει ἐν γένει εἰς τὰς 8 ὥρας καὶ 51,5 λεπτὰ π. μ. καὶ τελειώνει εἰς τὴν 1 ὥραν καὶ 51,3 λεπτὰ μ. μ. (μέσου χρόνου Ἀθηνῶν).¹

Ἡ ἔκλειψις εἶναι δακτυλιοειδῆς εἰς τὴν Ἀλγερίαν, τὴν μεσημβρινὴν Ἰταλίαν, τὸ Μαυροβούνιον, τὴν κεντρικὴν Σερβίαν, τὴν δυτικὴν Βλαχίαν, τὴν βόρειον Μολδαυίαν, τὴν νοτιοανατολικὴν Οὐγγαρίαν καὶ τὴν κεντρικὴν Ῥωσίαν. Εἰς δὲ τὰ λοιπὰ μέρη τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Εὐρώπης καὶ εἰς τὴν Ἀσίαν ἡ ἔκλειψις εἶναι μερικὴ.

Ὁ ἐπόμενος πίναξ δεικνύει α') πότε ἀρχίζει καὶ πότε τελειώνει ἡ ἔκλειψις εἰς τὰς Ἀθήνας· καὶ εἰς τινὰς ἄλλας πόλεις τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Τουρκίας (κατὰ μέσον χρόνον ἐκάστης πόλεως), β') τὸ μέγεθος τῆς ἐκλείψεως, ἦτοι πόσα δωδέκατα τῆς φαῖνομένης διαμέτρου τοῦ ἡλίου θέλουσι σκοτισθῆν· καὶ γ') τὴν θέσιν τοῦ πρώτου καὶ τοῦ τελευταίου σκοτισθησομένου σημείου τῆς φαῖνομένης περιφερείας τοῦ ἡλίου· ὑποτίθεται δὲ, ὅτι αἱ 360 μοῖραι

τῆς περιφερείας τοῦ ἡλίου ἀρχίζουσιν ἀπὸ τὸ βόρειον ἄκρον τοῦ ἡλίου καὶ προχωροῦσι πρὸς τὸ ἀνατολικὸν ἄκρον αὐτοῦ.

ΤΟΠΟΙ.	Ἀρχίζει ἡ ἔκλειψις πρὸ μεσημβρίας εἰς τὰς	Τελειόνοι ἡ ἔκλειψις μετὰ μεσημβρίαν εἰς τὰς	Μέγεθος τῆς ἔκλειψεως	Θέσις τοῦ	
				πρώτου σημείου.	τελευταίου σημείου.
Ἀθῆναι	9 ὥρ. 50,6 λ	0 ὥρ. 42,6 λ.	8	264°	41°
Κέρκυρα	9 » 30,9 »	0 » 23,8 »	9	261	46
Ναύπλιον	9 » 44,3 »	0 » 36,2 »	8	265	41
Πάτραι	9 » 39,0 »	0 » 31,5 »	8	263	43
Σύρος	9 » 56,8 »	0 » 48,7 »	7½	267	39
Κωνσταντινούπολις	10 » 25,0 »	1 » 17,1 »	8	265	42
Βουκουρέστιον	10 » 12,2 »	1 » 5,0 »	9	259	49
Σμύρνη	10 » 10,2 »	1 » 2,7 »	7½	266	41
Ἀλεξάνδρεια	10 » 22,9 »	0 » 59,8 »	5	278	25
Χανία	9 » 49,0 »	0 » 39,3 »	7	267	37

Β') Τὴν 8 (20) Μαρτίου μερικὴ ἔκλειψις τῆς σελήνης. Ἀρχίζει εἰς τὰς 8 ὥρας καὶ 51 λεπτά π. μ. καὶ τελειόνοι εἰς τὰς 11 ὥρας καὶ 57 λεπτά π. μ. Τὸ μέγεθος αὐτῆς εἶναι 9,6 δωδέκατα· εἶναι δὲ δρατὴ εἰς τὴν Ἀμερικὴν· περὶ δὲ τὸ τέλος τῆς εἶναι δρατὴ εἰς τὴν Αὐστραλίαν.

Γ') Τὴν 17 (29) Αὐγούστου ὀλικὴ ἔκλειψις τοῦ ἡλίου. Ἀρχίζει ἐν γένει εἰς τὴν 0 ὥραν καὶ 28 λεπτά μ. μ. καὶ τελειόνοι εἰς τὰς 3 ὥρας καὶ 8 λεπτά μ. μ. Εἶναι δρατὴ εἰς τὴν Νότιον Ἀμερικὴν καὶ εἰς τὸ νότιον ἄκρον τῆς Ἀφρικῆς.

Δ') Τὴν 2 (14) Σεπτεμβρίου μερικὴ ἔκλειψις τῆς σελήνης. Ἀρχίζει εἰς τὴν 0 ὥραν καὶ 32 λεπτά τῆς πρωίας καὶ τελειόνοι εἰς τὰς 3 ὥρας καὶ 30 λεπτά τῆς πρωίας (μέσου χρόνου Ἀθηνῶν). Τὸ μέγεθος αὐτῆς εἶναι 8,3 δωδέκατα. Εἶναι δρατὴ εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Ἀφρικὴν, ἐν μέρει δὲ καὶ εἰς τὴν Ἀμερικὴν.

ΓΕΝΕΑΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΕΠΙΣΗΜΟΤΑΤΩΝ

ΒΑΣΙΛΕΥΟΥΣΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ ⁽¹⁾

ΑΓΓΛΙΑ.

Βικτωρία Α', βασίλισσα τοῦ ἡνωμένου βασιλείου τῆς Μεγάλης Βρεταννίας καὶ τῆς Ἰρλανδίας, γεννηθεῖσα τῇ 24 Μαΐου 1819, θυγατὴρ τοῦ πρίγκηπος Ἐδουάρδου δουκὸς τῆς Κέντης, διεδέχθη τὸν θρόνον τῆς βασιλείας Γουλιέλμου Δ' τῇ 20 Ἰουνίου 1837. Ἐστέφθη τῇ 28 Ἰουνίου 1838. Ἐνυμφεῦθη τῇ 10 Φεβρουαρίου 1840 μετὰ τοῦ πρίγκηπος τοῦ Κωβούργ Γότθα Ἀλβέρτου, γεννηθέντος τῇ 26 Αὐγούστου 1819, λαβόντος τὴν Ἀγγλικὴν ἐθνικότητα διὰ θεσπίσματος ἀπὸ 14 Φεβρουαρίου 1840. Ἐχάρευσε τῇ 14 Δεκεμβρίου 1861.

Τέκνα. — 1. Πρ. Βικτωρία, γεννηθεῖσα τῇ 21 Νοεμβρίου 1840, ἐνυμφεῦθη τῇ 25 Ἰανουαρίου 1858 μετὰ τοῦ πρ. Φριδερίκου Γουλιέλμου, νῦν διαδόχου τοῦ Πρωσσιακοῦ θρόνου.

2. Πρ. Ἀλβέρτος Ἐδουάρδος, γεννηθεὶς τῇ 9 Νοεμβρίου 1841, πρίγκηψ τῆς Οὐαλλίας, ἐνυμφεῦθη τῇ 10 Μαρτίου

(1) Αἱ ἡμερομηνίαι εἰσὶ κατὰ τὸ Ν. Ε.

1863, μετά τῆς πρ. Ἀλεξάνδρας, θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τῆς Δανιμαρκίας Χριστιανοῦ Θ'. — Υἱοὶ αὐτῶν · — α' Πρ. Ἀλβέρτος Βίκτωρ, γεννηθεὶς τῇ 8 Ἰανουαρίου 1864. β' Πρ. Γεώργιος, γεννηθεὶς τῇ 3 Ἰουνίου 1865.

3. Πρ. Alice, γεννηθεῖσα τῇ 25 Ἀπριλίου 1843, ἐνυμφεῦθη τῇ 1 Ἰουλίου 1862 μετὰ τοῦ πρ. τῆς Ἑσσης Δαρμστὰδ Λουδοβίκου.

4. Πρ. Ἀλφρέδος, γεννηθεὶς τῇ 6 Αὐγούστου 1844.

5. Πρ. Ἐλένη, γεννηθεῖσα τῇ 25 Μαΐου 1846.

6. Πρ. Λουίζα, γεννηθεῖσα τῇ 18 Μαρτίου 1848.

7. Πρ. Ἀρθούρ, γεννηθεὶς τῇ 1 Μαΐου 1850.

8. Πρ. Λεοπόλδος, γεννηθεὶς τῇ 7 Ἀπριλίου 1853.

9. Πρ. Βεατρίκη, γεννηθεῖσα τῇ 14 Ἀπριλίου 1857.

ΑΝΟΒΕΡΟΝ.

Γεώργιος Ε', βασιλεὺς τοῦ Ἀνοβέρου, γεννηθεὶς τῇ 27 Μαΐου 1819, διαδέχεται τὸν πατέρα του βασιλέα Ἐρνέστην Αὐγούστον τῇ 18 Νοεμβρίου 1851. Ἐνυμφεῦθη τῇ 18 Φεβρουαρίου 1843 μετὰ τῆς βασιλίσσης Μαρίας, γεννηθείσης τῇ 14 Ἀπριλίου 1818, θυγατρὸς τοῦ δουκὸς τοῦ Σάξ-Ἀλτεμβούργ Ἰωσήφ.

Τέκνα · 1. Πρ. Ἐρνέστης Αὐγούστος, διάδοχος, γεννηθεὶς τῇ 21 Σεπτεμβρίου 1845.

2. Πρ. Φριδερίκη, γεννηθεῖσα τῇ 9 Ἰανουαρίου 1848.

3. Πρ. Μαρία, γεννηθεῖσα τῇ 3 Δεκεμβρίου 1849.

ΑΥΣΤΡΙΑ.

Φράγκισκος Ἰωσήφ Α', αὐτοκράτωρ τῆς Αυστρίας, γεν-

νηθεὶς τῇ 18 Αὐγούστου 1830, υἱὸς τοῦ ἀρχιδουκὸς Φραγκίσκου Καρόλου, ἐκηρύχθη ἐνῆλιξ τῇ 1 Δεκεμβρίου 1848. Διεδέχθη ἐπὶ τοῦ θρόνου τὸν θεῖόν του αὐτοκράτορα Φερδινάνδον Α', δυνάμει τῆς ἀπὸ 2 Δεκεμβρίου 1848 παρατήσεως αὐτοῦ καὶ τῆς ἀποποιήσεως τοῦ πατρὸς του ἀρχιδουκὸς Φραγκίσκου Καρόλου. Ἐνυμφεῦθη τῇ 24 Ἀπριλίου 1854 μετὰ τῆς αὐτοκρατορίσης Ἐλισσάβετ, γεννηθείσης τῇ 24 Δεκεμβρίου 1837, θυγατρὸς τοῦ δουκὸς τῆς Βαυαρίας Μαξιμιλιανῦ Ἰωσήφ.

Τέκνα · 1. Ἀρχιδούκισσα Gisèle, γεννηθεῖσα τῇ 12 Ἰουλίου 1856.

2. Ἀρχιδουξ Ροδόλφος, διάδοχος, γεννηθεὶς τῇ 21 Αὐγούστου 1858.

ΒΑΔΗ.

Φριδερίκος, μέγας δούξ τῆς Βάδης, γεννηθεὶς τῇ 9 Σεπτεμβρίου 1826, διεδέχθη ὡς ἀντιβασιλεὺς τὸν πατέρα του Λεοπόλδον τῇ 24 Ἀπριλίου 1852 ἀντὶ τοῦ ἀδελφοῦ του μεγάλου δουκὸς Λουδοβίκου Β' (γενν. τῇ 15 Αὐγούστου 1824, ἀποθ. τῇ 22 Ἰανουαρίου 1858). Ἐλαβε τὸν τίτλον τοῦ μεγάλου δουκὸς τῆς Βάδης τῇ 5 Σεπτεμβρίου 1856. Ἐνυμφεῦθη τῇ 20 Σεπτεμβρίου 1856 μετὰ τῆς μεγάλης δουκίσσης Λουίζης, γεννηθείσης τῇ 3 Δεκεμβρίου 1838, θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τῆς Πρωσσίας Γουλιέλμου Α'.

Τέκνα · 1. Πρ. Φριδερίκος Γουλιέλμος, μέγας δούξ διάδοχος, γεννηθεὶς τῇ 9 Ἰουλίου 1857.

2. Πρ. Σοφία, γεννηθεῖσα τῇ 7 Αὐγούστου 1862.

ΒΑΥΑΡΙΑ.

Λουδοβίκος Β', βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας, γεννηθεὶς τῇ 25 Αὐγούστου 1845, διεδέχθη τῇ 10 Μαρτίου 1864 τὸν πατέρα του Μαξιμιλιανὸν Β' (γενν. τῇ 28 Νοεμβρίου 1811).

ΒΕΛΓΙΟΝ.

Λεοπόλδος Β', βασιλεὺς τοῦ Βελγίου, γεννηθεὶς τῇ 9 Ἀπριλίου 1835, διεδέχθη τὸν πατέρα του Λεοπόλδον Α' (γεννηθ. τῇ 16 Δεκεμβρίου 1790, καὶ ἀποθ. τῇ 10 Δεκεμβρίου 1865) τῇ 10 Δεκεμβρίου 1865. Ἐνυμφεύθη τῇ 22 Αὐγούστου 1853 μετὰ τῆς δουκίσσης Μαρίας, θυγατρὸς τοῦ ἀρχιδουκὸς τῆς Αὐστρίας Ἰωσήφ, γεννηθείσης τῇ 23 Αὐγούστου 1836.

Τέκνα ·

1. Πρ. Λουίζα, γεννηθεῖσα τῇ 18 Φεβρουαρίου 1858.
2. Πρ. Λεοπόλδος Φερδινάνδος, γεννηθεὶς τῇ 12 Ἰουνίου 1859.
3. Πρ. Κλοτίλδη, γεννηθεῖσα τῇ 21 Μαΐου 1864.
Ἀδελφοὶ καὶ ἀδελφαί ·
1. Πρ. Φίλιππος, κόμης τῆς Φλανδρίας, γεννηθεὶς τῇ 24 Μαΐου 1837.
2. Πρ. Καρλόττα, γεννηθεῖσα τῇ 7 Ἰουνίου 1840, ἐνυμφεύθη τῇ 27 Ἰουλίου 1857 μετὰ τοῦ ἀρχιδουκὸς τῆς Αὐστρίας Μαξιμιλιανοῦ, νῦν αὐτοκράτορος τοῦ Μεξικοῦ.

ΒΥΡΤΕΜΒΕΡΓΗ.

Κάρολος, βασιλεὺς τῆς Βυρτεμβέργης, γεννηθεὶς τῇ 6 Μαρτίου 1823, υἱὸς τοῦ βασιλέως Γουλιέλμου Α' (γενν. τῇ 27 Σεπτεμβρίου 1781, ἀποθ. τῇ 25 Ἰουνίου 1864), διεδέχθη τὸν πατέρα του τῇ 25 Ἰουνίου 1864. Ἐνυμφεύθη τῇ 13 Ἰουλίου 1846 μετὰ τῆς βασιλίσσης Ὄλγας, γεννηθείσης τῇ 11 Σεπτεμβρίου 1822, θυγατρὸς τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας Νικολάου Α'.

ΓΑΛΛΙΑ.

Ναπολέον Γ', αὐτοκράτωρ τῶν Γάλλων, τρίτος υἱὸς τοῦ ποτὲ βασιλέως τῆς ὀλλανδίας Λουδοβίκου Ναπολέοντος καὶ τῆς βασιλίσσης Ὁρτενσίας, γεννηθεὶς τῇ 20 Ἀπριλίου 1808, ἀνηγορεύθη πρόεδρος τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας τῇ 20 Δεκεμβρίου 1848, καὶ αὐτοκράτωρ τῶν Γάλλων τῇ 2 Δεκεμβρίου 1852. Ἐνυμφεύθη τῇ 29 Ἰανουαρίου 1853 μετὰ τῆς αὐτοκρατορίσης Εὐγενίας, κομήσσης Θέβα καὶ Μοντίχο, γεννηθείσης τῇ 5 Μαΐου 1826.

Υἱός · Πρ. Ναπολέον, διάδοχος, γεννηθεὶς τῇ 16 Μαρτίου 1856.

ΔΑΝΙΜΑΡΚΙΑ.

Χριστιανὸς Θ', βασιλεὺς τῆς Δανιμαρκίας, γεννηθεὶς τῇ

8 Ἀπριλίου 1808, διεδέχθη ἐπὶ τοῦ θρόνου τὸν βασιλέα Φριδερίκον Ζ' (γενν. τῇ 6 Ὀκτωβρίου 1808) τῇ 15 Νοεμβρίου 1863. Ἐνυμφεῦθη τῇ 26 Μαΐου 1842 μετὰ τῆς βασιλίσσης Λουΐζης, γεννηθείσης τῇ 7 Σεπτεμβρίου 1817, θυγατρὸς τοῦ Landgrave τῆς Ἑσσης Γουλιέλμου.

Τέκνα · 1. Πρ. Φριδερίκος, διάδοχος, γεννηθεὶς τῇ 3 Ἰουλίου 1843.

2. Πρ. Ἀλεξάνδρα, γεννηθεῖσα τῇ 1 Δεκεμβρίου 1841, ἐνυμφεῦθη τῇ 10 Μαρτίου 1863 μετὰ τοῦ πρ. τῆς Οὐαλλίας Ἀλβέρτου Ἐδουάρδου.

3. Πρ. Γεώργιος, βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων, γεννηθεὶς τῇ 24 Δεκεμβρίου 1845.

4. Πρ. Δαγμάρ, γεννηθεῖσα τῇ 26 Νοεμβρίου 1847.

5. Πρ. Thyra, γεννηθεῖσα τῇ 29 Σεπτεμβρίου 1853.

6. Πρ. Βαλδεμάρ, γεννηθεὶς τῇ 27 Ὀκτωβρίου 1858.

ΕΛΛΑΣ.

Γεώργιος Α', βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων, γεννηθεὶς τῇ 24 Δεκεμβρίου 1845, υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Δανιμαρκίας Χριστιανοῦ Θ', ἐδέχθη τὸ Ἑλληνικὸν στέμμα ἐν Κοπενάγῃ τῇ 6 Ἰουνίου, ἐκηρύχθη ἐνῆλιξ ὑπὸ τῆς ἐθνικῆς τῶν Ἑλλήνων συνελύσεως τῇ 15/27 Ἰουνίου, καὶ ἀπεβιβάσθη εἰς Πειραιᾶ τῇ 18/30 Ὀκτωβρίου 1863.

ΕΣΣΗ.

Λουδοβίκος Γ', μέγας δούξ τῆς Ἑσσης, γεννηθεὶς τῇ 9 Ἰουνίου 1806, διεδέχθη τῇ 16 Ἰουνίου 1848 τὸν πατέρα του

Λουδοβίκον Β'. Ἐνυμφεῦθη τῇ 26 Δεκεμβρίου 1833 μετὰ τῆς μεγάλης δουκίσσης Ματθίλδης, γεννηθείσης τῇ 30 Αὐγούστου 1813, θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκου Α'. Ἐχάρευσε τῇ 25 Μαΐου 1862.

ΙΣΠΑΝΙΑ.

Μαρία Ἰσαβέλλα Β', βασίλισσα τῆς Ἰσπανίας, γεννηθεῖσα τῇ 10 Ὀκτωβρίου 1830, διεδέχθη ὑπὸ κηδεμονίαν τῇ 29 Σεπτεμβρίου 1833 τὸν πατέρα τῆς βασιλέας Φερδινάνδου Ζ'. Ἐκηρύχθη ἐνῆλιξ ὑπὸ τῶν βουλῶν τῇ 8 Νοεμβρίου 1843. Ἰπανδρεύθη τῇ 10 Ὀκτωβρίου 1846 μετὰ τοῦ ἐξαδέλφου τῆς βασιλέως Φραγκίσκου, γεννηθέντος τῇ 13 Μαΐου 1822.

Τέκνα · 1. Ἰνφάντις Ἰσαβέλλα, γεννηθεῖσα τῇ 20 Δεκεμβρίου 1851, διάδοχος.

2. Ἰνφάντις Ἀλφόνσος, γεννηθεὶς τῇ 28 Νοεμβρίου 1857.

3. Ἰνφάντις Μαρία del Pilar, γεννηθεῖσα τῇ 4 Ἰουνίου 1861.

4. Ἰνφάντις Μαρία della Paz, γεννηθεῖσα τῇ 23 Ἰουνίου 1862.

5. Ἰνφάντις Εὐλαλία, γεννηθεῖσα τῇ 12 Φεβρουαρίου 1864.

ΙΤΑΛΙΑ.

Βίκτωρ Ἐμμανουήλ Β', γεννηθεὶς τῇ 14 Μαΐου 1820, διεδέχθη τῇ 23 Μαρτίου 1849 τὸν πατέρα του βασιλέα τῆς Σαρδηνίας Κάρολον Ἀλβέρτον, παραιτηθέντα. Διὰ νόμου ἀπὸ 17 Μαρτίου 1861 ἔλαβε τὸν τίτλον « βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας. » Ἐνυμφεῦθη τῇ 12 Ἀπριλίου 1842 μετὰ τῆς βασιλίσσης

Ἀδελαΐδος, γεννηθείσης τῆ 3 Ἰουνίου 1822, θυγατρὸς τοῦ ἀρχιδουκὸς τῆς Αὐστρίας Ἐρνιέρου. Ἐχήρευσε τῆ 20 Ἰανουαρίου 1855.

Τέκνα · 1. Πρ. Κλοτίλδη, γεννηθεῖσα τῆ 2 Μαρτίου 1843, ἐνυμφεύθη τῆ 30 Ἰανουαρίου 1859 μετὰ τοῦ πρ. Ναπολέοντος, υἱοῦ τοῦ ποτὲ βασιλέως τῆς Οὐεστφαλίας Ἰερωνύμου, ἐξαδέλφου τοῦ νῦν αὐτοκράτορος τῶν Γάλλων.

2. Πρ. Οὐμβέρτος, διάδοχος, γεννηθεὶς τῆ 14 Μαρτίου 1844.

3. Πρ. Ἀμεδαῖος, γεννηθεὶς τῆ 30 Μαΐου 1845.

4. Πρ. Ὄθων, γεννηθεὶς τῆ 11 Ἰουλίου 1846.

5. Πρ. Μαρία Πία, γεννηθεῖσα τῆ 16 Ὀκτωβρίου 1847, ἐνυμφεύθη τῆ 6 Ὀκτωβρίου 1862 μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Πορτογαλλίας, Λουδοβίκου Α΄.

ΜΕΞΙΚΟΝ.

Μαξιμιλιανὸς Α΄, αὐτοκράτωρ τοῦ Μεξικοῦ, γεννηθεὶς τῆ 6 Ἰουλίου 1832, υἱὸς τοῦ ἀρχιδουκὸς τῆς Αὐστρίας Φραγκίσκου Καρόλου, ἐδέχθη τὸ προσφερθὲν αὐτῷ στέμμα τοῦ Μεξικοῦ τῆ 10 Ἀπριλίου 1864. Ἀπεβιάσθη εἰς Βερακρούζαν τῆ 29 Μαΐου, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Μεξικοῦ τῆ 12 Ἰουνίου 1864. Ἐνυμφεύθη τῆ 27 Ἰουλίου 1857 μετὰ τῆς αὐτοκρατορίσσης Καρλόττας, γεννηθείσης τῆ 7 Ἰουνίου 1840, θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τοῦ Βελγίου Λεοπόλδου τοῦ Α΄.

ΟΛΛΑΝΔΙΑ.

Γουλιέλμος Γ΄, βασιλεὺς τῶν Κάτω Χωρῶν, γεννηθεὶς τῆ

19 Φεβρουαρίου 1817, διεδέχθη τὸν πατέρα του βασιλέα Γουλιέλμον Β΄ τῆ 17 Μαρτίου 1849. Ἐνυμφεύθη τῆ 18 Ἰουνίου 1839 μετὰ τῆς βασιλίσσης Σοφίας, γεννηθείσης τῆ 17 Ἰουνίου 1818, θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τῆς Βυρτεμβέργης, Γουλιέλμου Α΄.

Τέκνα · 1. Πρ. Γουλιέλμος, διάδοχος, γεννηθεὶς τῆ 4 Σεπτεμβρίου 1840.

2. Πρ. Ἀλέξανδρος, γεννηθεὶς τῆ 25 Αὐγούστου 1851.

ΠΑΠΗΚΟΝ ΚΡΑΤΟΣ.

Πῖος Ο΄, γεννηθεὶς τῆ 13 Μαΐου 1792, ἐξελέχθη πάππας τῆ 16 Ἰουνίου, καὶ ἐστέφθη τῆ 16 Ἰουνίου 1846.

ΠΟΡΤΟΓΑΛΛΙΑ.

Λουδοβίκος Α΄, βασιλεὺς τῆς Πορτογαλλίας, γεννηθεὶς τῆ 31 Ὀκτωβρίου 1838, διεδέχθη τῆ 11 Νοεμβρίου 1861 τὸν ἀδελφόν του βασιλέα Πέτρον Ε΄. Ἐνυμφεύθη τῆ 6 Ὀκτωβρίου 1862 μετὰ τῆς βασιλίσσης Μαρίας Πίας, γεννηθείσης τῆ 16 Ὀκτωβρίου 1847, θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τῆς Ἰταλίας Βίκτωρος Ἐμμανουήλ Β΄.

Υἱὸς · Πρ. Κάρολος, διάδοχος, γεννηθεὶς τῆ 28 Σεπτεμβρίου 1863.

ΠΡΩΣΣΙΑ.

Γουλιέλμος Α΄, βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας, γεννηθεὶς τῆ 22 Μαρτίου 1797, υἱὸς τοῦ βασιλέως Φριδερίκου Γουλιέλ-

μου Γ'. Ἐγένετο ἀντιβασιλεὺς τῆ 9 Ὀκτωβρίου 1858· διεδέχθη ἐπὶ τοῦ θρόνου τὸν ἀδελφόν του βασιλέα Φριδερίκον Γουλιέλμον Ε' τῆ 2 Ἰανουαρίου 1861, καὶ ἐστέρθη τῆ 18 Ὀκτωβρίου 1861. Ἐνυμφεύθη τῆ 11 Ἰουνίου 1829 μετὰ τῆς βασιλίσσης Αὐγούστης, γεννηθείσης τῆ 30 Σεπτεμβρίου 1811, θυγατρὸς τοῦ μεγάλου δουκὸς τῆς Σάξ-Βεϊμάρ Καρόλου Φριδερίκου.

Τέκνα · 1. Πρ. Φριδερίκος Γουλιέλμος, διάδοχος, γεννηθεὶς τῆ 18 Ὀκτωβρίου 1831, ἐνυμφεύθη τῆ 25 Ἰανουαρίου 1858 μετὰ τῆς πρ. Βικτωρίας, θυγατρὸς τῆς βασιλίσσης τῆς Ἀγγλίας Βικτωρίας Α', γεννηθείσης τῆ 21 Νοεμβρίου 1840. — Τέκνα αὐτῶν · — 1. Φριδερίκος Γουλιέλμος, γεννηθεὶς τῆ 27 Ἰανουαρίου 1859. — 2. Πρ. Καρλόττα, γεννηθεῖσα τῆ 24 Ἰουλίου 1860. — 3. Πρ. Ἐρρίκος, γεννηθεὶς τῆ 14 Αὐγούστου 1862. — 4. Πρ. Σιγισμόνδος, γεννηθεὶς τῆ 15 Σεπτεμβρίου 1864.

2. Πρ. Λουίζα, γεννηθεῖσα τῆ 3 Δεκεμβρίου 1838, ἐνυμφεύθη τῆ 20 Σεπτεμβρίου 1856 μετὰ τοῦ μεγάλου δουκὸς τῆς Βάδης Φριδερίκου.

ΡΩΣΣΙΑ.

Ἀλέξανδρος Β', αὐτοκράτωρ τῆς Ῥωσσίας, γεννηθεὶς τῆ 17/29 Ἀπριλίου 1818, διεδέχθη τῆ 18 Φεβρουαρίου (2 Μαρτίου) 1855 τὸν πατέρα του αὐτοκράτορα Νικόλαον Α'. Ἐστέρθη τῆ 26 Αὐγούστου (7 Σεπτεμβρίου) 1856. Ἐνυμφεύθη τῆ 16/28 Ἀπριλίου 1841 μετὰ τῆς αὐτοκρατορίσσης Μαρίας, γεννηθείσης τῆ 27 Ἰουλίου (8 Αὐγούστου) 1824, θυγατρὸς τοῦ μεγάλου δουκὸς τῆς Ἑσσης Λουδοβίκου Α'.

Τέκνα · 1. Νικόλαος, μέγας δούξ, γεννηθεὶς τῆ 8/20 Σεπτεμβρίου 1843. Ἀπέθανεν εἰς Νίκαιαν τῆς Γαλλίας τῆν 11/23 Ἀπριλίου 1865.

2. Μέγας δούξ Ἀλέξανδρος, γεννηθεὶς τῆ 26 Φεβρουαρίου (10 Μαρτίου) 1845, κηρυχθεὶς διάδοχος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ του δι' αὐτοκρατορικῆς διατάγματος ὑπὸ ἡμερομηνίαν 12/24 Ἀπριλίου 1865.

3. Μέγας δούξ Βλαδίμηρος, γεννηθεὶς τῆ 10/22 Ἀπριλίου 1847.

4. Μέγας δούξ Ἀλέξιος, γεννηθεὶς τῆ 2/14 Ἰανουαρίου 1850.

5. Μεγάλῃ δούκισσα Μαρία, γεννηθεῖσα τῆ 5/17 Ὀκτωβρίου 1853.

6. Μέγας δούξ Σέργιος, γεννηθεὶς τῆ 29 Ἀπριλίου (11 Μαΐου) 1857.

7. Μέγας δούξ Παῦλος, γεννηθεὶς τῆ 21 Σεπτεμβρίου (3 Ὀκτωβρίου) 1860.

ΣΑΞΩΝΙΑ.

Ἰωάννης, βασιλεὺς τῆς Σαξωνίας, γεννηθεὶς τῆ 12 Δεκεμβρίου 1801, διεδέχθη τὸν ἀδελφόν του βασιλέα Φριδερίκον Αὐγούστον Β' τῆ 9 Αὐγούστου 1854. Ἐνυμφεύθη τῆ 21 Νοεμβρίου 1822 μετὰ τῆς βασιλίσσης Ἀμαλίας, γεννηθείσης τῆ 13 Νοεμβρίου 1801, θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τῆς Βαυαρίας Μαξιμιλιανου.

Τέκνα · 1. Πρ. Ἀλβέρτος, διάδοχος, γεννηθεὶς τῆ 23 Ἀπριλίου 1828. Ἐνυμφεύθη τῆ 18 Ἰουνίου 1853 μετὰ τῆς

πρ. Καρολίνας, γεννηθείσης τῇ 5 Αὐγούστου 1833, θυγα-
τρὸς τοῦ πρ. Γουστάβου Βάζα.

2. Πρ. Ἐλισσάβετ, γεννηθεῖσα τῇ 4 Φεβρουαρίου 1830,
ἐνυμφεῦθη τῇ 22 Ἀπριλίου 1850 μετὰ τοῦ πρ. τῆς Σαρδηνίας
Φερδινάνδου, δουκὸς τῆς Γενούης. Ἐχέρευσε τῇ 10 Φε-
βρουαρίου 1855.

3. Πρ. Γεώργιος, γεννηθεὶς τῇ 8 Αὐγούστου 1832,
ἐνυμφεῦθη τῇ 11 Μαΐου 1859 μετὰ τῆς πρ. Μαρίας Ἄννης,
γεννηθείσης τῇ 21 Ἰουλίου 1843, θυγατρὸς τῆς βασιλίσσης
τῆς Πορτογαλλίας Μαρίας Β'. — Θυγάτηρ αὐτῶν. —

1. Πρ. Ματθίλδη, γεννηθεῖσα τῇ 19 Μαρτίου 1863.

4. Πρ. Σοφία, γεννηθεῖσα τῇ 15 Μαρτίου 1845.

ΣΟΥΗΔΙΑ ΚΑΙ ΝΟΡΒΕΓΙΑ.

Κάρολος ΙΕ', βασιλεὺς τῆς Σουηδίας καὶ Νορβηγίας, γεν-
νηθεὶς τῇ 3 Μαΐου 1826, διεδέχθη τὸν πατέρα του βασιλεῖα
Ὄσκαρ Α' τῇ 2 Ἰουλίου 1859, καὶ ἐστέφη τῇ 3 Μαΐου 1860.
Ἐνυμφεῦθη τῇ 19 Ἰουνίου 1859 μετὰ τῆς βασιλίσσης Λουί-
ζης, γεννηθείσης τῇ 5 Αὐγούστου 1858, θυγατρὸς τοῦ πρ. τῶν
Κάτω Χωρῶν Φριδερίκου.

Θυγάτηρ · 1. Πρ. Λουίζα, γεννηθεῖσα τῇ 31 Ὀκτωβρίου
1851.

ΤΟΥΡΚΙΑ.

Ἀβδούλ Ἀζίζ, Σουλτάνος, γεννηθεὶς τῇ 9 Φεβρουαρίου
1830. Ἡγεμὼν 32^{ος} ἐκ τῆς οἰκογενείας τοῦ Ὄσμάν καὶ 29^{ος} ἀπὸ
ἀλώσεως Κωνσταντινουπόλεως. Διεδέχθη τῇ 25 Ἰουνίου 1861
τὸν ἀδελφόν του Σουλτάνον Ἀβδούλ Μεδζίτ.

Ἀνεψιὸς αὐτοῦ · Μουράτ ἐφέντης, ὁ πρεσβύτατος τῶν υἱῶν
τοῦ Σουλτάνου Ἀβδούλ Μεδζίτ, διάδοχος, γεννηθεὶς τῇ
21 Σεπτεμβρίου 1840.

ΥΠΟΤΕΛΕΙΣ ΗΓΕΜΟΝΕΣ ΕΝ Τῇ ΕΥΡΩΠΑΪΚῃ ΤΟΥΡΚΙΑ.

ΒΛΑΧΙΑ ΚΑΙ ΜΟΛΔΑΒΙΑ.

.

ΣΕΡΒΙΑ.

Μιχαήλ Γ' Ὀβρένοβιτς, γεννηθεὶς τῇ 4 Σεπτεμβρίου 1825,
διεδέχθη τὸν πατέρα του Μιλόσχην Α', καὶ ἀνεγνωρίσθη ὡς
ἡγεμὼν ὑπὸ τῆς Ὀθωμανικῆς κυβερνήσεως τῇ 7 Ὀκτωβρίου
1860. Ἐνυμφεῦθη τῇ 1 Αὐγούστου 1853 μετὰ τῆς πρ. Ἰου-
λίας, γεννηθείσης τῇ 26 Αὐγούστου 1831, θυγατρὸς τοῦ θα-
λαμηπόλου τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Αουστρίας κόμητος Φραγ-
κίσκου Οὐνιάδου.

ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟΝ.

Νικόλαος Α' Πέτροβιτς, γεννηθεὶς τῷ 1840, ἀνηγορεύθη
ἡγεμὼν τοῦ Μαυροβουνίου τῇ 14 Αὐγούστου 1860, διαδεχθεὶς
τὸν πρ. Δανιήλ Α'. Ἐνυμφεῦθη τῇ 8 Νοεμβρίου 1860 μετὰ
τῆς πρ. Μιλήνης, θυγατρὸς τοῦ γερουσιαστοῦ Πέτρου
Βούκοτιτς.

ΠΥΡΟΒΟΛΟΝ

Δωρηθὲν τῇ Αὐτοῦ Μεγαλειότητι τῷ βασιλεῖ Γεωργίῳ τῷ Α΄.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΒΗΛΑΡΑ

ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΕΡΩΤΙΚΑ ⁽¹⁾.

Σ' ἐμένα ὁ Ἔρως εἶναι
Τὸ αἷμα κ' ἡ ψυχὴ,
Γιατὶ ἴναι τῆς καρδιάς μου
Τὸ τέλος κ' ἡ ἀρχή.

Ὡ τρυφερώτατ' Ἔρωτα,
Γλυκὴ ψυχῆς μου πάθος,
Θνητὸς δὲν ἔχει λάθος
Ἐσὲ νὰ προσκυνάῃ.

Ἐσὺ στιγμὴ νὰ λείψης,
Μαραίνεται ὅλη ἡ φύση,
Νεκρώνει πᾶσα χτίσις,
Τὸ πᾶν διαλύεται, σβύει.

Τὸ δυνατό σου χέρι
Νομοθετεῖ, μορφώνει,
Τὸν κόσμον ἐμψυχώνει,
Κινεῖ καὶ κυβερνάει.

Ἐσὺ ἴσαι ποῦ λαμπρύνεις
Τῶν οὐρανῶν τοὺς θόλους

(1) Ἰδὲ Ἐθνικὸν Ἡμερολόγιον, ἔτος Ε', σελ. 133.

Μὲ τοὺς ἀχτινοβόλους
Ἀστέρας φωτεινοὺς.
Τῆς θάλασσας τὰ βάθη
Μακρὰ ὄχ τ' ἐσὲ δὲ μνίσκουν,
Καὶ ἡ στερεΐαις εὐρίσκουν
Ζωῆς ἀναπνοή.

Χ' τ' ἐσέν' τῆς γῆς ἡ ὄψη
Παντοῦ κατοικημένη,
Βλαστίζει στολισμένη
Μὲ λογιαστὴ θωριά.
Τὰ πάντα ζιοῦν καὶ εἶναι
Στῆ δύνامي σου μόνη,
Καὶ ὁ κόσμος ξανανιόνει
Μὲ κύκλο σταθερό.
Στὴν προσταγὴ σου νιόθει
Μαλακωμένο στῆθος,
Τὸ ἀνήμερό της ἦθος
Ἡ τίγρη ἀπαρατάει.
Τ' ἀρπαχτικὸ Γεράκι,
Τὸ ἀθῶο Περιστερί,
Μὲ τὸ γλυκό τους ταίρι
Συζιοῦν μὲς τῆ φωλιά.
Τοῦ Ἔρωτα ἡ φλόγα
Εἶναι παντοῦ χυμένη,
Κι' ἡ φύση ἐρωτευμένη
Τὸν ἔρωτα ἀντηχάει.

Ὡ τρυφερότατ' Ἔρωτα
Τῆς φύσης ὅλης πάθος,
Θνητὸς δὲν ἔχει λάθος
Ἐσὲ νὰ προσκυνάη.

Φιλόπονο Μελίσσι,
Τὸ μέλι, ποῦ γυρεύεις,
Στὰ πορφυρένια χεῖλη
Μὲν τολμηρὸ ἀν ὀρμήσης,
Μάθε κι' ἡ λιγερένια,
Καὶ πρόσεχε, μαζί σου

Ποῦ σ' ἔκαμεν ἡ φύση
Τὸ μέλι νὰ τρυγᾷς,
Μὴ κόπους ἐξοδεύης
Νὰ πᾶς ν' ἀνηολογᾷς.
Τὸ ἔχει πλοῦσιο ἡ Φύλλη
Κι' ἀσύγκριτα γλυκὺ·
Τὸ μέλι νὰ βουφήσης,
Σὰ στ' ἄνθια, κι' ἀποκεῖ.
Χεῖλη τὰ κοραλλένια
Παράχει τρυφερά·
Μὴ πάρης τὸ κεντρί σου,
Καὶ βλάψης τρομερά.

Ἡ γλυκυτάτη Ἄνοιξι
Μὲ τ' ἄνθια στολισμένη,
Ῥοδοστεφανωμένη
Τῆ γῆ γλυκοτηράει.

Κι' ἡ γῆ τῆ χλόῃ ἐντύνεται,
Τὰ δάση της ἰσκιόνουν,
Τὰ κρύα χιόνια λυόνουν,
Ὁ οὐρανὸς γελάει.

Τὰ λουλουδάκια βράφονται,
Τὰ πλάγια χρωματίζουν,
Κι' ἠδονικαῖς φωτίζουν
Ἡ δροσερκίς αὐγαίς.

Στὸ ἀγκαθερὸ τραντάφυλλο
Γλυκολαλαίει τ' Ἀηδόνι.
Τὸ ξένο Χελιδόνι
Ταιριάζει τὴ φωλιά.

Στοὺς κάμπους πλούσια κι' ἄκοπα,
Σὲ πράσινα λιβάδια,
Τὰ ζωντανὰ κοπάδια
Βελάζουν καὶ πηδᾶν.

Κι' ὁ νιὸς βοσκὸς χαρούμενος,
Φυσσῶντας τὴ φλογέρα,
Γιομόζει τὸν ἀγέρα
Μὲ τραγουδιῶν φωναίς.

Κάθε ψυχὴ εὐφραίνεται,
Τὴν ἀνοιξί γιορτάζει·
Ὁ Θύρσις σκυθρωπάζει
Στὴ γενικὴ χαρά.

Ὁραία Δάφνη πρόβαλε
Νὰ τὴν ἀποστολίσης,
Καὶ τότες εἶναι ὁ Θύρσις
Ὁ πλέον εὐτυχής.

Ἐρωτά μου παιγνιδιάρη,
Νὰ μοῦ κάμης κάποια χάρι
Σοῦ ζητῶ ξεχωριστή·

Τὴν ἀγάπη ποῦ λατρεύω
Ὅχ τ' ἐσένα τὴ γυρεύω
Ἐμένα, ἀπ' ὄλαις χωριστή.

Νοστιμάδαις, χάρες, κάλλη,
Ἄς τὰ ἔχῃ ἢ μιὰ κι' ἢ ἄλλη·
Ἄς τὰ χαίρουνται πολλαίς.

Ἀφροδίταις σ' ὠραιότη
Ὅχ τὴν ὕστερη ὡς τὴν πρώτη
Ἄς φαντάζουν ἢ καλαίς.

Ἡ ἀγάπη μου μ' ἀρέγει,
Κι' ἡ καρδιά μου σὰν τὴ στρέγει,
Θέλα ἤμουν εὐτυχής.

Μόνε ξέρεις, Ἐρωτά μου,
Καὶ νογᾶς τὰ βάσανά μου
Ποῦ μὲ θλίβουν ἀπαρχῆς;

Κι' ἐδικῆς σου ἐξ αἰτίας
Τῆς πολλῆς μου εὐτυχίας
Δὲν ὀρίζω τὰ κλειδιά.

Τί ἐσὺ ἀφορμὴ μοῦ δίνεις;
Τὸ φαρμάκι ἐσὺ μοῦ χύνεις
Γιὰ τ' ἐκείνης τὴν καρδιά.

Τώρα αὐτὸ 'ν' στὸ θελημα σου,
Ἐπειδῆς καὶ τ' ἄρματά σου
Ὅπως θέλεις κυβερνᾶς.

Τέλειωσέ μου τὸ χατήρι,
Μάκρυνέ μου τὸ ποτήρι,
Τὸ πικρὸ ποῦ μὲ κερνάς.

Στῆς καρδιαῖς ὁποῦ ξετρέχεις,
Διὸ λογιῶν σαΐταις ἔχεις,
Διὸ πληγαῖς νὰ προξενᾷς·

Μὲ τὴ μιὰ δεσμὸ συμπάθειας,
Μὲ τὴν ἄλλην ἀντιπάθειας
Τὴν ψυχρότητα κινᾷς.

Τὴν ἀγάπη μου γιὰ μένα,
Ἀπὸ τόξα φλογισμένα,
Μὲ τὴν πρώτη σαΐτιᾷ

Πλήγωσέ τη πέρα πέρα,
Νὰ τὴ νιώθῃ νύχτα ἡμέρα
Ἀναμμένη σὰ φωτιᾷ.

Μὲ τὴ δεύτερη νὰ σώσης
Στὴν καρδιά της ν' ἀποδώσης
Σαΐτιᾷς τὴν ἀρετὴ,

Ποῦ χωρὶς ἀμφιβολία
Νὰ ἔγῃ τέλεια ἀδιαφορία,
Γιὰ τὸ πᾶν ν' ἀναισθητῇ.

Πές μου, Ἔρωτα, νὰ ζήσης,
Ἄδειον τάχα θὰ μ' ἀφήσης;
Ἕνας δοῦλός σου κι' ἐγώ.

Ἐρωτά μου, αὐτὸ τὸ γέλιο
Εἶναι, πές μου, περιγέλιο;
Ἄχ! τὸ βλέπω, τὸ νογῶ.

Τὸ πόσο σὲ λατρεύω, τὸ πόσο σ' ἀγαπῶ,
Τῶν ἀδυνάτων εἶναι ποτὲ νὰ σοῦ τὸ εἰπῶ·

Τί σ' ἀγαπῶ μὲ τρόπο καθόλου χωριστὸ,
Ποῦ μέσα στὴν καρδιά μου ἀκέρια σὲ βαστῶ.

Κι' ἡ δύναμί σου εἶναι, ποῦ τὴ ζωογονάει,
Τὴν κάνει νὰ χτυπάῃ, τὴν κάνει καὶ κινάει.

Καθὼς ἐσὺ νὰ λείψης, δὲν ἔχω πλιὸ καρδιά·
Κι' ἂν ἡ καρδιά μου μένῃ, δὲν ἔχω τὰ κλειδιά.

Ἐσὺ εἶσαι τῆς ζωῆς μου τὸ τέλος κι' ἡ ἀρχή,
Γιατὶ εἶσαι τῆς καρδιάς μου τὸ αἶμα κι' ἡ ψυχή·

Καὶ ζῶ στὸν κόσμον μόνον ἐσένα ν' ἀγαπῶ.
Μὲν πόσο! δὲν εἶν' τρόπος ποτὲ νὰ τὸ εἰπῶ.

Θωρῶ σου, Χλόη, κι' ἄδικα
Θέλ' ἀπομαραθοῦν
Οἱ κρίνοι, τὰ τραντάφυλλα
Στὴν ὄψη σου, ποῦ ἀνθοῦν.
Διαβατικὰ τ' ἀθρώπινα,
Σὰν ποταμιῶν νερό.
Τὰ νιάτα χάρου, Κόρη μου,
Μὴ χάνῃς τὸν καιρό·
Πλακόνουν τὰ γεράματα
Προμιῶν τὰ φανταχτῆς,
Κι' ἂν μετανιώσης ὕστερα,
Διπλᾶ θὰ παιδευτῆς.

Τῆς σαγιτιαῖς τοῦ Ἑρώτα
Μὴ τῆς καταφρονᾶς,
Καὶ μὴ τὰ δασκαλέματα
Ἀκοῦς τῆς Ἀθηνᾶς.
Τὰ ἦθη, Χλόη, ἡμέρωσε,
Μὴ θές νὰ τυραγνᾶς·
Ἡ φύση δὲ σοῦ χάρισε
Καρδιά νὰ μὴ πονᾶς.
Τηρᾶς τὴν ψεύτραν Ἄρτεμι;
Δὲν ξέρεις, σὲ γελᾶει,
Καὶ μὲ τὸν Ἐνδυμίωνα
Κρυφᾶ συχνομιλάει.
Τῆ νιότη χάρου, Κόρη μου·
Ὅγλήγορα ἀπανθεῖ,
Καὶ ἀφοῦ τινὰς τὴν ἔχασε,
Χαμένα τὴν ποθεῖ.

Ἡ ζήσω τὴ ζωὴ μου μεγάλος καὶ λαμπρὸς,
Ἡ πάλι τὴν περάσω σὲ φτώχεια καὶ μικρὸς,
Μὴ θέλα βρῶ στὸ τέλος σ' ἐκεῖνα διαφορᾶς;
Καὶ τὸ 'να καὶ τὸ ἄλλο θὰ πάψουν μιὰ φορᾶ.
Γυμνὸς στὸν κόσμον μπῆκα καὶ θέλα βγῶ γυμνός·
Ὁ κόσμος εἶναι ξένος, δὲν ἔμεινε τινός.
Μακρὰ λοιπὸν φροντίδες ματαίων στοχασμῶν,
Ποῦ κατατυραγνᾶτε μὲ ἡδονῶν χαμόν.
Μοῦ φτάνουν νὰ 'χω μόνον ὑγιᾶ, καλὴ καρδιά,
Ζωῆς εὐτυχισμένης τὰ μοναχὰ κλειδιά.

Λὲν ὁ κόσμος, Ἡ ἀγάπη
ἔχει βάσανα πολλὰ.
Ἐγὼ λέγω, πῶς σὲ ταῦτο
Δὲ στογάζονται καλά.
Νύχτα ἡμέρα νὰ παθαίνω,
Μιὰ στιγμή τ' ἀλησιμονῶ,
Ὅτι νὰ καλαντικρύσω
Μιὰ στιγμή τ' ἀλησιμονῶ,
Πάρτε, ὅσα, κι' ἂν θελήσετε,
Τὰ ματάκια ποῦ πονῶ.
Οὔτε ἔναν μὴν ἀφήστε
Δάκρυα, πάθη, στενασμούς,
Λογαριάστε, καὶ θὰ βρῆτε
Ὅχ τοὺς δάρτες καὶ καῦμούς.
Ἄν τὰ βάλετε στὸ ζύγι,
Νούλλα ὄλα τὰ πικρὰ,
Καὶ φιλήσω μιὰ φορᾶ.

Μὲς τὰ γλυκὰ σου μάτια
Ὁ ἔρωσ κατοικᾶει,
Καὶ τὰ κινήματά τους
Ὡς θέλει διοικᾶει.
Τὰ διάλεξε σαγιτιαῖς,
Δοξάρια τρομερά·
Μ' αὐτὰ καρδιαῖς πληγόνει
Σκληρὰ, φαρμακερά.
Ἀλοίμονον σ' ἐκεῖνον
Ὅπου νὰ καυχῆθῃ!

Σὲ ταῦτα ν' ἀντικρύσῃ
Χωρὶς νὰ πληγωθῇ
Εὐτὺς ὁ Ἔρωσ τότες
Μ' ἀκράτητην ὀργή,
Θανατερὴ τοῦ ἀνοίγει
Στὰ ἀστήθια τὴν πληγή.
Φλόγαις, φωτιαῖς, καὶ λαύραις,
Μὲ ἀναστενασμούς,
Μὲς τὴν καρδιά του ἀνάφτει
Δεινοὺς παραδαρμούς.
Δάκρυα, κλαυμούς, καὶ πάθια,
Βαριὰ τοῦ προξενάει,
Καὶ μὲ μυρίους τρόπους
Τὸν καταταυραννάει.
Τὸν βλέπει στὰ δεσμά του,
Τοὺς πόνους του θεωρεῖ,
Καὶ νὰ τοὺς ἀβγατήσῃ
Τὸ πῶς ζητάει ναυρῇ.
Μ' αὐτὰ τὰ ἄρματα του
Καὶ μὲ πολλὴν ὀρμὴ,
Σημάδεψε κι' ἐμένα
Νὰ κάμῃ δοκιμὴ.
Ἄλλὰ μ' ἐλεημονήθη
Ἡ Χλόη ἢ καλὴ,
Κι' ὁ Ἔρωσ ἀφοντότες
Γελῶντας μοῦ μιλεῖ.

Ποιὸς λέει σκληρὸν τὸν Ἔρωτα,
Καὶ τὸν κακολογᾷ,
Τὸν γλωσσοτρώγεται' ἄδικα,
Χωρὶς νὰ τὸν νογᾷ.
Παιδι μικρὸ, κι' ἀνήλικο
Ἵ τῆς νιότης τὴν ἀκμὴ,
Μὲ δίχως ἄλλη μάθησι,
Μὲ δίχως δοκιμὴ.
Γιατὶ ξοδεύει, παίζοντας
Περίσσια, τὸν καιρὸ,
Γιὰ τοῦτο δὲ τὸν Ἔρωτα
Τὸν κράζομε σκληρό.
Ὡ φρόνιμοι κατήγοροι,
Κριτάδες τοῦ καινοῦ,
Γιὰ κάμετε τὴν κρίσι σας
Μὲ προσοχὴ καὶ νοῦ.
Σκληρὸς αὐτὸς δὲν εἶναι τος,
Μὸν εἴμεστε σκληροὶ
Ἐμεῖς, ὅπου τὸν θέλομε
Μὲ γνώμῃ σοβαρῇ.
Παιγνίδια, φίλοι, ὀρέγεται,
Καὶ γέλια σὰν παιδί.
Φτερὰ βαστάει, κι' ἀπέταξε,
Ἐνάντια σὰν ἰδῆ.
Μαζί του παίξε, γέλασε,
Ἄν θές νὰ σ' ἀγαπάῃ.
Μὴν ἀποστάσης τρέχοντας
Νὰ πᾶς ἐκεῖ ποῦ πάει.
Ὁ Ἔρωσ εἶναι ἐλεύτερος,

Ποτέ σου δὲν μπορεῖς
Νὰ τὸν κρατήσης σκλάβο σου·
Τοῦ κάκου τὸ θαρρῆς.

Μὴ τὸν παντέγης λαίμαργο
Ἵ τοῦ Κροίσου τὰ καλὰ,
Ἢ πῆς, Τοῦ μέγα Ἀλέξανδρου
Ὁ θρόνος τὸν γελᾷ.

Τὸν διώγει ἡ σκυθρωπότητα,
Τὸ ἄγριο τὸν φοβάει.
Εὐγένεια, καὶ ἀξίωμα
Αὐτὸν δὲν τὸν τραβάει.

Ἄν ἔχης γνώμην ἄκακη,
Χαρούμενη καρδιά,
Βαστᾶς στὸ χέρι σου ἄσφαλτα
Τοῦ Ἔρωτα κλειδιά.

Κι' ἀνίσως νιάτα χαιρέσαι,
Μ' αὐτὸν καλὰ περνᾶς·
Εἰ δὲ μὴ, βασανίζεσαι,
Κι' αὐτὸν τὸν τυραγνᾶς.

Καὶ κράζεις ὑστερώτερα
Τὸν Ἔρωτα σκληρὸ,
Ἄντις νὰ κράζης ἄτυχον
Αὐτό σου τὸν καιρό.

Ἄχ ἔλα, θάνατε πικρὸ, καὶ πάρε τὴ ζωὴ μου,
Ἄφοῦ καὶ πλιὸ στερεύομαι τὴ μόνη παντοχὴ μου.
Τὴ Χλόη μου νὰ μὴ θωρῶ, καὶ ζωντανὸς νὰ μείνω;
Ἄχ τί ποτᾶρι μῶδωκε τὸ ριζικὸ, καὶ πίνω!

Μὴ παύετε ματάκια μου νὰ κλαῖτε, νὰ θρηνητε·
Τὸ φῶς σας ἐβασίλεψε, τί ἄλλο καρτερεῖτε;

Καρδιά γιατί μὲ τυραγνᾶς, καὶ βαριοπαραδαίρεις;
Τὸν τόπο σου τὸν ἔχασες, σὲ τί βυθὸ μὲ σέρεις!

Ψυχὴ, ψυχὴ ἀνυπόφερτη σ' τοῦ πάθου μου τὴ βράσι,
Ἄφσ' τὸ κορμάκι μου νεκρὸ νὰ πάγη ν' ἀγαλλιάση.

Ἄχ ἔλα, θάνατε γλυκὲ, τοὺς πόνους μου νὰ γιάνης,
Τρέξε σ' ἐμένα γλήγορα, κάμμιὰ ἄργητα μὴ βάνης.

Ὡ θάνατε ἀπάνθρωπε, γιατί δὲν μὲ πληγόνεις;
Κι' ἀπὸ παρόμοια βάσανα γιατί δὲν μὲ γλυτρώνεις;

Βάρει μὲ τὸ κοντάρι σου, παρακαλῶ σε, Χάρε,
Κι' αὐτὴν τὴν ἀθλιά μου ζωὴ, σπλαχνίσου με, καὶ πάρε.

Πουλάκι ξένο,	Ξενιτεμένο,
	Κυνηγημένο,
	Ποῦ νὰ σταθῶ,
Ποῦ νὰ καθίσω,	Νὰ ξενοχτήσω,
	Νὰ μὴ χαθῶ;
Βραδιάζει ἡ μέρα,	Σκοτάδι παίρει,
	Καὶ δίχως ταίρι
	Πῶς νὰ βρεθῶ;
Πῶς νὰ φωλιάσω,	Σὲ ξένω δάσο
	Ν' ἀποσυρθῶ;
Ἡ ἡμέρα φεύγει,	Ἡ νύχτα βιάζει,
	Νὰ, ἡσυχάζει
	Κάθε πουλί.

Κι' ἐγὼ στενάζω, Τὸ ταίρι κράζω,
 Ξένο πουλί.
 Κυττάζω τ' ἄλλα Πουλιὰ ζευγάρι·
 Αὐτὴν τὴν χάρι
 Δὲν ἔχω πλιά.
 Ἐρημο τρέχω, Τόπο δὲν ἔχω
 Μηδὲ φωλιά.
 Νὰ βρῶ γυρίζω Ποῦ νὰ καθίσω,
 Νὰ ξενοχτήσω
 Κὰν μοναχό.
 Κάθε κλαράκι Βαστάει πουλάκι
 Ζευγαρωτό.
 Δὲ μὲ γνωρίζουν, Κι' ἐδῶ μὲ διώχουν,
 Κι' ἐκεῖ μ' ἀμπόχουν·
 Ποῦ νὰ σταθῶ;
 Ἄχ! πῶς νὰ γένω, Ποῦ νὰ πηγαίνω,
 Νὰ μὴ χαθῶ!
 Λιγᾶν οἱ κλάδοι, Τὰ φύλλα σιοῦνται,
 Γλυκοτζίμπιούνται
 Τ' ἄλλα πουλιά.
 Ἐγὼ τὸ ξένο, Τὸ πικραμένο,
 Χωρὶς φωλιά,
 Ἀπὸ 'να σ' ἄλλο Πετῶ δενδράκι,
 Νὰ βρῶ κλαράκι
 Γιὰ νὰ σταθῶ·
 Γιὰ ν' ἀκουμπήσω, Νὰ ξενοχτήσω,
 Νὰ μὴ χαθῶ.
 Ἀπορῥιμμένο Σὲ ἄγρια ἀγκάθια,
 Μικρά μου πάθια

Καὶ ξηνητιαῖς.
 Ὄρηθῶντας μένω, Καὶ ἐκεῖ διαβαίνω
 Κακαῖς νυχτιαῖς.
 Κι' ἐκεῖ ποῦ στέκω Μαμουριασμένο,
 Καὶ μαραμένο
 Ὄρηθῶ.
 Νιὰ, βλέπω, βγαίνει, Νιὰ ἀρματωμένη
 Σὰν κυνηγό.
 Βαστάει δίχτυα, Δίχτυα ἀσημένια,
 Συρματερένια
 Στ' ἀριστερό,
 Καὶ στὴ δεξιὰ της, Μὲ τ' ἄρματά της,
 Κλουβὶ ἀργυρό·
 Φορέματ' ἄσπρα, Κι' ἄσπρη μὲ χάρι,
 Ὄλη φεγγάρι·
 Βαθιάς νυχτός.
 Λὲς κι' εἶναι ἐκείνη, Ὅπου τοῦ δίνει
 Λάμψι καὶ φῶς.
 Περνάει σιμά μου, Καὶ μὲ κυττάζει,
 Γλυκὰ μὲ κράζει,
 Καὶ μοῦ μιλεῖ.
 Ἐλα πουλάκι Μὲς τὸ κλουβάκι,
 Ξένο πουλί.
 Ἐμπα, μοῦ λέγει, Ἐμπα τὸ ξένο,
 Τὸ πικραμένο,
 Ν' ἀναπαυθῆς.
 Γιὰ νὰ καθίσῃς Νὰ ξενοχτήσης,
 Νὰ μὴ χαθῆς.
 Πουλί δικό μου, Νὰ σ' ἀποχτήσω,

	Καὶ νὰ σοῦ στήσω Χρυσὴ φωλιά·
Σ' αὐτὴ νὰ ζήσης,	Ν' ἀλησμονήσης Τὴν ξενητιά.
Μὴ σὲ πειράζῃ	Κλεισμένο νὰ 'σαι, Καὶ μὴ φοβᾶσαι Νὰ σκλαβωθῆς.
Ἐλα σ' ἐμένα·	Τὶ εἶσαι σὲ ξένα, Καὶ μὴ χαθῆς.
Σοῦ τάζω μ' ὄρκο	Τὴ λευτεριά σου Χωρὶς καμμιά σου Ἀμφιβολιά·
Ὅταν θελήσης	Κλουβὶ ν' ἀφήσης, Καὶ τὴ φωλιά.
Ἐλα, μοῦ λέγει,	Μικρὸ πουλάκι, Μὲς τὸ κλουβάκι Γιὰ νὰ σταθῆς·
Γιὰ ν' ἀκουμπήσης,	Νὰ ξευχτήσης, Νὰ μὴ χαθῆς.
Στῆς τόσαις χάρες,	Στὰ σπλαχνικά της Λόγια γλυκά της Πλιὸ δὲν ἀργῶ.
Φτερά μου ἀπλόνω,	Σ' αὐτὴ ζυγόνω Πολὺ γοργό.
Καὶ στὸ χρυσό της	Πετῶ χεράκι, Καὶ στὸ κλουβάκι Προμιοῦ νὰ μπῶ,
Τὰ ζαχαρένια,	Τὰ κοραλλένια Χεῖλια τζιμπῶ.

1. ΓΚΙΚΑΣ (Γρηγόριος) - 2. ΓΚΙΚΑΣ (Μιχαήλ) - 3. ΣΤΟΥΡΤΖΑΣ (Μιχαήλ)

4. ΠΙΚΟΡΑ (Πέτρος) - 5. ΛΑΪΩΝΣ (Εδμόνδος)

Ἀγάπη μου πολύτιμη, τὰ λόγια σου ἔχω νόμο.
Τὸ λόγο, ποῦ μ' ἐπρόσταξες, τὸν ἔβαλα σὲ δρόμο.
Γιὰ τρεῖς ἡμέραις ὥριμες μακρὰ ὄχ τὴν κατοικιά σου
Νὰ στερευτῶ τὰ μάτια σου, καὶ τὴ γλυκὴ θωριά σου.
Κυρὰ εἶσαι· καμμιὰ ξέταξι δὲν κάνω στὸ σκοπό σου·
Ἐγὼ, σὰ δούλος, πρέπει μου ν' ἀκούω τὸν ὀρισμό σου.
Καὶ ὄχι τόσο διάστημα καιροῦ κοντὸ κι' ὀλίγο
Μακρὰ ὄχ τ' ἐσένα στρέγομαι, σὰ θέλησες, νὰ φύγω·
Μονὲ γιὰ πάντα εἶμ' ἔτοιμος μακρὰ ὄχ τ' ἐσὲ νὰ ζήσω,
Τῆς ἀρεσιᾶς σου νὰ φερθῶ, καὶ νὰ σ' εὐχαριστήσω.
Καὶ μὴ θαρρῆς, σοῦ ὑπόσχομαι, χωρὶς νὰ τὸ τελειώσω·
Τὶ δοκιμῆς ἀπόδειξι μπορῶ γιὰ νὰ σοῦ δώσω.
Ἄν ζιῶ στὸν κόσμο, μὴ θαρρῆς γιὰ ζωντανὸν ἐμένα·
Ἐγὼ δὲ ζιῶ διὰ λόγου μου, ζιῶ μοναχὰ γιὰ σένα.
Τὴ δανεικὴ ζωὴ ποῦ ζιῶ, κρατᾶς στὴ θέλησί σου,
Νὰ πάρης πίσω, ὡς βούλεις, κι' ὡς εἶν' τῆς ὄρεξίς σου.
Σὲ ὅλα τ' ἄλλα ἀναισθητῶ, καὶ τότε ζωντανεύω,
Τὰ κάλλη σου νὰ χαίρωμαι, κι' ἐσένα νὰ λατρεύω.
Μὲν πάλι ἂν ἦν' ἀβόλετο, καὶ τὸ ἔχε τὸ γραφτό μου,
Νὰ χωριστῶ στὰ ζῶντά μου τὸ φίλον τὸ δικό μου·
Μηδὲ μπορεῖ νὰ γένη ἄλλιῶς, παρὰ νὰ τὸ φτουρήσω,
Ἀπὸ τ' ἐσέν' ποῦ λαχταρῶ, πλιὸ χέρι νὰ τραβήσω·
Λιθάρι βάνω στὴν καρδιά, στὰ σωθικά μου πέτρα,
Καὶ παίρω τὴν ἀπόφασιν, καὶ μπαίνω σ' ἄλλα μέτρα.
Ἄντις νὰ βασανίζωμαι, νὰ κολυμπῶ στὸ δάκρυ,
Τὸν κόσμον ἀρνιοῦμ' ὀλότελα, καὶ τὴ ζωὴ στὴν ἄκρην.
Κι' ἀντις νὰ σὲ στερεύωμαι, καὶ ν' ἀπερνῶ τοὺς χρόνους
Σὰ σὲ ζυντάνι σκοτεινὸ μὲ πάθια καὶ μὲ πόνους,
Τὴν ἄχαρὴ μου ἀναπνοὴ δὲ μ' ἐμποδάει νὰ σβύσω

Καὶ ὄχ τὰ μελλούμενα πικρὰ καὶ θλίψεις μου νὰ γλύσω.
Τί θέλα εἰπεῖ ἕνας θάνατος κοντὰ σὲ χιλίους ἄλλους,
Στοῦ χωρισμοῦ σου τῆς στιμαῖς θανάτους πλιὸ μεγάλους;
Γιατὶ κι' ἀτῆ σου τὸ νογᾶς, κι' ἀτῆ σου τ' ἀπεικάζεις
Ἄνισωστᾶς μὲ χωριστῆς, τὸ χάρο μου τοιμάζεις.

Ἄχ, εἶναι ἡ πρώτη μου φωνὴ
Καθὼς ἡμέρα νὰ γενῆ·
Βραδιάζει, καὶ ἄχ φωνάζω,
Μ' αὐτὸ τὸ ἄχ πλαγιάζω.
Γιόμα μου εἶναι οἱ στενασμοί,
Καὶ οἱ πικροὶ συλλογισμοί·
Δειπνῶ μελαχολία,
Σκληρὴν ἀπέλπισι.
Ἔχω τὰ δάκρυά μου πιωτὸ,
Τὰ βάσανά μου φαγητό·
Ζιῶ γιὰ νὰ τυραγνιοῦμαι,
Ἀφόντης σὲ ὑστεροῦμαι.
Ἡμέρα νύχτα δὲν μπορῶ
Ποτὲ ἀνάσαψι νὰ βρῶ.
Θρηνῶ παντοτεινά μου
Τὰ θλιβερά γραφτά μου.
Ἰσκιος στὸν κόσμο περπατῶ,
Καὶ μῆτε ξέρω ποῦ πατῶ·
Καθένας ποῦ μὲ βλέπει
Νὰ μὲ λυπιέται πρέπει.
Λύπης ἐγίνηνκα πηγὴ·
Καὶ ἡ βαθιὰ μου συλλογὴ

Μαζί μου πάντῃ μένει,
Ποτὲ δὲ ξεμακραίνει.
Νοῦ δὲν ποτάζω παντελῶς·
Παραλαλῶ σὰν ὁ τρελός.
Ἐχωριστὰ πεθαίνω,
Καὶ πάλι δὲν πεθαίνω.
Ὅποιος καλὰ μὲ στοχαστῆ,
Παραπολὺ θὰ θιαμαχτῆ,
Πῶς ζιῶ μὲ τόσα πάθη,
Σὲ τέτοιαις θλίψις βάθη.
Ῥίχνω τὰ μάτια ἐκεῖ κι' ἐδῶ,
Μὴ τύχη, φῶς μου, καὶ σὲ ἰδῶ.
Συχνὰ συχνὰ σὲ κράζω,
Τοῦ κάκου σὲ φωνάζω·
Τὸ τέλος ποῖς; δὲν τὸ θωρῶ·
Πῶς θέλα γένω, ἀπορῶ.
Ἰπομονὴ σ' ἐμένα
Γυρεύω στὰ χαμένα.
Φθορὰ λοιπὸν κι' ἀφανισμός
Ὁ ἐδικός σου χωρισμός·
Χωρὶς ἐσὲ νὰ ζήσω,
Ποτὲ νὰ μὴν ἐλπίσω!
Ψυχὴ τί ἄλλο καρτερεῖς;
Σὲ τί παντέχεις, καὶ θαρρεῖς;
Ὡς πότε μὲ παιδεύεις;
Ἐβγα, τί πλιὸ γυρεύεις;

Ἀπὸ τὰ δύο σου ἀγέλια τ' ἀθάνατο νερὸ
Πολὺ καὶ πλούσιο τρέχει, γλυκὸ καὶ καθαρὸ,

Κι' εκείνος ποῦ δροσίση τὸ στόμα μιὰ φορά,
Τοῦ Χάρου ἄς μὴ φοβᾶτε τὰ βέλη τὰ σκληρά.

Ἄν τὸ κορμὶ ἀπαιθάνη, αἰσθάνεται ἡ ψυχὴ
Ἐκείνη τῆ γλυκάδα, ποῦ γεύτη στὴν ἀρχή.

Ἀνίσως, φῶς μου, καὶ ἡ καρδιά μου
Ἀλησμονήση τὰ πρῶτα δεσμά μου,
Καὶ μέλλει τάχα νὰ σ' ἀρνηθῆ,
Καθὼς τὸ ψάρι μπορεῖ νὰ ζήση
Ὅξω στὴ γῆ, νὰ λαχταρήση,
Ἐτζι ἡ καρδιά μου καὶ νὰ χαθῆ.

Ἐρωτα, νὰ ἠμπόρεσες ποτέ σου κι' ἄλλον ἕνα
Νὰ βρῆς ἀπ' ὅσους πλήγησες πιστὸν ὡσάν κι' ἐμένα;
Ἵπομονὴ στὰ βάσανα ὅπου τραβάει ἡ καρδιά μου,
Ἴδες νὰ ἔχη κι' ἄλλη μιὰ, νὰ ζήσης, Ἐρωτά μου;
Φθοροποιὸν καὶ ἄσπλαγγον ὁ κόσμος σ' ὀνομάζουν,
Ὡς καὶ οἱ ἴδιοι σκλάβοι σου σκληρότατο σὲ κράζουν.
Ῥώτα καὶ τὴν καρδούλα μου τὴν παραφλογισμένη,
Πῶς στὴν πληγὴ της χαίρεται πολὺ εὐχαριστημένη.
Ὅσο τὰ βάσανα σ' αὐτῆ, τοὺς πόνους ἀθγατίζεις,
Τόσο καὶ πλιότερη ἠδονὴ στὰ φύλλα της χαρίζεις.
Στιμὴ μικρῆς ἀνακωχῆς μὴ θέλης νὰ τῆς δώσης,
Μὴ ἀργῆς, ἂν περισσότερο μπουρῆς νὰ τὴν πληγώσης.

Ἵπήκοος ἀσάλευτος θὰ βρίσκωμαι κοντά σου,
Καὶ θὰ φιλῶ μ' ὑποταγὴ τ' ἀνίκητα δεσμά σου.
Νὰ καυχηθῆς, δὲ γένηται, πῶς τάχα ὁ ἄλυσός σου,
Ὡσάν κι' ἐμένα νὰ κρατᾶ τινὰν στὸν ὀρισμό σου.
Ἡ ἐδική μου ἡ καρδιά ζιῆ μοναχὰ, κινιέται,
Καθόσο ὄχ τῆς σαγίταις σου βαθύτερα κεντιέται.

Σ' ἀφίνω, καὶ μισεύω, ὀλόχρυσο πουλί·
Βαριὰ ποῦ μὲ πλακόνει παράπονο πολὺ.
Τρέμει ἡ καρδιά μου, δαίρει, ἀνήσυχη βαρεῖ·
Ὁ τόπος ποῦ 'χε πρῶτα, μοῦ λείει, δὲν τὴ χωρεῖ.
Ὁ νοῦς μου στὸ κεφάλι δὲ θέλει νὰ σταθῆ,
Κοντά σου γύραις φέρει, κι' ἐσέν' ἀκολουθεῖ.
Χαμένος ὄχ τὴ γνῶσι τὸ δρόμο περπατῶ,
Ἐδῶ κι' ἐκεῖ κυττάζω, νὰ σὲ ἰδῶ ζητῶ.
Κινοῦμαι, κοντοστέκω μὲ ζάλης ταραχῆ.
Καὶ κάθε τόσο μνίσκω καὶ βάνω προσοχή·
Μοῦ φαίνεται ν' ἀκούω, κυρὰ, νὰ μοῦ μιλής,
Ὅπισω νὰ μὲ κράζεις, νάρθῶ μὲ προσκαλεῖς.
Τῆς φαντασίας εἶναι παιγνίδια ὅλα αὐτὰ,
Κι' ὀρέγεται ὁ Ἔρωσ μ' αὐτῆ νὰ μ' ἀπατᾶ.
Αὐτῆ μου ἡ ἀπάτη ὡστόσο καταντάει
Σὲ πρᾶμμα ποῦ μὲ θλίβει, φαρμακερὰ κεντάει·
Εὐτὺς ὅπου γνωρίσω τὸ λάθο μου, ἀρχινοῦν
Τὰ δύο μου μάτια βρύσες τὰ δάκρυα ν' ἀπολνοῦν.

Μὲ πλῆθος θρήνους τότε καὶ μ' ἀναστενασμούς,
Μὲ τῆς ψυχῆς ἀγῶνες, σκληροὺς περιορισμούς,

Τὰ ἄνθια παραγγέλλω, πουλάκια καὶ φυτὰ,
Καὶ ὅσα ν' ἀπαντήσω, παρακαλῶ κι' αὐτά·

Μυρουδικὰ λουλούδια, λιβάδια δροσερά,
Τῆ Χλόη μου ἂν ἰδῆτε ἐδῶ καμμιὰ φορὰ,

Τὸν πόνο μου νὰ εἰπῆτε σ' αὐτὴ καὶ τοὺς κλαυμούς.
Ἄχ! ὄχι μὴ τῆς πῆτε παρὰ χαιρετισμούς.

Ὡ δροσερέ· μου ἀέρα φυσῶντας σιγανὰ,
Πέρασε ἀπὸ τῆ Χλόη καὶ πὲς τῆς τὰ δεινὰ,

Ποῦ δοκιμάζει ὁ Δάφνης, καὶ τοὺς πικροὺς καυμούς...
Ἄχ! μὴ τῆς πῆς, ἀέρα, παρὰ χαιρετισμούς.

Γοργὸ Χελιδονάκι, πουλί ξενοτικὸ,
Κι' ἐμὲ τοῦ ξένου κάμε μιὰ χάρι σπλαχνικὸ.

Πέτα στὸ περιβόλι τῆς Χλόης, καὶ σὰν μπῆς,
Κοντὰ τῆς νὰ καθίσης, πολλὰ νὰ τῆς εἰπῆς·

Νὰ τῆς εἰπῆς λαλόντας παραπονετικά
Πῶς ἔβαλαν τὰ μαῦρα, τὰ μαῦρά μ' σωθικά.

Εἰπές τῆς πῶς δὲν παύω ἀπὸ τοὺς στενασμούς·
Ἄχ! μὴ, Χελιδονάκι· πὲς τῆς χαιρετισμούς.

Ἐξεστράτεψεν ὁ Ἔρωσ 'ς τῆς καρδούλας μου τὸ μέρος
Λαμπροφόρεσε γι' ἀρμάτα, καὶ δυὸ μάτια καστανὰ
καὶ μὲ ταῦτα στὰ γιομάτα καὶ μὲ ταῦτα στὰ γιομάτα
μοῦ σωριάζει τὰ δεινὰ.

Ἐρωτά μου, τί γυρεύεις, καὶ τί θέλεις νὰ παιδεύης
τῆ δική μου τὴν καρδιά!

Νικητῆς πῶς εἶσαι ξέρεις· καὶ στὸν κόρφο σου ἐσὺ σέρεις
τῆς καρδιάς μου τὰ κλειδιά.

Ὅπως θέλεις τὴν ἀνοίγεις· καὶ εἴτε μείνης, εἴτε φύγης,
πῶς νὰ σοῦ ἐναντιωθῶ;

Παρηγόρα με κἂν σ' ἓνα, τὸν πιστό σου δοῦλο ἐμένα,
ποῦ θερμότατα ποθῶ.

Ὀρκον Ἐρωτα σοῦ κάνω στῆς σαγίταις σου ἀπάνω,
ὄρκο μέγαν καὶ φριχτό·

Ἰποφέρω κάθε ἄλλη τυραννία σου μεγάλη,
καὶ ποτὲ νὰ μὴ κλαυτῶ·

Λόγο μόνον νὰ μοῦ δώσης πῶς κι' ἐσὺ θὰ μοῦ τελιώσης
τοῦτο ποῦ θελὰ σοῦ εἰπῶ·

Ἄχ! τὰ μάτια αὐτὰ ὅσο ζήσω, ἐδικὰ μου ν' ἀποχτήσω,
κι' ὅσο ζιῶ νὰ τ' ἀγαπῶ.

Ἄχ! ἔφτακε ἡ φαρμακερὴ, κι' ἡ ὥρα ἦρθ' ἐκείνη,
Ποῦ θέλα σὲ ξεχωριστῶ, χρυσό μου κκαρινί.

Ἡ διορία σώθηκε. Καιρὸς δὲν ἀπομένει.
Στὴ μαυρισμένη μου καρδιά τί χαλασμός θὰ γένη;

Θελὰ μισέψω, καὶ θὰ πάω πολὺ μακρὰ στὰ ξένα,
Μακρὰ ὄχ τ' ἐσένα ποῦ ἀγαπῶ· ἀλοίμονο σ' ἐμένα!

Ἢμουν κοντὰ σου κι' ἐζήγα, καὶ τώρα νὰ σ' ἀφήσω,
Νὰ ξεμακρύνω, πῶς μπορῶ, χωρὶς νὰ ξεψυχήσω;

Στοχάζομαι τὸ χωρισμὸ, καὶ ξαπορῶ, καὶ φρίζω,
Κι' ἄντα τὸν εἰνορεύωμαι, ξυπνῶ, καὶ λαχταρίζω.

Τὸ χωρισμό σου, ἀγάπη μου, σήντα τὸν συλλογιόυμαι,
Σὰ φύλλο ἀπὸ τὸν ἄνεμο ταράζομαι καὶ σιοῦμαι.

Τοῦ χωρισμοῦ σου τὴν πληγὴ πῶς νὰ τὴ βγάλω πέρα,
Ποῦ νὰ μὲ καίγη ἀρχίνησε σὰ φλόγα νύχτα ἡμέρα;

Τοῦ χωρισμοῦ σου τοῦ πικροῦ τὸ θλιβερὸ τὸν πόνο
Μέραις θαρρῶ πῶς τὸν βαστώ, μὸν δὲ βαστώ τὸ χρόνο.

Τοῦ χωρισμοῦ τὸ μέριμνο στὸ τέλος θὰ μὲ σώση,
Καὶ τὴ ζωὴ γιὰ γλήγορα θελὰ μ' ἀποσηκώση.

Κι' ὁ ἄλλυος κι' ἡ φυλακὴ μ' ἐσένα εἶναι παιγνίδι.
Στὸ χωρισμό σου μ' ἔφαγε πικρὸ καὶ μαῦρο φίδι.

Ὅχι τί φωτιὰ ἀνυπόφερτη τὰ σωθικὰ μοῦ παίρει,
Τώρα ποῦ σὲ χωρίζομαι τί λαύρα ποῦ μὲ δαίρει!

Ζῶντας ἐγὼ νὰ στερευτῶ τὰ μάτια τὰ δικά της;
Ἔβγα ψυχὴ μου καὶ ἄψε με νεκρὸ κορμὶ σιμά της!

Σ' ἀφίνω ὑγιὰ, χρυσὸ πουλί, γιὰ μένα μὴ δακρύσης,
Ἄν μ' ἀγαπᾷς καὶ σοῦ πονῆ, τὸν πόνο νὰ φτουρήσης.

Ἄν κλαίγω ἐγὼ, μὴ κλαῖς ἐσὺ, γιατίι ἂν σ' ἰδῶ νὰ κλάψης,
Βάλε κυρά μου γλήγορα τὸν τάφο νὰ μοῦ σκάψης.

Σ' ἀφίνω ὑγιὰ, πουλάκι μου, σ' ἀφίνω ὑγιὰ, πουλί μου.

Σ' ἀφίνω ὑγιὰ, καρδούλα μου, καὶ τῆς ψυχῆς ψυχὴ μου.

Ἐγνώρισες, Κυρά μου, τὸ πόσο σ' ἀγαπῶ;
Ἢ θέλεις νὰ τ' ἀκούσης νὰ σοῦ τὸ μεταειπῶ;
Ἐγὼ δὲν ἀποσταίνω, αὐτὸ τὸ σ' ἀγαπῶ
Χίλιαι φοραὶς τὴν ὥρα ἐσένα νὰ τὸ εἰπῶ.

Ὡς τόσο νὰ ἠξέρης τὸ πόσο σ' ἀγαπῶ
Τῶν ἀδυνάτων εἶναι σωστὰ νὰ σοῦ εἰπῶ.

Καθὼς ἐγὼ μ' ἀλήθια, Κυρά μου, σ' ἀγαπῶ,
Καμμιά στὸν κόσμον ἄλλος, δὲ σφάλω νὰ τὸ εἰπῶ.

Μὸν τάχα νάρθη ἢ ὦρα, ποῦ αὐτὸ τὸ σ' ἀγαπῶ,
Ὅχι τὸ χρυσὸ σου στόμα πῶς ἤκουσα, νὰ εἰπῶ;

Ἴδα ἀπόψε στὸ εἴνορό μου,
Φύλλι, σ' εἶχα στὸ πλευρό μου·
Καὶ στὴ μέση ἓνα παιδάκι
Ποῦ τὸ τρυφερὸ χεράκι,
Μ' ἰλαρὴ θεωρῶ τερῶντας,
Καὶ γλυκὰ χαμογελῶντας,
Πότε ἄπλωνε σ' ἐμένα,
Πότ' ἐχαΐδευεν ἐσένα.
Σοῦ εἶπα· Ποιὸ εἶναι τοῦτο, Φύλλι;
Σὺ, δαγκάνοντας τ' ἀχείλι,
Μοῦ εἶπες· Δάφνι, ἀπὸ ποιὸ μέρος
Ξένος ἔρχεσαι; εἶν' ὁ Ἔρωσ.
Τὸν ἀρπάζω ἀπὸ κοντά μου
Παρευτὺς στὴν ἀγκαλιά μου,
Καὶ μ' ἐμᾶς, ὡς ποῦ νὰ φέξῃ,
Τὸν ἀφήκαμαν νὰ παίξῃ.
Νιόθεις, Φύλλι, τὴν αἰτία
Στὰ μοῦ πλάθει ἡ φαντασία;
Ἐγὼ ἡμέραις ποῦ δὲ σ' ἴδα·
Καὶ ἂν καμμιά δὲν ἦν' ἐλπίδα,

Γλήγορα ν' ανταμωθοῦμε,
Κάλλια ὡς τότε νὰ κοιμοῦμαι.

Σὰν πεταλούδα στὴ φωτιά, σ' ἐσένα γύραις φέρω.
Καὶ ὄχ τὴ φωτιά, ποῦ καίγομαι, νὰ φύγω δὲν ἠξέρω.
Καὶ μολοποῦ φλογίζομαι, πετῶ ὀλόγουρά σου.
Νὰ ξεμακρύνω δὲν μπορῶ στιμὴν ἀπὸ σιμά σου.
Τὰ μάγια δὲν τὰ πιστεῦσα, καὶ μάγια εἶσαι ἀτὴ σου.
Τὰ μάγια εἶν' τὰ θέλγητρα, ὀπόχει τὸ κορμί σου.
Γιατὶ μὲ χέρι ἀλάθευτο ἠθέλησεν ἡ φύση
Τῆς νιότης τ' ἄνθια ὀλόβολα προικιὸ νὰ σοῦ χαρίσῃ.
Καὶ ποιὸς εἶν' ὁ ἀναίστητος ποῦ νὰ σ' ἀλησμονήσῃ,
Ἀφοῦ σὲ ἰδῆ γιὰ μιὰ φορὰ, μαζί σου νὰ μιλήσῃ;
Τ' ἀηδόνι σῶδωκε λιαλιὰ, φωνὴ τὸ καναρίνι,
Τῆ γλορασιὰ σοῦ δάνεισαν τῶν περβολιῶν οἱ κρίνοι.
Ἡ χάρες ἀναπαύονται ἀπάνω στὴ θωριά σου,
Τῆς ἀνοιξίς τραντάφυλλα ἀνθοῦν στὰ μάγουλά σου.
Λὲν τὸ κοράλλι κόκκινο, μὸν δίχως νοστιμάδα.
Δὲν ἔχει σὰν τ' ἀχειλί σου βαφὴ καὶ κοκκινάδα.
Δοξάρια εἶναι τὰ φρύδιά σου, καὶ μὲ πιτηδιοσύνη
Βαροῦν, πληγόνουν τῆς καρδιαῖς χωρὶς ἐλεημοσύνη.
Στὰ δύο σου μάτια τὰ γλυκὰ ὁ Ἔρωτας φωλιάζει,
Κι' ὄχ ταῦτα τῆς σαγίταις του στοὺς νιούς ἀπάνω ἀδιάζει.
Τὸ κύττασμά σου τὸ γλυκὸ εἶν' τῶν καρδιῶν ὁ κλέφτης.
Ἄν δὲν πιστεύῃς, βῶτῃσε, νὰ σοῦ τὸ εἰπῇ ὁ καθρέφτης.

Ἀτίμητο τὸ στόμα σου ἄντ' ἀρχινάει νὰ κρένη,
Μὲ μέλι καὶ μὲ ζάχαρι ποτάμι ἀκέραιο βγαίνει.
Τοῦ παγωνιοῦ τὸ λόγιασμα ἐπῆρες καὶ στολνιέσαι.
Τὸ κυπαρίσσι σ' ἔμαθε τόσο ἴσιγα νὰ σιέσαι.
Σὰν τὸ γεράκι ἐλεύτερη πετᾶς στὸ σήκωμά σου.
Σὰν περδικούλας τοῦ βουνοῦ εἶν' τὸ περπάτημά σου.
Ποῦ νὰ σταθῆς, ποῦ νὰ βρεθῆς, χαροκοπᾶν οἱ τόποι,
Καὶ ζωτικὴ βασίλισσα ἐσὲ τηρᾶν οἱ ἀθρώποι.
Καμμιά ἄλλη δὲν ἀπόχτησε ποτὲ τὰ μούτζουνα σου.
Τάχα οἱ ἄγγελοι τοῦ οὐρανοῦ ὀμοιάζουν τσ' ἀφεντιά σου;
Μόνε ἂν ἔχῃς ὀμορφιά μὲ κάλλη καὶ μὲ χάρι,
Νὰ μὴ τραβᾶς περήφανη παραπολὺ καμάρι.
Ἐχε με στὴν ἀγάπη σου σὰ δούλον ἐδικό σου.
Νοῦ καὶ καρδιὰ καὶ γινῶσί μου βαστᾶς στὸν ὀρισμό σου.
Ἐσὺ νὰ δείχνῃς ἀπονιὰ καθόλου δὲ σοῦ πρέπει.
Γιατὶ δὲ στρέγει ὁ Ἐρωτας σκληρόκαρδαις νὰ βλέπῃ,
Ἐχωριστὰ στὸν ἄνθρωπον, ὀπόχει ἀποφασίσει,
Στὸν ἄλυσσό σου νὰ δεθῇ καὶ 'ς ταῦτον ν' ἀποζήσῃ.
Γιατὶ φριχτὰ ὀρκίστηκα στὸ ὄνομά σου ἀπάνω,
Σκλάβος σου ἀλευτέρωτος κοντά σου νὰ πεθάνω.
Πρῶτα θὰ ἰδῆς τὴ θάλασσα ὡσὰν τὴ γῆ ν' ἀνήσῃ,
Κιαπὲ ὁ πιστὸς ὁ δούλός σου θελὰ σ' ἀπαρατήσῃ.
Ἄντα νὰ βγῆ ὁ αὐγερινὸς κι' ὁ ἥλιος ὄχ τὴ δύσι,
Τότε ἡ καρδιά μου, ξέρε το, θελὰ σ' ἀλησμονήσῃ.
Ἴδες γεράκι στὴ φωλιά μαζί μὲ περιστέρι.
Ἡ ὄρα τότες ἔφτακε γιὰ νὰ τραβήσω χέρι.

Άχ! τί τὰ θέλω καὶ τὰ λέω; τί θέλω νὰ τὰ μάθῃ
Ἐκείνη ποῦ μ' ἐβύθησε σὲ βάσανα καὶ πάθη;
Εἶναι κλαρὶ παραψηλὸ καὶ χέρι δὲν τὸ φτάνει·
Κι' ὁ ἄνθρωπος ποῦ ἀγωνιστῆ, καὶ λόγια κι' ἔργα χάνει.
Μὸν τί νὰ κάμω τῆς καρδιάς ὁποῦ περιωρισμένη
Κι' ἀπὸ πληγὴ ἀνυπόφερτη βαριὰ μαχαιρωμένη,
Ἐπρόσταξε τὸ χέρι μου νὰ πιάκῃ τὸ κοντύλι,
Γιὰ νὰ σοῦ εἶπῃ τὸν πόνο της μὲ μαραμμένο ἀχείλι;
Αὐτὴ μὲ κάνει στανικῶς στὴ λαύρα της καὶ ζάλη
Νὰ χάσω μέτρα λογισμοῦ καὶ γνῶσι ὄχ τὸ κεφάλι.
Κι' ἐγὼ, Κυρά, δὲν ἤθελα νὰ μπῶ στὸν ἔρωτά σου·
Δικό μου δὲν εἶναι φταίξιμο, μὸν φταίγ' ἡ ὠμορφιά σου.
Τὰ κάλλη σου κι' ἡ χάρες σου ποιὸ δὲν ὑποδουλόουν·
Καθένα ἀρπάζουν ἄξαφνα, βαριὰ τὸν ἀλυσόνουν.
Ἄν σ' ἶδα καὶ σ' ἀγάπησα, σὲ τί ἔσφαλα ὁ καυμένος;
Ὁ ἔρωτος βρόχι μῶστησε, καὶ βρέθηκα πιασμένος·
Καὶ τῶστησε ὁ παμπόνηρος στῆς κόραις τῶν ματιῶν σου·
Χωρὶς φτερά μ' ἀπώθησε παιγνίδι τῶν χειρῶν σου.
Τὰ δύο σου μάτια ἐδιάλεξε καθήστρα γιὰ κυνήγι,
Κι' ἀπὸ τ' ἐκεῖνα τὴν πληγὴ ὁποῦ βαστῶ μ' ἀνοίγει·
Τὰ δύο σου μάτια, κόρη μου, ποῦ ἄντα στρυφογυρίζουν,
Θάνατο δίνουν ζωντανοῦ, νεκροῦ ζωὴ χαρίζουν.
Ποιὸς εἶναι στὴν ἀγάπη σου, γλυκὴ ματιά σου φτάνει
Νὰ βρῆ ὄχ τὸ Χάρο γλυτρωμὸ, καὶ νὰ μὴν ἀπαιθάνῃ.
Ποιὸς στὴν ὀργῇ σου βρίσκεται, καὶ θέλεις νὰ τὸ νιώσῃ,
Μιὰ κακιωμένη σου ματιὰ μπορεῖ νὰ τὸν σκοτώσῃ.

Πῆς τῶν ματιῶν, ἂν ἀγαπᾶς, σ' ἐμὲ νὰ μὴ κακιώσουν,
Γιατί, νὰ ξέρης, ἄφευκτα τοῦ Χάρου θὰ μὲ δώσουν·
Κι' ἂν θέλῃς, παρηγόρα με μὲ τὸ χρυσὸ σου στόμα,
Νὰ μὲ προφτάκῃς, μὴ μὲ φάῃ τῆς γῆς τὸ μαῦρο χῶμα.
Τὸ χῶμα δὲν τὸ σκιάζομαι, τὴν πλάκα δὲ φοβοῦμαι·
Μὸν πῶς νὰ μὴ σὲ μεταιδῶ βαριὰ τὸ συλλογιοῦμαι.
Ἄν θέλῃς πάλι, κι' ἀγαπᾶς, νὰ χάσω τὴ ζωὴ μου,
Ἀφόντης καὶ σ' ἀγάπησα δὲν τὴ μετρῶ δική μου.
Δική σου χάρι ἔχω ζωὴ, κι' ἐσὺ κρατᾶς τὸ νῆμα·
Στὸ χέρι σου εἶναι νὰ κοπῆ, κι' ἐγὼ νὰ μπῶ στὸ μνήμα.
Μὸν δὲ θαρρῶ τόση ἀσπλαγχνιά, καὶ τόση κακοσύνη,
Σὲ τέτοια κάλλη ἀμίμητα ἢ φύση ν' ἀποδίνῃ.
Τῆς Ἀφροδίτης ὁμοιασμα ἢ χάρες σὲ στολίζουν·
Πῶς τὴν καρδιά σου οἱ ἔρωτες καθόλου νὰ μὴ ἔγγιζον;
Τὸν ἔρωτα μὴ μάχεσαι· φυλάου νὰ τὸν πεισμώσῃς·
Μὴ σοῦ κακιώσῃ, κι' ὕστερα τοῦ κάκου μετανοιώσῃς.
Τὶ ὅσο μοῦ κάνεις ἢμπορεῖς ἀπ' ἄλλον νὰ τὸ πάθῃς,
Κι' ἢ σαγυτιαῖς του πόσο καὶν μὲ βλάβῃ σου νὰ μάθῃς.
Άχ! νὰ ἔξερης, καὶ νὰ λεγῃς τί θελᾶ εἶπῃ ὁ ἔρωτος,
Τ' ἀνίκητο δοξάρι του, καὶ ποιὸ πληγόνει μέρος!
Ἄφοῦ γιὰ σὲ μ' ἐλάβωσε, ἀνάπαψι δὲν ἔχω,
Καὶ μὲ κατήντησε ζουρλὸν νὰ περπατῶ, νὰ τρέχω.
Μερόνυχτα ὄχ τὰ μάτιά μου δὲ σταματάει τὸ δάκρυ,
Καὶ κολυμπῶ σὲ πελαγο μὲ δίχως πάτο κι' ἄκρη.
Ἀνάλυσα, κι' ἐχάθηκα, ζωὴ πλιὸ δὲ γνωρίζω.
Ἡ ὄρεξι μου ἐσθύστηκε, καὶ ὕπνο δὲν ὀρίζω.

Δέν εἶν' στιγμή νά μὴ μούρθῃς στὸ νοῦ, στὸ λογισμό μου·
Ὡς καὶ στὸν ὕπνο ἀδιάκοπα σὲ βλέπω στὸ εἴνορό μου·

Ἐσένα διαλογίζομαι, ἐσένα συλλογιόμμαι·
Ἐσὲ στὰ ξύπνια μου θεωρῶ· ἐσέν' ἄντα κοιμοῦμαι·

Σὰν τὸ κερί μὲς τῆ φωτιά, καὶ στὴ νοτιά τὸ χιόνι,
Ὁ ἔρωτας τὸ σῶμά μου τὸ τρώγει καὶ τὸ λύνει.

Πολλὰ, πολλὰ θὰ σοῦ ἤλεγα, κ' ἀκόμα νὰ σοῦ γράψω,
Φοβοῦμαι μὴ σὲ βάρυνα, καὶ πρέπει πλιὸ νὰ πάψω.

Ἀπόστασε, κ' ἡ γνῶσί μου, κ' ὁ νοῦς μου ἐσκοτίστη·
Ἀπὸ τὸ ἄχ, κ' ἀπὸ τὸ βᾶχ πάει ἡ καρδιά μου· ἐσκίστη·

Ἄν μὲ πονέσης σπλαχνικῆ, καὶ μοῦ ἰδῆς τὴ νήλα,
Μοῦ στάξεις μπάλαμο ζωῆς μὲς τῆς καρδιάς τὰ φύλλα.

Κι' ἀνίσως ἀποφάσεις νὰ ζιῶ χωρὶς ἐλπίδα,
Ἐγνώρισα τὴν τύχη μου, τὴ μοῖρά μου τὴν ἴδα.

•Ὁ οὐρανὸς τὸ θέλησε, κ' ἔτ' ἦταν τὸ γραφτό μου,
Γιατὶ πολὺ σ' ἀγάπησα, νὰ βρῶ τὸ θάνατό μου.

Ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου ἐσὺ ἔχεις τὰ κλειδιά
Ὁραῖο πλάσμα φύσις· καρδιάς μου ἡ καρδιά,
Ἡ φύσι σῶχει δώκει καρδιά νὰ μὴ πονᾷ
Τὸν ἄθροπο ποῦ σκλάβος, θεᾶ, σὲ προσκυνάει·
Ζωὴ νὰ μοῦ χαρίσης, ἡ θάνατον πικρὸ,
Ἀπὸ τὰ δύο σου ἀχειλία ν' ἀκούσω λαχταρῶ.

Στὸν καθρέφτη ἄντα τηρέσαι,
Φύλλι, μὴ μοῦ ξεπλανιέσαι,
Τόσο νὰ παραπροσέχης,
Γιὰ νὰ βρῆς τί τάχα ἔχεις
Ποῦ μαγεύεις τὸν καθένα,
Ὅποτε ἀντικρύση ἐσένα.
Γιατὶ αὐτὸ ποῦ σὲ στολίζει,
Κι' ὄχ τῆς ἄλλαις σὲ χωρίζει,
Ἄν ἐσὺ καλὰ γνωρίσης,
Ἄλλον πλιὸ δὲ θ' ἀγαπήσης·
Καὶ θὰ πάθης στὴν καρδιά σου,
Ὅ,τι οἱ ἄλλοι ὄχ τὴ θεωρία σου·
Καὶ ἀλοίμονο σὲ ἐμένα,
Ποῦ θὰ ἐλπίζω στὰ χαμένα.

Ἀπὸ τὴν ἄγριαν ἐρημιὰ τῆς ξενιτιάς ποῦ μ' ἔχει,
Καὶ μὲ φαρμάκι σταλαχτὸ τὰ σωθικά μου βρέχει·
Ὅχ τὴν πικρὴ μου μοναξιά τὸ γράμμα μου σοῦ στέλλω·
Ὅγλήγορα ν' ἀποκριθῆς σοῦ πρωτοπαραγγέλλω.
Δυὸ λόγια γράψε μου γοργὰ, γιὰ τὴν ὑγιά μου 'ρώτα·
Τὶ ἀφόντης σὲ χωρίστηκα δὲν εἶμαι σὰν καὶ πρῶτα.
Καὶ πάρε, Φύλλι μου, χαρτί, καὶ πιάσε τὸ κοντύλι,
Σημάδεψέ μου τὰ σωστά μὲ τὴν καρδιά στ' ἀχείλι.
Μὴ γελαστῆς καὶ μοῦ κρυφτῆς γιὰ νὰ μὴ μὲ πικράνης·
Τὸ νιώθω, κ' ὑστερώτερα χειρότερα μὲ κάνεις.
Φανέρωσε μου πῶς περνᾷς, πῶς ζεῖς στὸ χωρισμό μου·
Κι' ἂν ἡ καρδιά σου βάσανο φτουράη σὰν τὸ δικό μου.

Ἄν πῆς, βαστάς μ' ὑπομονή, ἄν πῆς, πῶς δὲ χυλιάζεις,
Πῶς ἄλλο γι' ἄλλο μοῦ μνηᾶς, κι' ἀτή σου τ' ἀπεικάζεις
Γιατὶ γνωρίζω καθαρὰ σὰν πόσην ἔχεις θλίψι,
Ὅχ τὸν καιρὸ, κι' ὄχ τὴ στιμῆ, ποῦ ὁ φίλος σου ἔχει λείψει
Καὶ τὸ μετρῶ ὄχ τοῦ λόγου μου, μὲ τῆς καρδιάς μου κρίσι,
Ὅπου δὲν ἴδα πλιὸ καλὸ ἀφόντης σ' ἔχω ἀφήσει.

Δὲ νιώθω τῆς ἡμέραις μου, καὶ τί καιρὸς διαβαίνει,
Χώρια ἔς τῆς πίκρας τὸν ποσὸ, ὅπου ὅσο πάει, πληθαίνει.

Ἡμέρα μῆνας μῶρχεται, κι' ἡ ἑβδομάδα χρόνος·
Κι' ὅσο ἀπερνάει ὁ καιρὸς, τόσο ἀβγατάει ὁ πόνος.

Ἐπάντεχα τὴν ξενιτιὰ πρὸς ὥρας πανηγύρι,
Κι' αὐτὴ ἀκράτο μὲ κερνάει φαρμάκι στὸ ποτήρι.

Κυττάζω ἐδῶ, κυττάζω ἐκεῖ, δὲ βλέπω νὰ γνωρίσω,
Τὸ φίλον ποῦ παραποθῶ νὰ τοῦ γλυκομιλήσω.

Κι' εἶμαι σὰν ἔρημο πουλι, σὰν ἔρημο τρυγόνι,
Ὅπου κοιμᾶται στὸ κλαρὶ, καὶ τὴ φωλιά δὲ στρόνει.

Τὰ περασμένα ποθητὰ συχνὰ στὸ νοῦ μου φέρω.
Καὶ στερεμένος, ἀπορῶ, κι' ἐγὼ πῶς ὑποφέρω.

Θαρρῶ κι' ἡ μόνη παντοχὴ νὰ τ' ἀπολάψω πάλι,
Ὡς τώρα μοῦ διαφύλαξαν τὴ γνῶσι στὸ κεφάλι.

Τὶ ἀνίσως καὶ δὲν ἤλπιζα τὰ πρῶτα ν' ἀποχτήσω,
Τὸ νοῦ μου, ὡς τώρα, ἀδύνατο ἐγὼ νὰ τὸν ὀρίσω.

Ἀνδόνια, βρύσες, κρύα νερά, τῆς γῆς ἡ πρασινάδα,
Μακρυὰ ἀπὸ σένα, Φύλλι μου, δὲν ἔχουν νοστιμάδα.

Μισῶ τῶν φίλων συνοδιαίς, στὴ μοναξιά ἡσυχάζω·
Μὲ σένα κρένω καὶ γελῶ ἐκεῖ ποῦ συλλογιάζω.

1. ΒΑΡΒΑΚΗΣ (Ιωάννης) . 2 ΚΑΤΡΑΜΗΣ. (Νισόλαος) 3 ΚΡΑΛΙΔΗΣ. (Βενέδιμος)
4 ΚΟΥΡΚΟΥΜΕΛΛΗΣ (Δημήτριος) 5. ΖΥΤΟΜΑΛΛΑΣ. (Ανδρέας)

Αὐτὴ 'ναι ἡ περιδιάβασι, αὐτὴ 'ναι ἡ χαρὰ μου,
Κι' αὐτὸ εἶναι ποῦ ὀρέγεται μὲ πάθος ἡ καρδιά μου.
Ἐσένα νὰ φαντάζωμαι ποτὲ δὲν ἀποσταίνω·
Τὸ μοναχὸ ὑποκείμενο ὀποῦ δὲν τὸ χορταίνω.
Νὰ ἦταν τρόπος ἄκοπα νὰ σ' ἤβλεπα μπροστά μου,
Καὶ τὸ 'να χίλια νὰ 'βλεπαν τὰ μάτια τὰ δικά μου.
Στὰ ἄλλα ὅλα ἀναυσθητῶ, σ' ἐσένα βυθισμένος,
Στὸν κόσμον μέσα βρίσκομαι, κι' ἀπὸ τὸν κόσμον ξένος.
Στὴν ξενιτιὰ παντάξενος, στὴν ἐρημιὰ μου μόνος,
Παντοτινὴ μου συντροφιά τοῦ χωρισμοῦ σου ὁ πόνος.
Πολλαῖς φοραὶς ἠθέλησα ὄρμη τοῦ πόθου τόση
Νὰ τὴ ζυγιάσῃ σταθερὴ καὶ μετρημένη γνῶσι·
Μὴ τὸ πολὺ τῆς πιθυμιάς ἀξαιίνοντας κορφώσῃ,
Καὶ στὴν ὑγιά καὶ στὴ ζωὴ περίσσια μὲ ζημιώσῃ.
Μόνε ποῦ μέτρο, Φύλλι μου, στὸ νοῦ μου ἔχει ἀπομείνει,
Νὰ λογαριάσῃ τὸ κακὸ, καὶ τὸ καλὸ νὰ κρίνῃ;
Οἱ στοχασμοί μου κείτουνται σ' ἀγάπης σου τὸ βάθος·
Νὰ τοὺς τραβήσω δὲν μπορῶ, νὰ μὴ βρεθῶ σὲ λάθος.
Γιατὶ ὅποτε διαλογιστῶ, ἀρχὴ καὶ τέλος κάνω,
Ἐσένα πρώτη ὑπόθεσι σ' ἐκεῖνο ν' ἀναβάνω.
Γιὰ τοῦτο κι' εἶναι ἀδύνατο ἀπόφασι νὰ κάμω
Ὁξω ὄχ τὴ σφαῖρα ποῦ εἶσαι ἐσὺ, στιμὴ νὰ παραδράμω·
Σ' ἐσένα αἰστάνομαι καὶ ζιῶ, καὶ ζωντανὸς κινιούμαι.
Σ' ἐσένα ὑπαρξί ζωῆς, καὶ αἴσθησι δοκιούμαι.
Μακρὰ ἀπὸ σένα ὅσα θωρῶ, τὰ βλέπω πάντα ξένα.
Δὲν τὰ ξετάζω παντελῶς· δὲν εἶναι γιὰ τεμένα.

Και τὰ τηράω ξώκαρδα χωρίς νὰ τὰ λογιᾶσω.
Γιατὶ σὲ ταῦτα ἀδιάφορος δὲν ἔχω τι νὰ χάσω.
Κι' αὐτὰ ποῦ λέγω, Φύλλι μου, σωστὰ θελὰ τὸ νιώσης,
Εὐτὺς ὅπου τὸ γράμμα μου μὲ προσοχὴ ἀναγνώσης.
Γιατὶ πολλὰ θὰ σοῦ ἤλεγα, καὶ νὰ σοῦ φανερώσω,
Πῶς γληγορεύω τὸν καιρὸ νάρθῶ νὰ σ' ἀνταμώσω·
Πῶς προσπᾶθῶ νυχτοήμερα μ' ἀγῶνα καὶ μὲ κόπο,
Τοῦ μισεμοῦ μου κι' ἔρχομοῦ νὰ κάμω κάθε τρόπο,
Καὶ μὲ αὐτὴν τὴν ἀφορμὴν περίσσια νὰ σοῦ γράψω,
Τοῦ νοῦ μου τὸν περιορισμὸν νὰ χαμοκαταπάψω.
Μὲν ὅσο κι' ἂν δυναστευτῶ τὸ νοῦ μου ἄλλοῦ νὰ στείλω,
Ἐκεῖνος τρέχει κλεφτικὰ στὸ μαθημένον φίλο.
Ἄχ! Φύλλι παραποθητῆ, καὶ Φύλλι ζηλεμένη,
Ἀγάπη δυσκολόβρετη, μὲ πάθια ἀποχτημένη,
Φέρε καλὰ στὴ γνώμη σου, καὶ τὰ παλιὰ θυμήσου.
Πῶς μὲ παιδεύει βάσανο, θελὰ τὸ βρῆς ἀτῆ σου.
Ὅχ τὴν ἀρχὴν ποῦ ἠθέλησε ὁ ἔρωτας νὰ πάρῃ,
Νὰ σημαδέψῃ ἀπάνω μου τὸ φλογερὸ δοξάρι,
Καὶ μὲ σαγίττα κοφτερῆ, καὶ καυτερῆ γιὰ σένα
Τὰ φυλλοκάρδια μ' ἀνοιξε στ' ἀστήθι πληγωμένα.
Καὶ μ' ἔκαμε ὑστερώτερα, τὰ ξέρεις, νὰ φτουρήσω,
Ὡς νὰ μπορέσω θεραπιά καὶ γιατρικὸν νὰ ἐλπίσω·
Κι' ὅπου ν' ἀφίκης ἀπονιά καὶ σπλαχνικὴ νὰ στρέξης
Τὸ θῦμα τῆς ἀγάπης σου μ' ἀγάπη νὰ συντρέξης.
Ἀλήθεια ἦταν λογιαστὰ πολλὰ αὐτὰ τὰ πάθια,
Καὶ σὲ καρδιὰν αἰσταντικὴν παρχινῶν συμπάθια·

Ἀλήθεια δυσκολεύεται ὁ νοῦς νὰ τὰ μετρήσῃ,
Καὶ κάθε γλῶσσα δένεται γιὰ νὰ τὰ παραστήσῃ.
Μὲν εἶχαν κάποια διαφορὰ καὶ κάποιο ἄλλο θάρρος,
Δὲν εἶχαν τ' ἀνυπόφερτο τῆς ξενιτιᾶς τὸ βάρος.
Ἐ τῶν ἡμερῶν τὰ θλιβερὰ παρηγοριόμουν ὦρα,
Δὲν ἦταν συκρατούμενο τὸ βάσανο σὰν τώρα.
Ἄμ εἰν' βαρὺς ὁ χωρισμὸς, παραβαριὰ τὰ ξένα,
Παράχουν πάθια ἀμέτρητα, παραδυσκολεμένα.
Ὁ ξένος πῶς νὰ μὴ χολιάῃ, ποῦ εἶναι μακριὰ ἀπὸ κείνη,
Ποῦ στὴν καρδιά του κίνησι καὶ ζωντανάδα δίνει;
Ὁ ξένος δὲ στολίζεται, μὴδὲ λαμπροφοραεῖ,
Τι εἶναι σὲ λύπη χωρισμοῦ· τ' ἀχείλι δὲ γελαεῖ.
Ὁ ξένος, ἔρημο πουλὶ χωρὶς φωλιά καὶ ταίρι,
Ἀπὸ τὸ δέντρο στὸ κλαρὶ τῆς νύχταις παραδαίρει·
Ὁ ξένος Γκιόνης γένεται καὶ σ' ἐρημιαῖς φωλιάζει·
Τὸ ὄχ, τὸ ἄχ λυπητερὰ νυχτοήμερα φωνάζει.
Ὁ ξένος ξένα περπαταεῖ, τηράει καὶ βλέπει ξένα,
Τὸ φίλο ποῦ γνωρίζεται γυρεύει στὰ χαμένα.
Παρακαλῶ σε, Φύλλι μου, τὸ γράμμα μου σὰ λάβῃς,
Τὸν παιδεμὸ τοῦ ξένου σου καλὰ νὰ καταλάβῃς·
Κι' ἕνα πρὸς ἕνα, ὡς βρίσκονται ἀραδικὰ μὲ τάξι,
Νὰ βάλῃς τὴν καρδούλα σου βαθιὰ νὰ τὰ ζετᾶξῃ·
Γιὰ νὰ αἰστανθῇ τὸν πόνο μου, καὶ νὰ μὲ συμπονέσῃ,
Νὰ δώκῃ τὴν ἀπόκρισι χωρὶς ν' ἀργοπορέσῃ·
Ἀγάπης λόγια σπλαχνικὰ γοργὰ νὰ σημαδέψῃ,
Καὶ μὲ πουλάκι φτερωτὸ τοῦ φίλου νὰ τὰ πέψῃ,

Τοῦ φίλου τοῦ μοναχικοῦ, καὶ φίλου ἐμπιστεμένου,
Ξενιτεμένου καὶ πικροῦ, καὶ παραπονεμένου.

Ὁ ἥλιος βασιλεύει, τὸ σκότος ἀρχηγάζει,
καὶ τὸ λαμπρὸ τῆς θῶρι ἡ μέρα ἀποσκολνάζει·

Τὰ μαῦρα φορεμένη, στὴν ὄψι μελανή
σιωπηλὴ διαβαίνει ἡ νύχτα σιγανή,

Καὶ τὸ χλωρὸ φεγγάρι μὲ φῶς σκοταδερό
στὸ ἀργυρὸ τοῦ ἀμάξι κινιέται ὀκνηρό.

Ἀναμερᾶν τὰ ζῶα, κουρνιαίζουν τὰ πουλιά,
πᾶς ἄνθρωπος τραβιέται καὶ παύει ἀπὸ δουλιά.

Νυστάζει ἀποσταμένη ἡ φύση ἡ ζωντανή,
τὰ μέλη τῆς συναρίζει σ' ἀνάπασι κοινή.

Ὁ ὕπνος τ' ἀλαφρά του φτερὰ κρυφοχτυπάει,
μ' ἀφανισμένα χέρια τὰ βλέφαρα ζιουπάει.

Στὴ μέση ἀπὸ τὸ δρόμο ἡ νύχτα περπατάει,
σὲ βάθος ἡσυχίας, καὶ σιωπὴ πατάει.

Καθόλου δὲ γροικιέται φωνὴ οὐδὲ καμμιὰ,
τὰ πάντα ἡσυχάζουν, μεγάλη ἐρημιὰ.

Κρυφᾶ κι' ἀργὸς διαβαίνει ἀδιάκουπ' ὁ καιρὸς,
καὶ μὸν τὸν συνοδεύει ὄνειρων ὁ χορὸς.

Στὸ μέγα τοῦτο βάθος ὁ ἔρωσ ἀντηγάει·
ὁ ἔρωτάς μου μόνον καθόλου δὲ σιγάει·

Καὶ ἐγὼ μαζὶ μὲ τοῦτον ἀκούμητος πονῶ·
βογγῶ μαζὶ του, κλαίω, ἀνήσυχος θρηνηῶ.

Ἄχ! ἔρωτα, δὲ φτάνουν τῆς μέρας οἱ καῦμοι,
τὰ βάσανα κι' οἱ πόνοι, καὶ οἱ ἀναστεναγμοί;

Τὴν νύχτα δὲ μ' ἀφίνεις κἂν δίγως ταραχή·

Τὴν νύχτα χαρίσε μου μικρὴ ἀνακωχή.

Ὡ Ἀφροδίτης γέννα παντοῦ ὑπερβολή,
κι' ἔς εὔνοια κ' ὀργή σου ὀρμὴ παραπολλή.

ΠΑΡΙΣΙΝΑΙ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ

ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ

ΤΟΥ ΚΡΙΜΑΙΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ (1).

(Φιλέλληνες.)

Μετὰ ἐν μόνον ἔτος ἐπακνεῖδον τὸν κύριον Γираρδῖνον · ἰδοὺ δὲ εἰς ποίαν περίστασιν. Ὁ γνωστὸς γλύπτης κύριος Κόσσου, ὑπότροφος τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως ἐν Παρισίοις, ἐπεθύμει θερμῶς νὰ γλύψῃ τὴν προτομὴν τοῦ διασήμου καθηγητοῦ, καὶ μὲ ἐπεφόρτισε νὰ ζητήσω τὴν χάριν αὐτὴν ἐκ μέρους του. Ἐλαβον διὰ τὸν κύριον Σαιν Μάρκον Γираρδῖνον ἐπιστολὴν συστατικὴν τοῦ συναδέλφου του κυρίου Ἐδουάρδου Λαβουλαί. Ὁ κύριος Γираρδῖνος ἐνέδωκε καλοκαγάρως εἰς τὴν παράκλησιν τοῦ κυρίου Κόσσου.

Ὁ Ἕλλη γλύπτης ἐγνώριζε λίαν ἀτελῶς τὴν Γαλλικὴν καὶ μὲ παρεκάλεσε νὰ παρευρίσκωμαι κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἐργασίας, ὅπως συννεοῖται δι' ἐμοῦ μετὰ τοῦ ἐνδόξου προτύπου. Αἱ ἐλάχιστα λεπτομέρειαι τῆς ζωῆς δεικνύουσι τὸν ὑπέροχον ἄνθρωπον. Ὁ κύριος Γираρδῖνος ἐδίστασε κατ' ἀρχὰς νὰ ὑποβληθῇ εἰς τὴν ἐνόχλησιν, ἣν ἐκέρδησε διὰ τοῦ φιλελληνισμοῦ του · ἀλλ'

(1) Ἐκ τῶν ἀναμνήσεων τούτων ἐξηλείφθη πᾶν τὸ δυνάμενον νὰ προσβάλλῃ τὴν Τουρκίαν.

ὁ δισταγμὸς οὗτος ὑπῆρξεν ἐνδόμυχος, σχεδὸν ἀδιόρατος · ἀπαξ ὅμως τῆς ὑποσχέσεως δοθείσης, ἀπέφυγε πᾶσαν ἐπίδειξιν ἀνθρώπου πολυασχόλου καὶ ἐπὶ ὀκτὼ διώρους συνεντεύξεις οὐδὲν ἔδειξεν ἔχγος ἀνυπομονησίας ἢ καμάτου. Ὁ γλύπτης ἦτον ἀπηλπισμένος · δὲν ἐδύνατο νὰ δώσῃ εἰς τὸ ἔργον του τὴν νοήμονα ἔκφρασιν τῆς ὠραίας τοῦ Γираρδῖνου φυσιογνωμίας · « Ἡ ἔκφρασις αὐτὴ δὲν ἔχει σῶμα, μοι ἔλεγε μὲ τὰ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς · ἐνῶ πηγαίνω νὰ τὴν συλλάβω, μὲ διαφεύγει. » Μάτην ἠγωνίζετο νὰ εἰκονίσῃ τοὺς κανονικοὺς ἀλλ' ἀεικινήτους χαρακτῆρας τῆς μορφῆς τοῦ Κ. Γираρδῖνου... Ἐὰν τὸ πρότυπον ὠμίλει, ἢ φυσιογνωμία ἐσχολίαζε πᾶσαν λέξιν... · ἐὰν ἐσιώπα, αἱ διάφοροι μύχια σκέψεις εἰκονίζοντο ἐπ' αὐτῆς. Ὁ μέγας ζωγράφος Ὁράτιος Βερνέ, λαλῶν ποτε περὶ προσωπογραφιῶν, εἶχεν ἐκφράσει τὴν ἀνικανότητα τῆς τέχνης πρὸς ἀπεικόνισιν τῆς μορφῆς τοῦ κυρίου Γираρδῖνου.

Ἡ προτομὴ τοῦ κυρίου Κόσσου ἐγένετο δεκτὴ εἰς τὴν παγκόσμιον ἐκθεσιν τοῦ 1835, ὅπου προσκάλεσε πολλῶν τὰ σκόμματα. Ὁ κύριος Du Pays, συντάκτης τῆς Illustration, εὔρε πολὺ δυσάρεστον διὰ τὸν κύριον Γираρδῖνον νὰ τὸν κακομεταχειρίζωνται τοιοῦτοτρόπως οἱ φίλοι του · ἄλλοι δ' ἐψιθύριζον διαβαίνοντες πρὸ τῆς προτομῆς, « Ἴδου εἰς τί ἐκτίθεται κἀνεὶς ὢν φιλέλλην (About). » Καὶ ἐν τούτοις ἡ προτομὴ τοῦ στρατηγοῦ Φαβιέρου, ἔργον τοῦ κυρίου Κόσσου ἐπίσης, κειμένη παρὰ τὴν προτομὴν τοῦ κυρίου Γираρδῖνου, ἤρκει πρὸς δικαιολόγησιν τοῦ Ἕλλη γλύπτου.

Ὁ κύριος Σαιν Μάρκος Γираρδῖνος διήρχετο τὸ θέρος εἰς Βερσαλλίας. « Εἶναι πληκτικὸν μέρος ! » τῷ εἶπον μίαν ἡμέραν. « Ὅχι, ἀπεκρίθη, ἀλλὰ σοβαρὸν, καὶ ἐν γένει αἱ γυναῖκες καὶ οἱ νέοι δὲν εὐχαριστοῦνται εἰς τοιαῦτα μέρη. » Ἐλαλοῦμεν ἄλλοτε

περὶ τῆς ψευδοῦς ιδέας, ἣν σχηματίζουσι συνήθως οἱ ξένοι περὶ τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου ἐν Γαλλίᾳ. « Οἱ ξένοι δὲν εἰσδύουσιν ἐντὸς τῆς οἰκογενείας, μοι εἶπε, συγχάζουσι εἰς τὰς συναναστροφάς, σχετίζονται μὲ τοὺς παρεκτρεπομένους ἐν αὐταῖς καὶ κρίνουσιν ὅλους ἐκ τῶν ἐξαιρέσεων ἐκείνων. » Ὅτε ἡ νεότης δὲν ὑπέδεχθη λίαν εὐμενῶς τὸν κύριον Sainte-Beuve, ἀρχόμενον τῶν παραδόσεών του εἰς τὸ Γαλλικὸν γυμνάσιον, ὁ τότε ἀγαπητὸς καθηγητὴς τῆς Σορβόννας μοι εἶπεν· « Ὅλα δύναται τις νὰ εἴπῃ εἰς τὸ ἀκροατήριον· ἀρκεῖ νὰ ἠξεύρῃ νὰ τὸ παρασκευάσῃ εἰς τὸ νὰ τ' ἀκούσῃ. »

« Ἐξημερώσατε δύο ἄρκτους! » μοι ἔλεγον εἰς Γκρισιόους ὅσοι ἐμάνθανον μετὰ πόσης ἀγαθότητος ἐφέροντο πρὸς ἐμὲ ὁ κύριος Βουασσονὰδ καὶ ὁ κύριος Πρόσπερος Μεριμέ.

Ἐγνώρισα τὸν ἕνα διὰ τοῦ ἄλλου.

Εἰς τὸν κύριον Βουασσονὰδ παρουσιάσθην φέρων συστατικὴν ἐπιστολὴν τοῦ πατρός μου.

— Τί κάμνουν εἰς τὰς Ἀθήνας; μ' ἠρώτησεν ὁ διάσημος Ἕλληνιστής.

— Ἐρίζουν διὰ τὸν Παχυμέρην σας.

— Ἀλήθεια; τὸν ἀνεγνώσατε;

— Τὰ τελευταῖα φύλλα μόνον.

— Πῶς αὐτό;

— Ἐν καὶ μόνον ἀντίτυπον ὑπῆρχεν εἰς Ἀθήνας, καὶ ὁ εὐτυχὴς κτήτωρ αὐτοῦ διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ ὅλας τὰς ἀπαιτήσεις τὸ διένεμε κατὰ φύλλα.

— Ἀλήθεια! καθὼς τὰς ἐφημερίδας εἰς τὰ καφφενεῖα.

Καὶ ὁ σχολιαστὴς τοῦ Παχυμέρους ἐξεκαρδίζετο γελῶν.

— Ἐλθετε νὰ με ἴδητε εἰς Passy, rue de la Pompe, 9..., νὰ ὁμιλήσωμεν περὶ ὑμῶν.

Οὕτω, χάρις εἰς τὸν συμπατριώτην μου Παχυμέρην, ὑπερέβην τὸ κατώφλιον τῆς θύρας τοῦ πρυτάνεως τῶν Γάλλων Ἕλληνιστῶν, τὸ ὅποιον οὐδέποτε διέβησαν φίλοι εἰκόσιν ἐτῶν.

Ὁ οἶκος τοῦ κυρίου Βουασσονὰδ ἦτο κομψὸς καὶ καθάριος, ὅμοιος μὲ Ἀγγλικὸν ἐξοχικὸν οἶκον. Ὁ κύριος Βουασσονὰδ δὲν μὲ παρουσίασεν εἰς τὴν οἰκογένειάν του, οὐσαν μυστήριον δι' ὅλους, ἀλλὰ μοι ἔδειξε τὴν βιβλιοθήκην του· δηλαδὴ ὅλην τὴν οἰκίαν, διότι πᾶν δωμάτιον ἦτο πλήρες βιβλίων· ἦσαν ὅμως ἄριστα κατατεταγμένα, καὶ ἄνευ δισταγμοῦ εὗρισκεν ὅ,τι ἐζήτηι. Τὴν αὐτὴν τάξιν παρετήρησα καὶ εἰς τὰ βιβλία τοῦ κυρίου Γιραρδίνου.

Ὁ κύριος Βουασσονὰδ μοι ἔδειξε μετ' ἰδιαίτερας στοργῆς Ἀγγλικά τινὰ μυθιστορήματα, κομψῶς δεδεμένα, τὰ ὅποια, νέος ὢν, εἶχεν ἐπικρίνει ἐν τῇ Ἐφημερίδι τῶν Συζητήσεων, καὶ τινὰ βιβλία νεοελληνικά. Μοι ἔδειξεν ἐπίσης τὴν ὕλην πρὸς σύνταξιν Γαλλο-νεοελληνικοῦ λεξικοῦ, μὲ τὸ ὅποιον, ὡς ἐξεφράζετο, « διεσκέδαζε » πρὸ πολλοῦ. Ἐπειτα ἠνοιξεν ἐν παράθυρον, καὶ μοι ἔδειξε τὸν κήπὸν του καὶ ἄνθη τινὰ ἰδίως, τὰ ὅποια ἐπεμελεῖτο μόνος.

Τρεῖς ὥρας ἔμεινα εἰς τὸ σπουδαστήριόν του, ἀκούων τὸν σοφὸν γέροντα λαλοῦντα περὶ ὄλων, περὶ τοῦ Κοραῆ, ὃν εἶχε γνωρίσει, περὶ τοῦ σχηματισμοῦ τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης, ἣν ἐπεθύμει παντὸς γαλλισμοῦ ἐλευθέραν, περὶ τῶν νεωτέρων Γαλλικῶν μυθιστορημάτων, ἅτινα ἀπεστρέφετο, καὶ τῶν Ἀγγλικῶν, ἅτινα ὑπερηγάπ. Ἀνηλλάξαμεν λέξεις τινὰς ἀγγλιστί· ἦτο μᾶλλον ὑπερήφανος διὰ τὴν γνῶσιν τῆς Ἀγγλικῆς παρὰ διὰ τὴν βαθυτάτην του Ἕλληνικὴν πολυμαθειαν.

Ὁ Βουασσονὰδ μ' ἐσύστησεν εἰς τὸν κύριον Πρόσπερον Μερμὲ (1).

Εἰς τὸν Παχυμέρην ὀφείλω τὴν εἴσοδόν μου εἰς τὸν δυσπρόσιτον οἶκον τοῦ κυρίου Βουασσονὰδ καὶ εἰς τὸν Goethe τὴν

(1) Ὁλίγας ἡμέρας πρὸ τοῦ θανάτου του, ὁ περιδοξὸς Ἑλληνιστὴς μοι ἀπέστειλε τὴν ἐπομένην ἐπιστολὴν·

« Ἡ ἐπιστολή σας, κύριε, μ' εὐχαρίστησε πολὺ, καὶ μετὰ προθυμίας ἀπαντῶ. Ἐλπίζω ν' ἀνευρεθῇ ἡ πρὸς ὑμᾶς ἐπιστολή μου ἐκείνη, ἣν δὲν ἐλάβετε ἀκόμη. Εἶχε σταλῆ ἐκ Πασσὺ τὴν πρωίαν τοῦ Σαββάτου, πρῶτῃ Ἀπριλίου, καὶ θὰ ἔφθασε τὴν αὐτὴν ἡμέραν εἰς τὴν ἐπιγεγραμμένην διεύθυνσιν, Carrefour de l'Odéon, n° 9. Σᾶς ἔδιδον ἐν αὐτῇ νέας τινὰς πληροφορίας περὶ τοῦ σοφοῦ σας Κοραῆ.

« Πρὸ πολλοῦ χρόνου ἀλλὰ καὶ μετὰ πολλῆς βραδύτητος ἀσχολοῦμαι εἰς τὴν ἐκδοσιν τοῦ λόγου τοῦ Λυσίου ὑπὲρ τοῦ Ἐρατοσθένους φόνου. Κατ' ἀρχὰς ἐσκόπουν νὰ ἐπισυνάψω καὶ τὰ μακρότατα σχόλια, τὰ δημοσιευθέντα τῷ 1593 ὑπὸ Downes, καθηγητοῦ τοῦ ἐν Κανταβριγίᾳ Πανεπιστημίου· ἀλλὰ σκεπθεὶς ὀριμώτερον, εἶδον ὅτι σήμερον ἡ μόνη ἀξία τῶν σχολίων αὐτῶν εἶναι ἡ σπανιότης των. Καὶ ἐπειτα ἀνεμνήσθην τοῦ ἀξιωματοῦ τοῦ Καλλιμάχου, « Καλλιμάχος ὁ γραμματικὸς τὸ μέγα βιβλίον ἴσον ἔλεγεν εἶναι τῷ μεγάλῳ κακῷ. » Ἐ' ἀρκεσθῶ λοιπὸν εἰς τοῦ Λυσίου τὸ ἔργον, τὸ μικρὸν αὐτὸ ἀριστούργημα. Καὶ πάλιν καὶ αὐτὴ ἡ ἐργασία εἶναι ἀρκετὴ διὰ τοὺς ἀσθενεῖς ὀφθαλμούς μου. Δέχθητε τὴν εὐχρινὴν μου ἀφοσίωσιν. »

Ἴδου ἡ περὶ Κοραῆ ἐπιστολή, περὶ ἧς ὁ λόγος ἀνωτέρω.

Πέμπτη 12 Ἀπριλίου 1855.

« Ἐλπίζω, Κύριε, ὅτι ἔτυχον ἤδη συγγνώμης σας, μὴ δεχθεὶς τὴν χθεσινὴν πρότασίν σας. Οἱ διάσημοι συγγραφεῖς, οἵτινες θὰ σας παράσχωσι τοῦ καλάμου τὴν ἀρωγὴν, κέκτηνται ἀναμφισβήτητον ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς κοινῆς γνώμης. Διὰ τὴν προσθέσω εἰς τοιαῦτα ὀνόματα καὶ τὸ ἄσημόν μου ὄνομα; ἐν τίνι δικαίωματι δύναμαι νὰ κρίνω τοῦ σοφοῦ δόκτορός σας τὰ ἔργα; ποίαν γνώμην δύναμαι νὰ ἐκφράσω περὶ τῆς γλώσσης, ἣν ἐκεῖνος ἔπλασε, καὶ ἣν τόσον τραχέως ἐπέκριναν ὁ Μηνᾶς, ὁ Κοδρικᾶς καὶ ἄλλοι; Ὁ κύριος Brunet, ὁ κύριος Hase ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ ἐκφράσωσι τοιαύτην γνώμην, ἐγὼ ὄχι. Συνέλεξα τυχαίως γεγονότα τινὰ, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον βιβλιογραφικά. Ἐχουσιν ἴσως ἐνόητά τινα, ἀλλ' ἐνόητα λίαν περιορισμένην. Ἰδιαίτερα, ἰδιωτικὰ γεγονότα δὲν ἤξεύρω σχεδὸν καθόλου, διότι μετὰ τοῦ Κοραῆ δὲν εἶχον σχέσεις. Ἦστο στενῶς συνδεόμενος μετὰ τοῦ Clavier, τοῦ μεταφραστοῦ τοῦ Πανσανίου, μετὰ τοῦ καθηγητοῦ Thurot, ὀλίγον δὲ μετὰ τοῦ Chardon La Rochette καὶ τοῦ Villoison. Ἐμὲ ἐτίμα διὰ τῆς ὑπολήψεώς μου· μοὶ τὸ ἀπέδειξε διὰ τῆς προσφοράς τῶν συγγραμμάτων του καὶ μνημονεύσας με ἐνίστε εὐγενῶς. Κατ' οἶκον ὁμως δὲν τὸν ἔβλεπον. Καὶ αὐτὸς ἠγάπα τὴν μοναξίαν, καὶ ἐγὼ ἤμην φύσει ἄγριος. Οὐδέτερος δ' ἐφήρμοξε τὸ ὠραῖον ἀξίωμα· « Μὴ ἀφίνης τὸ χόρτον νὰ φύηται ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς φιλίας. »

Συμβουλευθήτε περὶ Κοραῆ τὰ Ἀνάμικτα τοῦ Chardon La Rochette, τὴν βιο-

εὐμενῇ ὑποδοχὴν τοῦ κυρίου Μερμὲ. Ἰππρέτρια μεσηλιξ με εἰσήγαγεν εἰς τὸ σπουδαστήριον τοῦ συγγραφέως τῆς Κολόμβας, τὸ ὅποιον ἐχρησίμευε καὶ ὡς αἰθουσα συγχρόνως.

Ὁ κύριος Μερμὲ μόλις ἀνύψωσε τὴν κεφαλὴν καὶ, νεύσας μοὶ νὰ καθίσω, μοὶ εἶπε·

— Θέλετε μίαν ἐπιστολὴν διὰ τὴν διεύθυνσιν τῆς Ἐπιθεωρήσεως τῶν δύο κόσμων;

— Μάλιστα, κύριε.

Ἐπλησίασεν εἰς τὸ γραφεῖόν του καὶ ἔγραψε λέξεις τινὰ διὰ τὸν κύριον Buloz.

Ἐνῶ ἔγραφε, δὲν ἤξεύρω τί μοὶ ἤλθε καὶ τῷ εἶπον·

— Ἡ βαρόνη Mayendorff πρὸς ἡν εἶπον τὸ πρῶτ' ὅτι ἐσκόπευον νὰ σᾶς ἴδω, ἐνεθυμήθη τί ἔλεγεν ὁ Goethe περὶ τῶν ἔργων σας...

Ὁ Ἀκαδημαϊκὸς ἔστρεψε νωχελῶς τὴν κεφαλὴν πρὸς ἐμέ.

— Τέκνον μου, εἶπεν ὁ Goethe πρὸς τὴν βαρόνην, ἐξηκολούθησα, ἀπὸ τοὺς συγχρόνους μυθιστοριογράφους τῆς Γαλλίας ἀναγίνωσκε μόνον τὸν Μερμὲ, αὐτὸν ἀναγίνωσκε πάντοτε.

γραφίαν τῶν ζώντων, 1812, τόμος Α', σελ. 230, ὅπου κατεχώρισα ἄρθρον τι περὶ τοῦ δόκτορος. Ἐν αὐτῷ ἐμνημόνευσα καὶ ἐκδόσεώς τινας τοῦ Λόγγου, Didot 1812, ὡς ἔργου τοῦ Κοραῆ. Ὁ Courier, ἴδε ἔργα του, σελ. 308, μοὶ ἔγραψεν ἰσχυριζόμενος ὅτι ἠπατήθην, ὅτι ἐξέλαβον τὸν Κοραῆν ἀντὶ τοῦ Βισκόντη. Ἄλλ' ὁ Courier εἶχεν ἄδικον. Ὁ Sinner, ἐν τῷ προλόγῳ τοῦ Λόγγου τοῦ XIX, ἀναφέρει ἀδιστακτικῶς τὴν ἐκδοσιν τοῦ Κοραῆ, καὶ ὁ Chardon La Rochette, τόμος 2, σελὶς 43, ἀποδίδει ῥητῶς τὴν ἐκδοσιν τοῦ ὠραίου ἐκείνου τόμου εἰς τοῦ Κοραῆ τὰς φροντίδας. Ὁ αὐτὸς Sinner, ἐν τῇ παγκοσμίᾳ βιογραφίᾳ τοῦ Michaud, τόμος 61, παράρτημα, ἀφιέρωσεν ἐκτεταμένον ἄρθρον εἰς τὸν Κοραῆν.

Ὁ Κοραῆς, μισούμενος τὴν αὐστηρὰν μετριοφροσύνην ἀρχαίων τινῶν Ἑλλήνων, τοῦ Ἀησιόλου π. χ., δὲν ἐξωγραφῆθη ποτέ. Ἄλλ' Ἑλληνας ζωγράφος, ὁ Σμόλκχος, ἐὰν καλῶς ἐμάντευσα τὴν δυσανάγνωστον ἐπιγραφὴν, τὸν ἐσχεδίασεν ἐν ἀγνοίᾳ του, καὶ ἡ εἰκὼν ἐχαράχθη ὑπὸ τοῦ Müller μετὰ τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν·

A. KOPANES.

Ἐλλὰς τὴν σὴν εἰκόνα ἀθάνατον ὄραν βουλομένην
Σοὺ μὴ διδόντος ὀμμασιν Ἑλληνας ζωγράφου ὑφάρπασεν.
Ἀφιερῶται τοῖς Ἑλλησιν.

Ἡ σοβαρὰ μορφή τοῦ κυρίου Μεριμέ κατέστη γλυκυτέρα.

— Δὲν ἤξευρον ὅτι ἡ βαρόνη μὲ εἶχεν εἰς τὴν εὐνοϊάν της, εἶπε, καὶ μοὶ ἔτεινε συγχρόνως τὴν συστατικὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Θεὸν τῆς ὁδοῦ τοῦ Ἁγίου Βενεδίκτου. Ἐκτοτε ἡ πρὸς ἐμὲ εὐμένεια τοῦ κυρίου Μεριμέ ὑπῆρξεν ἀδιάλειπτος· μοὶ ἤνοιξε τὰς στήλας τοῦ Μονήτορος, μὲ ἐβοήθησε διὰ τῶν συμβουλῶν του, διώρθωσε τὰ πρῶτά μου δοκίμια, καὶ ἐκάλυψε τέλος διὰ τῆς αἰγίδος τοῦ ἐνδόξου ὀνόματός του τὰ πρῶτά μου βήματα ἐν τῷ φιλολογικῷ σταδίῳ. Χάρις εἰς τὴν Εἰσαγωγὴν, δι' ἧς ἐκόσμησε les Contes et Poèmes de la Grèce moderne, τὸ ἔργον μου ἐκεῖνο ἠξιώθη τριάκοντα μετατυπώσεων καὶ πλείστων μεταφράσεων, καὶ ἡ δευτέρα του ἔκδοσις, τὴν ὁποίαν ἐντὸς ὀλίγου θὰ διαδεχθῆ τρίτη, κατέλαβεν ἐπιζήλον θέσιν εἰς τὴν Bibliothèque choisie d'Éverard de Leipzig.

ὑπὸ περίβλημα Ἀγγλικῆς ἐγῶισμοῦ ὁ συντάκτης τοῦ Τυρβήνικου ἀγγεῖου κρύπτει καρδίαν ἀγαθὴν καὶ εὐγενῆ.

Μ' ἐδωκέ ποτε συστατικὴν ἐπιστολὴν διὰ τὴν κυρίαν Πισκατόρη· τὴν ἐπαύριον τὸν ἀπήντησα εἰς τὴν Ἀκαδημίαν.

— Σὰς εὐχαριστῶ διὰ τὸν τίτλον, τὸν ὁποῖον μοὶ ἐδώκατε.. εἶμαι περισσότερον ὑπερήφανος δι' αὐτὸν παρά δι' ὅλους τοὺς τίτλους καὶ τὰ παράσημα τῆς γῆς..

— Ποῖον τίτλον;

— Τοῦ φίλου σας.

Διότι ὁ κύριος Μεριμέ δὲν ἐπιδαψιλεύει τὸ ἐπίθετον αὐτὸ, ὅσον ἄλλος τις διάσημος μυθιστοριογράφος.

Ἡ κυρία Mohl, ἡ θετὴ θυγάτηρ τοῦ Fauriel, μὲ παρουσίασεν εἰς τὸν Augustin Thierry.

Ὁ μέγας ιστοριογράφος κατόκει τότε εἰς τὸν οἶκον, ἐν ᾧ καὶ ἀπέθανε, rue du Mont-Parnasse, n° 35.

Εἰς τὰς 4-5 μ. μ. ἐδέχετο, ὅσους ἤθελε νὰ τιμῆσῃ δι' ἰδιαιτέρας εὐνοίας· εἰς τὰς 9 μ. μ. ἐδέχετο πάντας ἀνεξαιρέτως Βαθυτάτη σιωπῆ ἐπεκράτει εἰς ὅλον τὸν οἶκον. Ἄμα ἐσήμειναν ἡ ἐνάτη, οἱ ἐν τῇ αἰθούσῃ ἤκουον τὸν κρότον θυρῶν ἀνοιγομένων καὶ κλειομένων· ἀλληλοδιαδόχως καὶ βραδέως· ἔπειτα τὰ πορφυρᾶ παραπετάσματα ἠνοίγοντο καὶ ἐφαίνετο ὁ ἀνακλιτήρ, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἦτο προσηλωμένος ὁ Thierry, τυφλὸς καὶ παράλυτος. Ὅλοι δ' ἀμέσως ἀνηγείροντο εὐλαβῶς. Ὁ ὑπρέτης ἐκύλιε τὸν ἀνακλιτήρα ἄχρι γωνίας τινὸς τῆς αἰθούσης καὶ ὀνομάσας εἰς τὸν κύριόν του τοὺς παρόντας ἐν τῇ αἰθούσῃ, ἀπεσύρετο. Ὁ Αὐγουστῖνος Thierry ἀπέτεινε τότε τὸν λόγον πρὸς ἕκαστον ἰδίᾳ, καὶ ἐπὶ τέλους ἡ συνομιλία καθίστατο γενικὴ.

Ἀπερίγραπτον θλίψιν ἐπροξένει ὁ ἀκίνητος ἐκεῖνος σωρὸς, ὅθεν ἡ ζωὴ εἶχεν ἀποσυρθῆ, συγκεντρωθεῖσα εἰς ἓν μόνον ὄργανον, τὸν ἐγκέφαλον. Ἀλλὰ τὸ εὐγενὲς ἐκεῖνο τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος μέλος πόσῃ ὑπερτροφίᾳ ζωῆς εἶχεν ἀποκτήσει διὰ τούτου! μετὰ πόσης εὐκολίας ἡ εὐρεῖα ἐκείνη διάνοια περιελάμβανε τὴν ἀπέραντον ἔκτασιν τῆς ἐπιστήμης!

Ὁ Αὐγουστῖνος Thierry ἐλάλει ὀλίγον τὴν νεοελληνικὴν· εἶχε δὲ πρὸ πάντων ἀρίστην προφορὰν (1). Ἦτον ἐξοικειωμένος μὲ τὰ δημοτικὰ μας ἄσματα καὶ, μεμφόμενός ποτε ἀρχαῖον φίλον ἐπὶ ἀμελείᾳ, τῷ εἶπε·

Παρηγοριᾶ ἔχει ὁ θάνατος, παρηγοριᾶ ἔχει ὁ Χάρος·
Ὁ ζωντανὸς ὁ χωρισμὸς παρηγοριᾶ δὲν ἔχει.

(1) Ὁ Αὐγουστῖνος Thierry εἶχεν ἀναλάβει τὰς τυπογραφικὰς διορθώσεις τῶν δημοτικῶν ἄσμάτων, ἅτινα ἐδημοσίευσε μετὰ μεταφράσεως ὁ Fauriel.

Ἠγάπα δὲ ἐγκαρδίως τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἐλυπεῖτο πολὺ διὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς ἐχθρικὴν διαγωγὴν τῆς Γαλλίας.

— Ὑπομονή! νέε μου φίλε, μοὶ εἶπέ ποτε, ὁ Γάλλος εἶναι ὄχι μόνον γενναϊόφρων ἀλλὰ καὶ μὲ πολὺν πρακτικὸν νοῦν πεπρωικισμένος. Μὴ ταράττεσθε ἀπὸ τὰ φαινόμενα τῆς στιγμῆς. Ὁ Γάλλος εἶναι ὁ φυσικὸς σας σύμμαχος.

Ἄλλοτε δὲ πάλιν μοὶ εἶπε· « Ἡ Ἀνατολὴ μόνον διὰ τοῦ ἰθαγενοῦς στοιχείου δύναται ν' ἀναγεννηθῆ... Ἐξ ὧν δὲ τῶν φυλῶν τῆς Ἀνατολῆς ἡ Ἑλληνικὴ μόνη δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς πυρὴν πολιτισμοῦ (1). »

Εἰς ἄρθρον μου τι δημοσιευθὲν ἐν τῷ Γαλλικῷ Ἀθηναίῳ ὀφείλω τὴν γνωριμίαν τοῦ κόμητος Μαρκέλλου, λογιῶν εὐγενοῦς. Ὁ κόμης ἦτο ἀξιόλογος ἄνθρωπος, ἐν καὶ μόνον ἔχων ἐλάττωμα, ὅτι ἐλάμβανε κατὰ κόρον ὕφος ἀρχαιοφίλου. Κατήντησε καὶ ἐμὲ ἀκόμη νὰ ἐπιδεικνύῃ ὡς τι περίεργον.

— Κυρία Μαρκησία, σᾶς παρουσιάζω τὸν κύριον..., ἕνα Ἀθηναῖον!

Πολλάκις μοὶ ἀπεύθυνε τὸν λόγον Ἑλληνιστὶ ἀπὸ τὴν μίαν ἄκρην τῆς αἰθούσης εἰς τὴν ἄλλην. Ἀκούοντες τὰς ἠχηρὰς καὶ ἀκαταλήπτους ἐκεῖνας λέξεις, οἱ παρεστῶτες ἔστρεφον τὴν κεφαλὴν πρὸς ἐμὲ, μὲ παρετήρουν, καὶ ἠρώτα ἕκαστος τὸν γείτονα ποίαν γλῶσσαν ὠμίλει ὁ κόμης. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι, μανθάνων ὅτι ἦτο Ἑλληνικὴ, ἐθαύμαζε τὴν εὐρεῖαν τοῦ οἰκοδεσπότη πολυμάθειαν.

Ἑλληνίς τις, εὐρισκομένη ἐν Παρισίοις, ἀπέστειλεν εἰς τὸν

(1) Ὁ Ὁ Ἕλλην εἶναι τὸ mens agitans molem πάσης τῆς Ἀνατολῆς. Ὁποῦ λείπει αὐτὸς ὑπάρχει βαρβαρότης.

(Ἐπιθεώρησις τῶν δύο Κόσμων. 1844, Μάρτιος.)

κόμητα ἀγγεῖον Ὑμηπτείου μέλιτος, τὸ ὁποῖον παρετέθη μίαν ἐσπέραν ἐπὶ τῆς τραπέζης μετὰ τοῦ τεύτου· ἀλλὰ μόλις τὸ εὐῶδες προῖον τοῦ Ἀττικοῦ θύμου ἤγγισε τὰ πορφυρᾶ χεῖλη μιᾶς δουκίσσης, καὶ, ἀπωθοῦσα αὐτὸ μετὰ περιφρονήσεως, ἀνέκραξεν·

— Πούφ! τί ὄσμὴ ἱατρικοῦ!

Ὁ κόμης ἔσπευσε νὰ μοὶ εἴπῃ ἑλληνιστὶ ὅτι ἡ γεῦσις τῶν συμπατριωτῶν του εἶχε διαφθαρεῖ, καὶ διὰ νὰ μὲ ἱκανοποιήσῃ ἐπλησίασεν εἰς τὰ χεῖλη του κοχλιάριον πλήρες μέλιτος· ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ καταστείλῃ ἐπαίσιον μορφασμόν.

Ὁ πρόεδρος τῆς δημοκρατίας εἶχεν ἀποσυρθῆ εἰς τὸ Σαιν-Κλου, περιμένων τὸ ἀποτέλεσμα τῶν περὶ τῆς αὐτοκρατορίας ἐκλογῶν· εἰσῆλθε δὲ εἰς Παρισίους τῆ 2 Δεκεμβρίου ὡς Ναπολέων III. Ἦμην τοποθετημένος παρὰ τὸ Arc de l'Étoile πλησίον τοῦ καταστήματος τῶν διοδίων φόρων. Τὸ πλῆθος ἦτο ἄπειρον. Πλησίον μου ὑπῆρχε σωρὸς ἐργατῶν, περιπαίζων ὄλα καὶ ὄλους. Κανονοβολισμοὶ ἀναγγέλλουσι τέλος τὴν ἄφιξιν τῆς αὐτοκρατορικῆς συνοδίας (1). Τὸ ἵππικὸν προηγεῖται καλπάζον... ἔπεται λαμπρὸν ἐπιτελεῖον... τέλος ὁ αὐτοκράτωρ μόνος, ἥσυχος, ἀπαθῆς, χαριέντως δαμάζων παράφορον ἵππον... Ὁ λαὸς περιστοιχίζει ζητωκραυγῶν τὸν αὐτοκράτορα καὶ συνωθεῖται πέριξ του ἀκωλύτως.

— Νὰ ἕνας ποῦ δὲν φοβάται! λέγει ἰσχυρᾶ τῇ φωνῇ εἰς τῶν γειτόνων μου ἐργατῶν.

(1) Περὶ τὴν μίαν ὥραν τὸ τηλεβόλον ἀντηχεῖ, ὁ αὐτοκράτωρ φθάνει παρὰ τὴν θριαμβευτικὴν πύλην. Συγχρόνως τὰ νέφη διαλύονται, καὶ ἀκτῆς ἡλίου φαεινῶς ὀρνύει τὴν σκηνήν. Ἦτο ὠραῖον θέαμα νὰ βλέπῃ τις τὸν νέον αὐτοκράτορα, διερχόμενον ὑπὸ τὸ θριαμβευτικὸν τόξον, ὅπερ ἀνήγειρεν ὁ θεῖός του εἰς τὴν δόξαν τοῦ Γαλλικοῦ στρατοῦ. (Moniteur de Paris).

Καὶ πάντες, ὡς μαγνητισθέντες, ἤρχισαν νὰ ζητωκραυγῶσιν ἔτι ἰσχυρότερον.

Ὁ Ἀβδὲλ Καδὲρ εὐρίσκετο εἰς Παρισίους. Κατῶκει εἰς τὸ ξενοδοχεῖον de la Terrasse· συγνὸν πλῆθος περιεκύκλωνε πάντοτε τὴν θύραν, ἐλπίζον νὰ ἴδῃ τὸν περίφημον Ἄραβα. Μίαν ἡμέραν εὐρέθη καὶ ἐγὼ ἐκεῖ. Ζητωκραυγαὶ παρατεταμέναι ἐχαιρέτισαν τὴν ἐξοδὸν τοῦ Ἐμίρου. Ὁ Ἀβδὲλ Καδὲρ ἦτο ἐπ' ὀχλήματος, ἐμειδία πρὸς τὸ πλῆθος καὶ ἔσφιγγεν ὅσον πλειότερας χεῖρας ἠδύνατο διὰ τῆς θυρίδος.

— Χάχηδες Παρισίανοί! ἀνέκραξεν ὀπισθὲν μου νέος ἐργάτης.

— Ἐ! καὶ τί κακὸν εὐρίσκετε; τὸν ἠρώτησα. Ὁ Ἀβδὲλ Καδὲρ εἶναι ἐχθρὸς νικημένος...

— Σέβεται, κύριε, κάνεις τοὺς ἐχθρούς του, ἀλλὰ καὶ δὲν τοὺς ἐπευφημεῖ.

— Ἀλλὰ δὲν βλέπετε, εἶπε πλησίον μας ἄλλος θεατῆς, τοῦ ὁποίου ἡ προφορὰ ἐμαρτύρει Γερμανικὴν καταγωγὴν, δὲν βλέπετε ὅτι δὲν ἐπευφημοῦν τὸν Ἀβδὲλ Καδὲρ, ἀλλὰ τὴν ἀνδρίαν τοῦ Ἀβδὲλ Καδὲρ. Σεῖς οἱ Γάλλοι λατρεύετε τὴν ἀνδρίαν, ὅπου δῆποτε καὶ ἂν τὴν ἴδητε. . .

Δεῖπνον εὐθηνὸν καὶ καλὸν ὑπῆρξε δι' ἐμὲ ἐν Παρισίοις πρόβλημα, ὅπερ οὐδέποτε ἠδυνήθην νὰ λύσω. Ὁ Champfleury, ὁ συγγραφεὺς τόσον ἐπαγωγῶν μυθιστορημάτων, ἐνόμιζεν ὅτι τὸ ἔλυσε, καὶ μοὶ ἔδωκε τὴν διεύθυνσιν τοῦ ξενοδοχείου του. Εἰς τὸ ὀπισθεν δωματίον ἐνὸς καφενείου τῆς ὁδοῦ Pierre Sarrasin εὔρον πραγματικῶς ἀντὶ 30 σολιδίων δεῖπνον, τὸ ὁποῖον ἐχωνεύετο τοῦλάχιστον. Εἶχον πέντε ἕξ συνδαιτυμόνας, φιλολόγους, τεχνήτας, νέους ἰατρούς. Συνέπεσέ ποτε λόγος περὶ τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος.

Alfred Lamotte
1870

1. ΔΟΥΡΟΥΗ. (Duruy Βιάτωρ) . 2. ΒΗΤ. (Witte Ίωάννης) . 3. ΒΟΙΣΣΟΝΑΔ. (Ίωάννης Φραγκῆσκος)

4. ΠΕΛΛΑΤ. (Κάρολος Αῦγουστος) - 5. ΜΙΛΛΕΡ (Ἐμμανουήλ)

— Άλλας όμιλίαις! εἶπεν ό Champfleury, ἀπὸ πολιτικῆν δὲν καταλαμβάνω τίποτε. . . Μοὶ εἶπον ἄλλως τε ὅτι οἱ Ἕλλη-
νες ἔχουν δίκαιον.

Ἠλλάξαμεν όμιλίαν.

— Πῶς σᾶς φαίνεται ό οἶνος τῆς Κύπρου; τὸν ἠρώτησα.

— Ό οἶνος τῆς Κύπρου! ἀλλὰ ἀπὸ μακρὰν μόνον τὸν εἶδον
εἰς τὴν Ὀπεραν.

Τὴν ἐπαύριον τῆς εἰς Παρισίους ἀφίξεώς μου ἔλαβον τὴν
ἀκόλουθρον ἐπιστολήν.

« Σᾶς ἐζήτησα, ἀγαπητέ μου συμπολῖτα, εἰς τὴν ὁδὸν
Βοναπάρτου, ὅπου μοὶ εἴχετε εἰπεῖ ὅτι κατοικεῖτε, καὶ δὲν σᾶς
εὔρον. Ἦθελα νὰ σᾶς εἶπω νὰ δειπνήσετε μαζί μας τὴν προσεχῆ
Τετάρτην περὶ τὴν ἕκτην ὥραν.

« Ἀποκρίθητέ μοι ἀμέσως διὰ τοῦ ταχυδρομείου δύο λέξεις
ὅτι θὰ ἔλθετε.

« Φιλίας.

« Ό στρατηγὸς Φαβιέρος. »

Ἰπήκουσα εἰς τὴν πρόσκλησιν. Ἐγνώρισα τότε τὴν βαρόνην
καὶ τὸν υἱὸν τοῦ στρατηγοῦ.

— Ό κύριος. . . Ἕλλην, ἔλεγεν ό στρατηγὸς παρουσιάζων
με εἰς τοὺς ξένους, τοῦ ὁποίου ἡ οἰκογένεια συνετέλεσε κατὰ τὰς
δυνάμεις της, ὅπως ὅλοι οἱ Ἕλληνες, εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ
τόπου του.

Τὰ εὐγενῆ αἰσθήματα τὰ ὁποῖα ἐνέπνευσαν ὅλους τοὺς φι-
λέλληνας, ὠδήγησαν καὶ τὸν Φαβιέρον εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἄν
ὅμως πιστεύσῃ τις τὴν ἀδελφὴν τοῦ ὠραίου πλάσματος, εἰς τὸ
ὁποῖον ὁ Βύρων ἀφιέρωσε τὸν Σιλδ-Ἀρόλδον, αὐτὴ μᾶς τὸν

ἔχει πνεῦμα, ἠξέυρων ὅτι ὁ λαλῶν εὐφυῶς πρὸς λαὸν εὐφυῆ κερδίζει πάντοτε. Ὁ φίλος μου Βίκτωρ Φουρνὲλ, νέος συγγραφεὺς, μέγα ὑποσχόμενος μέλλον, εἶδέ ποτε ἐπὶ τοῦ γραφείου ἐνὸς δημοσιογράφου τὸ ἔργον τοῦ κυρίου Ἀβούτ. — Ἀναγινώσκετε τὴν Σύγχρονον Ἑλλάδα; ἠρώτησεν.

— Ναι, ὠραῖον βιβλίον, εὐφυσέτατον!

— Ἀλλὰ μοῦ εἶπαν ὅτι εἶναι συρράφη ψεύδους καὶ συκοφαντίας. . .

— Δὲν ἠξέυρω. . . ἠξέυρω μόνον ὅτι εἶναι πλήρης πνεύματος.

Παρεπονόμεν ἄλλοτε εἰς φιλολογικὴν καὶ πολιτικὴν ἐπιστημότητα διὰ τὴν ὑποδοχὴν, ἧς ἐτύγχανε τὸ ἔργον τοῦ ποτὲ μαθητοῦ τῆς Γαλλικῆς σχολῆς τῶν Ἀθηνῶν.

— Εἶσθε νόστιμος, μοὶ ἀπεκρίθη· εἰς τὴν Γαλίαν περιπαίζομεν ὅλα, περιπαίζομεν καὶ τὸν ἑαυτὸν μας ἀκόμη, ὅταν δὲν ἔχομεν ἄλλην ὕλην, καὶ θέλετε νὰ σεβασθῶμεν τὴν Ἑλλάδα σας; Καὶ ὅμως δὲν ἔλειψαν ἐπικρίσεις εἰς τὸ ἔργον τοῦ κυρίου Ἀβούτ. Ὁ κύριος Gêrusez ἐν τῇ Ἐπιθεωρήσει τῆς Δημοσίας ἐκπαιδεύσεως τὸ κατέκρινε δριμέως, καὶ τοῦτον ἐμιμήθη ὁ κύριος Pontmartin ἐν τῇ Ἐθνοσυνελεύσει, προσβαλὼν συγχρόνως καὶ ἀρνηθηρῆσκους τινὰς φιλέλληνας τοῦ 1821. Ὁ κύριος Γιραρδῖνος τέλος, ὁ εὐφυσέτατος τῶν Γάλλων κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν συμπατριωτῶν του, ἐπλεξεν ἐν τῇ ἐφημερίδι τῶν Συζητήσεων τὸ ἐγκώμιον τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν Ἑλλήνων, ἀντλήσας ἐπιχειρήματα ἐξ αὐτοῦ τοῦ βιβλίου τοῦ κυρίου Ἀβούτ. Ἡ Παρισινὴ ἐπιθεώρησις μ' ἐζήτησεν ἄρθρον τι περὶ τῆς Συγχρόνου Ἑλλάδος· ἐνδούς δ' ἔγραψα λέξεις τινὰς, δι' ὧν, ἀναγνωρίζων τὴν φιλολογικὴν ἀξίαν τοῦ ἔργου, ἐπεκαλούμην τοῦ ἰδίου συγγραφέως τὰ αἰσθήματα (1).

(1) Revue de Paris, 1 Σεπτεμβρίου 1854. Ἐκτοτε ὁ κύριος Ἀβούτ κατέστη

Ἡ ἐπιτυχία τῆς Συγχρόνου Ἑλλάδος ἠνοιξε τὴν ὄρεξιν καὶ πολλῶν ἄλλων καὶ ἐν γαρῷ μᾶς ἐκέρυττον ἀξίους διὰ κρέμασμα. Ἄλλως τε τὸ Γαλλικὸν κοινὸν εἶναι τόσον εὐπάτητον καὶ τόσον ἀγνοεῖ τὰ Ἑλληνικὰ πράγματα· πολλοὶ ἠξέυρουν τὴν Κίαν κάλλιον τῶν Κινέζων, καὶ ἐν τούτοις συγγέουσι ἐνίοτε τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου μὲ τὰς Ἀθήνας τῆς Ἀμερικῆς.

Μίαν ἡμέραν ὁ διευθυντὴς σπουδαιοτάτου Γαλλικοῦ περιοδικοῦ, ἀνὴρ νοήμων καὶ πεπαιδευμένος, ἀλλ' οὐδέποτε ἐξεληθὼν τῶν Παρισίων, μοὶ ἔλεγεν ὅτι δὲν ἔχομεν τυπὸγραφεῖα εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ ὅτι αἱ ἐφημερίδες μας τυπὸνται εἰς Παρισίους!!! Πολλοὶ δὲν θὰ πιστεύσωσι τὸ ἀνέκδοτον αὐτὸ, διότι ἡ ἀλήθεια πολλάκις δὲν εἶναι πιθανή, καὶ ὅμως εἶναι ἀληθέστατον. Ἄλλοτε εἰς δεῖπνον παρὰ τῷ στρατηγῷ Φαβιέρῳ ἀριστοκρατικὴ τις κυρία μοὶ ἔλεγε, « Σεῖς οἱ Τοῦρκοι. . . »

— Ἀλλὰ δὲν εἶμαι Τοῦρκος, κυρία, ἀνέκραξα, ἀναπηδῶν ἐπὶ τῆς ἐδρας μου, εἶμαι Ἕλλην!

— Τοῦρκος, Ἕλλην δὲν εἶναι τὸ ἴδιον;

Τὸ ἄκρον ἄωτον ὅμως τῆς τόσον κολακευτικῆς δι' ἡμᾶς πολυμαθείας ταύτης εἶναι οἱ ἀκόλουθοι λόγοι Παρισιοῦ τινος ἱατροῦ. Παρὰ ταῖς ἀρχαίαις οἱ Τοῦρκοι ἐκαλοῦντο Ἕλληνες!

Ἐν μέσῳ τῆς γενικῆς κατὰ τῶν Ἑλλήνων κατακραυγῆς ἐπνίγετο ἡ φωνὴ σοβαρῶν τινων ἀνδρῶν, εἰς διαφόρους ἀνηκόντων μερίδας, καὶ καλῶς γνωρίζόντων τὴν κατάστασιν τῆς Ἀνατολῆς. Μόνος ὁ κύριος Γιραρδῖνος ἐλάλει ἐκ βήματος, ὅθεν πανταχοῦ ἀντήχει ἡ ἰσχυρὰ φωνή του.

εἰς τῶν θερμοτάτων φίλων τῆς Ἑλλάδος, ὡς ἀποδεικνύουσι τὰ τελευταῖα ἔργα του καὶ ἰδίως ἡ ἐν τῷ Ἑθνικῷ Ἡμερολόγιῳ τοῦ 1863, σελ. 253, δημοσιευθεῖσα ἐπιστολή του.

Τότε ἐσκέφθην νὰ συσσωματώσω τὰς σεβαστὰς ταύτας ἀτομικὰς πεποιθήσεις καὶ νὰ τοῖς παράσχω πλείονα δημοσιότητα. Τὸ ἔργον ἔμελλε νὰ ἐκδοθῆ ὑπὸ τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν· « Ἡ Ἑλλάς καὶ οἱ Ἕλληνες, σελίδες ἀνεκδότοι τῶν ΚΚ. Ampère, Dubois, Maxime Du Camp, Saint-Marc Girardin, Lebrun, Charles Lenormant, John Lemoine, Charles Lénéque, Prosper Mérimée, comte de Marcellus, Édouard Laboulaye, Vladimir Brunet de Presle, Augustin Thierry, Villemain, etc., etc., συναχθεῖσαι καὶ δημοσιευθεῖσαι ὑπὸ Ἑλληνοσ. »

Τοῦ ἔργου ἔμελλε νὰ προταχθῆ ὁ ἐξῆς βραχὺς πρόλογος·

« Ἡ περὶ τῆς Ἑλλάδος γλώσσα τινῶν ἐφημερίδων παρήγαγε διπλὴν παρανόησιν. Ἀφ' ἐνὸς μὲν οἱ Ἕλληνες ἐπίστευσαν ὅτι ἀπώλεσαν τὰς συμπαθείας τῆς Γαλλίας, ἀφ' ἐτέρου δὲ πολλοὶ Γάλλοι, ἀπατηθέντες, ἔκριναν ἥμιστα εὐμενῶς τὴν Ἑλλάδα. Διὰ ν' ἀποδείξω εἰς τοὺς μὲν ὅτι δὲν ἀπώλεσαν τὰς συμπαθείας, ἄς περὶ πολλοῦ ποιῶνται, εἰς τοὺς δὲ ὅτι ἐγένοντο θύματα προμεμελετημένης σκευωρίας, συνήνωσα ἐν τῷ τόμῳ τούτῳ διαφόρους μαρτυρίας ἀνδρῶν, ὧν τὸ ὄνομα μόνον εἶναι ἐγγύησις διὰ τὸ κοινόν. »

Αἱ διάφοροι μονογραφίαι ἤθελον ἔχει σχέσιν πρὸς ἀλλήλας. Ὁ κύριος Γιραρδίνος ἐκ τῆς ἀνεκδότου ἀλληλογραφίας του κατὰ τὸ εἰς τὴν Ἀνατολὴν ταξείδιόν του ἤθελεν ἐξαγάγει πραγματείαν περὶ τοῦ μέλλοντος τῆς Ἑλλάδος. Ὁ κύριος Villemain εἶχε γράψαι λέξεις τινὰς περὶ Καποδιστρίου, ὃν ἐγνώρισε προσωπικῶς πολὺ πρὶν ἢ καταστῆ κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος. Ὁ κύριος Ampère μ' ἐζήτησε βιογραφικὰς σημειώσεις περὶ Κωλέττη. Ὁ κόμης Μάρκελλος εἶχεν ἀναδεχθῆ νὰ βιογραφήσῃ τὸν λυρικὸν ἡμῶν ποιητὴν Χριστόπουλον· ὁ κύριος John Lemoine μοὶ εἶχεν ὑποσχεθῆ νὰ φιλοσοφήσῃ περὶ τῆς

στατιστικῆς τῆς Ἑλλάδος. Ὁ κύριος Charles Lénéque εἶχεν ἐπιγράψαι τὸ ἔργον του· Περὶ τῆς φιλοξενίας τῶν Ἑλλήνων. — Τί ὀφείλει ἡ ἀρχαιολογία εἰς τὴν νέαν Ἑλλάδα. Ὁ κύριος Κάρολος Λενορμὰν ἔμελλε ν' ἀναθεωρήσῃ τὴν ἐν τῇ ἐφημερίδι τῶν Συζητήσεων τοῦ 1845 δημοσιευθεῖσαν Παραβολὴν τῆς καταστάσεως τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ Τούρκων πρὸς τὴν σημερινήν. Ὁ κύριος Brunet de Presle, ὁ παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Σεκουάνα γεννηθεὶς οὗτος Ἕλληνας, ἔγραψε τὴν Ἱστορίαν τῶν ἐν τῇ Δύσει Ἑλλήνων μεταναστῶν ἀπὸ ἀλώσεως Κωνσταντινουπόλεως ἄχρι σήμερον. Ὁ κύριος Ἐδουάρδος Laboulaye μοὶ εἶχεν ὑποσχεθῆ ἄρθρον περὶ τῆς νομοθεσίας τῆς νέας Ἑλλάδος. Ὁ κύριος Maxime Du Camp ἔγραψε κατ' αἰτησίν μου ἄρθρον τι ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν Οἱ νεώτεροι Ἕλληνες (1). Ὁ κύριος Dubois, ὁ ποτὲ συντάκτης τῆς Σφαίρας καὶ εἰσηγητὴς τῆς ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ δανείου ἐπιτροπῆς ἐν τῇ Βουλῇ τῶν Ἀντιπροσώπων ἐπὶ

(1) Στέλλων μοὶ τὴν ὕλην ὁ κύριος Du Camp μοὶ ἔγραψε τὰ ἐξῆς· « Κύριε, ὅ,τι εἶπον ἐν τῇ Παρισινῇ Ἐπιθεωρήσει εἶναι ὅλως ἀνάξιον προσοχῆς· διότι δὲν εἶναι εἰ μὴ ἀσθενεστάτη ἔκφρασις τῶν σκέψεών μου. Καὶ ὅμως ἔλαβον τὰ ἐπισκεπτήρια πολλῶν συμπατριωτῶν σας καὶ βαθέως συνεκινήθην ἐπὶ τῷ δειγματι τούτῳ τῆς εὐμενείας. »

« Τὴν δευτέραν ἐτελείωσα τὸ ἔργον, ὅπερ μ' ἐζητήσατε· μοὶ ἐχρειάσθη μία ἐβδομάς διὰ νὰ τὸ ἀναθεωρήσω τυπωμένον· διότι ἔχω τὴν ἐλευθέρην καὶ πολυέξοδον συνήθειαν νὰ τελειῶνω κυρίως ὅ,τι γράφω εἰς τὰς τυπογραφικὰς διορθώσεις. »

« Πιστεύσατε, κύριε, ὅτι λογιζομαι εὐτυχὴς, δοὺς ἀσθενὲς δειγμὰ συμπαθείας εἰς ἔθνος, ὅπερ ἐγκαρδίως ἀγαπῶ, κτλ. »

Maxime Du Camp.

Τὸ ἔργον ἐδημοσιεύθη ἀργότερα εἰς τὴν Παρισινὴν Ἐπιθεωρήσιν τῆς 1 Μαρτίου 1856. Ζητήσας τὸν K. Ducamp τὴν ἄδειαν νὰ τὸ μεταφράσω Ἑλληνιστί, παραλείπων μέρη τινὰ, ἔλαβον τὴν ἐξῆς ἀπάντησιν· « Ἡεὐρέτε, διὰ τίνα ἐγράψῃ τὸ ἄρθρον αὐτό, καὶ ἐπομένως δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ σὰς εἶπω ὅτι ἔχετε τὴν ἄδειαν νὰ τὸ δημοσιεύσῃτε Ἑλληνιστί, ὅπως ἂν ἐγκρίνητε. Εὐτυχὴς θέλω λογισθῆ, ἐὰν τὸ μικρὸν αὐτὸ ἄρθρον εὐχαριστήσῃ τοὺς συμπατριώτας σας, ἀποδεικνύων αὐτοῖς πόσον ζωηρὰς συμπαθείας ἔχουσιν ἐν Γαλλίᾳ. »

ύπουργείου Soult, ἔμελλε νὰ λύσῃ τὸ ζήτημα· Διατί ἡ Ἑλλάς δὲν ἐπλήρωσε τὸ δάνειον; Τὸν αὐτὸν φιλέλληνα, ἐκτελεστὴν τῆς διαθήκης τοῦ Jouffroy, εἶχα παρακαλέσει νὰ μοὶ παραχωρήσῃ ἀνεκδότους τινὰς σημειώσεις αὐτοῦ περὶ τοῦ κυρίου Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου, πρωθυπουργοῦ τότε. Ὁ κύριος Πισκατόρης διὰ προσωπικούς λόγους ἀπεποιεῖτο νὰ συνεργασθῇ· ἀλλ' ἡ κυρία Πισκατόρη μοὶ ὑπέσχετο σελίδας τινὰς τῆς κυρίας κομησσης Gasparin περὶ τοῦ βασιλέως Ὄθωνος καὶ τῆς βασιλίσσης Ἀμαλίας. Ὁ κύριος Augustin Thierry καὶ ἀτομικῶς ὑπέσχετό τι καὶ παρὰ τῷ κυρίῳ Cousin ἔμελλε νὰ μεσολαβήσῃ. Ὁ κύριος Γιραρδῖνος προσεπάθει νὰ βάλῃ τὸν κάλαμον εἰς τὴν χεῖρα τῶν KK. Sainte-Beuve, Rémusat καὶ D'Haussonville, οὓς δὲν ἐγνώριζον προσωπικῶς, « καὶ, μοὶ ἔγραφε, ἐστρατολόγησα ἤδη ὑπὸ τὴν σημαίαν σας τὸν κύριον Lebrun. » Μόνος ὁ κύριος Μεριμέ οὐδὲν ὑπέσχετο· ἀλλ' ἐγὼ, γνωρίζων τὴν εὐγενῆ ψυχὴν τοῦ διασήμου συγγραφέως, ἤμην βέβαιος ὅτι τινὲς τῶν ἀρίστων σελίδων τοῦ ἔργου ἤθελον φέρεϊ τὴν ὑπογραφὴν του.

Τὰ χειρόγραφα εἶχον ἤδη ἀρχίσει νὰ μοὶ στέλλωνται, καὶ συνεφώνουν ἤδη μετὰ τοῦ ἐκδότου, εἰς ὃν εἶχον παραχωρήσει δωρεὰν τὸ δικαίωμα, ἐπὶ τῇ συμφωνίᾳ νὰ πωλῇ ἕκαστον τόμον ἀντὶ 3 φράγκων, ἐνῶ συνήθως οἱ εἰς 8^{ον} τόμοι τιμῶνται 5-6 φράγκων. Ὁ Ἕλλην γλύπτῃς Κόσσοσ εἶχεν ἀναδεχθῆ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν εἰκόνων τοῦ βασιλικοῦ ζεύγους.

Μετὰ τοῦ κυρίου Κόσσου διεφωνοῦμεν περὶ τοῦ ἐὰν ἔπρεπε νὰ φέρῃ ὁ βασιλεὺς τὴν Ἑλληνικὴν στολὴν· ὁ κύριος Γιραρδῖνος εἶχε κηρυχθῆ ὑπὲρ τῆς γνώμης ταύτης.

Ἦμην ὑπερήφανος διὰ τὴν ἐπιχείρησίν μου. Ἐδείκνυον μίαν ἡμέραν εἰς τὸν Κ. Γιραρδῖνον φύλλον τι τῆς Πανδώρας καὶ

τῆς Ἀθηνᾶς, ὅπου ἐγίνετο μνεῖα τῶν προσπαθειῶν μου, ὅπως ἐκτιμηθῆ δικαιοτέρον ἢ Ἑλλάς ἐν Γαλλίᾳ. « Ἐ! μοὶ εἶπεν ὁ περιδοξὸς φιλέλληνα, τί θὰ εἰποῦν, ἀφοῦ δημοσιευθῆ ἡ Ἑλλάς καὶ οἱ Ἕλληνες; »

Τῇ ἀληθείᾳ ἐνεθουσίῳν ἐξ ἠδονῆς. Ἐν μέσῳ τῶν γιγαντίων παρασκευῶν τῆς παγκοσμίου ἐκθέσεως ἐν καὶ μόνον εἶχον πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν, τὸν εἰς 8^{ον} τόμον μου!

Τῇ 4 Ἰουνίου ἔλαβον τὴν ἐξῆς ἐπιστολὴν τοῦ κυρίου Villemain· « Μυρίας εὐχαριστήσεις διὰ τὸ βιβλίον, ὅπερ ἔλαβον (1). Προλαμβάνετε, μοὶ φαίνεται, τὴν μαρτυρίαν, ἣν με ζητεῖτε περὶ τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ τόπου σας. Τί δύναμαι νὰ γράψω ἐγὼ ἀντάξιον τῶν ἐπιτυχῶν ἐκείνων δοκιμίων προϊόντων ἐμπνεύσεως ἅμα καὶ ἀναμνήσεως δι' ὧν ἀνανεοῦτε τὰ προσφιλῆ δημοτικὰ ἄσματα τῆς νέας Ἑλλάδος, τὰ ὑπὸ τοῦ Fauriel μεταφρασθέντα; Ποσάκις ἤκουσα τότε, κύριε, τὸν Καποδίστριαν λαλοῦντα περὶ τῆς φυσικῆς εὐφυΐας τῶν Ἑλλήνων! Τοὺς λόγους αὐτοῦ θὰ προσπαθήσω νὰ σὰς ἐπαναλάβω· διότι ἐγὼ τίποτε ἄλλο δὲν ἠξεύρω, εἰμὴ νὰ συμμερίζωμαι τὰς εὐχὰς τοῦ φίλου μας κυρίου Γιραρδῖνου. »

Τῇ 4 Ἰουνίου λοιπὸν ὁ μέγας συγγραφεὺς μοὶ ἀνενέου τὴν ὑπόσχεσίν του, καὶ τῇ νυκτὶ τῆς γιοίκογενειακῆ ὑπόθεσις με ἠνάγκαζε νὰ καταλίπω ἐσπευσμένως τὴν Γαλλίαν.

Μετὰ ἐν ἔτος, εὐρισκόμενος εἰς Ἀθήνας, προσεπάθησα καὶ πάλιν νὰ πραγματοποιήσω τὸ σχέδιόν μου· ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωσα. Ἄλλως τε ἡ εὐκαιρία εἶχε πλέον παρέλθει· διότι ὁ Γαλλικὸς τύπος ἔπαυσε νὰ καταφέρηται κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ἅμα ἔπαυσε νὰ ἐνδίδῃ εἰς δολίᾶς εἰσηγήσεις.

M. P. B.

(1) Τῷ εἶχον προσφέρει τὸ ἐπιγραφόμενον βιβλιάριον μου Contes et poèmes de la Grèce moderne.

ΤΑΞΕΙΔΙΑ.

Πόρος. — Τροιζήν. — Σύρος. — Ναύπλιον. — Ύδρα.
— Αἱ Ἰόνιοι νῆσοι. — Ἡ Θεσσαλία. — Τὸ Πάσχα
εἰς τὰς Ἀθήνας. — Τελετὴ γάμου εἰς τὰς Ἀθήνας.

Κατὰ τὸ ἔτος 1848, ἐπιχειρήσας ἐκδρομὴν τινα εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ἐπορεύθην ἵνα θαυμάσω καὶ τὸν περίφημον λειμῶνα τοῦ Πόρου, τὸν ὁποῖον μετὰ δύο ἔτη σφοδρῶς χειμῶν κατέστρεψε σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου.

Τότε ἦτον ἐν ἑκ τῶν θαυμάτων τῆς Ἑλληνικῆς βλαστήσεως. Ἦνθει τετράκις τοῦ ἔτους καὶ παρήγεν 25 ἑκατομμύρια λειμωνίων. Ἄλλως τε ὅλον τὸ μέρος τοῦτο τῆς Πελοποννήσου εἶναι μυθώδους εὐφορίας, ἐνῶ, κατὰ περίεργον ἀντίθεσιν, ὁ μικρὸν ἀπέχων Πόρος, ἡ νῆσος Καλαυρία τῶν ἀρχαίων, εἶναι ἄγονος καὶ κατὰξηρος. Τὰ ἀπὸ τοῦ λειμωνῶνος ἀρώματα φθάνουσιν ἄχρι τῶν παραπλεόντων τὴν ακτὴν πλοίων, καὶ εἶναι, ὡς μ' ἐβεβαίωσαν, τόσον πολὺ βαρέα κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀνθήσεως, ὥστε οἱ νεωστὶ ἐρχόμενοι ὑποφέρουσι σφοδρὸν κεφαλόπονον.

Ἄλθανοὶ μετανάσται ὑπῆρξαν οἱ πρῶτοι κάτοικοι τοῦ Πόρου, ὡς καὶ τῆς Ύδρας καὶ τῶν Σπετσῶν. Ὁ φόβος τῶν πειρατῶν αὐτοὺς ὠδήγησε κατ' ἀρχὰς νὰ κτίσῃσι τὰς οἰκίας ἐπὶ τῶν

δυσπροσίτων βράχων, ὅθεν εὐκόλως ἠδύναντο ν' ἀποκρούωσι πᾶσαν ἐπίθεσιν. Ἀργότερα δὲ καὶ ὅτε ὁ κίνδυνος αὐτὸς παρήλθεν, ἡ πόλις ἐξετάθη ἄχρι τῆς παραλίας. Κατὰ τὸ 1848 ἠρίθμει 5000 κατοίκων. Ὁ Πόρος, ὡς εἵπομεν καὶ ἀνωτέρω, εἶναι βράχος κατὰξηρος, προμηθευόμενος πάντα ἐκ τῆς ἀντιπέρας παραλίας τοῦ Μωρέως. Ἐν πέραμα χρησιμεύει εἰς τὴν ἀδιάκοπον συγκοινωνίαν τῶν δύο ὀχθῶν. Ἀφορμὴν χαριστάτης εικόνας ἠδύνατο νὰ παράσχη εἰς ζωγράφον τὸ πλοιάριον τοῦτο, ὅταν ἐπαναφέρῃ ἐκ τῆς πηγῆς τὰς νεάνιδας τοῦ Πόρου. Ὀρθιαί, ἐστηριγμέναι ἐπὶ τῆς ὑδρίας, ἔχουσιν ἐν τῇ φυσιογνωμίᾳ σοβαρόν τι, περιέργως ἀντικείμενον πρὸς τὴν δροσερότητα τῆς μορφῆς καὶ τῶν μεγάλων μαύρων ὀφθαλμῶν τὴν λάμψιν. Ἡ ἐνδυμασία αὐτῶν εἶναι ἀπλὴ καὶ ἀπέριττος. Ποδῆρης πολύπτυχος χιτὼν ἀναδεικνύει τοῦ ἀναστήματος τὴν χάριν· στενὸν καὶ βραχὺ ἐπιχιτόνιον δεσμεύει τὴν εὐλύγιστον ὄσφυν καὶ, ἀνοιγόμενον εἰς τὸ στήθος, δεικνύει τὴν ἄκρην καταλεύκου ὑποκαμίσου. Τὴν πλουσίαν αὐτῶν κόμην, ἀνηγεμενὴν ἡμικυκλοειδῶς, περικαλύπτει χρωματιστὸν, συνήθως κίτρινον, τζεμπέρι, καταπίπτον γραφικῶς ἐπὶ τοῦ τραχήλου.

Λίθοι τινὲς, δεικνύοντες τὴν θέσιν τοῦ ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος, ὃν ἐδόξασεν ὁ θάνατος τοῦ Δημοσθένους, εἶναι αἱ μόναι τοῦ Πόρου ἀρχαιότητες.

Πλοιάριον μὲ ὠδήγησεν ἐκ τῆς πόλεως εἰς τὴν μονὴν, κειμένην εἰς τὸ ἄλλο τοῦ Πόρου ἄκρον ἐν χαριέσσει τοποθεσίᾳ· πλησίον αὐτῆς ὑπάρχει πηγὴ, φημιζομένη ὡς θαυματουργὸς εἰς πολλὰς νόσους. Μετὰ τὸ τέλος τοῦ λιτοῦ προγεύματος, ὅπερ μοὶ προσέφερον οἱ μοναχοὶ, ἐβάδισα ἐπὶ μικρὸν ἐν μέσῳ πλουσίας βλαστήσεως, ὀφειλομένης εἰς τὴν φιλοπονίαν τῶν ἀναχωρητῶν· ταχέως ὅμως ἐπανέυρον τὸ βραχῶδες ἔδαφος

τοῦ Πόρου. Ὡς ὁδηγὸς μοὶ ἐχρησίμευεν ὁ λεμβοῦχος μου, ὅστις νέος ὦν ὑπῆρξε ποιμὴν, καὶ μετὰ 15 ἔτη ἀνεύρισκε μετὰ δακρύων τοὺς τόπους, εἰς οὓς ἄλλοτε ἐπλανᾶτο. « Ἐδῶ ὅλα μοῦ γελοῦν, ἔλεγε· μοῦ φαίνεται πῶς καὶ οἱ βράχοι μοῦ λέν' τὸ καλῶς ὠρισεσ! » Κύπτων δὲ ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν καὶ λαμβάνων λίθους ἐκ τοῦ ἐδάφους, « Νὰ τόπος γιὰ πετροπόλεμο! » μοῦ ἔλεγεν. Ὁ πετροπόλεμος ἢ καλλιὸν ἢ σφενδόνη εἶναι τὸ προσφιλές τῶν Ἑλληνοπαίδων παίγιον· τὰ παιδιὰ δὺο γειτονῶν, χωριῶν ἢ πολλακίς καὶ δὺο συνοικιῶν τῆς αὐτῆς πόλεως προκαλοῦνται ἀμοιβαίως καὶ ὀρίζουσι ποῦ θὰ συναντηθῶσι· φθάσαντα εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης, ἐκλέγουσι στρατόπεδα καὶ τοποθετοῦνται καταλλήλως· ἅμα δὲ δοθέντος τοῦ συνθήματος μυρίοι λίθοι σχίζουσι τὸν ἀέρα, καὶ ἡ μάχη ἐξακολουθεῖ ἰσχυρὰ, ἄχρις ὅτου ἡ μία μερίς κυριεύσῃ τὸ στρατόπεδον τῆς ἄλλης· ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πολλοὶ εἶναι οἱ πεπληγωμένοι· ἐνίοτε δὲ ὁ ἠττηθεὶς ἀφίνει καὶ νεκρὸν τινα ἐν τῇ μάχῃ. Ἡ ἐξουσία καταστέλλει ὅσον δυνατὸν τὴν φιλοπόλεμον ταύτην τάσιν· ἀλλ' ἅμα φανῆ ὁ χωροφύλαξ οἱ ἐπὶ τούτῳ τοποθετημένοι φύλακες εἰδοποιοῦσι τοὺς μαχητὰς, οἱ ὅποιοι διαλύονται εὐθὺς, καὶ μετὰ μικρὸν ἀνευρίσκονται ἀλλαχοῦ.

Ὁ ὁδηγὸς μου ὑπῆρξε λοιπὸν εἷς ἐκ τῶν ἠρώων τοῦ πετροπολέμου· ἀλλ' αἱ ἀναμνήσεις αὐτοῦ αὐταὶ δέν μ' ἔθελγον πολὺ. Ἐπρωτίμων νὰ ἀκούω αὐτὸν λαλοῦντα περὶ τοῦ ποιμενικοῦ αὐτοῦ βίου, νὰ φαντάζωμαι αὐτὸν φοροῦντα τὴν λευκὴν φλοκάταν, παίζοντα τὴν φλογέραν. Διὰ τοῦτο δὲν ὠργιζόμην, ὅτε μὲ ἀπεμάκρυνε τῆς ὁδοῦ διὰ νὰ βεβαιωθῇ, ἐὰν ἔρρεεν ἀκόμη τὸ βυάκιον ὅπερ ἐκόρεσεν ἄλλοτε τὴν δίψαν αὐτοῦ καὶ τοῦ ποιμνίου, ἢ διὰ νὰ μοὶ δεῖξῃ τὸ σπήλαιον, ὅπου πολλακίς κατέφυγε τὴν νύκτα. Ὀλίγον μακρὰν τοῦ ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος

μοὶ ἔδειξεν ἐπὶ τοῦ βράχου περιέργων τι σχῆμα, ὁμοιάζον πολὺ τὸν τύπον ποδὸς ἵππου. « Ὅταν ἤμουν παιδί, προσέθεσεν, ἐπίστευα ὅτι τὸ ἄλογο τοῦ διαβόλου ἐπέρασεν ἀπ' ἐδῶ. » Πολὺ φοβοῦμαι ὅτι δὲν εἶχεν ἀποβάλλει ἀκόμη τὴν πεποιθήσιν ταύτην.

Ὅτε ἐπεστρέψαμεν εἰς Πόρον, ὁ λεμβοῦχος μοὶ ἐπρότεινε νὰ μὲ ὁδηγήσῃ εἰς Τροϊζήνα. Ἐνῶ δ' ἐκωπηλάτει, μοὶ ἀνέφερε συγχρόνως τοὺς τόπους, οἵτινες παρουσιάζοντο εἰς τὴν ὄρασίν μας, καὶ μοὶ διηγεῖτο τὰς δημώδεις παραδόσεις, εἰς τὰς ὁποίας ἀνεφέροντο τὰ αὐτῶν ὀνόματα. « Αὕτη ἡ ἀκροθαλασσιὰ λέγεται Ἀναισθησία. Τὸ χωριὸν ἐκεῖνος ἐκεῖ κἄτω Κατάρια, καὶ τὸ ἄλλο παρέκει Ἀνάθεμα. Ἐκεῖν' ἡ ἄκρη εἶναι τὰ Μέθανα, καὶ τὸ σχισμένο ἐκεῖνο βουνὸ ὁ Τρελός. » Οὕτως ὀνομάζεται ὑπὸ τοῦ λαοῦ ὁ Ἰμπτὸς, κατὰ παραφθορὰν τῆς Ἰταλικῆς λέξεως imetto, matto (παράφρων).

Ἡ πεδιάς τῆς Τροϊζήνος εἶναι σήμερον ἀκαλλιέργητος καὶ βατοσκεπής. Μάτην ἤθελέ τις ἀναζητήσῃ τὰ ἔγνη τῶν κήπων, τῶν ὁποίων τὴν εἴσοδον ἄφινεν ἐλευθέραν ἢ φιλοξενία τῶν Τροϊζηνίων εἰς τὰ τέκνα τῶν Ἀθηναίων προσφύγων. Μετὰ μιᾶς ὥρας πορείαν, ἀπομακρυνόμενοι τοῦ μέρους, ἔνθα ἀπεβιβάσθημεν, εὔρομεν ἐρείπια τινα Πελασγικὰ λίαν ἀμφίβολα καὶ τὰ λείψανα Βενετικοῦ τινος πύργου.

Ὁ λεμβοῦχος ἐπέμεινε νὰ μὲ ἀναβιβάσῃ εἰς ὄρος τι, ὅθεν ἐφαίνετο τὸ γεφύρι τοῦ Διαβόλου. Οὕτως ὀνομάζονται τὰ ἐρείπια μικρᾶς στενῆς διώρυγος, τολμηρῶς ἐρρύμιμνης ἀνώθεν ἀβύσσου, χρησιμεύοντα σήμερον ἀντὶ γεφύρας. Τὸ τεχνούργημα τοῦτο φαίνεται σήμερον ἕνεκα τῶν ἀλλοιώσεων τοῦ χρόνου παράδοξόν τι τῆς φύσεως ἔργον.

Ἐκεῖθεν μὲ ὠδήγησεν εἰς τὸν Δαμαλᾶν, τὸ μόνον κατοικη-

μέρον μέρος τῆς πεδιάδος τῆς Τροϊζῆνος. Οἱ μὲν ἄνδρες εἰργάζοντο εἰς τοὺς ἀγρούς, αἱ δὲ γυναῖκες καὶ τὰ παιδία ἦσαν συνηθροισμένα περὶ τινα τυφλὸν ἐπαίτην, ἐκ τῶν ραψωδῶν ἐκείνων, οἱ ὅποιοι περιτρέχουσιν ὅλην τὴν Ἑλλάδα μετὰ τῆς αὐτῶν λύρας, ὀδηγούμενοι συνήθως ὑπὸ τινος παιδίου. Ἐψάλλε τι ἐκ τῶν δημοτικῶν ἐκείνων ἁσμάτων, τὰ ὅποια ἐθαύμασεν ἡ Εὐρώπη.

Γραῖά τις μᾶς ὠδήγησεν εἰς τὸν κῆπον, ὅπου συνηδρίασεν ἡ περιφημος ἐθνικὴ συνέλευσις. « Ἐδῶ, εἶπε, δεικνύουσα συκῆν ἐξηραμένην, ἐδῶ ἐκάθητο οἱ πρῶτοι τῆς συνελεύσεως. Ἐδῶ, ὅπου κάθησθε, ὠρκίσθησαν. Ὄταν ἦλθεν ἡ σειρά τοῦ ΓεροΚολοκοτρῶνη, ἔσυρε τὴν σπάθην του καὶ εἶπεν : « Τὸ σπαθὶ αὐτὸ ἢ θά ἐλευθερώσῃ τὴν Ἑλλάδα ἢ θά μού κόψῃ τὸ κεφάλι! »

.....

Τὸ πλοῖον, ὅπερ μὲ ὠδήγησεν εἰς τὸν Πόρον, ἐπορεύετο εἰς τὴν Αἴγιαν. Ἐπεβιβάσθη ἐπ' αὐτοῦ. Ἡ Αἴγινα εἶναι πολίχιον, ἔχον 1500 κατοίκους, θλιβερὸν, ἔρημον, ἐγκαταλελειμμένον. Τὸ θέρος ὅμως πολλοὶ μεταβαίνουσιν ἐκεῖ ἐξ Ἀθηνῶν χάριν τῶν θαλασσίων λουτρῶν καὶ τοῦ ὑγιεινοῦ κλίματος. Ὁ ναὸς τοῦ Πανελληνίου Διὸς, ἡ κατὰ τινες ἀρχαιολόγους, τῆς Ἀθηνᾶς, κεῖται εἰς ἀπόστασιν τινα ἀπὸ τῆς πόλεως. Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ πόλει ὑπάρχει ἐπιγραφή τις, δημοσιευθεῖσα ἤδη, μία στήλη τοῦ ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος καὶ Μωσαϊκόν τι καλῶς διατηρηθέν. Ἀξιοπεριέργοι ὅμως μάλιστα εἶναι αἱ ὑπόγειοι κατοικίαι τῶν Μυρμιδόνων, ὧν εἶναι πλήρες τὸ Μεγαλόπεδον, καὶ ὅπου, ἐπὶ ἐπαναστάσεως, ὅτε πλήθος λαοῦ εἶχε συβρέουσαι εἰς Αἴγιαν, πολλαὶ οἰκογένειαι εὖρον ἄσυλον.

Αἱ κατοικίαι αὗται ἢ οἱ τάφοι, κατὰ τοὺς ἀρχαιολόγους,

εἶναι ὑπόγειοι τρωγλαι. Οὔτε τὸ μῆκος οὔτε τὸ πλάτος αὐτῶν ἐμέτρησα. Ἐνθυμοῦμαι μόνον ὅτι δυσκόλως χωρεῖ τις ἐντὸς αὐτῶν, καὶ ὅτι ἔχουσι σχεδὸν κυβικὸν σχῆμα. Οἱ δὲ τοῖχοι εἶναι κεχρωματισμένοι, καὶ αἱ ἀπλαῖ ἐκεῖναι τοιχογραφίαι διατηροῦνται ἄριστα· φαίνονται ὡς νὰ ἔγειναν χθές.

Παρετήρησα τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν δι' ἐρυθρῶν γραμμάτων, ὡς ἐνθυμοῦμαι·

ΠΑΡΚΛΕΟΔΙΚΟΥ ΤΟΥ ΑΓΕΜΑΧΟΥ ΚΑΙ
ΜΕΛΑΙΝΙΔΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΔΑΙ ΕΠΡΑΤΟ.

Τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην οὐδεὶς περιηγητὴς μνημονεύει, καθ' ὅσον ἐνθυμοῦμαι.

Ἐξ Αἰγίνης μετέβην εἰς Σῦρον.

Ἡ σπουδαιότης τῆς νήσου ταύτης χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς ἐπαναστάσεως. Εἰς τὴν θέσιν αὐτῆς ἐν μέσῳ τῆς Μαύρης θαλάσσης καὶ τῆς Μεσογείου καὶ πρὸ πάντων εἰς τὴν γειτονίαν τῆς Χίου ὀφείλεται ἡ εὐημερία αὐτῆς. Ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν ὑπὸ τοὺς πρόποδας τῆς ἀρχαίας πόλεως, ἀριθμούσης μόνις 100 οἰκίας, ἐσχηματίσθη ἡ πρώτη ἐμπορικὴ πόλις τῆς Ἑλλάδος. Εἰς τὴν Ἑρμούπολιν, ὡς ὠνομάσθη ἡ νέα πόλις, πρέπει νὰ μεταβῇ τις διὰ νὰ συλλάβῃ ἀκριβῆ ἰδέαν περὶ τῆς σπουδαιότητος τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ τῆς Ἑλλάδος, ἔτι δὲ μᾶλλον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅπου συναθροίζονται πανταχόθεν οἱ γενναῖοι οὔτοι καὶ ῥιψοκίνδυνοι υἱοὶ τῆς θαλάσσης. Ἡ Σῦρος δὲν εἶναι ἀνατολικὴ πόλις. Ὡς ὅλαι αἱ ἐμπορικαὶ πόλεις, εἶναι χώρα οὐδετέρα, ἄνευ ἰδίας φυσιογνωμίας.

Τὸ ἀτμόπλοιον μετέβαιεν ἐκτάκτως εἰς τὴν Τήνον διὰ τὴν παρήγυριν τῆς Παναγίας. Ἡμῖν περιέργος νὰ ἴδω τὸ πλήθος, ὅπερ συβρέει ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τῆς Ἑλλάδος, τῆς Τουρκίας

καὶ ἐκ τῆς Ῥωσσίας ἀκόμη, διὰ τὴν προσκυνήσῃ τὴν θαυματουργὸν εἰκόνα. Ἐκεῖ, λέγουσι, τυφλοὶ ἀναβλέπουσι, χωλοὶ περιπατοῦσιν. Ὅλη ἡ νῆσος συναισθάνεται τὴν εὐεργετικὴν ἐπιβροχὴν τῆς Παναγίας. Οἱ πιστοὶ ἀφίνουσι κατ' ἔτος γενναίας προσφορὰς, ἐξ ὧν συντηρεῖται πλουσίως ὁ ναὸς, ἰδρύνονται δημόσια σχολεῖα, προικίζονται νεάνιδες, καὶ ἐπιμελεῖς νέοι ἐκπαιδεύονται εἰς τὴν Εὐρώπην ἢ εἰς τὰς Ἀθήνας.

Αἱ μὲν Γῆνιαι γυναῖκες εἶναι περιφανοῦς καλλονῆς, οἱ δὲ ἄνδρες ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ναῦται. Εἰς τὴν νῆσον ταύτην ὡς καὶ εἰς πᾶσαν ἄλλην, ὅπου ὁ Τοῦρκος ἐφαίνετο μόνον περιοδικῶς πρὸς εἰσπραξίν τῶν φόρων, παρατηρεῖται ὀλίγη τις διαφορὰ τῶν ἡθῶν καὶ τῶν ἐθίμων. Βεβαίως οὐδέποτε τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἀπώλεσε τὸν ἴδιον αὐτοῦ χαρακτῆρα, ἀλλ' ὑπὸ τὴν Βενετικὴν καὶ Ὄθωμανικὴν κυριαρχίαν ἔλαβε χροιάν τινα ἀνατολικὴν ἢ εὐρωπαϊκὴν. Εἰς νήσους τινὰς τοῦ Αἰγαίου πελάγους ἀνευρίσκονται τὰ ὀνόματα ἀρχαίων εὐγενῶν οἰκογενειῶν τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Γαλλίας, καὶ ἔχνη τινὰ μεσαιωνικῶν ἡθῶν.

Ἐπανελθὼν εἰς Σῦρον, εὔρον τὸ περιπλέον τὰς νήσους πολεμικὸν πλοῖον, ὅπερ μὲ μετέφερεν εἰς Ναύπλιον. Ὁ Πausanίας (βιβλίον β' κεφάλαιον 38^{ον}) λέγει ὅτι κτίτωρ τοῦ Ναυπλίου εἶναι ὁ υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος Ναύπλιος. Ὁ δὲ Στράβων (βιβλίον Η', κεφ. 6^{τον}) ἐτυμολογεῖ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως ἐκ τοῦ πληθους τῶν εἰς λιμένα αὐτῆς εἰσερχομένων πλοίων. Ὁ Πausanίας (βιβλίον Β', κεφ. 38^{ον}) λαλεῖ περὶ ἐρείπιων Πελασγικῶν τειχῶν, ὧν καὶ σήμερον φαίνονται ἔχνη.

Οἱ Βενετοὶ, οἱ Γάλλοι καὶ οἱ Τοῦρκοι διήλθον ἀλληλοδιαδόχως διὰ τοῦ Ναυπλίου.

Ἡ 30 Νοεμβρίου 1822 ὑπῆρξεν ἑνδοξος ἡμέρα. Ἡ ἄλωσις τοῦ Ναυπλίου ἠσφάλισεν εἰς τὴν ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα στα-

1 ΚΛΑΔΟΣ . (Πέτρος) — 2 ΔΕΝΜΑΝ — 3 ΛΕΟΝΤΙΑΣ (Σαπρώ)
4 ΠΙΤΤΑΚΟΣ . (Ίωσήφ) . 5 ΚΛΙΜΑΚΑΣ .

θεράν ἔδραν κυβερνήσεως καὶ ἄσυλον εἰς τοὺς πρόσφυγας τῶν ἄλλων μερῶν. Μόνον δὲ πρὸ τῶν ἰσχυρῶν τειχῶν τοῦ Ναυπλίου ἐθραύσθησαν αἱ προσπάθειαι τοῦ θριαμβεύοντος Ἰβραήμη.

Ἐπὶ τῆς τουρκοκρατίας ἀπηγορεύετο εἰς τοὺς χριστιανοὺς ἢ ἐν αὐτῷ κατοικήσας. Κατὰ τὸ 1824 ὅμως εἶχον συββέυσει ἐκεῖ 30000 ψυχῶν. Ὁ δὲ περιηγητὴς Ἐμερσὼν παρατηρεῖ ὅτι ἀναλόγως τῆς ἐκτάσεως αὐτῆς ἦτον ἡ πολυανθρωποτάτη πόλις τῆς οἰκουμένης. Σήμερον τὸ Ναύπλιον μετὰ τῆς Προνοίας, προαστείου ὅπου ὁ Καποδίστριας συνώκισε Κρητικὰς οἰκογενείας, ἀριθμεῖ 5000 κατοίκων.

.
Ἡ Ἰδρέα, ὡς ὠνομάζετο ἡ Ἰδρα, σπανίως μνημονεύεται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων. Γεωγράφοι δὲ τινες ἐξέλαβον αὐτὴν ὡς τὴν ἀρχαίαν Καλαυρίαν· ἀλλ' εἶναι πλέον παραδεδεγμένον ὅτι Καλαυρία ἐκαλεῖτο ὁ σημερινὸς Πόρος. Ὀλίγα ἀρχαῖα ἐρείπια ὑπάρχουσιν εἰς τὴν Ἰδραν. Πρὸς τὸ μεσημβρινὸν μέρος τοῦ λιμένος Μόλου ὑπερέχει τῆς θαλάσσης ὁ ὑψηλὸς βράχος Ζαστᾶς, εἰς ὃν ἀναφέρεται ἡ ἐξῆς ἀρχαιοτάτη παράδοσις. Ἐκεῖ ἀνεβίβαζον οἱ υἱοὶ τοὺς πατέρας, ὅτε ἐγήρασκον, καὶ, θέτοντες αὐτοὺς ἐντὸς καλαθίου, ἐκρήμνιζον ἐντὸς τῆς θαλάσσης ὡς ἦδη ἀχρήστους. Μίαν τῶν ἡμερῶν πατὴρ τις εἶπεν εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ἐνῶ εἰσῆγεν εἰς τὸ ἀπαίσιον καλάθιον· « Φύλαξε τὸ καλάθιον, υἱέ μου, διὰ τὴν χρησιμεύσῃ καὶ εἰς τὰ τέκνα σου, ὅταν γηράσῃς. » Ἡ λέξις αὕτη συνεκίνησε τὸν υἱὸν, καὶ ἔκτοτε τὸ βάρβαρον ἔθος κατηργήθη.

Κατὰ τὰ 1470 οἱ φεύγοντες τὰ τροπαιοῦχα ὅπλα τοῦ Μωάμεθ β' Ἄλβανοὶ κατέφυγον εἰς Ἰδραν καὶ κατεστάθησαν ἐκεῖ. Οἱ Ἄλβανοί, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ εἵπομεν, εἶναι οἱ ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων κατοίκων τῆς Ἠπείρου, καὶ ἀνήκουσιν εἰς τὰς φυ-

λάς εκείνας τῆς βορειο-δυτικῆς Ἑλλάδος, αἵτινες κατὰ διαφο-
ρους ἐποχὰς ἀνενέωσαν τὸ αἶμα τῶν ἐκφραυλισθέντων Ἑλληνικῶν
ἔθνων.

Λίαν ἐνδιαφέρον εἶναι τὸ ἀρχαῖον κυβερνητικὸν σύστημα τῆς
Ἰδρας. Ἡ νῆσος αὕτη, ὡς καὶ αἱ Σπέτσαι καὶ τὰ Ψαρά, εἶχεν
αὐτονομίαν τινὰ ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Καπετάν-πασσᾶ,
πληρόνουςα ἐτήσιον φόρον καὶ χορηγοῦσα 50 ἄνδρας εἰς τὸν
στόλον.

Οἱ κάτοικοι, ἀσχολούμενοι κατὰ τὸ πλεῖστον περὶ τὸ ἐμπό-
ριον, ἦσαν ἀφελεῖς τὰ ἦθη, αὐστηροὶ καὶ τίμιοι, ἀλλὰ συνήθως
ἀμαθεῖς. Ὁ ὑπερήφανος καὶ σοβαρὸς χαρακτήρ τῶν Ἰδρευτῶν
προϋχόντων ἀνεμίμησκέ πως τοὺς ἀρχαίους Σπαρτιάτας. Ἡ
δὲ κυβέρνησις ἦτον ἀριστοκρατικὴ, καὶ ὑπῆρχε τάξις τις πα-
τρικίων, οἱ νοικοκυραῖοι, εἰς ἣν ἀνήκον πάντες ὅσοι ἐκ τῆς
καταστάσεως τῆς περιουσίας αὐτῶν δὲν ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ
ταξειδεύουσιν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν νοικοκυραίων ἦτον ἀπροσδιό-
ριστος. Πολλάκις πλοίαρχοι, πλουτήσαντες ἢ ἔνεκα γήρατος
ἀποχαιρετίσαντες τὴν θάλασσαν, ἠύξανον τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν.
Εἰς τοὺς νοικοκυραίους ἀνήκεν ἡ ἀποκλειστικὴ τῶν κοινῶν
διεύθυνσις· οὗτοι διώριζον καὶ ἔπαυον τὰς δημοτικὰς ἀρχάς,
τοὺς δημογέροντας, οἱ ὅποιοι ἐμισθοδοτοῦντο, καὶ διὰ τοῦτο
ἦσαν συνήθως πτωχοὶ νοικοκυραῖοι. Εἰς ἐκτάκτους περιστάσεις
οἱ προὔχοντες ἐπεκαλοῦντο καὶ τῶν πλοιαρχῶν τὴν φρόνησιν,
συμβουλευόμενοι ὅμως αὐτοὺς κατ' ἰδίαν καὶ οὐχὶ ἐπὶ γενικῆς
συμβουλευέσεως. Ἡ γνώμη αὐτῶν συνεφώνει πρὸς τὴν τῶν ἰδιο-
κτητῶν τῶν ὑπὸ τὴν διοίκησιν αὐτῶν πλοίων. Τὰ δημόσια
ἔσοδα ἀπετέλουν αἱ εἰσπράξεις τοῦ τελωνείου καὶ ἐτήσιος φόρος
3 γροσίων ἀνὰ πᾶσαν οἰκογένειαν. Ἐὰν ταῦτα δὲν ἐπάρκουν εἰς
τὰς ἀπαιτουμένας δαπάνας, οἱ νοικοκυραῖοι κατέβαλλον τὸ

ἐλλεῖπον ἀναλόγως τῆς περιουσίας αὐτῶν. Τὸ φορολογικὸν
τοῦτο σύστημα, παρασχὼν πολλάκις ἀφορμὰς εἰς ἐνοπίους
ἐριδας, διήρκεσεν ἄχρι τοῦ 1802, ὅτε ὁ Καπετάν-πασσᾶς, τῆ
ῤητῆ τῶν κατοίκων αἰτήσει, διώρισε ἐντόπιον διοικητὴν, συν-
ετώς καὶ δεξιῶς πολιτευθέντα καὶ τὴν τάξιν ἀποκαταστήσαντα.
Οὗτος τῆ συγκαταθέσει τῶν νοικοκυραίων, οὓς συνεβουλεύετο πάν-
τοτε, κατήργησε τὰς ἰδιωτικὰς συνεισφορὰς, θεσπίσας ἀντ' αὐτῶν
5 τοῖς 0/0 ἐπὶ τῶν κερδῶν παντὸς Ἰδρευτικοῦ πλοίου. Περίω-
ρισε τὸν ἀριθμὸν τῶν νοικοκυραίων εἰς 24, ὧν 12 ἐν ἐνεργείᾳ,
μετὰ ἐν ἔτος ἀντικαθιστάμενοι ὑπὸ τῶν λοιπῶν 12. Οἱ δὲ 12 ἄρ-
χοντες, ὅπως μὴ ἀμελῶσι τῶν ἰδίων αὐτῶν ὑποθέσεων, διηροῦντο
εἰς τρία τμήματα, ὧν ἕκαστον, ἐκ 4 συγκαίμενον, ὑπεχρεοῦτο
ἐπὶ τέσσαρας μῆνας νὰ ἐργάζηται καθ' ἑκάστην μετὰ τοῦ διοι-
κητοῦ. Εἰς σπουδαίας ὅμως περιστάσεις συνεκαλοῦντο ὁμοῦ
καὶ τὰ τρία τμήματα, ἐνίοτε δὲ ὅλον τὸ σῶμα τῶν νοικοκυ-
ραίων, καὶ τινες ἔτι τῶν πλοιαρχῶν. Ἡ σφραγὶς τοῦ κοινοῦ
συνέκειτο ἐκ τεσσάρων μερῶν, ἅτινα διενέμοντο τὰ τέσσαρα ἐν
ἐνεργείᾳ μέλη. Διὰ νὰ λάβωσι δὲ ἰσχὺν νόμου αἱ ἀποφασεῖς
ἐτίθετο ἐπὶ τῶν ἐγγράφων ἐκτὸς τῆς σφραγίδος τοῦ κοινοῦ
καὶ ἡ σφραγὶς τοῦ διοικητοῦ. Τὰ ἔθιμα, ἡ ὀρθὴ κρίσις, τῶν
νοικοκυραίων ἡ ἀπόφασις ἦσαν ἡ βᾶσις τῆς αὐτῶν νομο-
θεσίας.

Ἐπὶ τῶν αὐτῶν περίπου ἀρχῶν ἐστηρίζετο καὶ τὸ διοικητι-
κὸν σύστημα τῶν Σπετσῶν, διαφέρον μόνον κατὰ τὸ ἄμισθον
τῶν δημογέροντων.

Ἀπ' ἐναντίας τῶν Ψαρῶν ἡ διοίκησις ἦτον δημοκρατικῶς
διωργανισμένη. Τεσσαράκοντα ἐκλογεῖς, ἀνήκοντες εἰς τὰς δια-
φόρους κοινωνικὰς τάξεις, ἐξελέγοντο κατ' ἔτος ὑπὸ τοῦ λαοῦ·
οὗτοι δ' ἐξέλεγον πάλιν τρεῖς δημογέροντας, ἀμισθὶ ἐπίσης

ὑπηρετοῦντας. Οἱ δημογέροντες, ἐνούμενοι πολλάκις μετὰ τῶν ἐκλογέων ἢ μετὰ τινων ἐξ αὐτῶν, ἐξήλεγγον τοὺς ἀπολογισμοὺς τῶν προκατόχων αὐτῶν. Εἰς πολλὰς δὲ περιστάσεις συν-εβουλεύοντο τοὺς προεστῶτας. Αἱ ἀπὸ τοῦ τελωνείου εἰσπρά-ξεις καὶ φόρος 50 γροσίων ἀνὰ πᾶσαν οἰκογένειαν ἐπῆρκον εἰς τὰς δημοσίας δαπάνας.

Μόνα τὰ Ψαριανὰ πλοῖα ἐναυλόνοντο. Τὰ τῶν ἄλλων δὴ νήσων ἐμπορεύοντο πρὸς ὄφελος τῶν ἰδιοκτητῶν, τῶν κε-φαλαιούχων καὶ τοῦ πληρώματος· διότι οἱ ναῦται δὲν ἐλάμ-βανον μισθόν. Τὰ κέρδη διενέμοντο ὡς ἐξῆς. Ἀφηροῦντο τὰ κε-φάλαια, οἱ τόκοι καὶ τὰ ἐξοδα τοῦ πλοῦ. Ἐπὶ τοῦ ὑπολοίπου εἰσπράττετο ὁ φόρος τῶν 5 τοῖς 0/0, περὶ οὗ ἐλάλησαμεν, καὶ 1 τοῖς 0/0 ὑπὲρ τοῦ μοναστηρίου τῆς Ὑδρας· τὸ δὲ νέον ὑπόλοιπον διενέμετο εἰς δύο ἴσα μέρη, ὧν τὸ μὲν διηρεῖτο εἰς τόσας μερίδας ὅσοι ὑπῆρχον ναῦται, ἄνευ διακρίσεως ἡλικίας, ἰκνότητος· τὸ δὲ ἐλάμβανον οἱ ἰδιοκτῆται τοῦ πλοίου. Δέκα μερίδες ἐδίδοντο εἰς τὸν πλοίαρχον, διὰ νὰ τὰς διανείμῃ εἰς τοὺς ἀρίστους ἄνδρας τοῦ πληρώματος. Οὕτως ἐνηργεῖτο ἡ διανομὴ ὅτε ἡ μερὶς ἐκάστου αὐτοῦ δὲν ὑπερέβαινε τὰ 20 κο-λονναῖα· ἄλλως δὲ ἡ ὑπόθεσις ἀνετίθετο εἰς τοὺς νοικοκυ-ραίους. Τὰ κεφάλαια δὲν ἠϋθύνοντο διὰ τὰς ζημίας, ἄς ἤθελε τυχὸν ὑποστῆ τὸ πλοῖον, καὶ τὸ ἀνάπαλιν. Τοσαύτη δ' ἦν ἡ τιμιότης τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, ὥστε οἱ κεφαλαιούχοι παρέδιδον ἄνευ ἀποδείξεως καὶ παρελάμβανον, μὴ βεβαιόνοντες τὸ πε-ριεχόμενον.

Οἱ ναυτικοὶ τῶν τριῶν νήσων, ζῶντες σχεδὸν ἐντὸς τῆς θαλάσσης, διὰ μακρᾶς πείρας καὶ ἐξόχως παρατηρητικῆς πνεύματος ἀνεπλήρουν τὴν ἑλλειψιν θεωρητικῶν γνώσεων. Ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις καὶ οἱ μετ' αὐτὴν πόλεμοι παρέσχον εὐρὴ

στάδιον εἰς τὴν δραστηριότητα καὶ τὸ θάρρος αὐτῶν, καὶ μέγα ἀπέκτησαν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης πλοῦτον. Ἡ δὲ ἀνάγκη τῆς κατὰ τῶν Ἀλγερινῶν πειρατῶν ἀντιστάσεως, ἀναγκάσασα αὐ-τοὺς νὰ ὀπλίωσι καὶ τὰ αὐτῶν σκάφη, παρεσκεύασεν εἰς τοὺς θριάμβους τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως.

.

Αἱ Ἴόνιοι νῆσοι κεῖνται, ὡς γνωστὸν, πρὸς δυσμὰς τῆς Ἑλ-λάδος· εἶναι δ' ἐπτὰ τὸν ἀριθμὸν· ἡ Κέρκυρα, ἡ Κεφαλληνία, ἡ Ζάκυνθος, ἡ Λευκάς, ἡ Ἰθάκη, τὰ Κύθηρα καὶ οἱ Παξοί. Ἐκτὸς αὐτῶν ὑπάρχουσι καὶ 7-8 μικρότερα νησιδία, ὧν τὰ πλεῖστα ἀκατοίκητα. Ἡ Ἐπτάνησος ἔχει ἑκτασιν 1,102 Ἀγγλι-κῶν μιλίων, καὶ πληθυσμὸν 224,000 κατοίκων, ἤτοι 203 κα-τοίκους ἀνὰ πᾶν μίλιον.

Κατὰ τὰς ἐπισήμους ὅμως ἐκθέσεις ὁ πληθυσμὸς ἀναβαίνει εἰς 219,687 ψυχὰς, μὴ περιλαμβανομένων 9,500 ξένων καὶ 3,000 στρατιωτῶν. Διαιρεῖται δὲ ὡς ἐξῆς·

Κέρκυρα	227	Ἀγγλ. τετρ. μίλια.	64,566	ψυχαι.
Κεφαλληνία	348	»	69,984	»
Ζάκυνθος	161	»	38,929	»
Λευκάς	180	»	18,676	»
Ἰθάκη	44	»	10,821	»
Κύθηρα	116	»	11,694	»
Παξοί	26	»	5,017	»

Ἡ Κέρκυρα εἶναι ἡ πρωτεύουσα τοῦ μικροῦ τούτου κράτους. Ἡ πόλις αὕτη ἀριθμεῖ 16 χιλιάδας ψυχῶν· ἔχει δὲ Πανεπιστή-μιον, Βιβλιοθήκην, Γυμνάσιον καὶ διάφορα ἄλλα σχολεῖα. Λαμ-πρὰ κτίρια κοσμοῦσιν αὐτὴν, ἐν οἷς ἐξέχει τὸ παλάτιον τοῦ

Λόρδου Άρμστωδ, κείμενον ἐπὶ τῆς εὐρείας πλατείας ἢ Σπιανάτα. Ἐκεῖ ὑπάρχει καὶ τὸ ἄγαλμα τοῦ Schulamburg, ὑπερασπισθέντος τὴν Κέρκυραν κατὰ τῶν Τούρκων ἐν ἔτει 1716. Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ λαὸς διέμεινε πάντοτε πιστὸς, κατέστη ἢ ἐπίσημος τῆς κυβερνήσεως γλῶσσα ἀπὸ τοῦ 1850· ἡ δὲ Ἰταλικὴ, λείψανον τῆς μακροχρονίου βενετικῆς κυριαρχίας, ἐξαλείφεται ὡσημέραι. Αἱ ἐξοχαὶ τῆς Κερκύρας δικαίως θαυμάζονται ὑπὸ τῶν ξένων καὶ παρέχουσι πολλαχθῶ θελκτικὰς ἐπόψεις. Ἡ ἄμπελος καὶ ἡ συκῆ καλλιεργοῦνται μάλιστα ἐν αὐταῖς. Πᾶσα δ' ἡ νῆσος διατέμνεται ἀπὸ ὁδοὺς ἀμαξητάς.

Ὀλίγα λείψανα τῆς ἀρχαίας Κερκύρας παρέμειναν ἄχρις ἡμῶν. Ἄξι λόγου εἶναι μόνον τὰ εῖρεπια τοῦ ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τάφοι τινές, μάλιστα δὲ τὸ πρὸ δέκα περιπόυ ἐτῶν ἀνακαλυφθὲν κενοτάφιον τοῦ Μενεκράτους. Ἡ ἐπ' αὐτοῦ Ἑλληνικὴ ἐπιγραφή, ἀρίστη τὴν ὑφὴν, ἀνήκουσα εἰς τὴν πρὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἐποχὴν, μεγάλως ἐνδιαφέρει τὴν ἐπιστήμην. Πρὸς τὸ βορειοδυτικὸν μέρος τῆς νήσου ὑπάρχει βράχος τις, ἔχων σχῆμα νηὸς, καὶ διὰ τοῦτο βαπτισθεὶς Καραβὶ τοῦ Ὀδυσσεύς.

Ἡ Κεφαλληνία εἶναι μὲν πετρώδης καὶ ξηρὰ, παράγει ὁμως ἐν ἀφθονίᾳ ἐξάαιρετον Κορινθιακὴν σταφίδα. Ἡ εὐφορος καὶ ὠραία Ζάκυνθος δικαίως ἐπωνομάσθη Fiore di Levante. Ἡ Λευκὰς (Ἁγία Μαύρα) ἦτον περίφημος παρὰ τοῖς ἀρχαίοις διὰ τὸ ἄλμα τῆς Λευκάδος, ὅπου ἡ Σαπφῶ, ἐπιζητοῦσα τὴν λήθην διαπύρου ἔρωτος, εὔρεν ἀντ' αὐτῆς τὸν θάνατον. Παρὰ τὴν πόλιν Ἁγίαν Μαύραν, βλαβεῖσαν πολλάκις ὑπὸ σεισμῶν, ἀνευρίσκονται εῖρεπια τειχῶν τῆς ἀρχαίας πόλεως Νηρίκου, ἀναφερομένης πολλάκις ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου. Ἄλλοτε ἢ Λευκὰς ἦτον

ἠνωμένη μετὰ τῆς ἠπείρου· καὶ σήμερον δὲ ὁ χωρίζων αὐτὴν πορθμὸς εἶναι λίαν στενός. Ἀπὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν ἐπελήφθησαν σπουδαίως τῆς εὐρύσεως αὐτοῦ, ὅπως κατασταθῆ δυνατὴ ἢ διάβασις μεγάλων πλοίων, τὰ ὁποῖα σήμερον ἀναγκάζονται νὰ κάμπτωσι τὸ ἀκρωτήριον τῆς Ἁγίας Μαύρας. Ἡ Ἰθάκη, ἐνθα φαίνονται τὰ εῖρεπια τοῦ μεγάρου τοῦ Ὀδυσσεύς, εἶναι ἀσημοτέρα τῆς Λευκάδος. Τὰ δὲ Κύθηρα εἶναι θλιβερός βράχος ἀπέναντι τοῦ Μαλέα, ἐκτεθειμένος εἰς ὅλους τοὺς ἀνέμους.

Αἱ Ἴόνιοι νῆσοι εὐρίσκονται εἰς τὸ δρομολόγιον τῆς Αὐστριακῆς ἀτμοπλοικῆς ἐταιρίας τοῦ Λούδ. Ἀγγλικὰ ἀτμόπλοια ἀνέλαβον τὴν γραμμὴν Μερίτης, Ζακύνθου, Πατρῶν καὶ Κερκύρας. Ἡ δὲ μετὰ τῶν διαφόρων νήσων συγκοινωνία ἐνεργεῖται δι' Ἰονίων ἀτμοπλόων.

Ἡ Θεσσαλία ἔχει πληθυσμὸν 320 ἄχρι 330,000 ψυχῶν, ἐξ ὧν 6000 Ἰουδαῖοι καὶ 40-50 χιλιάδες Ὄθωμανῶν. Οἱ μὲν ἀποκαλοῦνται ὑπὸ τοῦ λαοῦ κονιάροι καὶ κατάγονται ἐκ τῶν ἐκ τῆς Ἀσίας ἑλθόντων κατακτητῶν· οἱ δὲ ἄλλοι εἶναι Χριστιανοὶ ἐξομῶται, καὶ λαλοῦσιν ἔτι καὶ σήμερον τὴν Ἑλληνικὴν.

Ἡ Θεσσαλία ἔχει πλείστας κώμας καὶ δεκαεπτὰ πόλεις, ἐξ ὧν σπουδαιόταται εἶναι αἱ ἐξῆς· Λάρισα, ἔχουσα 28-30 χιλ. κατοίκων, Τούρναβον 4,500-5000, Ζαγορὰ 2,500, Βῶλος 3000, Τζαβιτζάνι 5000, Τρίκαλα, ἔδρα τοῦ Πασσᾶ, 12000, Φάρσαλος 4,000, Ἀμπελάκια 3-4000, Κλασσόνη 2,000, Καππάνι 3,500, κτλ.

Ἡ Θεσσαλία, φύσει γόνιμος γῆ οὔσα, ἀσχολεῖται τούτου ἕνεκα περὶ τὴν γεωργίαν κυρίως. Παράγει Δημητριακοὺς καρποὺς, μάλιστα δὲ σῖτον, ἔλαιον, μέταξαν, βαμβάκιον, καπνὸν περί-

φημον, όρύζιον, διαφόρους καρπούς, κ. τ. λ. Είς τούς εύρεις αὐτῆς λιμῶνας βόσκουσι πολυάριθμα ποίμνια καὶ ἀνατρέφονται ἐξάιρετοι ἵπποι.

Πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως οἱ Θεσσαλοὶ εἶχον μεγάλως προοδεύσει εἰς τὴν βιομηχανίαν καὶ τὸ ἐμπόριον. Πόλεις ὀλόκληραι ἠσχολοῦντο εἰς τὴν κατασκευὴν καὶ εἰς τὸν χρωματισμὸν τοῦ βαμβακίου, ὅπερ μετέπειτα μετεκομίζετο εἰς τὴν Λειψίαν, τὸ Ἀμβούργον ἢ τὴν Αὐστρίαν. Ὑπῆρχον καὶ κλωστικαὶ μηχαναὶ, παράγουσαι ὑφάσματα ἐπιζητήσιμα ἐν τῇ ἀνατολῇ. Τὴν εὐημερίαν ταύτην κατέστρεψεν ἡ τυραννία τοῦ Βελῆ-Πασσᾶ, υἱοῦ τοῦ περιφήμου Ἀλῆ-Πασσᾶ, μάλιστα δὲ ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1821, τὴν ὁποίαν γενναίως συνεμερίσθη. Ἐκτοτε οὐδέποτε ἡ Θεσσαλία ἠδυνήθη ν' ἀνακτήσῃ ὅ, τι τότε ἀπώλεσε. Περιέχει σήμερον 2 ἑκατομμύρια βοσκημάτων, 40-50 χιλιάδας βοῶν καὶ 26,500 φορτηγῶν ζῶων. Κατὰ τὸ 1852, μὴ εὐφορον ἔτος, παρήγαγεν 2,800,000 χιλιόγραμμα ἀλεύρου καὶ διαφόρους ἄλλους Δημητριακοὺς καρπούς, ὡς ἀραβόσιτον, κριθὴν, κ. τ. λ., 700,000 ὀκάδων καπνοῦ, 40,000 ὀκ. μετᾶξης, 900,000 ὀκάδων ἐλαίου καὶ ἐλαιῶν, 5,000 καντάρια λινοῦ καὶ 1,000 βαμβακίου, κ. τ. λ.

Ὁ Βῶλος εἶναι ὁ ἐπισημότετος λιμὴν τῆς Θεσσαλίας. Ἐκεῖθεν ἐξάγονται συνήθως καὶ πρὸς τὸ ἐξωτερικὸν καὶ τὰς ἄλλας Τουρκικὰς ἐπαρχίας Δημητριακοὶ καρποὶ, καπνός, ξυλικὴ ναυπηγήσιμος, κουκούλια καὶ μετᾶξα, ἔλαια, κ. τ. λ. Τὸ ὀλικὸν ποσὸν τοῦ ἐμπορίου τῆς ἐξαγωγῆς ὑπῆρξε κατὰ τὸ 1852 τριῶν ἑκατομ. φράγκων. Τὰ δ' εἰσαχθέντα εἶδη κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος, συνιστάμενα εἰς ἀποικιακὰ προϊόντα, Ἀγγλικὸν σίδηρον, ὑφάσματα καὶ διάφορα τεχνουργήματα ἀνέβησαν εἰς 1,800,000 φράγκων.

Ὁ κύριος Α. Μεζιέρ, μέλος τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς σχολῆς, διατρέξας τὴν Θεσσαλίαν, ἔκρινεν ὀρθότατα περὶ τῆς καταστάσεως τῆς χώρας. « Μόλις μένουσιν εἰς Λεχώνια, λέγει ὁ Κ. Μεζιέρ, λαλῶν περὶ τοῦ χωρίου αὐτοῦ, 50 κατακτηταί, καὶ αὐτοὶ ἀρκοῦσι νὰ δώσουν εἰς ὅλον τὸ χωρίον τὰ φαινόμενα τῆς ἀθλιότητος. Ὅλα καταστρέφονται ὑπὲρ αὐτούς. Οἱ οἴκοι καταρρέουσι, τὰ παράσιτα φυτὰ καταπνίγουσι τὴν καλλιέργειαν ἐν τοῖς κήποις, καὶ ὁ ναὸς αὐτὸς εἶναι ἠρειπωμένος, ὡς νὰ μετέχη καὶ ἡ θρησκεία τῆς γενικῆς ταύτης καταστροφῆς. Ἀπαντᾷ εἰς τὰς ὁδοὺς μαύρους δούλους βρακενδύτας, διολισθαίνοντας παρὰ τοὺς τοίχους, ἵν' ἀποφύγῃσι τὴν προσέγγισιν τοῦ ξένου, ἐνῶ αἱ Ἑλληνίδες νήθουσι, καθήμεναι εἰς τὸν οὐδὸν τῆς θύρας, καὶ ἔχουσι περίξ πολυμελῆ οικογένειαν. Ἐὰν δὲν ὑπῆρχον Ἕλληνες εἰς Λεχώνια, ἡ θαυμασιῶς εὐφορος ἐκείνη πεδιάς, ἡ ἐσκεπασμένη ὑπὸ ἀμπελώνων καὶ μωροφυτειῶν, θὰ μετεβάλλετο πρὸ πολλοῦ εἰς νοσώδη ἔλη, ὡς μέγα τῆς Θεσσαλίας μέρος. » (M. Alfred Mézières, membre de l'École française d'Athènes. — Mémoire sur le Pélion et l'Ossa. Paris, Imprimerie impériale, 1853, σελὶς 38).

Ἐν μέσῳ τῶν ἀσχολιῶν ζωῆς ἀνεξαρτήτου καὶ ἐλευθέρας αἰ θρησκευτικαὶ τελεταὶ ἀπώλεσαν πολὺ τῆς προτέρας αὐτῶν σπουδαιότητος ἐν Ἑλλάδι. Αἱ ἑορταὶ τοῦ Πάσχα ὅμως ἑορτάζονται καὶ σήμερον ἔτι μεγαλοπρεπῶς. Ἐπίσης ἑορτάζεται ἐπισήμως καὶ ἡ πρώτη τῆς Τεσσαρακοστῆς ἡμέρα, τὴν ὁποίαν ὡς ἐκ τῆς ἐποχῆς τοῦ ἔτους φαιδρύνει συνήθως λαμπρὸς Ἑλληνικὸς ἥλιος. Ἄμα ἐξημερώση ἡ καθαρὰ Δευτέρα, πᾶσα ὁδὸς, πᾶσα στενωπὸς πληροῦται πλήθους πορευομένου εἰς τὴν ἐξοχὴν καὶ φέροντος τὸ πρῶτον σαρακοστιανὸν πρόγευμα. Πολλά-

κίς κατ' ἔθος καθιεροῦται ἐν ἐκ τῶν περιχώρων ὡς τόπος συναθροίσεως εἰς τὴν πανήγυριν ταύτην. Εἰς τὰς Ἀθήνας, π. χ., κατ' ἔτος πληροῦνται ὑπὸ πλήθους τὰ περίξ τοῦ ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς καὶ οἱ τὴν ἀπεξηραμένην κοίτην τοῦ Ἴλυσσοῦ ὑπερστέφοντες λόφοι. Οὐδὲν ζωηρότερον, οὐδὲν γραφικώτερον τῶν ἀτάκτως μετ' Ἀνατολικῆς νωχελείας καὶ χάριτος ἐξηπλωμένων ἐπὶ τῆς χλόης συμπλεγμάτων. Αἱ ποικίλαι ἐνδυμασίαι ἀστράπτουσιν ὑπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου, οἱ νέοι συμπλέκονται εἰς ἔθνικούς χορούς ὑπὸ τὸν μονότονον ἦχον τοῦ αὐλοῦ καὶ τοῦ κυμβάλου, καὶ μικρὸν παρέκει σοβεῖ γαυριῶν ὁ ἀρτιγενῆς Εὐρωπαϊκὸς πολιτισμὸς, καθιστῶν ἔτι πρωτοτυπωτέραν διὰ τῆς ἀντιθέσεως τὴν σκηνὴν ταύτην.

Φθάνει τέλος τὸ Πάσχα, ἡ ἐπίσημος τοῦ ἔτους ἡμέρα. Ἡ λειτουργία τῆς Ἀναστάσεως τελεῖται τὸ μεσονύκτιον, πολλὰκις μάλιστα κατ' ἔθος εἰς τὸν πρόναον ἢ καὶ ἐν ὑπαίθρῳ. Ἐκεῖ ὁ ἱερεὺς δίδει εἰς τοὺς πιστοὺς φῶς ἐκ τοῦ ἀνεσπέρου φωτὸς, καὶ ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ μυρία λαμπάδες ἀνάπτονται καὶ κινοῦνται πρὸς πᾶσαν διεύθυνσιν. Ὄταν δὲ μετὰ μικρὸν ἀντηγήσῃ τὸ Χριστὸς ἀνέστη, αἱ κωδονοκρουσίαι, οἱ πυροβολισμοὶ, αἱ μουσικαὶ, ὅλα ἀναγγέλλουσιν ὅτι τὸ μέγα μυστήριον ἐτελέσθη. Ἐνιαχοῦ δὲ κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην σφάζεται ὁ ἀμνὸς τοῦ Πάσχα, καὶ διὰ τοῦ αἵματός του χαράττεται σταυρὸς ἐπὶ τῆς θύρας τῆς οἰκίας. Μετὰ τὴν λειτουργίαν οἱ συναντώμενοι φίλοι δίδουσι τὸν ἀδελφικὸν ἀσπασμὸν καὶ ἀνταλλάσσουσι τὰς συνθηματικὰς φράσεις « Χριστὸς ἀνέστη »· « Ἀληθῶς ἀνέστη. » Τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας ἀντηχοῦσιν οἱ ἐκκωφαίνοντες χαρμόσυνοι πυροβολισμοὶ, τῶν ὁποίων κατ' ἔτος γίνονται τινες θύματα· διότι συχνὰ τὰ ὄπλα κατὰ λάθος περιέχουσι σφαίρας. Περιέργον δὲ εἶναι ὅτι τὴν συνήθειαν ταύτην οὐδέποτε κατώρ-

θωσεν ἡ ἐξουσία νὰ καταστείλῃ, οὐδ' εἰς αὐτὴν τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἀφότου τὸ ἔθνος ἀπόλεσε τὴν πολιτικὴν αὐτοῦ ὑπαρξιν, κατέφυγεν ὀλοσχερῶς εἰς τὴν θρησκείαν. Τὸ Πάσχα ἦτον ἐθνικὴ ἑορτή. Κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὁ Ἕλλην ἐκέκονε κεκρυμμένος τὸ πιστόλιόν του· ὅτε δὲ ἅπαξ αὐτὸν ἐμέθυεν ἡ ὄσμη τῆς πυρίτιδος, δυσκόλως ἀπεχωρίζετο τοῦ ὄπλου του. Τὴν μορφήν ἔχων μεμαυρισμένην, τὸν ὀφθαλμὸν φλογερὸν, τὴν χεῖρα αἰμάσσουσαν, ἀφοῦ πυροβολήσῃ, φέρει τὸ ὄπλον εἰς τὸ στόμα καὶ ἀναπνέει ἀπλήστως τοὺς μεθυστικούς τῆς πυρίτιδος ἀτμούς. Εἶδον πολλάκις γυναῖκας ν' ἀμιλλῶνται πρὸς τοὺς ἄνδρας εἰς τὰ πολεμικὰ ταῦτα γυμνάσματα.

Τὸ Πάσχα εἶναι εἰς τὸν λαὸν ἡμέρα ἐπιδείξεως, ἡμέρα πολυτελείας παροιμιώδους. « Γι' αὐτὸν κάθε μέρα εἶναι λαμπρῆ, » λέγουν περὶ τῶν πολλὰ δαπανώντων, καὶ « Φορεῖ τὰ λαμπριᾶτικα » περὶ τῶν καλῶς ἐνδεδυμένων. Καθεὶς ἐπισκέπτεται τοὺς φίλους καὶ τοὺς γνωρίμους, καὶ λαμβάνει γλυκίσματα καὶ κόκκινά ὠά. Εἰς δὲ τὴν τράπεζαν παρατίθεται τὸ ψητὸν ἄρνιον, ἀκέραιον, περὶ ξύλινον ὄβελόν περιστραφέν, ὡς κατὰ τοὺς Ὀμηρικούς χρόνους.

Ἐνίοτε τὴν Εὐρωπαϊκὴν φυσιογνωμίαν τῶν Ἀθηναϊκῶν ὀδῶν διακόπτει ἡ πομπὴ γάμου τινὸς τῶν κατωτέρων κοινωνικῶν τάξεων. Τῆς τελετῆς τοῦ γάμου προηγεῖται ἡ ἀποστολὴ τῆς προικὸς, μετὰ πολλῆς τελουμένη ἐπιδείξεως. Τὸ πολύτιμον φορτίον, τοῦ ὁποίου προηγούνται μουσικοὶ, φέρεται ἐφ' ἵππων, καὶ εἶναι κεκαλυμμένον ὑπὸ μεγαλοπρεπῆ ἐφαπλώματα, ἐφ' ὧν κάθηνται παιδία, σύμβολον τῆς γονιμότητος.

Ἡ νύμφη ὀδηγεῖται πομπωδῶς εἰς τὴν αὐτῆς νέαν οἰκίαν. Δύω γυναῖκες ὑποστηρίζουσιν αὐτὴν, καὶ τρίτη κινεῖ ἐπὶ τῆς μορφῆς αὐτῆς μανδύλιον ἀντὶ ῥιπιδίου, ἐνθ' ἐκείνη σύρεται

μᾶλλον ἢ βαδίζει, τοὺς ὀφθαλμοὺς προσηλοῦσα ἀτενῶς κατὰ γῆς. Ὀλίγα βήματα μακρὰν ὁ γαμβρὸς βαδίζει ἐν μέσῳ τῶν φίλων ὡς κατακτητής. Τῆς πομπῆς προηγούνται κιθαρωδοὶ καὶ παιδιά, φέροντα ἐντὸς δίσκων τὰ στέφανα· ἀπὸ τῶν παραθύρων δὲ ῥαντίζουσι τοὺς διαβαίνοντας νεονύμφους μὲ ὀρύζιον καὶ ζαχαρωτά.

M. Π. Β.

ΔΥΟ ΤΥΠΟΙ

ΠΕΡΙΗΓΗΤΩΝ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ.

I.

Ὁ Νεαπολιτανὸς εἶναι ὁ πλέον καθιστικὸς κάτοικος τῆς Εὐρώπης, καὶ δίκαιον εἶχεν ὁ Ρεσιδ-Πασσᾶς ἐρωτῶν τινὰ εὐφυῆ ποιητὴν τῆς ὠραίας Παρθενόπης, συντάξαντα καὶ Περιήγησιν ἐν τῇ Ἀνατολῇ· « Διατί οἱ συμπατριῶταί σας δὲν ἔρχονται νὰ μᾶς ἰδοῦν; φοβοῦνται μήπως τοὺς φάγωμεν; » Ὄταν ἐρωτᾷς τὸν Νεαπολιτανὸν διατί δὲν ταξειδεύει, σοὶ ἀποκρίνεται ἀφελέστατα· Vedi Napoli e poi mori (Mori).

Ἄλλα πᾶς κανὼν ἔχει καὶ ἐξαιρέσεις, καὶ ὅταν ὁ Νεαπολιτανὸς ἀρχίσῃ ἄπαξ νὰ ταξειδεύῃ, δὲν σταματᾷ πλέον. Τοιοῦτος ἦτον ὁ βαρῶνος Α. . ., ὅστις, διατρέξας τὴν Εὐρώπην καὶ μέγα μέρος τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Ἀσίας, ἐν πρώτῃ ἐξημερώθη εἰς τὰς Ἀθήνας.

Ἦτον ὑψηλὸς, στιβαρὸς, ἐρυθροκόμης, γαλανόφθαλμος, μόλις χωρῶν εἰς τὸν παμπάλαιον αὐτοῦ πράσινον ἐπενδύτην, περιεσφιγμένην ἔχων τὴν κοιλίαν εἰς τὸ στενὸν αὐτοῦ πανταλόνιον ἐκ ναγκίνης καὶ φέρων θριμβευτικῶς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἀστειότατον καστόριον πῖλον.

Εἶχε συστατικὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν πατέρα μου, ὅστις

ἐμὲ ἐπεφόρτισε νὰ ξεναγήσω αὐτόν. Ἦσυχολούμην τότε πολὺ περὶ τὴν ἀρχαιολογίαν καὶ ἤξευρον τὰς Ἀθήνας εἰς τὰ δάκτυλά μου.

Ὁ βαρῶνος εἶχεν ὡς συνταξειδιώτην τινὰ νέον Ἴταλόν, τὸν Δὸν Φραγκῖσκον dei conti P. . .

Μία τῶν πρώτων αὐτοῦ ἐκδρομῶν ὑπῆρξεν ἡ εἰς Ἐλευσίνα, πρὸς ἣν φέρει, ὡς γνωστὸν, καὶ σήμερον ἡ Ἱερά ὁδὸς τῶν ἀρχαίων. « Τί ἦσαν τὰ Ἐλευσίνια μυστήρια; ἔλεγεν ὁ βαρῶνος· ἐδιδάσκετο ἄραγε ἐκεῖ ἡ ὑπαρξίς ἐνὸς μόνου Θεοῦ ἢ ἐτελοῦντο ὄργια ἡδονῆς; » Ὁ Δὸν Φραγκῖσκος ὑπεστήριζεν ὅτι ἦσαν εἰδὸς τι μυστικῆς ἐταιρίας φαρμασσόνων. Ὁ βαρῶνος ἐζήτησε νὰ σταματήσωμεν παρὰ τὸν Κηφισόν· βυάκιον βορβορῶδες ἠύλακονε τὴν ἀπεξηραμένην κοίτην τοῦ πολυμνήτου ποταμοῦ. Κατέβη συγκεκινημένος τοῦ ὀχήματος καὶ ἤντησεν εὐλαβῶς ὑδρὸν ἐντὸς δερματίνου ἀσκίου. Μάτην ὁ ἀμαξηλάτης ἐφώναζεν ὅτι τὸ νερὸν ἐκεῖνο δὲν εἶναι ὑγιεινὸν, καὶ ὅτι ὀλίγα βήματα μακρὰν θὰ εὕρωμεν δροσερὰν πηγὴν. « Ὁ Σατωβριὰν ἔπιεν, ἀπεκρίνετο ὁ βαρῶνος· θὰ πῖω· θέλω νὰ πῖω νερὸν τοῦ Κηφισοῦ. » Καὶ ἐκένωσε τὸ ἀσκίον μὲ τὴν ἡδονικὴν εὐχαρίστησιν ἀνθρώπου συνειθισμένου εἰς τὸν μέλανα ζωμόν. Εἰς τὴν Ἐλευσίνα δὲν ἠσύχασεν οὐδὲ στιγμὴν. Ἀνεκίνησεν ὄλους τοὺς λίθους, ἀνεβρίχθη εἰς ὄλους τοὺς λόφους, πρὸς μεγάλην ἀπελπισίαν τοῦ ἀσθμαίνοντος Δὸν Φραγκῖσκου. Περὶ δύσιν ἡλίου ἐκινήσαμεν πρὸς τὴν πόλιν. Κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην ἡ πεδιάς τῶν Ἀθηνῶν, ξηρὰ, ἔρημος καὶ σιωπηλὴ, ἔχει τι τὸ θλιβερῶς συγκινοῦν καὶ ἐπιβάλλον. Εἰς τοιαύτην κατάστασιν πνεύματος εὐρισκόμεθα, ὅτε εἶδομεν αἴφνης τὸν σωλῆνα πυροβόλου, λάμποντα ἐν μέσῳ τῶν ἰσχνῶν παροδίων θάμνων. Ὁ ἀμαξηλάτης ἐμάστισε τοὺς ἵππους, καὶ τὸ ἐλαφρὸν ὄχημα ἔφυγεν ὡς βέλος.

— Εἶδετε;

— Μήπως ἦσαν λησταί; εἶπεν ὁ βαρῶνος συγκεκινημένος· γύρισε, ἀμαξηλάτα.. γύρισε.. ἀκούεις;

— Ἦσυχάσατε, ἀγαπητέ μου βαρῶνε, τῷ εἶπον. Ποῦ θέλετε νὰ υπάγωμεν; ἄς ἀφευθῶμεν εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ...

— Πῶς;... τί λέγετε;... πιστεύετε;... Δὸν Φραγκῖσκει, ἔχεις τὰ πιστόλιά σου; δόσε τα εἰς τὸν κύριον.

Καὶ τρέμων ὀλίγον ἔσυρεν ἐκ τῆς αὐτοῦ ράβδου ἀπέραντον ἐγχειρίδιον.

— Κράτει τὴν ράβδον εἰς τὴν θυρίδα τοῦ ὀχήματος, εἶπεν εἰς τὸν Δὸν Φραγκῖσκον· οἱ κακοῦργοι αὐτοὶ θὰ νομίσουν ὅτι εἶναι ὄπλον.

Ὁ ἴδιος δὲ ἔπαλλεν ἀρειμανίως τὸ ἐγχειρίδιον, προσπαθῶν νὰ μειδιάσῃ.

— Φοβητσιαίριδες Φράγκοι, ἐψιθύριζε κατ' αὐτὸ τὸ διάστημα ὁ ἀμαξηλάτης.

— Τί εὐχάριστος τόπος! ἐτραυλίζεν ὁ Δὸν Φραγκῖσκος.

— Μὴ τὸν κακολογῆτε, Δὸν Φραγκῖσκει, ἀπεκρίθη. Ταξιδεύων εἰς τὴν Ἰταλίαν εἶχα πάντοτε τὴν τύχην νὰ περνῶ ὀλίγα λεπτὰ ἀργότερα ἀπὸ μέρη, εἰς τὰ ὁποῖα εἶχον ληστεύσει ἢ δολοφονήσει εἰρηνικοὺς περιηγητάς.

Ἐννοεῖται δὲ ὅτι ἐφθάσαμεν ὑγιεῖς καὶ ἀσφαλεῖς εἰς τὰς Ἀθήνας. Τὸ λάμπαν ὄπλον ἦτο πιθανῶς ὄπλον ἀθῶου ἀγροφυλάκος.

Ὁ βαρῶνος διηγήθη εἰς ὄλον τὸν κόσμον τὸ συμβᾶν, καὶ, ἂν δὲν ἤμην παρὼν, ἤθελε βέβαια αὐτοσχεδιάσει τὴν διήγησιν τρομερᾶς πρὸς τοὺς ληστὰς πάλης, ἥτις αὐτὸν ἀνέδειξε νικητήν. Τοιαύτη βέβαια ὑπῆρξε καὶ ἡ μάχη ἐκείνη εἰς τὴν ἔρημον, ὅτε μόνος, ὀπλισμένος μὲ τὴν περιφήμον ἐγχειριδιοφόρον

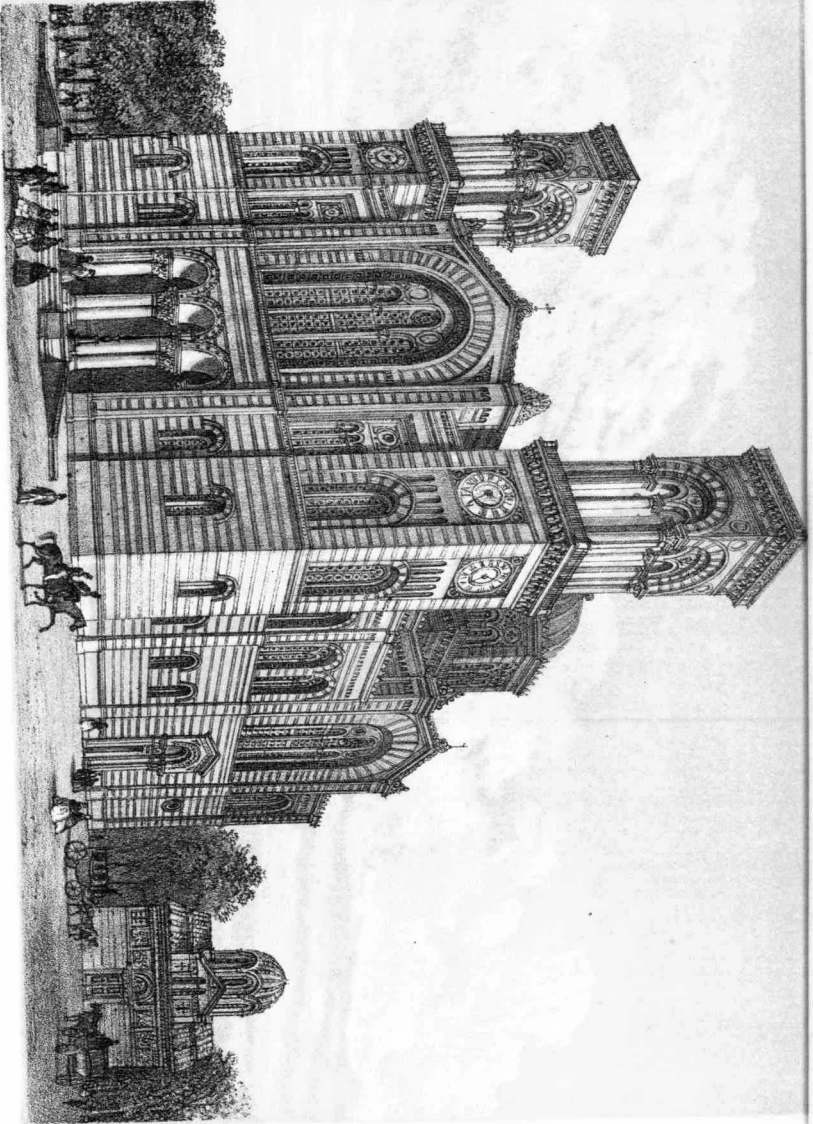
ράβδον κατέβαλε τρεῖς Ἄραβας. Ἐκπλαγεῖς ἀπὸ τὴν αἰφνιδίαν αὐτῶν ἐπίθεσιν, ἐμιμήθη τὸν τελευταῖον τῶν Ὀρατίων, καὶ προσεποιήθη ὅτι ὀπισθοδρομεῖ. Οἱ Ἄραβες ἐσκέφθησαν τότε· « Περὶ τὸν εἶναι νὰ διώξωμεν καὶ οἱ τρεῖς ἓνα φυγάδα. Εἰς μόνος φθάνει. » Ὁ βαρῶνος ὠφελεῖται ἀπὸ αὐτὸ, στρέφεται, καὶ μὲ ἐν κτύπημα καταβάλλει τὸν ἀλαζόνα διώκτην. Τρέχουσι τότε οἱ δύο ἄλλοι· ἀλλὰ δευτερον κτύπημα τῆς θαυματουργοῦ ἐκείνης ράβδου ρίπτει νεκρὸν ἓνα ἔτι, καὶ ὁ τρίτος φθάνει ἐν καιρῷ διὰ νὰ δεχθῆ τὸν τρίτον σπαθισμὸν ἐπὶ τοῦ κρανίου.

Ὁ βαρῶνος κατῴκει εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τοῦ Λονδίνου, τὸ ὁποῖον διεύθυνε κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν Νεαπολιτανίς τις κυρία. Τὸ πρῶτ' ἠγείρετο ἐνωρὶς καὶ συνέταττε τὸ αὐτοῦ ὁδοιπορικόν, μέλλον ν' ἀποτελέσῃ δύο παχεῖς τόμους εἰς ὄγδοον, καὶ ὅπου εἶχεν ἐπιφυλάξει καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ θέσιν. Περὶ τὴν μεσημβρίαν ἔκαμνεν ἐπισκέψεις. Μίαν ἡμέραν ἐπήγαμεν εἰς τὴν βιβλιοθήκην. Ἐνῶ ἀνεβαίνομεν τὴν πρὸς αὐτὴν ἄγουσαν μεγαλοπρεπῆ μαρμαρίνην κλίμακα, μὲ παρεκάλεσε ν' ἀλλάξω τὸν πῖλόν μου ἀντὶ τοῦ ἐδικοῦ του, καὶ, μὴ περιμείνας τὴν συγκατάθεσίν μου, μ' ἐστόλισε μὲ τὸ καστόριόν του.

Μετὰ μεσημβρίαν εἰσπρῆχόμεθα σχεδὸν καθ' ἐκάστην εἰς τὸ καφφενεῖον. Σχεδὸν πάντοτε τὸ ἐπρότεινεν ὁ βαρῶνος· δυστυχῶς ὅμως ἐπίσης σχεδὸν πάντοτε κατὰ τὴν κρίσιμον στιγμήν τῆς πληρωμῆς εὐρίσκετο λησμονήσας τὸ αὐτοῦ βάλαντιον.

— Πλήρως, Δὸν Φραγκῖσκε, ἔλεγε τότε ψυχρότατα. Λογαριαζόμεθα.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι ὁ βαρῶνος, ὅσον βαρῶνος καὶ ἂν ὑποθεθῆ, δὲν εἶχε λάβει πλουσίαν κληρονομίαν ἀπὸ τοὺς ἐνδόξους αὐτοῦ προγόνους, καὶ ἀληθῆς μεγαλοφυΐα ἐχρειάζετο

7h. Mutter bild

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΑΘΗΝΩΝ

διὰ νὰ κατορθῶνῃ νὰ γυρίξῃ τὸν κόσμον μὲ τόσον ἰσχυροὺς πόρους. Αἱ ἀποσκευαὶ αὐτοῦ ἦσαν ἐλαφραὶ, καὶ τὸν ἀπῆλλαττον τῆς πολλῆς τῶν βαστάζων δαπάνης. Τέσσαρα ὑποκάμισα, τέσσαρα μανδήλια, τέσσαρα ζεύγη καλτίων, κτένια καὶ βύρσας, τὰ ψιλογραμμένα χειρόγραφα, καὶ ἓν δέμα, περιέχον ὑπὲρ τὰς 100 συστατικὰς ἐπιστολάς εἰς τὰς πέντε ἡπείρους, ἰδοὺ τί περιεῖχε τὸ αὐτοῦ κιβώτιον. Ὁ δὲ μανδύας ἐχρησίμωσεν εἰς αὐτὸν ὡς στρώμα καὶ σκέπασμα καὶ σκηνή.

Ὁ βαρῶνος ἐταξείδευε πάντοτε εἰς τὴν δευτέραν θέσιν, ἐξέλεγε τὰ μέτρια ξενοδογεῖα καὶ οὐδέποτε ἐλησμόνει, ταξειδεύων, νὰ παραλάβῃ μεθ' ἑαυτοῦ ἐκ τῆς ξηραῖς τὰς ζωοτροφίας. Μετὰ πολλῆς ὅμως εὐφυΐας κατώρθωσε νὰ περιβάλλῃ τὰς οικονομίας μὲ τῆς ἰδιοτροπίας τὸν πέπλον. Ἐκμεταλλεύμενος θαυμασίως τὸν τίτλον τοῦ βαρῶνου, κατώρθωσε ν' ἀποφεύγῃ τὰς ἀβρὰς περιφρονήσεις τῶν ἐπιβατῶν τῆς πρώτης θέσεως καὶ τῶν ὑπαλλήλων τοῦ πλοίου, καὶ ὅλοι ἦσαν περιέργοι νὰ συνομιλήσωσι μὲ τὸν ἰδιότροπον.

Καθ' αὐτὸ ὁμοίως ἦτο κωμικὸς μᾶλλον παρὰ ἰδιότροπος. Μίαν τῶν ἡμερῶν, ἐνῶ ἐκαθήμεθα εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τοῦ Πλάτωνος, ὅπου καὶ σήμερον ὑπάρχει κήπος, ἔδρεψε βραγὰς τινὰς σταφυλῆς καὶ τὰς κατέπιε τὴν μίαν· μετὰ τὴν ἄλλην, ψιθυρίζων ἐκάστοτε ἀσυναρτήτους τινὰς λέξεις.

— Τί κάμνετε; τὸν ἠρώτησα.

— Καταπίνω, μοὶ ἀπεκρίθη, τοὺς ἑπτὰ σοφοὺς τῆς Ἑλλάδος.

Ἐπὶ τῆς Πνυκὸς ἐχειρονόμει παραφόρως· ἀπεκαλύπτετο εὐλαβῶς πρὸ τοῦ ὑποτιθεμένου τάφου τοῦ Σωκράτους, καὶ ἐπὶ τῇ θεᾷ χωρικῆς ἀπήγγελλε στίχους τοῦ Ἀνακρέοντος. Συνήθριζε τοὺς προστυγχάνοντας λίθους καὶ τοὺς ἀπέστελλεν ἠριθ-

μημένους και ἐπιγεγραμμένους ἐντὸς κιβωτίων εἰς Νεάπολιν. Ἐχάραττε πανταχοῦ τὸ ὄνομα αὐτοῦ, και πανταχοῦ ἐφαντάζετο θυμάζων ὅτι εὔρε περίφημόν τινα τοποθεσίαν. Οἱ σαρκασμοὶ ἡμῶν, τῶν παιδίων αἱ ὕβρεις και τὰ λιθοβολήματα, τῶν Ἀθηναϊκῶν συναναστροφῶν αἱ κακίαι, οὐδὲν τούτων αὐτὸν ἐτάραττε. Περιέφερε πανταχοῦ ἀπτόητος τὸ καστόριόν του.

Ἄπαξ και μόνον μετεμορφώθη ἡ κωμικὴ ἐκείνη μορφή. Ἐπεσκεπτόμεθα τὰ Ἀνάκτορα και εἶχομεν σταθῆ πρό οἰκογενειακῆς τιнос εἰκόνας. Ὁ βαρῶνος μοι ἐφάνη συγκεκινημένος, και ἡ φυσιογνωμία αὐτοῦ, ἣν ἐπιμελῶς παρετήρουν, ἔλαβεν ἀσυνήθη τινα ἔκφρασιν. Ἦτο σχεδὸν ὠραῖος κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην.

— Ἡ εἰκὼν αὕτη, μοι εἶπεν ἀπομακρυνόμενος, ὁμοιάζει τὴν μητέρα μου.

II.

Ἐπὶ τοῦ καταστροφῆς τοῦ Ἑλλησπόντου, παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Σικελίας, ἐγνώρισα τὸν δόκτορα Μ...

Μόλις πρό μικροῦ εἶχεν ἀφήσει τὰ βάρη τῶν πανεπιστημίων τῆς σοφῆς Γερμανίας και ἐταξείδευε πρός συμπλήρωσιν τῶν σπουδῶν αὐτοῦ. Διελθὼν τὴν Ἰταλίαν, ἔστρεφεν ἤδη τὰ βήματά του πρός τὴν κλασσικὴν γῆν τῆς Ἑλλάδος.

Τὸ ταξείδιον ἡμῶν ὑπῆρξε λίαν δυσάρεστον, και ἔσχομεν τὸν κικρὸν νὰ σχετισθῶμεν. Ὁ δόκτωρ ἐγνώριζεν ἤδη τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τῶν βιβλίων, και ἤξευρε τί ἔμελλε νὰ ἰδῆ, νὰ θαυμάσῃ, νὰ ἐπικρίνῃ. Τὸ σχεδίασμα ὑπῆρχεν ἔτοιμον, και ἡ ἐκλογή τῶν χρωμάτων ἔλειπε μόνον. Γνώσεις εἶχε πολλὰς, οὐδὲν ὁμοῦ

ἄλλο. Ἦτο βιβλίον κινούμενον, ἐν ἐκ τῶν ὄντων ἐκείνων, τὰ ὅποια σκέπτονται και βλέπουσι διὰ τοῦ πνεύματος και τῶν ὀφθαλμῶν ἄλλου. Εἶχε μίαν ὁμοιότητα μὲ τὸν Ἄγγλον ἐκεῖνον περιγητην, ὅστις, καταπλέων τὸν Δούναβιν, ἀνεγίνωσκε τὴν περιγραφὴν αὐτοῦ και ἐθαύμαζε τὰς ὄχθας ἐντὸς τοῦ Ὁδηγοῦ αὐτοῦ, χωρὶς μηδ' ἄπαξ ὑψόνων τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκ τοῦ βιβλίου ἐπὶ τῆς πέριξ φύσεως.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὰ Γαλλικὰ ἀτμόπλοια ἀπεβίβαζον εἰς Σῦρον τοὺς ἐπιβάτας τῆς Ἑλλάδος, και ἐξηκολούθουν τὸν εἰς Κωνσταντινούπολιν αὐτῶν πλοῦν. Συνήθως ἡ μεταφορὰ ἐπὶ τοῦ μικροῦ ἀτμοπλοίου, ὅπερ ἐταξείδευεν ἐκ Σύρου εἰς Πειραιᾶ, ἐγένετο μετὰ τιнос τάξεως. Ἄλλ' ὁ Ἑλλησπόντος εἶχεν ἀργοπορήσει 4 ἡμέρας, και διετάχθη ν' ἀναχωρήσῃ αὐθωρεί. Ἦτο δὲ νύξ και θάλασσα τρικυμιώδης.

Μόλις ἐδόθη πρᾶ τιγο και δέκα κωπηλάται, εἰσπηδήσαντες πανταχόθεν εἰς τὸ κατάστρομα, ἤρχισαν ν' ἀρπάζωσι και ἐπιβάτας και πράγματα. Και ἐγὼ μὲν κατάρθωσα νὰ σωθῶ ἀπὸ τοὺς ὄνουχας αὐτῶν· ἄλλ' ὁ πτωχὸς δόκτωρ, ... ἐζαλισμένος ἀπὸ τὰς δι' αὐτὸν ἀκαταλήπτους φωνὰς τοῦ καταχθονίου ἐκείνου στίφους, ὅπερ ἤριζε περὶ τῆς κατοχῆς αὐτοῦ, και πεφοβημένος ἀπὸ τὸν δοῦπον τῶν κυμάτων και τὰς βροντὰς και τὰς ἀστραπὰς, παρίστα θέαμα οἰκτρὸν και γελοῖον συγχρόνως. Ἐπλησίασα, ἀπεμάκρυνα τοὺς λεμβούχους και τὸν ὠδήγησα ἀπὸ τῆς χειρὸς εἰς λέμβον, ὅπου ἤδη βοήθεια φίλου εἶχον μετακομισθῆ αἱ ἀποσκευαὶ ἡμῶν.

— Σὰς χρεωστῶ τὴν ζωὴν, μοι εἶπε μετὰ δύο ὥρας, τοποθετηθεὶς ἐπὶ τοῦ Περικλέους.

Ἐπρότεινα αὐτῷ νὰ μὲ συνοδεύσῃ εἰς τὴν ξηράν.

— Ἀστείξεσθε, ἀπεκρίθη, ζητῶν τὸν θαλαμίσκον αὐτοῦ.

Ἡ μεταξύ Σύρου καὶ Πειραιῶς θαλασσοπλοῖα ὑπῆρξεν ἐπίσης λίαν δυσάρετος. Ἐφθάσαμεν εἰς τὸν Πειραιᾶ μετὰ τὸ μεσονύκτιον. Οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ Περικλέους μᾶς συνεβούλευον νὰ διανυκτερεύσωμεν εἰς τὸ πλοῖον.

— Μὴ ῥιψοκινδυνεύσετε εἰς τοιαύτην ὥραν καὶ μὲ τοιοῦτον καιρὸν εἰς τὸν δρόμον τοῦ Πειραιῶς...· πρὸ μιᾶς ἐβδομάδος ἐγύμνωσαν ἐκεῖ δύο δοκίμους τῆς Πανδώρας...· παρ' ὀλίγον νὰ δολοφονήσωσιν ἓνα Ἄγγλον...· Προσέξατε...· ἄλλως τε τοιαύτην ὥραν δὲν θὰ εὔρητε ὄχημα...

— Τί θὰ κάμετε; μὲ ἠρώτησεν ὁ δόκτωρ.

— Θὰ ὑπάγω εἰς τὰς Ἀθήνας.

— Δὲν ἠκούσατε...

— Τί;

— Ὁ δρόμος εἶναι πλήρης ληστῶν.

— Ἄ μπᾶ!

— Ἐπειτα δὲν θὰ εὔρωμεν ὄχημα...

— Θὰ εὔρωμεν· ἀλλέως θὰ ὑπάγω πεζός.

— Μείνατε, φίλε, μείνατε...· κάμετέ με ταύτην τὴν χάριν.

— Ἀδύνατον...· Ἀκολουθήσατέ με, ἢ χαιρέτε.

— Μίαν στιγμὴν...· Ἄλλ' αὖριον τί θὰ γίνω μόνος...;

— Ἐλᾶτε μαζῆ μου.

— Καὶ οἱ κλέπται;...

Τέλος ἀπεφάσισε, καὶ ἀπεβιβάσθημεν ὁμοῦ. Ἀφῆκα αὐτὸν νὰ φυλάττῃ τὰς ἀποσκευὰς καὶ, μεταβὰς εἰς ἀναζήτησιν ὀχήματος, ἐσυμφώνησα μὲ δύο παλληκαράδες, τῶν ὁποίων ἡ θέα ἔφερε ῥίγος εἰς τὸν πτωχὸν δόκτωρα. Αὐτοὶ δὲ μόλις εἶδον τὸν ξένον, ἐδιπλασίασαν τὴν τιμὴν. Οἱ ἀμαξηλάται εἶναι πανταχοῦ

οἱ αὐτοί. Τέλος ὁ δόκτωρ ἐχώθη τρέμων καὶ σιωπηλὸς εἰς τινὰ τοῦ ὀχήματος γωνίαν, καὶ ἐκινήσαμεν.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ συνταξειδιώτης τοῦ δόκτορος, τὸ ἐξομολογεῖται, εἶχε τὴν μανίαν νὰ πειράζῃ, καὶ ἀπεφάσισε νὰ διασκεδάσῃ ὀλίγον μὲ τὸν φόβον τοῦ δόκτορος.

— Δόκτωρ!... δόκτωρ, βλέπετε;...

— Τί;

— Κάποιοι εἶναι κρυμμένοι ὀπίσω ἐκείνου τοῦ δένδρου.

Ὁ δόκτωρ ἐσιώπα.

— Δόκτωρ, εἶδετε;... ὁ ἀμαξηλάτης μας ἀντήλλαξε νεῦμα μαζῆ του.

Ὁ δόκτωρ ἐξηλείφετο ἐπὶ τῶν προσκεφαλαίων.

— Μοῦ φαίνεται, δόκτωρ, ὅτι ἐκεῖ κάτω βλέπω καμμίαν δεκαριά ἀνθρώπων.

— Ἐχετε πολλὰ χρήματα, δόκτωρ;

— Μὴ τὰ βάλετε μαζῆ μου, δόκτωρ, ἐὰν μᾶς συμβῆ τίποτε...

Ὅταν ἐφθάσαμεν εἰς Ἀθήνας, ἦτο σχεδὸν νεκρὸς ἀπὸ φόβον.

— Ἐφθάσαμεν τέλος! ἀνέκραξα.

Ὁ δόκτωρ ἐξῆλθε τῆς γωνίας του.

— Ἐγὼ δὲν βλέπω τίποτε. Ποῦ εἴμεθα;

— Εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ Ἑρμοῦ.

— Ἀλήθεια! δὲν θὰ τὸ ὑποπτεύομην.

— Ἐγὼ θὰ καταβῶ ἐδῶ, δόκτωρ. Καλὴν νύκτα!

— Πῶς! μὲ ἀφίνετε!...

— Συγχωρεῖτε βεβαίως τὴν ἀνυπομονησίαν μου. Ἐχω νὰ ἴδω δύο ἔτη τὸν πατέρα μου, τὴν μητέρα μου.

— Ἄλλὰ νὰ μὲ ἀφήσετε μόνον μὲ αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους ;...

Περιμεινάτέ με μίαν στιγμήν, νὰ τοὺς ἴδω, καὶ εἶμαι εἰς τὰς διαταγὰς σας.

Εὖρον τὸν δόκτορα περιμένοντα εἰς τὸ κατώφλιον τῆς θύρας μου. Δὲν εἶχε τολμήσει νὰ μείνῃ ἐντὸς τοῦ ὀχήματος. Εἰς τὸ ξενοδοχεῖον, ὅπου αὐτὸν ὠδήγησα, ἐκοιμῶντο ὄλοι. Ἐπὶ τέλους ὑπηρέτης ἡμίγυμος, πελώριος καὶ τραχύφωνος, τοῦ ὁποίου ἡ θεὰ ὀλίγον ἐνεθάρρυνε τὸν δόκτορα, μᾶς ὠδήγησεν εἰς ἓν δωμάτιον.

Τὴν ἐπαύριον πρωτὶ ἐπῆγα νὰ ἴδω αὐτόν. Δέν μοι ἤνοιξεν, εἰμὴ ἀφοῦ ἐβεβαιώθη περὶ τῆς ταυτότητός μου.

Πτωχὸς δόκτωρ, πῶσον θεάμα! Εἶχε διέλθει ὅλην τὴν νύκτα ἄυπνος ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ κιβωτίου, ὅπερ εἶχε θέσει ὀπισθεν τῆς θύρας ὡς φραγμὸν.

Βιαζόμενος νὰ τελειώσῃ ὅσον ταχύτερον τὸ ταξείδιον, ἀνεχώρησε μετὰ δύο ἡμέρας διὰ νὰ ἐπισκεφθῇ τὰς ἐπαρχίας. Παρὰ τὰ μεθόρια κατὰ σύμπτωσιν, τὴν ὁποίαν εἰς μάτην ὠνειροπόλησα εἰς τὰς ἐκδρομὰς μου, ἐνέπεσεν εἰς συμμορίαν ἀληθινῶν ληστῶν. Ὁ κωμικὸς αὐτοῦ τρόμος διεσκέδασεν αὐτοὺς πολὺ, καὶ τὸν προσεκάλεσαν νὰ συμμερισθῇ τὸ ψητόν των. Ὡς λύτρα δ' ἐπῆραν μόνον τὰ ξηράφια αὐτοῦ καὶ ὀλίγα σιγᾶρα.

Τὸ συμβᾶν τοῦτο ἔκαμεν αὐτὸν νὰ φανῇ ἀδυσώπητος εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν χρωμάτων, δι' ἣν ἐνέπλησε τὸ Ὀδαιοπορικὸν αὐτοῦ. Ἐπανῆλθεν εἰς Ἀθήνας δυσηρεστημένος πρὸς τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ πράγματα, παραπονούμενος κατὰ τῶν ἐλεεινῶν δρόμων καὶ τῶν ἄνευ ἐπίπλων οἰκιῶν, κακολογῶν τοὺς ξενοδόχους, καταρώμενος τοὺς κακῶς ἀνατεθραμμένους ἵππους, οἱ ὁποῖοι τὸν ἔρριπτον κατὰ γῆς, εἰρωνευόμενος τὴν εὐφορον γῆν

καὶ τὸν ὠραῖον οὐρανὸν τῆς Ἑλλάδος καὶ περιπαίζων τοὺς Ἑλληνας καὶ τὴν αὐτῶν κυβέρνησιν.

— Πόσον ἐπόθησα νὰ ἴδῶ Εὐρωπαϊκὴν πόλιν! μοὶ ἔλεγεν ἀδιακόπως.

Μόνον τὴν ἡμέραν τῆς ἀναχωρήσεως ἐφαιδρύνθη ἡ κατηφὴς αὐτοῦ μορφή.

— Σᾶς λυποῦμαι, μοὶ εἶπε, νὰ μένητε εἰς αὐτὸν τὸν τόπον!
Ὁ δόκτωρ Μ... ἦτον ὁ πρόδρομος τοῦ Ἀβούτ!

Μ. Π. Β.

ΔΗΜΟΤΙΚΑ

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ.

Ο ΕΡΩΤΕΥΜΕΝΟΣ ΚΛΕΦΤΗΣ.

Έχουν άπάνω στο βουνό οί κλέφταις ζιαφέτι· στη σύγλα γυρνούνε δέν' άρνιά. Τό κρασί τρέχει ποτάμι· άπ' όλα τά χείλια πετούν χαρούμενα τραγούδια.

Μόν' ό Ανδρίκος κάθεται συλλογισμένος και θλιθερός. Τί συλλογίζεσαι, Ανδρίκο; τί γυρεύει τó μάτι σου κάτω στο κάμπο; Γυρεύεις έχθρικό κεφάλι, καθώς ταιριάζει στα παλληκάρια; Μά όχι. Είμαι γλυκά τά μάτιά σου και μοιάζεις σάν νά βαρέθης τó βουνό, σάν νά επεθύμησες τόν κάμπο... Μήπως κακοί συλλογισμοί περάσαν άπ' τόν νοῦ σου;

Πρόσεξ', Ανδρίκο, πρόσεξε! Γλήγορα τρέχεις, μά τρέχει γληγορότερα τó κλέφτικο τó βόλι.

Και σῦ, Καλιακούδα, γιατί κιτρίνισες σάν τó κερύ;

— Ό Χάρος, φώναξεν ό Καλιακούδας, ό Χάρος κάποιον άπό 'μάς θά πάρη" και πέταξε μακρυνά τó κόκαλο, πού έξηνε μέ τó μαχαίρι.

— Λοιπόν εις τήν υγεία του! άποκρίθηκε ό πλιό νεός άπό τούς κλέφταις.

.....
Μαύρ' είν' ή νύκτα. Οί κλέφταις κοιμούνται και βαστούν τó τουφέκι σφικτά στα στήθια και τó σπαθί στο χέρι. Έχουν στρώμα τήν γη, προσκέφαλο μιá πέτρα. Ψιλή ψιλή βροχή τούς νανουρίζει.

— Ιάανη! λέει ό Ανδρίκος στον ψυχογιό του, σίκου και πάμε. Ποῦ πάνε;

Στον κάμπο κάτω είν' ένα χωριό και στο χωριό μιá γυναίκα ψιλή, λυγερή. Μιá μέρα πέρασε σιμά της ό Ανδρίκος και τού 'ριξε τά μάγια. Άπό τήν ήμέρα εκείνη, ήμέρα τρισκατάρατη, δέν είναι πιά ό Ανδρίκος τó πρώτο παλληκάρι. Τό παλληκάρι δέν έχει άλλη αγαπητικιά άπό τήν λάμα τού σπαθιοῦ του.

Ό Ανδρίκος περπατεῖ μέ σκυφτό κεφάλι· ό Ιάανης τόν ακολουθεῖ, σάν τó σκυλι τόν άφέντη του.

— Άνοιξε, κόρη, είν' ό Ανδρίκος.

Ωραία ήτανε ή κόρη τού διαβόλου. Τά μάτιά της έλαμπαν σάν ήλιος, τά στήθια της ήταν άσπρα σάν τó φεγγάρι. Τό ένα της χέιλι άξιζε χίλια γρόσια και δυό χιλιάδες τάλλο. Τά φρύδιά της τά μαῦρα μονάχα άξιζαν ένα βιό. Τό σώμα της ελύγιζε σάν κό καλάμι. Στο μικρό πόδι της μπορούσες νά περάσης δακτυλίδι.

Τά μαῦρά της μαλλιά λυτά άπλωσε για προσκέφαλο στον Ανδρίκο.

Ανδρίκο, Ανδρίκο! πιό σίγουρο προσκέφαλο ήτον τού λημεριοῦ ή πέτρα.

Ό Ανδρίκος κοιμάται, μά δέν κοιμάτ' ή όμορφη. Συλλογίζεται τά στολίδια, τά διαμάντια πού τής έταξαν, πού θά τ' αγοράση μέ τó αίμα τού κλέφτη.

Ἐξαφνα ἀκούσθη μιὰ φωνή. Σκοτώθηκεν ὁ Ιῶάννης καὶ τὸν Ἀνδρῖκο πιάσαν ζουντανὸ οἱ Τοῦρκοι.....

Ο ΘΗΣΑΥΡΟΣ.

Ἡ Μαριγῶ ἦτανε ἰστὴ βρύσι. Χαμήλωσε τὰ μάτια, σὰν εἶδε τὸν Βασίλη ν' ἄρχεται.

— Ἀφίνω τὸ χωριό, Μαριγῶ... φεύγω, μὰ θὰ γυρίσω πίσω καὶ θὰ σὲ πάρω τότε γυναῖκα, Μαριγῶ, γιατί θὰ ἦναι τότε πλούσιος ὁ Βασίλης.

Ἡ Μαριγῶ ἔπιπασθη. — Πλούσιος! εἶπε.

— Ναὶ πλούσιος, πλούσιος! Εἶδα σήμερα στὸν ὕπνο μου ἓνα Ἀράπη καὶ μοῦ δειξε τὸ μέρος, ὅπου θὰ ἔρω θησαυρό. « Περπάτα ὄλο ἴσια, μοῦ εἶπε, πρὸς τὸ μέρος ποῦ βασιλεύει ὁ ἥλιος, ὡς ποῦ νὰ ἔρῃς ἓνα δάσος καὶ μέσ' στὸ δάσος ἓνα ῤημοκαλλήσι· σκάψε ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὴν ἀγία τράπεζα καὶ θὰ βρῇς πολλὰ πολλὰ διαμάντια. »

Ἡ Μαριγῶ ἄκουσε μὲ προσοχὴ τὰ λόγια τοῦ ἀγαπητικοῦ της καὶ στὰ μάτια της ἔλαμψε χαρὰ.

— Ἡ μητέρα μου ἔρχεται! εἶπε· στὸ καλὸ, Βασίλη! καλὴ τύχη! Ἐσῆκωσε τὴ στάμνα της ξεχειλισμένη, τὴν ἔθαλε στὸν ὄμο κ' ἐτράβηξε γιὰ τὸ σπῆτι.

Σὰν ἔμεινε μόνος ὁ Βασίλης ἄρχισε νὰ μετανοιῶνῃ γιατί νὰ πῆ τὸ ὄνειρό του· θυμῆθηκε πῶς ὅσοι δὲν φυλάζουσι αὐτὰ μυστικὰ τοὺς θησαυροὺς τοὺς χάνουσι. Ἀγάλια, ἀγάλια ὅμως ἡσύχασε καὶ δὲν τὸ συλλογίσθηκε πιά. Τὴν ἄλλ' ἡμέρα ἔπυλῃσε τὴν καλύβα, ποῦ τοῦ εἶχ' ἀφήσει ὁ πατέρας του, κ' ἐκίνησε νὰ πάῃ νὰ βρῇ τὸ θησαυρό.

Περπάτησε τρεῖς μέραις καὶ τρεῖς νύχτες, ἀνέβηκε βουνα,

πέρασε ποτάμια, μὰ δάσος δὲν ἦν ἐμπρὸς του. Ἡ πείνα, ἡ δίψα, ἡ κούρασι τὸν σταματοῦσαν, ἡ ἐνθύμησι τῆς Μαριγῶς τοῦ ἔδινε πάλι δύναμι. Ὅσῳ προχωροῦσε, ἡ γῆ ἐγίνονταν ξερὴ καὶ ἔρημη, καὶ ἔκαιε περισσότερο ὁ ἥλιος. Ἐνα βράδυ ἔφθασε σ' ἓνα βουνὸ κ' εἶδε μακρὰ μιὰ μαυρίλα· ἦταν τὸ δάσος. Ἀπ' τὴ χαρὰ του ξεφώνησε· ἀμὰ ἡ δύναμι τοῦ λειψέ κ' ἔπεσε κάτω λιγοθυμισμένος. Οἱ διαβάταις τὸν σῆκωσαν καὶ τὸν πῆγαν σ' ἓνα χάνι.

Πολλαῖς ἡμέραις γύρισ' ὁ Χάρος τρυγύρου στὸ κρεβάτι τοῦ Βασίλη, μὰ δὲν ἠμπόρεσε νὰ τὸν πάρῃ. Ὁ Βασίλης τότε εἶδε σὰν ἔγινε σιμὰ εἰς τὴν φωτιὰ νέα κόρη· ἦτανε νύκτα καὶ μοναχὰ ἡ φλόγα τῆς φωτιᾶς ἐφώτιζε τὸ σπῆτι.

Ὁ Βασίλης θάρρεψε πῶς ἦτανε ἡ ἀγαπητικιά του· Μαριγῶ! ἐφώνησε· ἡ νιά ἐσίμωσε στὸ κρεβάτι· δὲν ἦταν ἡ Μαριγῶ. — Ποῦ εἶν' ἡ Μαριγῶ; ἐρώτησε πάλι ὁ Βασίλης.

— Παναγία, βόηθά τον! εἶπε σιγὰ ἡ κόρη, καὶ ἔκαμε τὸν σταυρό της.

Στὸ μάτι της ἐφαίνονταν τόση καλοσύνη, στὴ φωνή της τόση γλυκάδα, ὅπου βαθειὰ ἐσυγκινήθηκε ὁ Βασίλης· ἐνθυμῆθηκε τότε τὸ ταξείδι, τὸ θησαυρό, τὴν λιγοθυμίαν. Καὶ πάλ' ἐπῆγε νὰ ρωτήσῃ τὴν ξένη, ἄμ' ἔξαφνα ἐμβῆκαν οἱ νοικοκύριδες τοῦ χανιοῦ.

— Καλλιόπη! εἶπ' ἓνας στὴ νιά, πῶς πάει ὁ ἄρρώστος;

— Ἡ Παναγία ἄς κάμῃ τὴν χάρι της· μόνον αὐτὴ μπορεῖ νὰ τὸν σώσῃ.

— Ὡς πότε θὰ βαστάξῃ αὐτὴ ἡ ἄρρώστια; μᾶς χαρμιζεῖ τὸν τόπο ἐδῶ, καὶ τὸ κάτω κάτω δὲν θὰ μᾶς ἀφήσῃ ἄλλο ἀπὸ τὸ τομάρι του.

— Λυπήσου τον, αφέντη, λυπήσου τον! ο Θεός θά σοῦ τὸ πληρώση.

— Ἀφοῦ ἡ Καλλιόπη θέλει νὰ κάνῃ ψυχικά, εἶπ' ἄλλος μὲ χονδρὸ γέλιο, ἄς μᾶς πληρώσῃ αὐτὴ γιὰ τὸν ἄρρωστο. Εἶδα τὸ πρωτὶ ἕναν πλούσιο ξένο ποῦ τῆς ἔδωκ' ἕνα φλουρί.

— Καλὰ τὸ εἶπες! εἴ! δόσε τὸ φλουρί, Καλλιόπη, ἡ πετοῦμε τὸν ἄρρωστό σου στὸ δρόμο.

Ὁ Βασίλης δοκίμασε νὰ σηκωθῆ· δὲν εἶχε δύναμι· δοκίμασε νὰ μιλήσῃ· δὲν εἶχε φωνή.

Ἡ Καλλιόπη ἔβγαλε ἀπὸ τὸν κόρφο τῆς τὸ φλουρί, τὸ μόνο ποῦ εἶχε, καὶ τὸ ἔδωκε στὸν αφέντη.

«Θὰ τῆς δώσω κ' ἐγὼ ὅλο τὸ θησαυρό!» εἶπε μέσα του ὁ Βασίλης. Μὰ ἔπειτα συλλογίσθηκε πῶς τὸν θησαυρὸ τὸν ἔταξε τῆς Μαριγῶς. «Ἐ! δὲν πειράζει! εἶπε· θὰ δώσω καὶ στὴν Καλλιόπη, » κ' ἀποκοιμήθηκε.

Ἐκεῖνη τὴν χρονιά ἔκαμε βαρὺ χειμῶνα· τὸ χάνι ἦταν πάντα γεμάτο, τόπο δὲν εἶχε γιὰ τοὺς ξένους· καὶ ὁ αφέντης ἐφοβέριζε νὰ διώξῃ τὸν ἄρρωστο. Τὸ ψωμί ἦταν λιγιστό. Ἡ Καλλιόπη ἔκρυφτεν ἀπὸ τὸ δικό τῆς γιὰ νὰ δίνῃ καὶ στὸν ἄρρωστο. Τὰ μάτια τῆς δὲν ἐσάλευαν ἀπὸ πόνου του. Ἄν κανένας ταξειδιώτης ἔριχν' ἀπρόσεκτα τὴν κάπα του, βρεμένη, στὸ κρεβάτι τοῦ Βασίλη, ἔτρεχε καὶ τὴν ἔπερνε γιὰ νὰ τὴν ἀπλώσῃ ἄλλοῦ. Καὶ οἱ ἀγωγιάταις τὴν γελούσαν.

Οὔτε μέρα οὔτε νύκτα δὲν ἐσφρανοῦσε μάτι ἡ Καλλιόπη· ἄμ' ἀναστέναζ' ὁ Βασίλης, ἔτρεχε σιμά του, καὶ, δίχως αὐτὴ, θὰ καταγύριζ' ὁ Χάρος.

Ὁ χειμῶνας πέρασε, καὶ ὁ Βασίλης ἐχαιρέτισε πάλι τὸν πρώτο ἥλιο τῆς ἀνοιξίς, σὰν φίλο, ποῦ εἶχε πολὺν καιρὸν νὰ

τὸν ἰδεῖ. Ἀποχαιρέτησε τότε τὴν Καλλιόπη κ' ἔφυγε· ἔκλαιγ' ἡ φτωχὴ, μὰ ἔκρυφτε τὰ δάκρυά τῆς.

Σιγὰ σιγὰ ἐσύρθηκ' ὡς τὸ δάσος κ' ἠῶρ' ἐκεῖ τὸ βήμοκλήσι· σὰν ἐνύκτωσε πῆρε τὴν ἀξίνη κ' ἄρχισε νὰ σκάφῃ. Μιὰ ὄργυιὰ βάθος, χτύπησ' ἡ ἀξίνη σὲ ξύλο· ἔσκυψε, εἶδε τὸ κιβώτιο, τ' ἄρπαξε, τὸ ἔκρυψ' ἀποκάτω ἀπὸ τὴν κάπα του κ' ἔφυγεν. Ἐχάραζ' ἡ μέρα, ὅταν ἔφθασε πάλι στὸ χάνι, ἐμβῆκε μέσα, κλειδῶθηκε μυστικά καὶ ἀνοιξε τὸ κιβώτιο..... Ὅχι διαμάντια, κάρθουνα ἔπесαν ἀπὸ μέσα.

Δυστυχῆς, ἀπελπισμένος ὁ Βασίλης ἤλθε κ' ἐχτύπησε τὴν πόρτα τῆς Μαριγῶς.

— Μαριγῶ! εἶπε, τόσες φορές μοῦ εἶπες πῶς μ' ἀγαπᾶς. Μ' ἀγαπᾶς, Μαριγῶ, δὲν εἶν' ἀλήθεια;

— Ποῦ εἶν' ὁ θησαυρός;

— Θὰ δουλέψω, Μαριγῶ, τὰ χερίά μου ἄς ἦν' καλὰ· θὰ γένω πλούσιος, δουλεύοντας, μὰ πές μου πῶς μ' ἀγαπᾶς.

Ἡ Μαριγῶ ἐκλείσε τὴν πόρτα κ' ὕστερ' ἀπ' ὀλίγους μῆνας ἐπανδρεύθηκε μ' ἕναν πλούσιον γείτονα.

Ὁ Βασίλης ἐδείχθηκε παλληκᾶρι· μὲ τὸν πόνο στὴν καρδιά, ἔπιασε τὴ δουλειὰ καὶ λίγο λίγο ξέχασε τὴν πλούσιάν του ἀγαπητικιά, κ' ἄρχισε νὰ θυμᾶται τὴν φτωχὴ κόρη ποῦ τὸν ἔσωσε στὸ χάνι. Σιμὰ στὴν Καλλιόπη ἐγνώρισε τί θὰ πῆ εὐτυχία.

Ἡ δουλειὰ καὶ ἡ ἀγάπη εἶναι τὰ μόν' ἀληθινὰ καλὰ σ' αὐτὸν τὸν ψεύτικο κόσμον.

Η ΜΑΡΙΑ Κ' Η ΕΛΕΝΗ.

Ήσαν νέοι . . . δεκαπέντε φορές ή άνοιξι είχε βάνει με λουλούδια τὰ μαλιά τους. Άγαπιούνταν και τώλεγαν τόσες φορές, όσες στιγμές έχ' ή μέρα.

Μιά μέρα οί κουρσάροι είδαν την Μαρία και την άρπαξαν.

Ο Γιώργης άπελπίσθηκε, δέν ήθελε παρηγοριά, κι' άν δέν είχε την φτωχή του μάνα, θά γύριζε τόν κόσμο για να την βρη.

Πέρασαν χρόνια· ο Γιώργης για να κάμη τὸ θέλημα τῆς μάνας εδίαλεξε γυναίκα μιὰ από τες κοπέλαις του χωριοῦ. Η Καταιρίνα ήταν φρόνιμη νοικοκυρά, αγαποῦσε τὸν άνδρα της, του χάρισ' όμορφα παιδάκια. Κι' όμως δέν ήτανε χαρούμενος ο Γιώργης· για τὸ παραμικρὸ βασάνιζε την φτωχή του γυναίκα. Ένα παιδί του μοναχὰ αγαποῦσε, εκείνο που λέγονταν Μαρία.

Τριάντα χρόνων χήρεψ' ο Γιώργης· ή λύπη τὸν κυρίεψε τότε και άλλοῦ δέν εύρισκε παρηγοριά παρὰ ή σιμα στην κόρη του Μαρία ή μες στην εκκλησιά.

Μιά μέρα γυρνώντας στο σπήτι του είδε την Μαρία στα γόνατα μιᾶς ξένης γυναίκας· εφαινονταν χαρὰ γεμάτη.

— Ποιὰ είν' αὐτὴ ή γυναίκα; ερώτησε την παραμάνα.

— Είν' ή Ελένη, ή δούλα 'πουλθε χθες στο σπήτι.

Ο Γιώργης δέν επρόσεξε πια στη ξένη· κι' εκείνη δέν κύταζε παρὰ τῆ δουλειά της. Πέρασαν χρόνια, κι' ο Γιώργης πάντα ήταν λυπημένος. Δίγως όρεξι επιανε την δουλειά και γλήγορα την πκραιτοῦσε κουρασμένος. Η φτώχια δέν άργησε να τὸν πλακώση.

Και τότε όλ' οί δουλοι εφυγαν· μοναχὰ ή Ελένη εμεινε, κι'

αὐτὴ επρόσεχε, αὐτὴ εχαίδευε τὰ παιδιὰ· τὸ παρετήρησ' ο Γιώργης.

— Ελένη, τῆς εἶπε μιὰ μέρα, εσὺ δέν μ' άφρησεσ σαν τὸς άλλους. Ένοιὰ σου! άπ' αύριο θά πιάσω πάλε τῆ δουλειά, κι' όλα καλὰ θά πάνε.

Ήταν άργὰ πλέον· τὸ χωράφι, τὸ περιβόλι, τὸ σπήτι πουλήθηκαν, κι' ο Γιώργης επεσ' άρρώστος από τῆ λύπη.

— Ε! που καταντήσαμε, Ελένη! τῆς εἶπε· δέν λυποῦμαι για μένα . . . λυποῦμαι για τὰ παιδιὰ μου, για την Μαρία . . . Και τὰ κλάμματα τὸν πήραν.

— Γιατί να βάζης μαράζι, αφέντη; έχουμ' ακόμα βιὸς και φθάνει για να ζήσωμ' ευτυχισμένα . . .

Μιά νύκτα μες στην άρρώστιά του ο Γιώργης άκουσε κρότο. Έσηκώθηκε κι' είδε την Ελένη που επλυνε βούχα· εβαλ' ύποψία, ζέτασε, κι' εμαθε πὼς ξενόπλυε όλη την νύκτα, για να θρέψη τὰ παιδιὰ την ήμέρα. Αὐτὸ τὸν πλήγωσε κατάκαρδα· τότε εννοίονε πὼς άφινε ξένους να φροντίζουν για τὰ παιδιὰ του.

— Δέν πειράζει! τοῦλεγ' ή Ελένη. Εγὼ εἴμ' εδῶ· όσο έχω χέρια, φθάνουν για να θρέψω τὰ παιδιὰ. Άς βάλη μόνον ή Παναγία τὸ χέρι της να 'γιάνης.

Ο Χάρος βαρέθηκε να προσμένη στη θύρα του Γιώργη . . . την ηῦρ' ένα βράδυ ανοικτὴ κι' εμπῆκε μέσα· εννοίωσ' ο Γιώργης τὸ σιδερένιο του χέρι να τὸν σφίγγη.

— Ελένη, πεθαίνω . . . Ελένη, τὰ παιδιὰ μου, τῆ Μαρία μου . . . ο Θεὸς θά σοῦ τὰ πληρώση.

— Γιώργη, Γιώργη, τὸν αποκρίθηκ' εκείνη, τὰ παιδιὰ σου θά έχουμ' μητέρα· άν δέν πιστεύης τὸν όρκο τῆς Ελένης, πιστεψε την αγάπη τῆς Μαρίας, όπου τόσον καιρὸ δέν εγνωρίσεσ.

— Μαρία, ἐφώναζ' ὁ Γιώργης, Μαρία! κ' ἐδοκίμασε νὰ σηκωθῆ, μὰ ἔπεσε κάτω, καὶ δὲν ἐσηκώθη πλέον.

« Δὲν ἤμουν πιὰ ἄξια γι' αὐτὸν », μοῦ εἶπ' ἡ φτωγὴ κοπέλα, ὅταν τὴν ρώτησα, γιατί δὲν ἐφανερώθηκε προτιήτερα.

ΚΑΚΗ ΜΗΤΕΡΑ, ΚΑΛΟΣ ΓΙΟΣ.

Ὁ Χρῆστος, φεύγοντας γιὰ τὸν κάμπο, ἔλεγε στὴ μάνα του· « Μάνα, σοῦ ἀφίνω τὴν Χρυσῆ μου· ἀγάπα τὴν σὰν κόρη σου, φύλαγέ τὴν σὰν τὰ μάτια σου. » Ἡ μάνα τοῦ Χρήστου ὅμως δὲν ἀγαποῦσε τὴν νύφη τῆς, γιατί ἦταν ἀπὸ ξένον τόπο.

Μιὰ βραδυὰ ὁ ἀφέντης τοῦ χωριοῦ πῆγε στὸ σπήτι τῆς μάνας τοῦ Χρήστου, κ' ἐκεῖνη σὰν τὸν εἶδε χτύπησε στὴν θύρα τῆς Χρυσῆς. « Ἄνοιξε, Χρυσῆ μου, ἄνοιξε, κ' ἐτοίμασ' τὸ κρεβάτι: ὁ Χρῆστος γύρισε κ' εἶν' κουρασμένος. » Ἡ Χρυσῆ ἄνοιξε. . . κ' ὁ ἀφέντης τοῦ χωριοῦ ἔμβηκε μέσα.

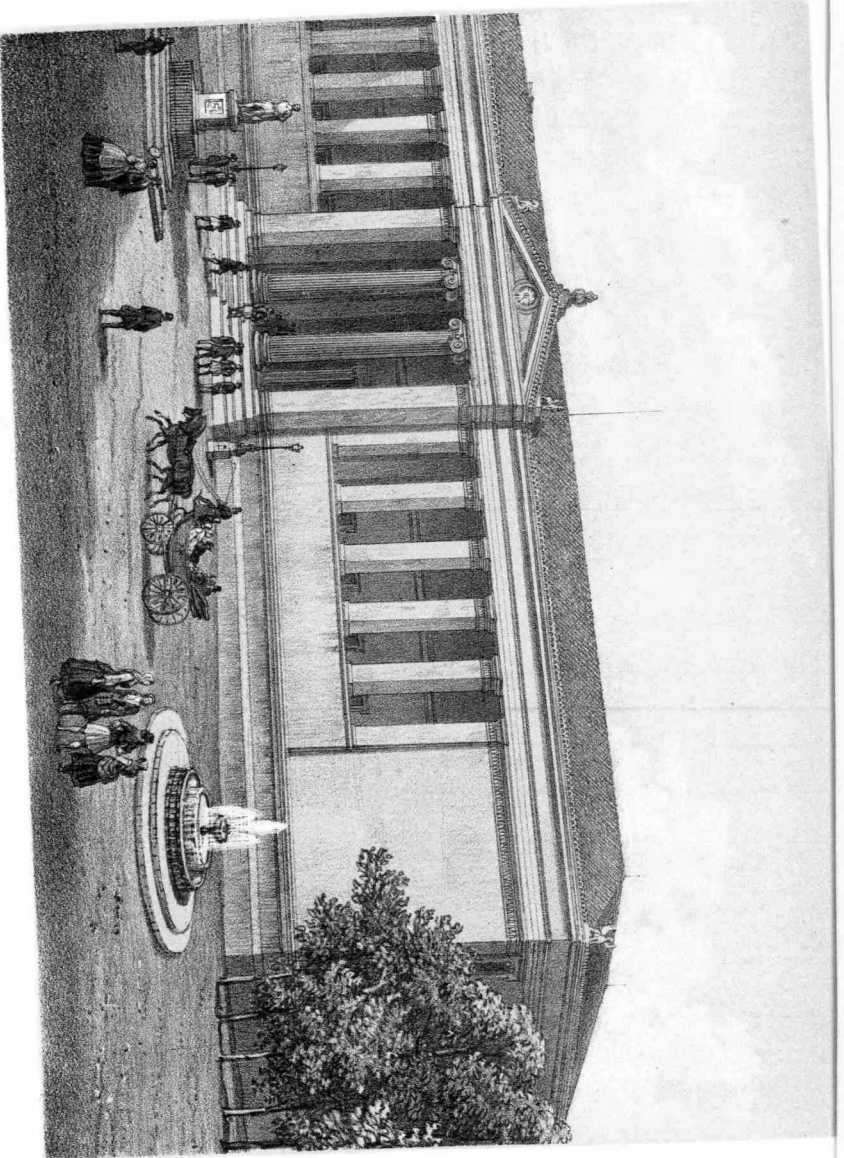
Τὴν ἄλλη μέρα ἡ Χρυσῆ ἐκλείσθη σὲ μοναστήρι.

Ὁ Χρῆστος γύρισ' ἀπὸ τὸν κάμπο. « Μάνα μου, ποῦ εἶν' ἡ Χρυσῆ; μάνα μου, τί ζούλεψες τοῦ γιοῦ σου; τὸ σπήτι του; τὰ ροῦχα τὰ χρυσᾶ του; . . . » Ἐπήδησε στὸ μαῦρό του κ' ἔφυγε ἀπὸ τὸ χωριό.

Στὸν δρόμο ἤρε τοῦ χωριοῦ τὸν ἀφέντη· ἤξευρε πῶς τὰ τὸν εὔρη. « Ἐ! πῶς σοῦ φάνηκ' ἡ Χρυσῆ μου; » τοῦ εἶπε. Καὶ πρὶν προφθάσῃ ἐκεῖνος ν' ἀποκριθῆ, τοῦκοψε τὴν μιλιὰ τὸ βόλι τοῦ Χρήστου.

Ὁ Χρῆστος ἔγινε κλέφτης.

Ὡς τόσο τὸ βᾶσο ἐξέσχιζε τὸμορφο κορμὶ τῆς Χρυσῆς.

Milner del.

ΤΑΝΕΠΙΣΤΗΜΕΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

« Πουλάκια, ἔλεγε, σεῖς ποῦ βλέπετε τὸν Χρῆστό μου, πέτε του πῶς ἡ φτωγή του ἢ Χρῦσω πεθαίνει, πῶς τὸν ἀγαπάει ἀκόμα. »

Ὁ Χρῆστος ἦταν μακρὰ· εἶχε σαράντα παλληκάρια καὶ χύνοντας αἷμα ξεχνοῦσε τὴν Χρυσῆ. Εἶχε κάνει πολλές χήρες καὶ πολλὰ ὄρφανὰ καὶ πολλές μανάδες ἔκλαψαν τοὺς γιουὺς των, ποῦ πελέκησε τὸ σπαθὶ τοῦ Χρῆστου!

Μιά μέρα ἓνα νέο κι' ὠμορφο παλληκάρι ἦλθε κ' ἔγεινε κλέφτης· λέγονταν Τζάνος· ἦταν ὁ πρῶτος στὸ πῆδημα, ὁ πρῶτος στὸ λιθάρι, ὁ πρῶτος στὸ τουφέκι κι' ὁ τελευταῖος στὸ χορὸ καὶ στὰ τραγούδια.

Οἱ ἀρματωλοὶ χτύπησαν τοὺς κλέφτες. Ὁ Τζάνος λαβώθηκε· οἱ σύντροφοὶ του τὸν ἔφεραν εἰς τὸ λημέρι· ἔκαμαν τὲς φουστάνελες του ζαντὸ κ' ἐπῆραν νεράκι ἀπὸ τὸ ποτάμι γιὰ τὴν πληγή του.

Τότε εἶδαν ὅτι ὁ Τζάνος ἦτον γυναῖκα. « Χρῆστο, εἶπε στὸν καπετάνιο, Χρῆστο, δὲν γνωρίζεις τὴν Χρυσῆ σου, τὴν γυναῖκά σου; . . » — Δὲν ἔχω πιά γυναῖκα! ἀποκρίθηκ' ὁ Χρῆστος, κ' ἔφυγε μακρὰ ἀπὸ τὸ μέρος, ὅπου ἡ φτωγή Χρῦσω ξεψυχοῦσε.

Ὀλίγους μῆνας ὕστερα ἀπὸ τὸν θάνατο τῆς Χρυσῆς ἓνας χωριάτης τοῦφερε ἓνα γράμμα ἀπὸ τὸν παππᾶ τοῦ χωριοῦ του· ἡ μάνα του ἐπέθαινε καὶ τὸν γύρευε νὰ τοῦ δώσῃ τὴν εὐχήν του. Ὁ Χρῆστος ἐκίνησε μὲ τὸν ψυχογιό του. Στὸν δρόμο ὅμως τὸν ἔπιασαν οἱ Τούρκοι, καὶ ἐπειδὴ δὲν θέλησε νὰ τουρκέψῃ, ἀποφάσισαν νὰ τὸν κρεμάσουν. Ὁ Χρῆστος παρακάλεσε μοναχὰ νὰ τὸν ἀφήσουν νὰ πάῃ νὰ διῆ τὴν μάνα του, νὰ πάρῃ τὴν εὐχή της καὶ νὰ γυρίσῃ· μὰ δὲν τὸν ἄφησαν οἱ Τούρκοι.

Τὴν νύκτα, ἐκεῖ ποῦ συλλογίζονταν τὴν μάνα του, ἀνοιξ' ἡ πόρτα τῆς φυλακῆς, καὶ ἓνας Ἀρβανίτης, ὅπου τοῦ εἶχε κάνει ἄλλοτε μιὰ δούλεψιν ὁ Χρῆστος, ἐμβῆκε. « Χρῆστο, εἶπε, ὁ κεχαγιᾶς μοῦδωκε τὴν ἄδεια νὰ μείνω στὸν τόπο σου, ὡς ποῦ νὰ ἰδῆς τὴν μητέρα σου καὶ νὰ γυρίσης. Ἄν δὲν γυρίσης ὡς τὸ πρωῖ, θὰ κρεμάσῃ ἐμένα. »

Ὁ Χρῆστος πετάει σιμὰ στὴν μάνα του, τὴν βρίσκει πεθαμένη· θέλει νὰ τὴν θάψῃ, ἡ ὥρα φεύγει, καὶ ὅταν ἔφθασε μπροστὰ στὴ φυλακὴ του πάλι, ὁ ἥλιος ἔλαμπε στὸν οὐρανὸ καὶ ὁ Ἀρβανίτης ἐσάλευε κρεμασμένος στὸν πλάτανο.

Ὁ κεχαγιᾶς ἐκάπνιζε τὸν ναργιλὲ του ὀλίγο παραπέρα.

— Θὲν μποροῦσες νὰ προσμένῃς λίγο ἀκόμα, τοῦ εἶπ' ὁ Χρῆστος θυμωμένος. Ὁ κεχαγιᾶς ἐπρόσταζε νὰ ξεκρεμάσουν τὸν Ἀρβανίτη, καὶ στὸν τόπο του κρέμασαν τὸν Χρῆστο.

Η ΧΑΪΔΩ.

Ἦτον μῆνας θεριστῆς· ὁ ἥλιος ἐβασίλευε.

Οἱ δυὸ ἀρραβωνιαστικοὶ κατέβαιναν μαζῆ τὸ βουνό. Τὰ μάτια τῆς Χαΐδως εἶχαν τὸ χρῶμα τ' οὐρανοῦ· τὰ μακρυὰ τῆς μαλλιά ἦσαν χρυσᾶ σὰν τὰ στάχυα, ποῦ ἦταν μαζῆ πλεγμένα, καὶ τὰ δροσάτα χεῖλιά τῆς ἦταν κόκκινα σὰν τὸ τριαντάφυλλο. Ὁ Κίτζος ἦταν ὑψηλὸ καὶ ὠμορφο παλληκάρι· ἡ νέαις ἔτρεμαν τὰ μαῦρά του μάτια, οἱ Τοῦρκοι τὸ μακρὺ του καρυφύλι...

Ἔνα φιλι, δυὸ δάκρυα καὶ χωρίσθηκαν... Ἡ κόρη πῆρε τὸ δρόμο τοῦ χωριοῦ καὶ ὁ νιὸς ἐκίνησε γιὰ τὸ γυαλό. Ἐκεῖ τὸν πρόσμενε τὸ καράβι γιὰ νὰ τὸν πάῃ στὴν Φραγκιά...

Ἀπὸ τότε πολλὲς φορὲς ἄνθησαν οἱ κάμποι, καὶ ὁ Κίτζος δὲν ἐγύρισε. Τί κάνει στὰ ξένα, τί τὸν βαστάει ἐκεῖ; Τὸ σπῆτι του ῥήμαξε, ἡ ἀρραβωνιαστικὴ του μαραίνεται, τὸ τουφεκί του σκουριάζει.

— Ὁ Κίτζος σ' ἐξέχασε, ἔλεγαν τῆς Χαΐδως, ἀγαπᾷ ἄλλην.
Κ' ἡ Χαΐδω ἔλεγε·

— Ἐγὼ τὸν ἀγαπῶ πάντα.

— Ὁ Κίτζος σ' ἐξέχασε, ἔλεγαν ἡ κακὲς γλωσσες· εἶναι χρυσὴ χώρα ἡ Φραγκιά καὶ ὠμορφες καὶ πονηρὲς αἱ Φράγκισσες. Ὁ Κίτζος ἦταν ὠμορφο παλληκάρι, δὲν γυρνάει πιά στὸ χωριό.

— Εἶπε πῶς θὰ γυρίσῃ, ἔλεγ' ἡ Χαΐδω, θὰ γυρίσῃ.

— Γιατί δὲν σοῦ στέλνει τότες χαιρετίσματα;

— Ἀφέντης εἶναι ὅ,τι θέλει νὰ κάνῃ.

Πέρασαν χρόνια πολλὰ.

— Χαΐδω, τῆς ἔλεγ' ὁ πατέρας τῆς, γέρασα, γλήγορα θὰ μείνῃς μονάχη στὸν κόσμο. . . .

Κι' ἀλήθεια σὲ λίγο ὁ γέρος πῆγε μὲ τὸν Χάρο μαζῆ νὰ κάμῃ τ' ἀγύριστο ταξεῖδι.

« Ποῦ εἶσαι, Κίτζο, ποῦσαι, νὰ διῆς τῆς Χαΐδως τὰ καταφρόνια; Τὰ χερίά τῆς, ποῦ ἦταν, καμωμένα γιὰ χάρδια, δουλεύουν τὰ χωράφια... »

— Ὁμορφη ποῦναι ἡ κοπέλ' αὐτή! εἶπε μιὰ μέρα τ' ἀρχοντόπουλο, βλέποντας τὴν Χαΐδω, καὶ τὴν ζήτησε γιὰ γυναῖκα· ἡ Χαΐδω δὲν τὸν δέχθηκε.

— Χαΐδω, τῆς εἶπε μιὰ γρηῃ φιληγάδα τῆς μητέρας τῆς, ὡς πότε θὰ τραβᾷς τὴν φτώχεια καὶ τὰ καταφρόνια; Δὲν ἔμαθες τὴν εἰδησι; ἐπέθαν' ὁ Κίτζος.

.

Βλέπεις εκείνη τὴν μαυροφορεμένη; Εἶναι ἡ Χαΐδω· εἶν' ὡμορφη ἀκόμα, μὰ ὡμορφη σὰν τὸν ἀνθὸ τοῦ κόπηκ' ἀπὸ τὸ κλωνί του. Φορεῖ τὰ μαῦρα γιὰ τὸν ἀββαβωνιαστικὸ της. Κάθεται στὸν βράχο· τὰ μάτια της πετοῦν μακρὰ, σὰν νὰ ἤθελαν νὰ σχίσουν τὰ σύννεφα· εἶναι βραδυὰ τοῦ μῆνα 'κείνου, ποῦ χωρίσθηκε ἀπὸ τὸν Κίτζο. Οἱ θεριστὰ εἶναι σκορπισμένοι στοὺς κάμπους καὶ τραγουδοῦνε· ὁ βοσκὸς πηγαίνει στὴν μάνδρα τὸ κοπάδι, παίζοντας τὴν φλογέρα· μακρὰ ἀκούγεται ὁ ταμπουράς, καὶ τουφέκια χαρᾶς πέφτουν ἀνάρια ἀνάρια.

Ἡ Χαΐδω βλέπει ὅλη αὐτὴ τὴ χαρὰ σὰν ξένη... δυὸ δάκρυα στάζουν ἀπὸ τὰ μάτια της, καὶ ἄλλα δυὸ ἀκόμα, καὶ σὲ λίγο ὅλο της τὸ πρόσωπο σκεπάσθηκ' ἀπὸ δάκρυα...

Ἄξαφνα ἐσκιάχθηκ' ἡ Χαΐδω... προσέχει... τὰ μάτια της θαμβόουν... τὸ δακρυσμένο πρόσωπό της κιτρινίζει σὰν τὸν κρῖνο ὅταν λάμπη ἀπάνω του τὸ πρῶτ' ἡ δροσιά... Εἶν' ἡ φωνὴ του... γνώρισε τὸ τραγούδι τοῦ Κίτζου... εἶναι αὐτός! καλῶς τον! εἶν' ὁ Κίτζος, στὸ χρυσάφι βουτηγμένος, σὰν τὸν ἥλιο ὡμορφος, καὶ σφίγγει στὰ στήθιά του τὴν Χαΐδω.

Ὅπως τὸ λουλούδι, ποῦ ἀδυνατίσει καὶ μάραν' ὁ χειμῶνας, καθὼς φανῇ ὁ ἥλιος ζουντανεύει γιὰ μιὰ στιγμή, μὰ γλήγωρα μαραίνεται στὸ κλαδί του καὶ πεθαίνει, ἔτσι κ' ἡ Χαΐδω, ἀδυνατισμένη ἀπὸ τὸν χωρισμὸ, δὲν ἔμπορεσε νὰ σηκώσῃ τὴν χαρὰ... Ἐσκυψε τὸ κεφάλι της στὸν ὦμο τοῦ Κίτζου καὶ σ' ἓνα φίλημα ξεψύχησε.

Η ΜΑΝΑ ΚΩΣΤΑΙΝΑ.

Ἡ Κώσταίνα ετοίμαζε τὰ βούγα τοῦ γιοῦ της γιὰ τὸ ταξείδι.

« Φτωχὴ μάνα! μὴν κλαῖς, τὰ κλάμματά σου θὰ γένουν φαρμάκι γιὰ τὸν γιό σου στὰ ξένα. »

— Ναί! δίκαιο ἔχεις! ἀποκοίθηκ' ἡ Κώσταίνα... Δυστυχημένο θὰ ἦναι τὸ παιδί μου στὰ ξένα, νὰ ξέρῃ πῶς ἡ μάνα του λυπᾶται· ἄς κάνω καλῆτερα πῶς γελῶ, κ' ὁ Χριστὸς κ' ἡ Παναγία ἄς τὸ βοηθήσουν... Φύγε, παιδί μου, μὲ τὴν εὐχὴ μου, κακὸ νὰ μὴ σ' εὔρη, μάτι νὰ μὴ σὲ πιάσῃ, καὶ ἄμποτε ν' ἀναιθῆς τὰ πιὸ ψηλὰ βουνά! Μόνον νὰ μὴν ἀγαπήσῃς τὰ ξένα, νὰ θυμᾶσαι ἀδελφια καὶ ν' ἀγαπᾶς τὴν μάνα σου.

— Μάνα μανούλα μου, ἔλεγ' ὁ Γιώργης, γλήγορα θὰ γυρίσω... κ' ἐσένα μοναχὰ θὰ συλλογιζῶμαι στὰ ξένα...

Καὶ τὰ πανιὰ ἐφούσκωσαν, καὶ τὸ καρδί ἐπῆρε τὸ ἀγαπημένο της.

.....
« Καράβια, καραβάκια μου καὶ σεις βαρκούλες, μὴν εἶδατε τὸν Γιώργη μου;

— Ποιὸν Γιώργη;

— Τὸν Γιώργη τὸ παιδί μου. Ἦταν ψηλὸς, ἦταν λιγνὸς, εἶχε τὰ φρύδια σὰν σπαθιά, τὰ μάτια ἀμυγδαλάτα... Ἦτον ὁ πρῶτος στὰ παιγνίδια, ὁ πρῶτος στὴν παλληκαριά. Ποιὸς μοῦ τὸν βαστᾶ στὰ ξένα, ποιὰ μάτια τὸν χαίρουνται, ἐνῶ τὰ δικά μου τυφλώθηκαν ἀπὸ τὰ κλάμματα; Ποιὰ χεῖλια μοῦ τὸν φιλοῦν, ἐνῶ τὰ δικά μου μού τὰ μάραν' ἡ λύπη; Ποιὸς μοῦ βαστᾶ τὸν Γιώργη, τὸν Γιώργη τὸ παιδί μου;... Ὅποιος κ' ἂν ἦναι, νὰ σπάσῃ σὰν τὸ γιὰλί, σὰν τὸ κερί νὰ λυώσῃ!... »

.....
Άχ! είναι πράγμα βαρὺ ἢ κατάρες τῆς μάνας... Πρόσεξε μὴν πληγώσης μάνας καρδιά... ..

Μὰ μιὰ ώραία κόρη ἔλεγε στὸν ἥλιο κάθε πρωί· « Ἡλιέ μου, εἶδες στὸν δρόμο σου κάμμιά νὰ πιά ὡμορφὴ ἀπὸ μένα; — Ὁχι! ἔλεγ' ὁ ἥλιος. — Εἶδες στὸν δρόμο σου κανένα νιὸ πιά ὡμορφὸν ἀπὸ τὸν ἀγαπητικό μου; Ἄν ἔλεγε ναί ὁ ἥλιος, Ποῦ τὸν εἶδες ἥλιό μου, καλέ μου ἥλιο; ἐρωτοῦσε ἡ νιά; — Στὴν τάδε χώρα, στὸ τάδε χωριό. » Κ' ἡ κόρη κινούσε γιὰ τὴν χώρα ἐκεῖνη καὶ γιὰ τὸ χωριό, καὶ ἔρριχνε τὸ μάτι τῆς στὸν ὡμορφὸ τὸν νιὸν ἀπάνου. Κι' ὅπως τὸ λουλούδι μαραίνειτ' ἀπὸ τῆς ἀχτίδες τοῦ ἡλίου, μαραίνουνταν ὁ νιὸς ἀπὸ τὲς ματιές τῆς ὡμορφῆς κόρης.

Εἶναι γλυκὸ τὸ φιλιὶ τῆς ξένης· στὸ πρῶτο φιλιὶ ὁ Γιώργης ἀναστέναζεν, στὸ δεῦτερο μαγεύθηκε, στὸ τρίτο ξέχασε τὴν μάνα του.

Μιὰ μέρα ἓνα καράβι, ποῦ ἔφερνε μιὰ ὡμορφὴ κοπέλλα, ἐπέρασεν ἀπὸ τὸ περιγιάλι ποῦ κάθουνταν ἡ γρηὰ Κώσταινα.

Αἱ κατάρες τῆς μάνας ἔπεσαν ἀπάνου στὸ καράβι· καὶ καράβι καὶ κόρη χάθηκαν στὰ κύματα.

Η ΕΚΔΙΚΗΣΙ.

Ἡ χαρὰ εἶναι πάντα μὲ τὸν Μάρκο, ὁ Γιάννης ἔχει συντροφισσα τὴν λύπη· ἡ χαρὰ εἶναι ώραία ἡμέρα καλοκαιρινή, ἡ λύπη εἶναι μέρα χειμωνιάτικη, δίχως ἥλιο. Τραγουδιὰ ἀκούγονται στὸ σπήτι τοῦ Μάρκου, στὴν καλύβα τοῦ Γιάννη μιλεῖ ἢ σιωπή.

Γιὰ διῆς ἐκεῖ μέσα στὴ χαράδρα... βλέπεις ἓναν ἄνθρωπο μὲ μακρὰ γένεια, μὲ τουφέκι στὸ χέρι; . . . φαίνεται σὰν νὰ παραμονεύη... Τὸ μάτι του εἶναι κολλημένο στὸ σπήτι τοῦ Μάρκου. . . Εἶν' ὁ Γιάννης... Πότε θὰ μπορέσης, Γιάννη, νὰ κόψης τὰ μακρὰ αὐτὰ γένεια; Τὸ αἷμα τοῦ πατέρα σου δὲν ἦρ' ἐκδίκησιν ἀκόμη; . . . Κάμε γλήγορα νὰ χαρῆς τὴν εὐτυχία σου, γιατί ἔφθασ' ἡ ὥρα νὰ πληρώσης ἐσὺ τὸ χρέος τοῦ πατέρα σου!

.....
Εἶναι νύχτα· κάποιος καταβαίνει σιγὰ τὸ μονοπάτι, ποῦ πάει στὸ γιάλο· εἶν' ὁ Μάρκος. Γιατί φεύγει τόσο γλήγορα ὁ νιόπανδρος ἀπὸ τὴν ἀγκαλιὰ τῆς νύφης; Κληρονομία τὸν προσμένει, καὶ εἶν' ἔτοιμο τὸ καράβι ποῦ θὰ τὸν πᾶη στὰ ξένα. Ὁ Μάρκος εἶναι χαρούμενος... ἔχει ὡμορφὴ γυναῖκα, τὴν ἀγαπᾷ τὰν τὰ μάτια του, καὶ σὲ λίγο θά'χῃ βιὸς πολὺ, γιὰ νὰ ντύσῃ στὰ χρυσᾶ τὴν Φωτεινή του. . .

Ἀμὰ γιατί κανεὶς δὲν τὸν συντροφεύει; Ὅλοι κοιμοῦνταν ὅταν ἔφυγε, γιὰ νὰ μὴν ἀκούσῃ τὰ λυπηρὰ κλάμματα τοῦ χωρισμοῦ.

Ἄξαφνα ὁ Μάρκος σταματᾷ ἀνήσυχτα... τ' αὐτὸ του, γυμνασμένο ἀπὸ τὸ κυνήγι, ἀκουσε πάτημα, καὶ ξέρεῖ ὅτι στὸ χωριὸ δὲν ἔχει μόνον φίλους. Ἀστραπὴ φώτισε τοὺς θάμνους, καὶ βόλι σφύριξε λίγο ἀπάνου ἀπὸ τὸ κεφάλι του. Σημαδεύει, στὴν φωτιά, γεμίζει πάλε τὸ τουφέκι, τραβᾷ τὸ γιαταγάνι καὶ σιμόνει σὰν παλληκάρι στὰ χαμόκλαδα... Τὸ φεγγάρι λάμπει λίγο... κυττάζει... βλέπει κατὰ γῆς ἓνα κορμὶ, σκεπασμένο μὲ τὴν κάπα, καὶ γνωρίζει μὲς στὰ αἵματα τὸ ἄγριο πρόσωπο τοῦ ὄχθρου του. « Δίκιος εἶν' ὁ Θεός! » εἶπ' ὁ Μάρκος κ' ἐπῆρε πάλε γλήγορα τὸν δρόμο γιὰ τὸ γιάλο, μὰ στὴν τρομάρα του

ἀπάνου δὲν ἐκατάλαβε πῶς ὁ ἀρράβωνας ἔπεσ' ἀπὸ τὸ δάχτυλό του, ὅταν σήκωνε τὴν κάπα τοῦ Γιάννη.

Τὸ καρὰβι μόνον τὸν Μάρκο πρόσμενε γιὰ νὰ σηκώσῃ τὴν ἄγκυρα, κ' ὅταν τὸ πρῶτ' ἡ Φωτεινὴ ἀνέβηκε στὸ λιακωτὸ τοῦ σπητιοῦ, δὲν ἐφαίνονταν οὔτε τὰ πανιά του.

Ὁ Γιάννης δὲν ἐξεψύχῃσε στὴ στιγμή, κ' ἔζησε μονάχα ὅσο ποῦ νὰ διῆ πῶς τοῦ ξέφυγε ὁ ὄχθρός του· πέθαινε καὶ παιδί· δὲν εἶχε γιὰ νὰ τοῦ κληρονομήσῃ τὴν ἐκδίκησί του. . . .

Τὴν ἄλλῃ μέρα τὸ πρῶτ' ἕνας καλόγερος ἦλθε στῆς Φωτεινῆς τὸ σπήτι.

Παιδί μου, εἶπε, ἄς γένη τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. . . Ὁ Μάρκος ξεψύχῃσε στὴν ἀγκαλιά μου. « Ὁ Γιάννης μ' ἐσκότωσε, μοῦ εἶπε· ὅσοι τῆς Φωτεινῆς αὐτὸν τὸν ἀρράβωνα, καὶ πὲς τῆς νὰ πανδρευθῆ πίσω, νὰ πάρῃ ἄνδρα παλληκαρᾶ, γιὰ νὰ τραβήξῃ ἐκδίκησι γιὰ τὸ αἷμά μου. Ἄν δὲν κάμῃ τὸ θέλημά μου, ἡ κατάρα μου θὰ πέσῃ ἀπάνου τῆς. »

Ἄγια εἶναι τὰ θελήματα τῶν πεθαμένων· ἕνας χρόνος ἔκλινε κ' ἡ Φωτεινὴ φόρεσε πάλαι στέφανα νύφης.

Καὶ τὴν ἴδια ἐκείνη νύκτα ἄραξε τὸ καρὰβι πῶφερνε τὸν Μάρκο· τρεχάτος φθάνει στὸ χωριὸ νὰ βρῆ τὴν Φωτεινὴ του· δώδεκα μῆνες μάζευε ἀγάπη στὴν καρδιά του. Βλέπει τὸ σπήτι του, καὶ μόλις βαστιέται ἀπὸ τὴν χαρὰ του· φθάνει κ' ἡ θύρα ἦταν μισάνοιχτη. . . « Ἄχ! εἶπ' ὁ Μάρκος, μ' ἐπρόσμενε ἡ Φωτεινὴ μου. » Ἐμβαίνει καὶ φθάνει σιγὰ στὸ κρεβάτι. . . τὰ μάτια του θαμβόνουν. . . θέλει νὰ μιλήσῃ. . . ἡ φωνὴ του πιάνεται. . . Εἶδε τὴν Φωτεινὴ του στὴν ἀγκαλιά ἐνὸς ἄλλου!

Κακότηχε Διακούρα! διατί νὰ πάρῃς χήρα γιὰ γυναῖκα; Τόσες ξανθές, τόσες μεραχρινές κοπέλες ἦσαν ἔτοιμες νὰ σοῦ χαρίσουν τὴν καρδιά τους. . . Ὅταν τὸ πρῶτ' ἡ γυναῖκες τοῦ χωριοῦ πῆγαν νὰ διοῦν τὴν νύφη, πῦραν πλεγμένους μὲς τὸ αἷμά τους τὴν Φωτεινὴ καὶ τὸν Διακούρα. . .

Ο ΚΑΘΡΕΦΤΗΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΙΑΝΝΗ.

Δυὸ ἀδελφές, ἡ Πηγὴ καὶ ἡ Σοφία, ἐβάρεσαν μὲ παρακάλια καὶ μὲ ζητήματα τὸν φτωχὸ τὸν ἅγιο Γιάννη.

Ἀπὸ παιδί ἡ Πηγὴ ἦταν ἀρράβωνιασμένη μ' ἕνα νιό, ποῦ ἀπὸ τότες ἔλειπε στὰ ξένα, χωρὶς νὰ ξέρουν ἂν ζῆ ἢ ἂν πέθανε.

Ἀνώφελα κυττάζανε κάθε χρόνο τοῦ ἀγίου Γιάννη ἡ δυὸ ἀδελφές τὸν καθρέφτη. . . ἄλλο δὲν ἐφαίνονταν μέσα ἀπὸ τὸ ὄμορφο πρόσωπό τους. Μιὰ χρονιά ἀπὸ τὲς πολλὰς ὅμως ἡ Πηγὴ, χαρὰ γεμάτη, εἶδε μέσα στὸν καθρέφτη ἕνα ὠραῖο παλληκάρι, ποῦ ὁμοίαζε μὲ τὸν ἀρράβωνιαστικὸ τῆς ποῦκλαιγε σὰν πεθαμένο. Ἐπῆγε κ' ἡ Σοφία νὰ διῆ· μὰ τότε μιὰ σπαθιά, κατεβασμένη ἀπὸ ἀόρατο χέρι, ἔκανε χίλια κομμάτια τὸν καθρέφτη. Ἐνας χρόνος δὲν εἶχε περάσει ἀπὸ τότες καὶ ὁ ἀρράβωνιαστικὸς τῆς Πηγῆς ἐγύρισε ἀπὸ τὰ ξένα. Τὴν ἡμέρα τῆς χαρᾶς τῆς ἡ Πηγὴ φιλώντας τὴ Σοφία τῆς εἶπε στ' αὐτή· « Καὶ νύφη! » Μὰ ἐκείνη ἐκούνησε λυπητερὰ τὸ κεφάλι, κ' ἀποκριθῆκε πῶς ἦτον ἀρράβωνιασμένη μὲ τὸν Χάρο.

Ἀπὸ τὴ μέρα κείνη, ποῦ ἡ σπαθιά ἔκανε κομμάτια τὸν καθρέφτη, ἡ Σοφία φαίνονταν πάντα λυπημένη καὶ ὄλο σὲ σκέψι καὶ σὲ συλλογή· κ' ἐπέρασαν αἱ μέρες καὶ μιὰ μέρα ἔλειπε γιὰ

νά κλείση χρόνος. Εκείνη τὴν ἡμέρα ἡ Σοφία ἐφάνηκε παρὰ ποτὲς γλυκεῖα μ' ὄσους ἀγαποῦσε, καὶ τὸ βράδυ ζήτησε συχώρεσι ἀπ' ὄλους· καὶ ὅταν πῆγε νὰ φιλήσῃ τὴν ἀδελφὴν της, δὲν μπόρεσε νὰ βαστάξῃ τὰ κλάμματα. Ἐκλείσθη· ἔπειτα στὴν κάμαρά της, χθενίσθηκε, στολίσθηκε μὲ λουλούδια, ἠδύθηκε ἄσπρα καὶ ἔτσι στολισμένη κοιμήθηκε στὸ ἔρημό της κρεβάτι.

Τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωτὶ ἄργησε νὰ καταίβῃ· τὴν φώναξαν· φωνὴ κάμμιά! ἐμβῆκαν τρομασμένοι μέσα..., καὶ τὴν ἤσαν πεθαμένη.

Ὁ Χάρος εἶχ' ἀρπάξει τὴν ἀρραβωνιαστικὴν του.

ΤΟ ΣΥΜΦΩΝΗΤΙΚΟ ΜΕ ΤΟΝ ΔΙΑΒΟΛΟ.

Ὁ ἄρχων Μιχαλάκης εἶχε μιὰ κόρη ὡμορφὴν ὡς ἄγγελος· ἡ προικὰ της ἦταν σαράντα χωριά καὶ χίλια πουγγιά ἄσπρα· γι' αὐτὸ πολλοὶ γυρεύαν γιὰ γυναῖκα τὴν ἀρχοντοπούλα· προστοὶ καὶ παππάδες ἤρχονταν κάθε μέρα προξενηταί, μὰ ὁ Μιχαλάκης οὔτε νὰ ἔλεγε οὔτε ὄχι.

Ἡ ἀρχοντοπούλα δὲν ἤξερε πόσοι τὴν γυρεύανε· κλεισμένη στὸ σπήτι μέσα μὴν τὴν Κυριακὴ καὶ τὲς μεγάλες γιορτὲς ἐπήγαινε στὴν ἐκκλησιὰ, αὐγὴ αὐγὴ νὰ μὴν τὴν διῆ κανένας Τούρκος· τοὺς συγγενεῖς της μόνον ἔβλεπε καμμιὰ φορὰ, καὶ δὲν εἶχε ποτὲς μιλήσει μὲ ξένο. Γιὰ γράμματα μόλις ἤξερε νὰ διαβάξῃ εὐκόλα τ' ὀχτωήχι καὶ νὰ γράφῃ δύσκολα τ' ὄνομά της.

Χίλιους ἔλεγε ὁ κόσμος γιὰ γαμβροὺς στὴν ἀρχοντοπούλα, ὅσο ποῦ μιὰ μέρα ὁ σείζης τοῦ Μιχαλάκη ἐγύρευε τὴν ἀρχον-

τοπούλα γιὰ γυναῖκα· καὶ ὁ Μιχαλάκης τοῦ τὴν ἔδωκε· σὰν τῶμαθε, πῆγε καὶ ἦλθε τὸ χωριό, καὶ κανεῖς δὲν μπορούσε νὰ νοιώσῃ τί ἔτρεξε. Ὡς τόσο ὁ πεθερὸς καὶ ἡ νύφη ἐφαινοῦνταν εὐτυχισμένοι.

Ὀλίγες μέρες εἶχαν περάσει ἀπὸ τὸν γάμο, καὶ μιὰ μέρα ἡ νύφη, ποῦ ἀγαποῦσε τὸν ἄνδρα της πολὺ, καὶ ἄς τὸν εἶδε γιὰ πρώτη φορὰ τὴν μέρα τοῦ γάμου, ἔστειλε καὶ ἐφώναξε τὸν πνευματικόν.

— Παππαναστάση, τοῦ εἶπε, μοῦ φαίνεται πῶς θὰ κολασθῶ· μὴν ὁ Θεὸς νὰ κάνῃ τὸ ἔλεός του· ὁ ἄνδρας μου στὴν ἐκκλησιὰ δὲν πατάει ποτὲς, νηστεῖες δὲν φυλάγει, καὶ δὲν τὸν εἶδα ποτὲς νὰ κάνῃ τὸ σταυρό του.

Ὁ Παππαναστάσης ἐπῆγε νᾶβρη τὸν Νικόλα καὶ μὲ τὸ καλὸ τὸν ἔβαλε καὶ ἐμαρτύρησε τὸ μυστικόν του. Ὁ Νικόλας, ἅμα ἐμβῆκε στὴ δουλειὰ τοῦ Μιχαλάκη, ἐρωτεύθηκε τὴν κόρη του· μὰ ἤξερε πῶς γι' αὐτὸν δὲν ἦταν· μιὰ μέρα ἐκεῖ ποῦ πήγαινε συλλογισμένος καὶ ἐσυλλογίζονταν νὰ σκοτωθῇ, εὐρῆκε ἐμπρός του μιὰ γρηά· ἡ γρηά τὸν ἐζύγωσε, τοῦ εἶπε ποιὰν ἀγαπᾷ, καὶ τοῦταξε νὰ τοῦ δώσῃ τὴν κόρη τοῦ Μιχαλάκη, ἂν ἔστεργε νὰ πουλήσῃ τὴν ψυχὴν του στὸν διάβολο. Ὁ Νικόλας τρώμαξε στὴν ἀρχὴν ὡς τᾶκουσε· στὸ τέλος ὅμως τὸ δέχθηκε καὶ ὑπόγραψε ἕνα συμφωνητικόν, ὅτι πουλοῦσε τὴν ψυχὴν του στὸν πειρασμό. Καὶ τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωτὶ ὁ Μιχαλάκης ἐδέχθηκε νὰ τοῦ δώσῃ τὴν κόρη του.

Ὁ Παππαναστάσης θέλησε νὰ σώσῃ τὴν ψυχὴν τοῦ Νικόλα· τὸν ἐκλείσε στὸ σπήτι σαράντα μέρες μὲ νηστεία καὶ προσευχὴ, καὶ ἔπειτα τὸν πῆρε στὴν ἐκκλησιὰ καὶ τὸν ἐξωμολόγησε. Ὅταν τὴν ἄλλη μέρα ἐπῆγε στὴ λειτουργία νὰ μεταλάβῃ ἀκούσθη μιὰ φωνή· « Ἀναστάση, Ἀναστάση, μοῦ ἄρπαξες τὸν

δουλό μου· * και ένα χαρτί έπεσε στην άγια τράπεζα· ήταν τὸ συμφωνητικὸ μὲ τὸν διάβολο. . . . Ἀπὸ 'κείνη τὴν ἡμέρα ὁ Νικόλας έπεσε στην ευσέβεια και δὲν ξεχνοῦσε ποτὲς νὰ κάνη τὸν σταυρό του.

Η ΚΑΠΕΤΑΝΙΣΣΑ.

Ὁ Ἀλέξης κ' ἡ Βασιλικὴ ἦταν ἀρραβωνιασμένοι ἀπὸ πέντε χρονῶν· κοιμήθηκαν στην ἴδια κούνια και τὸ ἴδιο τραγούδι τοὺς νανούρισε. Μεγάλωσαν σιμὰ ὁ ἕνας στὸν ἄλλο σὰν δυὸ τριαντάφυλλα, φυτρωμένα στὸ ἴδιο κλωνί. Ἦταν χαρὰ νὰ τοὺς βλέπης· ὅλο τὸ χωριὸ ἔκαν' εὐχὲς γιὰ τὴν καλὴ τους μοῖρα. Μιὰ μέρα ὅμως ἡ δυστυχία ἤυρε τὸν Ἀλέξην. Δουλειὲς τοῦ σπητιοῦ τὸν ἔκαναν νὰ πάη στὰ ξένα, και σὰν ἐγύρισε ὕστερα ἀπὸ δυὸ χρόνια στην πατρίδα, ἤυρε τὴν Βασιλικὴ παντρεμένη μ' ἄλλον. Λυπημένος, ἔκρυψε τὰ δάκρυά του στὸν κόρφο τῆς μάνας του, και σιμὰ της ἤυρε παρηγοριά. Καλότυχοι ὅσοι ἔχουν μάνα! μπορεῖς νὰ βρῆς ἄλλη ἀγαπητικιά, μπορεῖς νὰ βρῆς ἄλλη γυναῖκα· μοναχὰ μάνα ἄλλη δὲν βρίσκεται!

Ὁ Ἀλέξης ἔμεινε κοντὰ στην γρηά, τὴν γεροκόμησε, κι' ὅταν τῆς ἔκλεισε τὰ μάτια πῆρε τὴν εὐχὴ της γιὰ μόνη κληρονομιά... Τί δὲν κάνης ἡ εὐχὴ τῆς μάνας! ἀναιθαίνεις ψηλὰ βουνα, χωρὶς οἱ βράχιοι νὰ σοῦ πληγώσουν τὰ πόδια, περναῖς ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὴ φωτιά, χωρὶς νὰ σ' ἀγγίξη ἡ φλόγα.

Ὁ Ἀλέξης ἔφυγε πάλι γιὰ τὰ ξένα και ἐμάζεψε βιὸς ἐκεῖ· μὰ ἡ κακὴ του μοῖρα τὸν ἀκολούθησε.

.....

Ὁ ἄνδρας τῆς Βασιλικῆς ἦταν πλούσιος καπιτάνιος· ὅλο τὸν χρόνο ταξίδευε και λίγες μέρες μοναχὰ περνοῦσε στην γυναῖκά του κοντὰ. Ἡ Βασιλικὴ δὲν τὸν γνώριζε πρὶν παντρευθῆ· πρώτη φορὰ τὸν εἶδε στὸν γάμο· στην καρδιά της μέσα ἦταν πάντ ὁ πρῶτός της ἀγαπητικός· μὰ ὁ πατέρας της ἔτσι θέλησε· ὁ Θεὸς ἄλλον τῆς ἔδωκε γιὰ ἄντρα, και ἡ Βασιλικὴ ὑπάκουσε στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ· ἐδόθηκε στὸν ἄνδρα της και στὰ παιδιὰ της· ὅταν ὁ ἄνδρας της ἔλειπε, δὲν φαίνονταν ποτὲς στὸν κόσμο, και, ὅζω ἀπὸ λίγες συγγένισσες, ἄλλος δὲν πατοῦσε τὸ κατώφλιο τοῦ σπητιοῦ της.

Ὅχτὼ χρόνια ἦταν παντρεμένη. Ἐνα βράδυ, καθισμένη στὸ παράθυρο, ἔβλεπ' ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὰ πράσινα παραθυρόφυλλα τὴν θάλασσα και τὰ καράβια μὲ τ' ἄσπρα τους πανιά· ἐσυλλογίζονταν τὸν ἄνδρα της, τὸ πρῶτό της παιδί, ποῦ ἦταν μαζὶ του στὸ ταξίδι, και τὰ μάτια της δακρύσανε... ὅταν ἄξαφνα ἄκουσε γλυκεῖα φωνὴ νὰ τραγουδῆ και λύρα νὰ παίζη.

Ἄρχισε νὰ τρέμη· αὐτὸ τὸ τραγούδι τὸ ἀγαποῦσε ὁ Ἀλέξης κ' ἐκεῖνος μοναχὰ τὸ τραγουδοῦσε· ἦτανε πολὺ λυπητερὸ τὸ τραγούδι. . .

Ματιά μου, ματιά μου στραβά, νὰ μείνετε κλεισμένα·
Ποτὲς νὰ μὴν ἀνοίξετε, ἀν ἡ γλυκεῖά μου ἀγάπη
Ἀπάνου σας τὸ χέρι της τ' ἀγγελικὸ δὲν βάλῃ,
Νὰ μὴν τὸ διῆτε, ματιά μου, ποτὲς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου,
"Ὅσῳ μπροστά σας δὲν φανῆ ὁ ἥλιος ὁ δικός μου.

Ἐχτύπησ' ἡ Βασιλικὴ τὰ χέρια κ' ἡ δούλα 'φάνη.

— Πῶς ἄφησες κ' ἐμβῆκε ἄνθρωπος στην αὐλή;

— Εἶναι στραβός, κυρὰ, και τὸσῳ νέος. . . κάνει λύπη. . .

— Καλὰ, καλὰ, βάλ' τον μέσα και δός του νὰ φάη.

Ἦτανε νύχτα πιά, ὅταν ὁ στραβὸς ἐκίνησε νὰ φύγη· πῆρε πάλι τὴ λύρα κι' ἄρχισε νὰ ψέλνῃ. Ἡ Βασιλικὴ ἔβγαιν' ὅζω

νά τοῦ πῆ νά σωπάσῃ· μὰ καθῶς τον εἶδε ἔβαλε μιὰ φωνή.

— Μ' ἐγνώρισες, Βασιλική μου, εἶπ' ὁ στραβός, κι' ἄνοιξε τὰ μάτια.

Ἦταν ὁ Ἀλέξης.

Ἐλα, ἔλα! τὸ καράβι μᾶς προσμένει. . . Πᾶμε στὴν Φραγκιά, νά γίνης γυναϊκά μου. . . ἔλα. . . ἔλα. . .

Καὶ τὴν ἄρπαξε ἀπὸ τὴν μέση. Ἐβαλε τὲς φωνὲς ἡ Βασιλική, κανεὶς δὲν ἦλθε· τὴν ἐτραβοῦσεν ὁ Ἀλέξης καὶ κόντευε νά τὴν πάρῃ, ὅταν ἄξαφνα τὸ μάτι της ἔπεσε σ' ἓνα μαχαίρι· ἔσκυψε, τὸ ἄρπαξε κ' ἐχτύπησε τὸν Ἀλέξη, κ' ἔπεσε κάτου ὁ κακόμοιρος σκοτωμένος.

Ἡ Βασιλική ἔμεινε σὰν πέτρα, βαστώντας τὸ μαχαίρι, καὶ ὅταν εἶδε τὸν Ἀλέξη νά ξεψυχῆσῃ μπρὸς της, ἐσκιάχθηκε, καὶ ἄρχισε τὴν φωνὴ καὶ τὸ κλάμμα.

Γυναῖκες, μὴ ξεχνᾶτε ποτές πῶς ἡ καρδιά πρέπει νά σπαίνη, ὅπου τὸ χρέος μιλεῖ.

ΤΟ ΚΑΤΑΡΑΜΕΝΟ ΠΑΙΔΙ.

Ὅχτὼ μέρες μονάχα ἦταν ἡ Μαργαρίτα παντρεμένη μὲ τὸν Δημήτρη, ὅταν ὁ ἄντρας της ἔφυγε στὰ βουνά, γιὰ νά γλυτώσῃ ἀπ' τὸ θυμὸ τοῦ πασσᾶ. Χρόνια πέρασαν, χωρὶς νά ἀκουσθῆ τίποτες γιὰ τὸν Δημήτρη, καὶ ὅλοι ἔλεγαν πῶς ἔγεινε κλέφτης ὅταν ἄξαφνα μιὰ μέρα ἦλθαν ἄνθρωποι ἀπὸ τὴν πόλι καὶ εἶπαν τῆς Μαργαρίτας πῶς εἶδαν τὸν Δημήτρη κρεμασμένον στὸν πλάτανο.

Δύω χρόνια τὸν ἐμυρολογοῦσε ἡ Μαργαρίτα, κι' ὅλοι ἔλεγαν πῶς κατὸ θά βρῆ τὸ χωριὸ μὲ τὸ πολὺ τῆς κλάμμα.

Ἐνα βράδου, ἦταν τὸ σάββατο τοῦ Ρουσαλιοῦ, σαράντα μέρες ὕστερ' ἀπ' τὸ Πάσχα, ὅλες ἡ νοικοκυρὲς εἶχον παστρέψει τὰ σπήτιά τους κι' ἀλλάζει τὰ στρώματα τοῦ κρεβατιοῦ, γιὰ νά γυρίσουν χαρούμενες ἡ ψυχὲς τῶν πεθαμένων ἀπὸ κεῖ ποῦ ἦλθαν. Τὰ μυρολόγια τῆς Μαργαρίτας ἦταν ἐκεῖνο τὸ βράδου πιὸ πικρὰ ἀπ' ἄλλη φορὰ, κι' ὅταν κοιμήθηκε εἶδε πῶς ἦλθε καὶ κοιμήθηκε στὸ πλάγι της κ' ἡ ψυχὴ τοῦ Δημήτρη· φοροῦσε τὰ καλά του τὰ ροῦχα, ἔδωκε χίλια φιλιὰ στὴν Μαργαρίτα, κι' ὅταν ἡ ἄλλες ἡ ψυχὲς ἦλθαν νά τὸν πάρουν, μὲ δυσκολία τὸν τράβηξαν ἀπὸ τὴν ἀγκαλιά της.

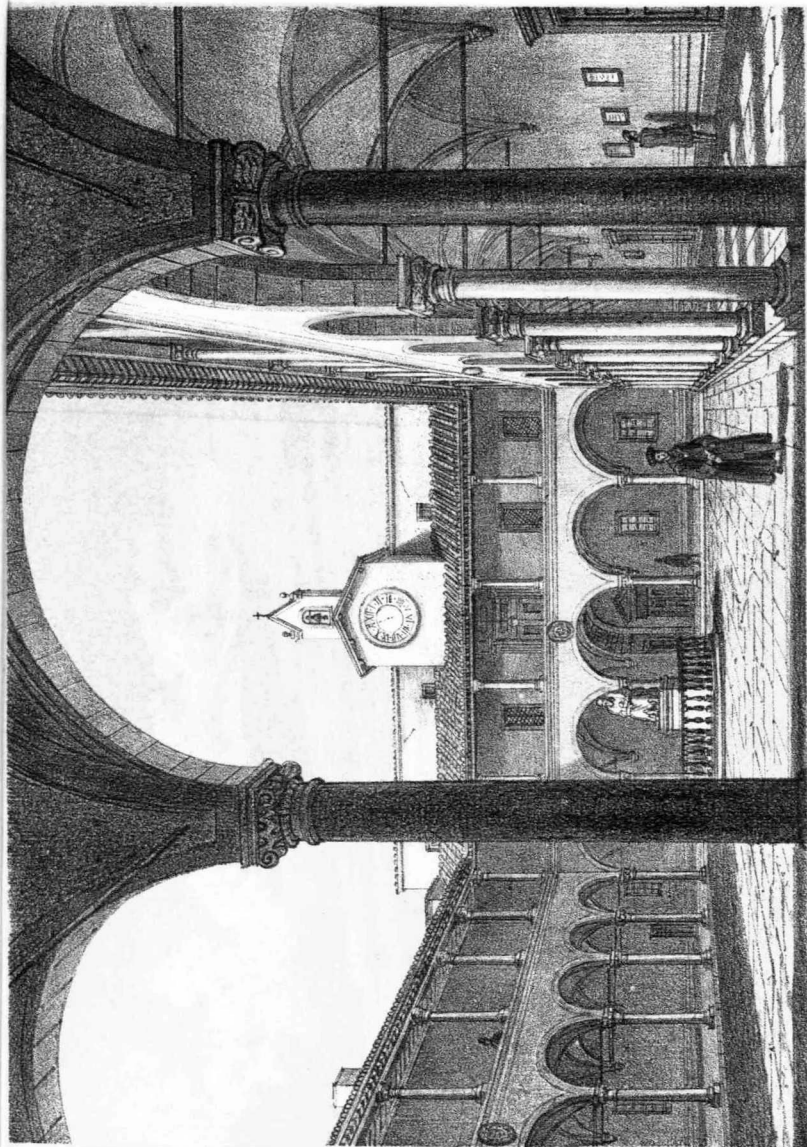
Ὑστερ' ἀπὸ ἑπτὰ μῆνες ἡ Μαργαρίτα ἐγέννησ' ἓν ἀγόρι, βρουκόλακα παιδί! τὸ χωριὸ πῆγε κ' ἦλθε! Εἶπαν τῆς Μαργαρίτας νά τὸ πνίξῃ· μὰ ἐκείνη δὲν τοὺς ἄκουσε.

Μιὰ νύχτα ἡ ψυχὴ τοῦ Δημήτρη γύρισε ἀντάμα μὲ τὸν Χάρο, κ' ἐπῆραν τὴν ψυχὴ τῆς Μαργαρίτας. Τὸ καταραμένο παιδί, καθῶς ἔλεγαν, τὸ παιδί τῆς πεθαμένης, μεγάλωσε γιὰ δυστυχιὰ τοῦ χωριοῦ. Ἐὰν περνοῦσ' ἐμπρὸς ἀπὸ σπήτι χωρὶς νά κάνουν τὸν σταυρό τους, κάποιος τοῦ σπητιοῦ πέθαινε ἐκείνη τῆ χρονιά· ἂν μάτιαζε ζῶο καὶ δὲν τὸ ἀγιαζ' ὁ παππᾶς σὲ εἰκοσιτέσσαρες ὥραις, ψοφοῦσε· ἂν πατοῦσε χωράφι, χάνουνταν ἡ σπορά· κι' ἂν κύτταζε γκαστρωμένη, ἀλλοίμονο! γεννοῦσε παιδί σημαδεμένο.

Μιὰ μέρα μαζεύθηκε τὸ χωριὸ κι' ἐσκέφθηκαν τί νά κάμουν γιὰ νά γλυτώσουν ἀπὸ τὸ καταραμένο παιδί. Αποφάσισαν νά τὸ σκοτώσουν· μὰ τὰ βόλια γίνονταν πλάκ' ἀπάνου του· τ' ὠρίζαν σὲ μιὰ στέρνα δεμένο χεροπόδαρο. Τὸ σῶμά του γάθκε· μὰ σὲ δύο μέρες ἔπιασε φωτιὰ τὸ χωριὸ πέρα πέρα. Ἐκάναν

οί άνθρωποι νὰ φύγουν· μὰ ἔπεφταν σκοτωμένοι, χωρὶς νὰ
ξέρουν ἀπὸ ποιόν. Ὅσοι γλύτωσαν ἀπὸ τὴν φωτιά καὶ τὸ θά-
νατο, ἔλεγον πῶς εἶδαν μὲς στὲς φλόγες τὸ καταραμένο παιδί
καὶ τὸν πατέρα του μὲ χιλιάδες δαίμονες.

M. II. B.

Ann. Lempereur et Cie, de Paris 37/38

ՎԱԿ ԻԱՆՔԻՆՏԻՄԻՍԻՅ ԻԼԻՉԷ

ΙΤΑΛΙΚΑΙ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ.

(ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΜΕ ΤΟ ΜΟΛΥΒΔΟΚΟΝΔΥΛΟΝ.)

Συνιστῶ τὴν ἐν Πίσῃ διαμονὴν κατὰ τὸν χειμῶνα εἰς τὰς σφοδρῶς ταραχθείσας ψυχάς· δὲν ὑπάρχει βάλσαμον, δυνάμενον νὰ παραβληθῆ πρὸς τὸν γλυκὺν καὶ χλιαρὸν ἀέρα τῆς θαυμασίας πόλεως. Τὸ σαπφείρινον τοῦ οὐρανοῦ χροῖμα εἶναι ἤττον βαθύ ἢ τὸ τῆς Νεαπόλεως. Ὁ Ἄρνος ψιθυρίζει, βραδέως ῥέων, ἄσμα βαυκαλιστήριον, καὶ τῶν ὀλίγων ὀχημάτων ὁ θόρυβος δὲν ἀποφαίνεται ἐπὶ τῶν δι' εὐρυτάτων πλακῶν ἐστρωμένων ὁδῶν. Ἡρέμος δ' εἶναι ἡ μορφή καὶ ἀναπεπαυμένον τὸ βλέμμα τῶν κατοίκων, ὅσοι ἀραιοὶ πλανῶνται ἐπὶ τῶν μεγαλοπρεπῶν τοῦ ποταμοῦ παροχθίων. Αἰσθάνεσαι τὴν γαλήνην, εἰσχωροῦσαν ἐν τῷ πνεύματι καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου, καὶ τοῦτο εἶναι δι' ἐμὲ τὸ κύριον θέλημα τῆς Πίσσης. Ποτὲ δὲν θὰ λησμονήσω τὰς πρώτας ἡμέρας, ὅσας ἐκεῖ διῆλθον, ἐν ἐντελεῖ ἀπομονώσει, ὑπὸ τὴν ἐπιβροχὴν τῆς προνομιούχου τοῦ ὀκτωβρίου θερμοκρασίας.

Εὔρε οἴκημα, ἂν δυνηθῆς εἰς τὸ Palazzo delle Vele, πάλαι ποτὲ ὑφαντήριον ἰστῶν διὰ τὰς νῆας τῆς Πίσσης. Ἐκεῖ κατοικουν, εἰς τρίτον πάτωμα μὲν, καὶ ἔχων γείτονας τὰς χελιδόνας, ἀλλ' ἀπολαύων ἐκ τοῦ παραθύρου μου ἐξαισιωτάτης θέας.

Ἀντίκρού μου ἐπὶ τοῦ ἀντιπέραν παροχθίου ἐφαίνετο ὡς ἐκ τῶν κυμάτων ἀναδύον τὸ παρεκκλήσιον della Spina, καλλιτέχνως, δίκην τριγᾶπτου, κατάγλυφον. Ἐπι περαιτέρω πρὸς τὰ δεξιὰ ἡ παλαιὰ γέφυρα, ἧς ἀρχιτέκτων ὑπῆρξεν ὁ Βρουνελλέσκης, εἰς τῶν τεκτόνων τοῦ μητροπολιτικοῦ τῆς Φλωρεντίας ναοῦ, πρὸς τὰ ἀριστερὰ δὲ μακρὰ σειρὰ οἰκιῶν, ἀπολήγουσα εἰς τὴν μεσαίαν γέφυραν καὶ εἰς τοῦ πίνακος τὸ βάθος ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὄρους ἐρειπωμένον φρούριον, καλυπτόμενον ὑπὸ τῶν νεφῶν.

Ἐντὸς τῆς κυρίως πόλεως μὴ εἰσέλθης εἰ μὴ ἵνα μεταβῆς ἐς τὴν Πλατεῖαν τῆς μητροπόλεως, ἐν ἧ κεῖνται τέσσαρα συγχρόνως μνημεῖα θαυμάσια, τὸ κοιμητήριον, ἡ μητρόπολις, τὸ βαπτιστήριον καὶ ὁ κλίνων πύργος· ἐκεῖθεν δὲ μετέβηθι διὰ μεγαλοπρεποῦς δενδροστοιχίας ἰτεῶν εἰς Cascine. Τὸ θαυμασίον τοῦτο δάσος, ὅπου μαγικαὶ ἀπόψεις διαδέχονται ἀλλήλας ἀνὰ πᾶν βῆμα, ὅπου φωλεύουσιν ἀπειροπληθεῖς αἱ ἀηδόνες, ὅπου ἡ χλόη, πρασίνη πάντοτε καὶ δι' ἀνθέων πεποικιλμένη, θέλγει τ' ὄμμα, θὰ ἦναι πάντοτε θέσις προσφιλῆς εἰς τὸν τεχνίτην καὶ εἰς τῆς φύσεως τὸν θαυμαστήν.

Πρὸ τινων ἐτῶν ἀκόμη συνέβρεον πάντοθεν πυκνοὶ οἱ φιλοθεάμονες εἰς τὴν Luminara τῆς Πίσσης, τὴν κατ' ἐξοχὴν δηλονότι φωτοχυσίαν.

Ἡ Luminara συνίσταται εἰς τὸν φωτισμὸν τῶν παροχθίων τοῦ ἰδιοτρόπως ἐλισσομένου διὰ τῆς πόλεως Ἄρνου· καθιστᾷ δ' αὐτὴν ἀνυπερέβλητον τὸ φαντασιῶδες καὶ ἀρμονικὸν συνάμα τῶν μυρίων αὐτῶν τοῦ ποταμοῦ ἐλιγμῶν. Περιττὴν εὐρίσκω μόνον τὴν κατακάλυψιν τῶν παροχθίων οἰκιῶν διὰ τῶν ἀπαισιῶν ἐκείνων ἰκριωμάτων. Αἱ ἀρχιτεκτονικαὶ τῆς πόλεως καλοναὶ ἤθελον καταστῆ καταφανεστεραι, ἐὰν ἐφωτίζοντο μόνον

οἱ τοῖχοι. Τὴν ἰδέαν μου ἴσως θὰ συνεμερίζετο καὶ ἡ δημοτικὴ τῆς πόλεως ἀρχή, ἐὰν ἔπρεπεν ἀνὰ πᾶν ἔτος νὰ φροντίζη περὶ νέας τῶν ἰκριωμάτων διακοσμῆσεως. Ἄλλ' οἱ κάτοικοι τῆς Πίσσης δὲν εἶναι τόσο ἀπαιτητικοὶ καὶ τόσο φιλόκαινοι, ὅσον οἱ Παρισιοί· καὶ θὰ ἐθύμονον ἴσως μάλιστα, ἐὰν δὲν εὕρισκον εἰς τὴν θέσιν των τοὺς στολισμοὺς, οὓς ἐθαύμασαν κατὰ τὴν παρελθοῦσαν φωτοχυσίαν.

Ἀπερίγραφτος εἶναι ἡ θέα τοῦ πυρίνου στρώματος, ὅπερ κατὰ πᾶσαν τριετίαν κατακαλύπτει τὰ παρόχθια. Αἱ οἰκίαι ἄχρι τῶν στεγῶν, τῶν γεφυρῶν οἱ θόλοι, καὶ τοῦ ποταμοῦ τὰ παρόχθια κρύπτονται κατὰ γράμμα ὑπὸ κάλυμ. αλυχνιῶν. Ἡ φωτεινὴ αὕτη ἐστία προχέει λάμψιν, ἀντανακλώσαν καὶ ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ αὐτοῦ καὶ καταβιβάζουσαν τὴν σελήνην ἐς τὴν εὐτελῆ θέσιν μιᾶς ἐκ τῶν ἀπείρων ἐκ χρωματιστοῦ χάρτου λυχνιῶν.

Αἱ σηματοστόλιστοι καὶ φωταγωγημένοι λέμβοι, φέρουσαι εὐθύμους καὶ φιληθόνους ὀμίλους, αὐλακοῦσι τοῦ Ἄρνου τὰ κύματα ὑπὸ τῆς κιθάρας τοῦς ἤχους. Τὰ ὀχήματα περιφέρονται βραδέως εἰς τὸ Κόρσον, τοῦ δὲ ἐντεῦθεν κάκειθεν πλανωμένου πλήθους ὁ βηματισμὸς ρυθμίζεται πρὸς τῶν παιανίζουσῶν μουσικῶν τὴν ἐξαισίαν ἀρμονίαν.

Τὴν ἐπαύριον τῆς Luminara, τὴν 17 Ἰουνίου, ἡ λειτουργία ψάλλεται εἰς τὴν μητρόπολιν, εἰς ἣν παρευρίσκειται καὶ ἡ ἐκ Φλωρεντίας ἀρχομένη βασιλικὴ οἰκογένεια. Ἐν αὐτῇ ἐκτίθενται καὶ τοῦ Ἁγίου Ρανιέρου τὰ λείψανα εἰς τῶν περὶ αὐτὰ διαπληκτιζομένων πιστῶν τὴν προσκύνησιν. Μετὰ δὲ τὴν λειτουργίαν τὸ πλῆθος σπεύδει πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν δημοσίων καταστημάτων ἅτινα κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἀνοίγονται πρὸς πάντας.

Αἱ διασκεδάσεις τῆς ἡμέρας λήγουσι διὰ λεμβοδρομίας:

Παρά τὴν παραδεδεγμένην συνήθειαν τὸ γέρας δὲν λαμβάνει ὁ πρῶτος φθᾶς εἰς τὸ τέρμα, ἀλλ' ὁ πρῶτος ἀρπάσας τὴν σημαίαν, ἥτις κεῖται ἐπὶ τοῦ ἴστοῦ τῆς λέμβου, ἐν ἧ εὐρίσκονται οἱ ἀγωνοδίκαι. Οὕτω δὲ δὲν ἀνταμείβεται ὁ κάλλιον κωπηλατῶν, ἀλλ' ὁ δεξιώτερον ἀναρρίχῶμενος. Νέος τις ἐκ τῶν κυανῶν ὤρμησε πρῶτος ἐκ τῆς λέμβου ἐπὶ τοῦ ἴστοῦ, ἀλλ' ὁ μετ' αὐτὸν κόκκινος, τεσσαρακοντούτης περίπου ἀνὴρ, βλέπων τὴν νίκην διαφεύγουσαν ἕνεκα τῆς παχύτητός του, ἤρπασε τὸν ἀντίπαλον ἀπὸ τὸν πόδα καὶ τὸν ἔκαμε νὰ ὀλισθήσῃ. Ἐντεῦθεν μεγάλη προέκυψεν ἕρις τῶν κυανῶν πρὸς τοὺς κοκκίνους. Οἱ δὲ ἀγωνοδίκαι διὰ τὴν ἰδίαν ἀσφάλειαν φρόνιμον ἐνόμισαν νὰ ἀναβάλωσι τὴν κρίσιν δι' εὐδιωτέρους καιρούς.

Ἄλλὰ τίς οὗτος ὁ Ἅγιος Ῥανιέρης, πρὸς τιμὴν τοῦ ὁποίου τελοῦνται ἀνὰ τριετίαν αἱ ἑορταὶ αὗται; ἐν κακὸν ὑποκαίμενον τῶν παρελθόντων αἰῶνων κατὰ τὴν παράδοσιν. Εἰδοποιηθεὶς ἐν καιρῷ διὰ θείας ἀποκαλύψεως, κατέλιπε τὴν ὁδὸν τῆς ἀπωλείας καὶ ἀφιερῶθη εἰς βίον ἀποχῆς καὶ μετανοίας. Ἐθαυματούργησε πολλάκις, καὶ τὰ θαύματά του εἰκόνισεν ὁ Giotto ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ κοιμητηρίου. Μετὰ θάνατον δὲ ἐτιμῆθη ὡς ὁ προστάτης ἅγιος τῆς Πίσσης καὶ ὁ καλοκάγαθος μεσίτης αὐτῶν παρὰ τῆ θεῖα προνοία.

Κατὰ τὸ διάστημα τῶν ἑορτῶν αὐτῶν ἡ Πίσα βρίθει ξένων, εἶναι, παρὰ τὸ σύνηθες, ἀεικίνητος καὶ θορυβώδης. Αἱ φιλάρεσκοι δὲ αὐταὶ ἀξιώσεις εἶναι λίαν δυσάρεστοι διὰ τὸν ἐλθόντα νὰ ζητήσῃ ἐκεῖ ἀνάπαυσιν καὶ ἡσυχίαν.

Δύο μεγάλοι ποιηταὶ, ὁ Βύρων καὶ ὁ Shelley, περιπαθῶς ἠγάπησαν τὴν Πίσαν, ἥτις ὑπῆρξεν ὁ τελευταῖος αὐτῶν σταθμὸς ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης. Ὁ Shelley, ἐξελθὼν τοῦ λιμένος ἐπὶ λέμβου πρὸς διασκέδασιν, ἀπεπνίγη παρὰ τὴν ἀκτὴν τοῦ Γόμ-

βου· ὁ δὲ Βύρων ἀφῆκε τὴν Πίσαν, ἵνα ζητήσῃ τὸν ἐν Μεσολογίῳ θάνατον.

Ἡ Φλωρεντία, ἡ ὠραία Φλωρεντία, ἀποτελεῖ ἐποχὴν εἰς τοῦ περιηγητοῦ τὰς ἀναμνήσεις. Τῷ ἐπιφάνεται πολλάκις, νωχελῶς ἠπλωμένη παρὰ τοῦ Ἄρνου τὰς ὄχθας, φέρουσα στέμμα λόφων ἀνθηρῶν, δροσερὰ πάντοτε καὶ εὐθυμος καὶ χαρίεσσα. Ὄθεν δὴποτε καὶ ἂν ἴδῃς τὴν Φλωρεντίαν, σοὶ φαίνεται ἐπίσης ὠραία, τὴν ἀγαπᾶς περιπαθῶς, καὶ ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα νὰ τὴν ἀφήσῃς, ὁ χωρισμὸς σοῦ θραύει τὴν καρδίαν, καὶ ἀναχωρῶν, ὀρκίζεσαι ἐνδομύχως ὅτι θὰ ἐπανέλθῃς κάποτε, διὰ νὰ μὴ τὴν ἀφήσῃς πλέον.

Ἐὰν μείνης ἀναίσθητος ἐπὶ τῇ θεᾷ τῆς Φλωρεντίας, ἐὰν τὸ μαγικὸν αὐτὸ ἄσυλον δὲν σοὶ ἀποδώσῃ, ἔστω καὶ πρὸς στιγμήν, τὴν παιδικὴν εὐθυμίαν, ἀπελπίσθητι! δὲν ἔχεις καρδίαν.

Ἡ Φλωρεντία, ἐστία τῶν τεχνῶν καὶ τοῦ ἐμπορίου συγχρόνως, διαψεύδει νικηφόρως τοὺς δυσχυριζομένους ὅτι αἱ ἐμπορικαὶ ἀσχολίαι εἶναι ἀσυμβίβαστοι πρὸς τῆς τέχνης τὰς ἀπολαύσεις.

Οἱ Φλωρεντινοὶ ὑπῆρξαν δραστήριοι καὶ νοήμονες ἔμποροι καὶ συνάμα λεπτοὶ τῆς τέχνης ἐκτιμῆται, φρόνιμοι εἰς τὴν τῶν οἰκιακῶν πραγμάτων διαχείρισιν, ἀλλὰ καὶ τῆς δόξης ἐρασταὶ γενναῖοδωροὶ. Ἐνῷ τὰ πλοῖα των περιέτρεχον τὰς θαλάσσας, αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἐπεσκέπτοντο τὰ ἐργοστάσια τῶν τεχνιτῶν καὶ ἐπετήρουν καὶ ἐβοήθουν καὶ, ἐν ἀνάγκῃ, συνεβούλευον. Τὰ μεγαλοπρεπῆ αὐτῶν μέγαρα παρεῖχον πολυτελῆ φιλοξενίαν, ἐνῷ εἰς τὸ κατώγειον ἠνοίγετο πολλάκις μικρὰ θυρὶς, δι' ἧς ἐπώλουν οἶνον.

Ὁ ὑπὲρ τῆς τέχνης οὗτος ζῆλος μετεδόθη ἄχρις ἡμῶν κατὰ

παράδοσιν, καὶ ἡ Φλωρεντία εἶναι καὶ σήμερον πατρίς τοῦ τεχνίτου. Διέρχεται τὰς ἡμέρας εἰς τὰ μουσεῖα, εἰς τοὺς ναοὺς, εἰς τὰ θέατρα, εἰς τὰ ἐργοστάσια, εἰς τὰς γραφικὰς ἐξοχὰς, τὴν Σκιερὰν κοιλάδα (Vallombreuse), ἣν ὕμνησεν ὁ Μίλτων, τὰ λουτρά τῆς Λούκας, καὶ τόσας ἄλλας θελκτικὰς τοποθεσίας. Καὶ ἡ γραφὴ καὶ ὁ κάλαμος ἀδυνατοῦσι νὰ παραστήσωσι τὰς μυρίας καλλονὰς τῶν ἀριστουργημάτων αὐτῶν τῆς φύσεως.

Τὸ Pelago, ἀναμιμνήσκον τὴν πεδιάδα τῶν Ἀββρουζῶν, ἐλκύει τοὺς ζωγράφους τοποθεσιῶν. Ἐκεῖ φίλος μού τις ἐλησμονήθη δύο μῆνας, θαυμάζων τὸν εὐρὸν ὀρίζοντα καὶ τοὺς βύακας καὶ τὰς χαράδρας. Ὁρθίος ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους, ἐσπούδαζε τὴν γεωγραφίαν τῆς Τοσκάνης, καὶ ὅτε ἡ καταγιγῆς ἐλύετο εἰς χειμάρρους βροχῆς καὶ κατεπόντιζε τὴν χώραν, ἐτυμολόγει τὴν λέξιν Pelago ἐκ τοῦ πέλαγος, καὶ ὥρας ὀλοκλήρους ἐθεώρει ἄφρονος εἰς τοῦ παραθύρου τῆς villa del Pozo τὸν μαυιώδη ἀγῶνα τῆς βροχῆς καὶ τοῦ ἀνέμου.

Ἐὰν ὁ καύσων σὲ διώξῃ ἐκ τῆς Φλωρεντίας ἢ ἐκ τῆς Πίσσης, ἀναβρίχθητι ἐπὶ τοῦ βράχου, ὅστις φέρει τὴν Σιένναν, λησμονηθεῖσαν φρουρὰν τοῦ μεσαιῶνος. Ἐκεῖ ἄλλα εἶδη καλλονῆς! Ἡ γῆ εἶναι ξηρὰ, ἐσχισμένη, καθημαγμένη, αἱ ὁδοὶ, αἱ οἰκίαι, τὰ ἦθη φέρουσι τὸν τύπον παρελθόντων χρόνων. Σοὶ φαίνεται ὅτι ἀναγινώσκεις τὰς μαυρισμένας σελίδας Ἰταλικοῦ τινος χρονικοῦ τοῦ δεκάτου τρίτου αἰῶνος. Ἐὰν δ' ἐκεῖθεν εὐρεθῆς ἐξαίφνης εἰς Λιθοῦρνον, τὴν ἥκιστα ποιητικὴν τοῦ κόσμου πόλιν, θὰ νομίσης ὅτι ἐξῆπνησες ἀπὸ ὄνειρον.

Κατὰ τὸ 1850, ἡ κόμησσα Μαρτινέττη ἐκ Βολωνίας, τῆς ὁποίας ἡ καλλονὴ ὑπῆρξε περίφημος περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ αἰῶνος, ἦλθε νὰ παραχειμάσῃ εἰς Πίσαν. Ἐτυχον εἰς μίαν τῶν

συναναστροφῶν τῆς, καὶ ἀντικείμενον τῆς συνομιλίας ἦτον ὁ Κανόβας. Ἡ κόμησσα εἶχε ζήσει ἐν οἰκειότητι μετὰ τοῦ μεγάλου γλύπτου· ὑπῆρξε μάλιστα τὸ πρότυπον τῆς Ἀφροδίτης τοῦ Παλατίου Πίττη. Ἦκουον μετὰ μεγίστου ἐνδιαφέροντος τῆς εὐγενοῦς Ἰταλίδος τὰς πληροφορίας, καὶ ἰδοὺ τί κατώρθωσα νὰ συλλέξω.

Οἱ βιογράφοι πάντες τοῦ Κανόβα, μὴδ' αὐτοῦ τοῦ Quatre-mère de Quincy ἐξακουμένου, ὅστις ἔγραψε τὸ τελειότερον περὶ τοῦ μεγάλου τεχνίτου ἔργον, ἀναφέρουσι ὅτι ὁ Κανόβας, υἱὸς καὶ ἔγγονος λιθοξόων, εἰργάσθη ὑπὸ τοῦ πάππου του τὴν ἐπιτήρησιν, καὶ ἐνέδειξε πρόωρον ἰκανότητα. Τοῦτο δὲν εἶναι ἀληθές, καὶ ἄπορον μοὶ φαίνεται πῶς ὁ Quatremère ἠγνόει τὴν εὐτελεῆ ἀρχὴν τοῦ σταδίου τοῦ φίλου του. Ὁ Ἀντώνιος Κανόβας, ὄρφανευθεὶς πατρὸς παιδιόθεν, εἰσῆλθεν ὡς παραμάγειρος εἰς τὸν οἶκον τοῦ Βενετοῦ γερουσιαστοῦ Φαλιέρου. Μίαν ἡμέραν ὁ εὐγενὴς Πατρίκιος παρετήρησεν ὅτι τὸ βούτυρον τῆς τραπέζης του εἶχε λίαν καινοφανὲς καὶ φιλόκαλον σχῆμα. Συνεχάρη τὸν μάγειρόν του διὰ τοῦτο· ἀλλ' ἐκεῖνος, ἀποποιηθεὶς τὸν ἔπαινον, ἐκήρυξε γενναίως ὅτι τὸ βούτυρον ἐσχεδιάσεν ὁ μικρὸς Ἀντώνιος. Ὁ Φαλιέρος προσεκάλεσε τότε τὸ παιδίον καὶ τὸ ἠρώτησε πῶς ἔμαθε νὰ καλλωπιζῇ οὕτω τὸ βούτυρον. « Οὐδαμοῦ, ἀπεκρίθη ὁ Κανόβας, ἀλλὰ μοῦ ἀρέσκει πάντοτε νὰ δίδω εὐμορφον σχῆμα εἰς πᾶν ὅ,τι εὐρίσκω ἐμπρὸς μου. » Ἡ ἀπάντησις αὕτη ἔκαμεν ἐντύπωσιν εἰς τὸν Φαλιέρον, ὅστις ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἀνέλαβε τὴν ἀνατροπὴν τοῦ παραμαγείρου του. Ὑπῆρξεν ἐπίσης εὐτυχῆς, ὅσον ὁ Gravinia, ἀνακαλύπτων τὸν Μεταστάσιον ἐν Ρώμῃ, αὐτοσχεδιάζοντὰ στίχους ἐν μέσῳ τῶν παιδίων τοῦ δρόμου, ἢ ὅσον ὁ Κιμαβούης,μαντεύων ἐν τῷ νέφῳ ποιμένι, ὅστις ἐσχεδιάζε τὰ πρόβατά του ἐπὶ τῆς ἄμμου, τὸν μέλλοντα Giotto.

Ὁ Κανόβας οὐδέποτε ἐπελάθετο τοῦ εὐεργέτου του καί, ἀποθανόντι, ἀνήγειρεν αὐτῷ ἰδίαις χερσὶ μνημεῖον.

Τὸ ἐξῆς ἀνέκδοτον, ἀναφερόμενον ἀπὸ τὸν Quatremère, ἐπεβεβαίωσε καὶ ἡ κόμησσα· ὁ Κανόβας ἐσπούδαζεν ἐν Ῥώμῃ δαπάναις τοῦ Φαλιέρου, ἀλλὰ μὴ δυνάμενος δι' ἔλλειψιν χρημάτων νὰ ἐνοικιάζῃ πρότυπον, ἐμηχανεύθη ν' ἀντιγράψῃ τὸ ἴδιον ἑαυτοῦ σῶμα, ἀπεικονιζόμενον ἐντὸς ἀχρείου τινὸς κατόπτρου. Ποία ἀντίθεσις! ἐστερεῖτο προτύπων τότε ὁ ἀνὴρ, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου μετὰ τινα ἔτη ἔστη ὡς πρότυπον ἀδελφῆ αὐτοκράτορος!

Τὸ πρῶτον ἔργον τοῦ Κανόβα, ὅπερ τῷ περιποίησε μεγάλην φήμην, ὑπῆρξε τὸ μνημεῖον τοῦ Κλήμεντος ΙΔ'. Ἐπὶ τοῦ ἔργου τούτου εἶχε στηρίζει ὁ τεχνίτης πάσας αὐτοῦ τὰς ἐλπίδας. Ὅτε δ' ἐξετέθη εἰς τοῦ κοινοῦ τὴν θέαν, ὁ Κανόβας, μεταμφιεσμένος εἰς μοναχὸν καὶ δύο κάρυα κρατῶν εἰς τὸ στόμα, ἵνα μὴ ἀναγνωρισθῇ, ἀνemieχθη μετὰ τοῦ πλήθους, θέλων ν' ἀκούσῃ ἰδίους ὡσὶ τὴν κρίσιν του. Ποία δ' ὑπῆρξεν ἡ χαρὰ του, ὅτε ἤκουσεν ἐπαίνους μόνον, ἐξερχομένους ἐκ τοῦ στόματος τοῦ ἐξόχως καλλιτέχνου ἐκείνου λαοῦ!

Οἱ χαρακτῆρες τοῦ Κανόβα δὲν ἦσαν κυρίως ὠραῖοι, ἀλλ' ἡ ζωηρότης τῶν ὀφθαλμῶν του ἔδιδε θέλγητρόν τι εἰς τὴν μορφήν του.

Ὁ Κανόβας εἰργάζετο μετὰ ζέσεως. Ἠγείρετο ἐνωρίς καὶ ἔμεινεν εἰς τὸ ἐργαστάσιον ἄχρι μεσημβρίας. Ἐπειτα ἐδειπνεῖ, ἐκοιμᾶτο ἐπὶ δύο ὥρας, καὶ πάλιν εἰργάζετο ἄχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου. Τὰς ἐσπέρας του ἀφιέρωνεν εἰς τὰς συναναστροφάς, ὅπου ἐσύχναζεν εὐχαρίστως, χωρὶς ὅμως νὰ διαπρέπῃ μηδὲ νὰ ἐλκύῃ τὰ βλέμματα, διότι ἦτο φύσει δειλὸς καὶ μετριόφρων. Ἡ συνομιλία τῷ ἤρεσκεν, ἀλλὰ τὴν ἠθελε διδακτικὴν.

Μιμούμενος τοὺς ἀρχαίους, ἀληθεῖς καλλιτέχνας, μόνος ἔγλυφε τὰ ἐκ μαρμάρου ἀγάλματά του, ἀφοῦ προηγουμένως ἔπλαττε, μόνος ἐπίσης, τὸ ἐκ πηλοῦ πρόπλασμα. Ἐνῶ δ' εἰργάζετο, παρεκάλει νὰ τῷ ἀναγινώσκωσι διδακτικὰ βιβλία. Μετ' οὐδενὸς συνεργαζόμενος, ὡς ὀρθῶς παρετήρει ἡ κόμησσα, ὁ Κανόβας δὲν ἔσχε μαθητὰς, καὶ οὐδεὶς δύναται ν' ἀξιοῖ εὐλόγως τὸν τίτλον αὐτόν. Συμβουλὰς ὅμως ἔδιδεν ἀσμένως καὶ πάντοτε εὐλικρινεῖς.

Μέγας γλύπτης ὁ Κανόβας ἦτο συγχρόνως καὶ μέτριος ζωγράφος. Εἶχε δὲ τοῦτο κοινὸν μετὰ πολλῶν ἄλλων μεγάλων ἀνδρῶν, ὅτι ἦτο μᾶλλον ὑπερήφανος διὰ τὸ προτέρημά του τοῦτο παρὰ διὰ τὴν τέχνην, ἐν ἣ ἐξεῖχε. Τὸν ἔθειγον πολὺ πλειότερον οἱ εἰς τὰς εἰκόνας του ἢ οἱ εἰς τὰ ἀγάλματά του διδόμενοι ἔπαινοι. Καὶ ὅμως δὲν ἐξέθεσέ ποτε εἰκόνας του, καὶ μόνον εἰς τοὺς στενοὺς φίλους του τὰς ἐδείκνυεν, οἱ ὅποιοι, σεβόμενοι τὴν ἀδυναμίαν ταύτην τῆς μεγαλοφυΐας, τῷ ἔκρυπτον τὴν ἀλήθειαν. Καὶ σήμερον δὲ χρειάζεται ἡ μαγεία τοῦ ὀνόματος τοῦ Κανόβα, ἵνα ρίψῃ ὁ περιηγητὴς ἐν βλέμμα ἐπὶ εἰκόνας τινὸς τῆς ἐκκλησίας τοῦ Possagno, παριστώσης τὴν ἀποκαθήλωσιν. . . .

Ὀλίγων τεχνιτῶν βίος ὑπῆρξε τόσον ἡρεμὸς καὶ εὐτυχὴς, ὅσον ὁ τοῦ Κανόβα. Σφοδρὰ πάθη δὲν εἶχεν. Ἐζήσεν πλήρης τιμῶν καὶ ὀλβιότητος, καὶ ἔτυχε πιστῶν καὶ εὐλικρινῶν φίλων (1).

Ἡ κυρία Στάελ ἐζωγράφησε συντόμως ἀλλ' ἐπιτυχῶς τὴν φυσιογνωμίαν τῶν Ἰταλικῶν θεάτρων. Τὰ θεωρεῖα μεταβάλλονται εἰς μικρὰς αἰθούσας· ἡ δὲ συνομιλία διακόπτεται μο-

(1) Ἐγεν. τῇ 1 Νοεμβρίου 1757, ἀπέθανε τῇ 12 Ὀκτ. 1822.

νον, ἴν' ἀκούσουν τὸ προσφιλὲς solo ἢ duo ἢ trio, καὶ ἐκεῖνο πάλιν ἀπροσέκτως. Μόνον ὅταν παρίσταται τὸ baletto, ἄκρα σιγὴ βασιλεύει, καὶ αἱ πέντε αἰσθήσεις συγκεντρῶνται εἰς τοὺς ὀφθαλμούς.

Ἡ Ἰταλία, ἡ μήτηρ τῆς Ὀπερας, ἐθνικὸν θέατρον δὲν κατώρθωσέ ποτε ν' ἀποκτήσῃ. Ἐκτὸς τῶν τραγωδιῶν τοῦ Ἀλφιέρη, τὰς ὁποίας ἀπέχωνά κρινώ (1), ὀλίγας ἐπιτυχεῖς ἀποπείρας δραμάτων ἢ κωμωδιῶν γνωρίζω. Ἐξαιρῶ μόνον τὸν μιμητὴν τοῦ Μολιέρου Γολδόνην. Ἐπὶ δύο ὅλα ἔτη εἰς τὰ θέατρα τῆς Πίσης, τῆς Φλωρεντίας, τῆς Σιέννας καὶ τῆς Λιβούρνου εἶδον μόνον μεταφράσεις τῶν πραιόντων τῆς Γαλλικῆς φιλολογίας, ἰδίως δ' ἔργα τοῦ Σκριβ καὶ τοῦ Δουμᾶ.

Ἡ Ἰταλία, ἡ πατρίς τοῦ Ρουβίνη, τῆς Μαλιβράν, τοῦ Λαμπλάς, στερεεῖται ὑποκριτῶν, καὶ ὁ ἄριστος κωμωδὸς τῆς δὲν δύναται νὰ συγκριθῇ μηδὲ πρὸς τὸν μετριώτερον ὑποκριτὴν τῶν Παρισίων. Οἱ Ἰταλοὶ ἀναφέρουσι μετὰ θαυμασμοῦ τὸν Taddei, τὴν Ριστόρη καὶ τὸν Μοδέναν. Εἶδον τοὺς δύο πρώτους παίζοντας τὰ πρόσωπα, δι' ἃ μᾶλλον φημίζονται, καὶ τοὺς εὔρον πολὺ κατωτέρους τῆς φήμης των. Περὶ δὲ τοῦ Μοδένα ἤκουσα πολλοὺς λαλοῦντας, καὶ ὅλοι συνεφώνουν ὅτι ἡ φήμη του ὡς ὑποκριτοῦ ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος εἰς τὰς πολιτικὰς του πεποιθήσεις.

Ἐν Ἰταλίᾳ καὶ οἱ ἄριστοι ὑποκριταὶ εἶναι σκηνῖται. Ἀνὰ πᾶσαν ἐξαμηνίαν μεταβαίνουσιν ἀπὸ θεάτρου εἰς θέατρον. Κυρίως ἔχουσιν ἀνοικτὸν τὸ στάδιον κατὰ τὴν τεσσαρακοστὴν, καθ' ἣν ἀπαγορεύεται ἡ Ὀπερα.

(1) Ὁ Ῥοζίνης, περίφημος καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Πίσης, μοι ἔλεγεν· « Ἡεὐρέεις τί ἔκαμε περίφημον τὸν Ἀλφιέρη; Οἱ 24 Ἴπποι οὐς περιέφερε διὰ πάσης τῆς Ἰταλίας. »

Τὸ θέρος τὰ πλεῖστα τῶν θεάτρων κλείουσι, καὶ τότε ἀρχίζουν τὰ ἡμερήσια θέατρα, ἐν ὑπαίθρῳ, ἀναπολοῦντά πως τὰ τῶν ἀρχαίων. Συνήθως εἰς τὰ θέατρα ταῦτα παίζει τὸ πρῶτον πρόσωπον ὁ μῦμος, ὁ Stenterello, εὐρίσκων ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀληθεῖς πρωτοτύπους εὐφυΐας. Οὕτω, π. χ., εἰς ἐξ αὐτῶν ἀνέκραξε μίαν ἐσπέραν· « Πολλοὶ εἴμεθα οἱ Stenterelli εἰς τὴν Φλωρεντίαν! Πρῶτος εἶμαι φυσικῶ τῷ λόγῳ ἐγὼ, ἔπειτα ὁ Λεοπόλδος Β', καὶ ἔπειτα ἡ Piazza Vecchia! » Ὁ Λεοπόλδος Β' καὶ ἡ Piazza Vecchia ἦσαν δύο ἄλλα θέατρα τῆς Φλωρεντίας. Ἀλλ' ἡ κυβέρνησις τοῦ μεγάλου δουκὸς παρεξήγησε τὸ πρᾶγμα, καὶ συνέλαβε τὸν Λεοπόλδον Α'. Ὅταν ἀπελύθη καὶ ἐφάνη πάλιν πρὸ τοῦ κοινοῦ, ἐχειροκροτήθη ζωηρῶς· ἀπεζημιώθη δὲ διὰ τὴν φυλάκισιν διὰ τῆς ἐξῆς εὐφυΐας· « Σᾶς εὐχαριστῶ, Κύριοι, τόσῳ μᾶλλον διὰ τὴν καλοκαγαθίαν σας, ὅσῳ κατὰ τὴν ἀπουσίαν μου ὁ Λεοπόλδος Β' προσεπάθησε νὰ μὲ ὑποσκελίσῃ! . . . »

Μίαν ἡμέραν ἤμην εἰς τὸ Teatro Diurno τῆς Πίσης. Παρίστατο ὁ Τορκουᾶτος Τάσσος. Ἢδη ἡ Λεονώρα ἀπεστήθιζε τοὺς περιπαθεῖς τῆς μονολόγους ἐνώπιον κοινοῦ ὀλίγον συγκεκινημένου, ὅτε αἴφνης θόρυβος ἐγένετο εἰς τὰ παρασκήνια... Ἡ Λεονώρα τείνει τὸ οὖς, καὶ, διακόψασα αἴφνης τὴν παράστασιν, φεύγει. Ὁ θόρυβος αὐξάνει ἐν τούτοις, καὶ ἐπὶ τέλους ἡ διακόσμησις τοῦ θεάτρου, κλονισθεῖσα, πίπτει ἐπὶ τῆς σκηνῆς... Τότε δὲ τραγικὸν θέαμα παρέστη ἐνώπιον ἡμῶν... Ὁ Τορκουᾶτος Τάσσος, ὁ ἰδανικὸς ποιητὴς, ξυλοκοπῶν ὡς τις ἀγοραῖος τὸν δεσμοφυλακὰ του, τὸν διοικητὴν τῆς φυλακῆς τῆς Φερέάρας, ὅστις, στενοχωρημένος εἰς τὰ πλούσια του ἐνδύματα, δὲν ἦτον εἰς θέσιν ν' ἀντισταθῇ. Εὐτυχῶς δι' αὐτὸν ἡ Ἐλεονώρα, παρουσιασθεῖσα εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης, τῷ προσέφερε τὴν συνδρομὴν τῆς, διαπληκτιζομένη μετὰ ζήλου πρὸς τὸν diletto,

τὸν divino Τορκουάτον της, ὡς τὸν ἀπεκάλει ἐν τῇ τραγωδίᾳ... Ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ τὸ κοινὸν ἐπήδησεν ὑπὲρ τὴν ὀρχήστραν, καὶ εὐρέθη ἐπὶ τῆς σκηνῆς. Ὑποκριταὶ δὲ καὶ ὑποκρίτριαι ἀνεμίχθησαν εἰς τὴν πάλην, ἀποκαλύπτοντες εἰς τὸ βέβηλον κοινὸν τοῦ ναοῦ τῶν μουσῶν τὰ μυστήρια· οἱ ἄνδρες συνωθοῦντο, ἐβλασφήμουν... Αἱ γυναῖκες ἐκλαιον καὶ ἐφώναζον... τὸ δὲ κοινὸν ἀμφεταιλαντεύετο μεταξὺ τῶν δύο ἐμπολέμων μερῶν, ἕως οὗ τέλος οἱ χωροφύλακες παρουσιάσθησαν, ἡ παράστασις διεκόπη, καὶ ὁ Τορκουάτος ὠδηγήθη εἰς τὴν φυλακὴν μετὰ τοῦ δεσμοφύλακός του καὶ τῶν λοιπῶν.

Ἀπὸ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐφοίτων τακτικῶς εἰς τὰ τοιοῦτου εἴδους θέατρα, ἐλπίζων νὰ παρευρεθῶ εἰς ὁμοίαν τινὰ σκηνήν. Εἰς τὴν Pergola εἶδόν ποτε ἕνα ὑψίφωνον, ὑβρίζοντα βαναύσως τὸ κοινὸν, μὴ ἀποδεχθὲν εὐμενῶς τὴν προσφιλεῖ του prima donna. Ἡ χωροφυλακὴ ἀνέβη ἐπὶ τῆς σκηνῆς, ἤρπασε τὸν ὑποκριτὴν, χωρὶς μηδεὶς νὰ ταραχθῆ, καὶ τὸν ὠδήγησεν εἰς τὴν φυλακὴν. Ὁ ὑψίφωνος ἦτον Ἰταλός. Ἄλλοτε πάλιν βαρύτενος τις ἔρριψε τὴν σπάθην τοῦ Ἀττίλα εἰς τὸ πρόσωπον ἐνὸς ἐκ τῶν συριζόντων· ἡ χωροφυλακὴ ἀνέβη καὶ πάλιν ἐπὶ τῆς σκηνῆς καὶ τὸν συνέλαβεν· ἀλλὰ ὁ βαρύτενος ἦτο Γάλλος καὶ ἐξωρίσθη μόνον.

Πρὸ τινων ἐτῶν ἡ Πίσα εἶχεν ἐν τῶν ἀρίστων καὶ ἀρχαιότερων Ἰταλικῶν Πανεπιστημίων· ἀλλὰ κατὰ τὸ 1851 διὰ διατάγματος τοῦ δουκὸς περιωρίσθη εἰς ἀπλήν ἱατρικὴν σχολὴν μὲ τινὰ παραπληρωματικὰ μαθήματα. Μεγάλως συνεκινήθη ἡ Πίσα ἐπὶ τῷ ἀκούσματι· διότι κυρίως ἦτο πόλις μαθητῶν, ὡς ἡ Αἰδελβέργη καὶ ἡ Ὁξφόρδη, καὶ δι' αὐτῶν ἔζη· αὐτοὶ ἐπλήρουν τὰ θέατρα, αὐτοὶ τοὺς περιπάτους, αὐτοὶ πάντα. Διὰ νὰ προληφθῆ

λοιπὸν ἡ κολύβωσις τοῦ Πανεπιστημίου ἀνεφέρθησαν οἱ κάτοικοι εἰς τὸν μέγαν δούκα· ἀλλ' ἀνωφελῶς.

Τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Πίσης ἦτον εὐρύχωρον, ἀλλ' ἀσημαντον οἰκοδόμημα, καλούμενον Sapienza. Ἐκτίσθη τὸ 1473. Ὀλίγον μακρὰν τῆς Sapienza ὑψοῦται τετράγωνός τις πύργος, ἐκ τῆς κορυφῆς τοῦ ὁποίου πᾶσαν πρῶταν ὁ ἀκαδημαϊκὸς κώδων, βαρέως καὶ μονοτόνως ἠχῶν, προσεκάλει τοὺς πανταχοῦ τῆς πόλεως διεσπαρμένους φοιτητάς.

Ἡ ἐξέτασις καὶ ἡ ἀναγόμεναι τῶν διδασκτόρων ἐτελεῖτο λίαν πανηγυρικῶς. Ἀπὸ πρῶτας ἐσήμεινεν ὁ ἀκαδημαϊκὸς κώδων· ὁ ὑποψήφιος, παρουσιαζόμενος, ἀνεγίνωσκε πρῶτον σύντομον προσευχὴν εἰς τὴν Παναγίαν, καὶ μετὰ ταῦτα ἐκάθητο πρὸ τῆς σχολῆς, ἣν προέδρευε συνήθως ὁ πρύτανις.

Αἱ ἐξετάσεις διήρκουν μίαν ὥραν· ἂν δ' ἐπετύγγανεν, ἐλάμβανε χάραν ἢ ἀναγόμεναι. Διὰ μὲν τοὺς καθολικοὺς ἡ τελετὴ ἐγίνετο ἐν τῇ μητροπόλει ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ ἀρχιεπισκόπου, διὰ δὲ τοὺς ἑτεροδόξους ἐν τῇ μεγάλῃ τοῦ Πανεπιστημίου αἰθούσῃ, ὅπου ὑψοῦται τὸ ἄγαλμα τοῦ Γαλιλαίου, καὶ ἦς τὸ ἔδαφος ἐστρόνετο διὰ κλάδων δάφνης. Ἀρχαῖός τις καθηγητῆς, προεδρεύων τῆς τελετῆς, ἐλάμβανε θέσιν ἐνώπιον μεγάλης τραπέζης· ἐνώπιον δ' αὐτοῦ ἔκειτο τὸ Εὐαγγέλιον ἐν μέσῳ δύο ἀνημμένων λαμπάδων, καὶ ὁ πῖλος καὶ ὁ δακτύλιος τοῦ διδάκτορος. Εἰς τὰ δύο ἄκρα τῆς αὐτῆς τραπέζης ἐκάθητο δύο ἄλλοι καθηγηταί, ἐκπληροῦντες τρόπον τινὰ καθήκοντα μαρτύρων ἢ ἀναδόχων. Εἰς τὸ βάθος δὲ τῆς αἰθούσης πρὸς τὰ δεξιὰ ἐκάθητο πρὸ μικρᾶς τραπέζης ὁ πρύτανις, ἔχων παρ' αὐτὸν τὸν γραμματέα τοῦ Πανεπιστημίου. Ἀντικρὺ δ' αὐτῶν ἐκάθητο ἐπὶ εὐρέων ἀνακλινητῶν τὰ λοιπὰ τῆς σχολῆς μέλη. Ὁ ὑποψήφιος, φορῶν τὴν τήβεννον, ὠρκίζετο κρατῶν τὴν χεῖρα τοῦ πρυτάνεως, καὶ

μετὰ ταῦτα ἐκάθητο παρὰ τὸν προεδρεύοντα καθηγητὴν, ὅστις ἐξεφώνει τότε λόγον κατάλληλον· μετὰ τὸ πέρας τοῦ λόγου ὁ ὑποψήφιος ὠρκίζετο, καὶ πάλιν, κρατῶν τὴν χεῖρα τοῦ προεδρεύοντος καθηγητοῦ, ὅστις τὸν ἀνηγόρευε διδάκτορα, τὸν ἐνέδουε μὲ τὰ ἐμβλήματα καὶ τὸν ἐνηγκαλίζετο. Τότε δὲ ἡ μουσικὴ ἐπαιάνιζε, καὶ ὁ ἀκαδημαϊκὸς κώδων, εὐθύμως ἠχῶν, ἀνήγγελλε τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ὑποψηφίου εἰς τὴν πόλιν. Ὁ νέος διδάκτωρ ἀπήγγελλε λατινιστὶ λέξεις τινὰς εὐχαριστήσεως, καὶ οὕτως ἡ τελετὴ ἐλάμβανε πέρας.

Ἄλλ' ὁ νέος διδάκτωρ δὲν ἀπηλλάττετο οὕτως. Ἐξερχόμενος τῆς Sapienza ἐδέχετο τὰ συγχαριστήρια τῶν κλητῆρων, τοῦ κωδωνοκρούστου, τοῦ θυρωροῦ, τῶν μουσικῶν, τῶν ὑπηρετῶν καὶ ἀπείρων ἄλλων πανεπιστημιακῶν ὑπαλλήλων, ὧν οὐδὲ ὑπόπτειε τὴν ὑπαρξίν. Φθάνων δ' εἰς τὸν οἶκον, εὔρισκε τὴν ἀνθοπώλιδα, προσφέρουσαν ὑπερμεγέθη ἀνθοδέσμην, τὸν ποιητὴν ἀπαγγέλλοντα ἐν sonneto καὶ μουσικὴν ἄλλην παιανίζουσαν. Τὸ βαλάντιον ἴσχναινε ἀπαισίως ἐν μέσῳ τοῦ θριάμβου· ἀλλ' ἀδιάφορον! εἶναι τις τόσον εὐτυχὴς διότι ἐσώθη ἀπὸ τὸν βίον τοῦ μαθητοῦ!... καὶ ἀγνοεῖ ὅτι θὰ τὸν ποθῆ αἰωνίως!...

M. Π. Β.

ΛΥΡΙΚΑ ΠΟΙΗΜΑΤΙΑ.

I.

Ἄλλοτε, ὅταν πάντα νὰ σκεπάσῃ

Μὲ πάγου στρῶμα ἤρχετ' ὁ χειμῶν,
Καὶ χωρὶς ἄσμα ἔμενον τὰ δάση

Καὶ χωρὶς ἄνθη ἔμεν' ὁ λειμῶν,

Προσέβλεπε φαιδρὸς ὁ ὀφθαλμὸς μου

Τὴν ἔλευσίν σου, κ' ἤμην εὐτυχής.

Ἐὰρ ὑπῆρχεν ἄφθιτον ἐντός μου,

Αἰθρία καὶ θερμότης συνεχής.

Ἐγὼ λευκὸς μονότονος μανθύας

Ἐκάλυπτε καὶ γῆν καὶ οὐρανὸν,

Ἀνθῶν ἐντός μου εἶχον εὐωδίας,

Σκιὰς καὶ δρόσον καὶ ψαλμοὺς πτηνῶν.

Τὸ μέτωπόν μου ὡς ζεφύρου αὔρα

Ἐθώπευε συρίζων ὁ βορρᾶς,

Καὶ μ' ἔφεραν τὰ σύννεφα τὰ μαῦρα

Μὲ τὰ πτερά των ὄνειρα χαρᾶς.

Τοῦ ἔρωτός μας ἔτι τὰς θωπείας
Τὰς ἐνθυμείσαι, φίλη μου, εἰπέ,
Ἢ μήπως κ' αἱ στιγμαὶ τῆς εὐτυχίας
Ὡς αἱ στιγμαὶ παρῆλθον αἱ λοιπαί;

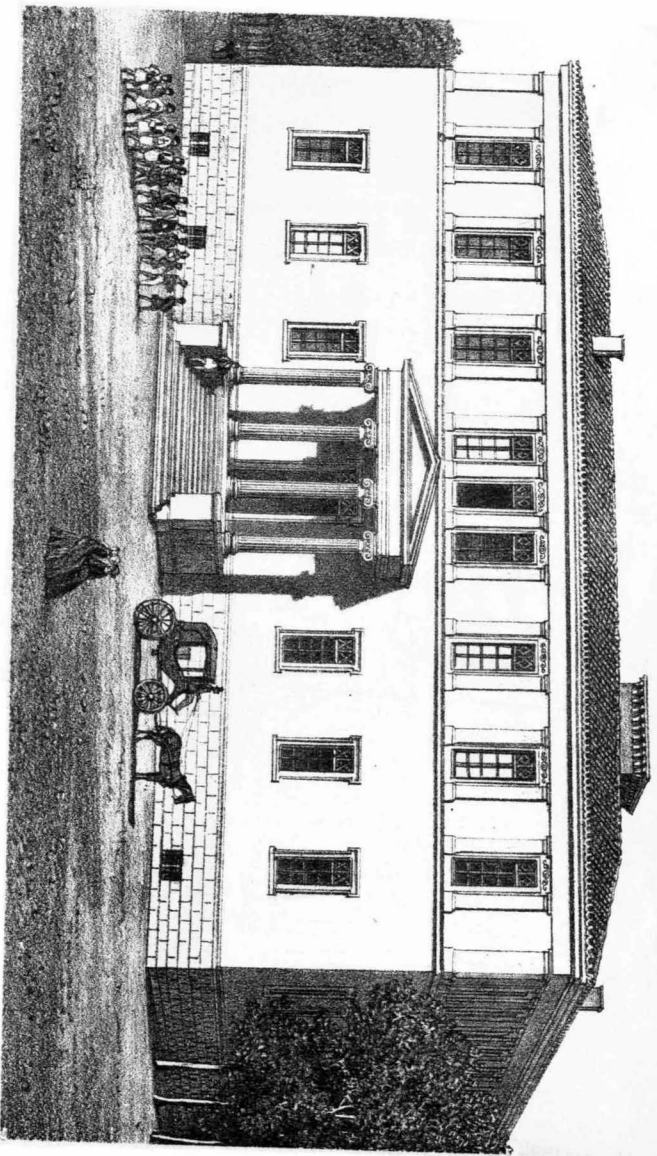
Ἐτρέχαμεν φαιδροὶ εἰς τοῦ λειμῶνος
Τὰς ἀπατήτους μόνοι ἀτραποὺς,
Κ' ἐπὶ τῆς καταλεύκου των χιόνος
Δεν ἄφιν' ἴχνη ὁ μικρός σου ποῦς.

Ἀπὸ τὸ ψῦχος ἔτρεμαν αἱ χεῖρες,
Μὲ μαργαρίτας σ' ἔστεφ' ἡ βροχή·
Ἀλλὰ τὸ ὄμμ' ἀκτίνων ἦτο πλήρες,
Κ' ἔρωτος πλήρης ἦτον ἡ ψυχή.

Καὶ τὸ ἑσπέρας πάντοτε ἐγγύς σου
Πλησίον ἐκαθήμην τῆς πυρᾶς,
Ἦτις ἐπάνω τῆς ὠχρᾶς μορφῆς σου
Ἐσκόρπιζεν ἀκτῖνας πορφυρᾶς.

Ἐνῶ τυφὼν ὠλόλυζε λυσσώδης
Καὶ τὰς ὑέλους ἔπληττε τραχὺς,
Τὸ προσφιλές μου ἄσμα ἐμελώδεις,
Κ' ἐγὼ σὲ ἠεροώμην εὐτυχής.

Τοῦ ἔρωτός μας ἔτι τὰς θωπείας
Τὰς ἐνθυμείσαι, φίλη μου, εἰπέ,
Ἢ μήπως κ' αἱ στιγμαὶ τῆς εὐτυχίας
Ὡς αἱ στιγμαὶ παρῆλθον αἱ λοιπαί;

ΒΑΡΒΑΚΕΙΟΝ (ΣΥΝΟΧΕΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ)

Imp. Leventis & Co. de Sona, S. I. 1872

II.

Ἡ φήμη μὲ ἠπάτα ἢ πικρὰ,
Ἢ τις θανάτου μ' ἐπροξένει πόνον.
Δι' ἐμὲ ὄχι δὲν εἶναι νεκρὰ,
Νεκρὰ διὰ τοὺς ἄλλους εἶναι μόνον.

Τὴν εἶδ' ἀκόμη χθές. Ἀψοφητὶ,
Τὴν γῆν ὡς νὰ μὴ ἔθιγ', ἐκινεῖτο.
Δὲν μετεβλήθη, ἔμειν' ἡ αὐτὴ...
Ὀλίγον ὠχροτέρα μόνον ἦτο.

Τὰ μαῦρ' ἀφῆκε· στέμμα νυμφικόν
Τ' ὠραῖον μέτωπόν της ἐστεφάνου·
Φόρεμα γάμου ἔφερε λευκόν,
Κ' ἐσκόρπιζεν ἀρώματα λιβάνου.

Ἐπάνω μου μακρὸν καὶ ἀτενὲς
Τὸ λυπηρὸν της βλέμμα προσηλώθη,
Κ' ἡ χεὶρ της νεῦμα ἔκαμ' ἀσθενὲς,
Νὰ τὴν ἀκολουθῆς ὡς νὰ ἐπόθει...

III.

Αἱ πόλεις δὲν μ' ἐλκύουσι, Μαρία,
Θορύβου πλήρεις, πλήρεις ταραχῆς.
Δι' ἐμὲ ἔχει θέλγητρα μυρία
Ἡ ἥσυχος ζωὴ τῆς ἐσοχῆς.

Εἶναι μικρὸν τὸ χωρικὸν μου δῶμα,
Κ' οἱ στολισμοὶ του εἶναι ταπεινοί·
Ἄλλ' ἐκ τοῦ παραθύρου μου τὸ ὄμμα
Πλανᾶται εἰς ὀρίζοντ' ἄχανῃ.

Κάθε πρωὶ οἱ λόφοι οἱ πλησίον
Μοὶ στέλλουν θύμου ἄρωμα γλυκὸν,
Κ' ὑγρὰς ἐκ δρόσου ἀνθοδέσμας ἴων
Οἱ γείτονες μοῦ φέρουν χωρικοί.

Εἰς τοὺς ἀγροὺς περνῶ εὐθύμους ὥρας
Ἐν μέσῳ ἡρεμίας καὶ σιγῆς·
Λιτῶς μ' εὐθύμους τρέφομαι ὀπώρας,
Καὶ πίνω ὕδωρ διαυγὲς πηγῆς.

Ἀκολουθῶ τὸν δρόμον τῶν συννέφων
Εἰς τὸν γλαυκὸν ἐπάνω οὐρανὸν,
Τὸν ἥλιον, ὀπότεν δύη, στέφων
Διὰ χρυσῶν ἀκτίνων τὸ βουνόν.

Τῆς φύσεως σπουδάζω τὰς ποικίλας
Ἠχούς· μοὶ εἶν' ἐπίσης ποθεινὴ
Κ' ἡ θελκτικὴ ᾠδὴ τῆς Φιλομήλας
Κ' ἡ φλύαρος τοῦ τέττιγος φωνή.

Μὲ συγκινεῖ ὁ γεωργὸς ὁ γέρον
Βοῶν καθύδρων ζεῦγος ἠδηγῶν,
Κ' ἡ θέα τῶν ἀρνίων τῶν ἡμέρων
Καὶ ἡ σκιρτώσα ποίμνη τῶν αἰγῶν.

Πρὸς ῥύακα μικρὸν τὸ βῆμα τρέπων
Ῥεμβάζω εὐχαρίστως δι' ὠρῶν,
Ἐπὶ χαλικοστρώτου κοίτης βλέπων
Νὰ ῤέη μορμυρίζων τὸ νερόν.

Α. Σ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ
ΤΩΝ ΑΛΛΟΦΥΛΩΝ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

ΚΑΙ ΤΙΝΩΝ

ΤΟΥ ΦΡΑΣΙΚΛΕΟΥΣ ΑΜΑΡΤΗΜΑΤΩΝ.

Ἐπιλεξαμένω μοι, ὦ Ἀλέξανδρε, τὰ τοῦ Φρασικλέους βιβλία ἐκεῖνο πάλιν ἐπῆλθε καὶ διενθυμῆσθαι καὶ λέγειν ὡς ἄρα χαλεπὸν τῶν ἀλλοφύλων Ἑλληνιστῶν καὶ αὐτοῖς τοῖς ἐπιφανεστάτοις τὸν Ἕλληνα λόγον προσηκόντως μεταχειρίσασθαι. Ὅπερ καὶ ἐν Σμύρῃ ποτὲ τῷ παρὰ Γάλλοις τὰ πρῶτα ἐπὶ Ἑλληνικῇ παιδείᾳ φέροντι Δαυῖδ ἐπεδείξαμεν ἐπ' αὐτῶν τῶν θρυλλομένων παρὰ τοῖς ἐν Εὐρώπῃ φιλολόγοις Στεφάνου τε τοῦ Ἑρρίκου καὶ Οὐολφίου καὶ Χαρτηρίου συνταγμάτων. Ὅτε δὴ καὶ ἐπίεσαμεν τὸν ἄνδρα συνομολογῆσαι, ὅτι ἀναγκαῖον τὸν ἐφιέμενον γνησίως τὴν Ἑλλάδα φωνὴν προΐεσθαι καὶ γράφειν ἐκ παιδὸς ἐν Ἑλλήσιν ἐντεθράφθαι, καὶ ἐμμελῶς ἠσκήσθαι τὴν ἀκοήν, καὶ πόρρω τῆς ὀθνείας ἕξεως ταῖς συγγραφαῖς ἐγγεγυμνάσθαι. Ὅτι δὲ οὐκ ἐκ περιουσίας τηλικούτων ἀνδρῶν κατηγορῶ αὐτὸν σοὶ ἐπάγομαι μάρτυρα τὸν ἡμέτερον ποιητὴν τε ἄμα καὶ συγγραφέα. Θαυμαστὸν γὰρ ὅσον κατορθῶν περὶ τὸ ἐλληνίζειν, ἐν οἷς μάλιστα

καταλογάδην γράφει, ταῖς αὐταῖς τοῖς ἄλλοις Ἑλληνισταῖς ἐμπέπτωκεν ἀμαρτίαις. Καίτοι τὸ μὲν ἐλάχιστα ἀμαρτεῖν, ἢ φασὶ, τεχνίτου· καὶ τοιοῦτος ἡμῖν εἰκότως φαίνεται ἂν ὁ καλὸς κάγαθὸς Φρασικλῆς· σὺ δὲ μοι σκόπει τῆς ἀποτυχίας ταυτησὶ τὴν αἰτίαν, ἢ ἔχῃς καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῶν παραπλησιῶν ὀρθῶς γινώσκειν καὶ ἀποφαίνεσθαι. Εἰκὸς γοῦν περὶ τούτων ἀπάντων ἀμφιλαφῶς ἐσκέφθαι τὸν μὴ ἀλογίστως τῆς τοῦ γράφειν ἀπτόμενον τέχνης· τῷ δὲ γε τῆς ἐν τούτοις ἀκριβείας ὀλιγορήσαντι εἰς πολλὴν ἄλην τε καὶ πλάνην λόγων ἐκτραπέσθαι συμβήσεται, καὶ θαυμάζειν μὲν τὰ ψεκτέα, μιμεῖσθαι δὲ τὰ μὴ καλῶς ἔχοντα. Πᾶσαν μὲν οὖν ῥῆσιν ἀκριβολογεῖσθαι ἐν τοῖς βιβλίοις οὔτε σχολή μοι, καὶ ἄλλως περιττὸν ἂν εἶη πρὸς τὴν πρόθεσιν· ἀρκέσει δὲ μοι, ὀλίγα ἐπισημηναμένω παραδείγματα ἐκ τῆς περὶ Λυσίου ἐπιδείξεως, ὑπομνήσασί σε, ὧν ἄλλοτε ἀκήκοας περὶ τῆς ὑποθέσεως ταυτησὶ πρὸς ἐμοῦ λεγομένων.

Αὐτίκα (σελ. 3, στίχ. 10) τὸ « οὔτε συκοφανταῖς περιέπιπτε ποτε » ἡμάρτηται· ἦτοι γὰρ τοι γραπτέον « περιέπεσε, » ἢ τὸ « ποτὲ » ἐξαλειπτέον. Τὸ γὰρ ποτὲ, ἢ μὲν τοῦ μακροῦ μόριον χρόνου τὸ μᾶλλον τε καὶ ἥττον ἐπιδεχόμενον, συμφέροιο ἂν ἐνεστῶτι καὶ παρατατικῷ χρόνῳ· ἐνταῦθα δὲ διὰ τὴν ἄρνησιν ἀντὶ τοῦ καθάπαξ λαμβανόμενον, οὐκ ἔστιν ὅπως ἂν παράτασιν δέξαιτο χρόνου. Καὶ εἰκότως θαυμάσαι τις ἂν πῶς δήποτε ὁ συγγραφεὺς ἐπὶ τῆς παραπλησίας τοῦ Πλουτάρχου ῥήσεως (βλ. σελ. 9, στίχ. 4) « ὅτι προεχειρίσθη ποτὲ » καλῶς αἰσθόμενος τῆς τοῦ ποτὲ δυνάμεως (ὡς ἐξ ὧν περαίνει τὸν λόγον καταμαθεῖν ἔστι), τῇ τοιαύτῃ ἔλαθεν ἐμπεσὼν ἀτοπία. Ὁ δὲ φησι (στίχ. 17) « ἄξιον μνησθῆναι » εἶποι ἂν Ἕλληνα ἀνὴρ μνησίας ἢ λόγου ἄξιον· φαίη μὲν γὰρ ἂν τις « ἄξιον μνησθῆναι τῶν ἐπῶν, » οὐχὶ δὲ καὶ « τοῦτο ἄξιόν ἐστι μνησθῆναι »· ἀλλ' ἦτοι

ἔρεϊ « ἄξιον μνημονεῦθῆναι » ἢ ὀρθότερον, ἄξιον λόγου ἢ μνείας · ὀρθότερον δὲ εἶπον · τὰ γὰρ τοι ἄξιον μνημονεῦθῆναι, ῥηθῆναι λατινικώτερον ἠχοῦσι, κατὰ τὰ dignum me moratu ἢ dictu χαλκεύμενα. Ἑλληνιστὶ δὲ λέγομεν ἄξιον ἢ δίκαιον εἰπεῖν κ. τ. λ. Ὁ δὲ συγγραφεὺς, τοῦτο μὲν ὑπὸ τῆς ἐν τῇ λατινίδι φωνῇ ἕξως παρενεχθεῖς, τοῦτο δὲ τῆς ἀκριβοῦς σημασίας τοῦ μνησθῆναι διαμαρτῶν, οὕτως ἐξήνεγκε τὸν λόγον. Αὐτόθι πάλιν (στίχ. 19) ἀντὶ τοῦ « Ἀθηναίων ἀποικίαν ἐκπεμφάντων » εἰπεῖν ὄφειλεν ἐκπεμπόντων · ἐκείνων γὰρ στελλόντων, οὐχὶ δὲ στείλάντων ἤδη τὴν ἀποικίαν ὄχετο καὶ αὐτὸς εἰς Σύβαριν · πῶς γὰρ ἂν ἄλλως τοῖς ἀποικιζομένοις συνέπλευσεν; Ἔτερον δὲ περὶ χρόνον αὐθις ἀμάρτημα ἐν τῷ (σελ. 4, στ. 17) « ἤρξατο συγγράψαι » · ὄφειλε γὰρ πάλιν εἰπεῖν συγγράφειν. Φαίης μὲν γὰρ ἔδοξεν αὐτῷ συγγράψαι καὶ προεῖλετο συγγράψαι, κ. τ. λ., οὐ μὴν δὲ καὶ ἤρξατο συγγράψαι · ἐν γὰρ τῷ ἤρξατο ἔμφασίς ἐστιν ἐφεπομένης ἐξ ἀνάγκης διαρκείας ὀποσησοῦν, ἢ ῥηματικὸν ὅμοιον ἐφέλκεται χρόνον. Τοῦ δὲ (αὐτόθ. στίχ. 21) « ἐξ ὧν παρειλήφαμεν τῶν μνημείων αὐτοῦ » ἐξαλειπτέον τὸ ἄρθρον τῶν · κὰν γὰρ λέγη τις ἐκ τῶν λόγων ὧν παρειλήφαμεν, οὐ μέντοι παρὰ τοῦτο γε ἔρεϊ · Ἐξ ὧν παρειλήφαμεν τῶν λόγων. Σημείωσαι δὲ ὅτι καὶ τὸ μνημείων ἐνταῦθα οὐδαμῶς κυριολεκτεῖται ἀντὶ τοῦ σωζομένων ἢ περισωθέντων ἐς ἡμᾶς λόγων ἢ συγγραμμάτων · καὶ ἔοικεν ἄρα ὁ συγγραφεὺς ἡμῖν τὸ περιπολούμενον ἴσως κατὰ τὴν διάνοιαν τὴν αὐτοῦ λατινικὸν, ex monumentis ejus, quae accēpimus, ἑλληνιστὶ ἐξενεγκεῖν ἐπὶ λέξεως · περὶ ὃ τὰ πλεῖστα σφάλ्लεσθαι συμβαίνει τοῖς ἀλλοφύλοις Ἑλληνισταῖς. Ὅθεν εἴ ποτε ἐντύχοις Ἑλληνιστοῦ ἀσαφεῖ καὶ καταπεπλεγμένη ῥήσει, οὐκ ἂν ἄλλως τῆς διανοίας τῆς κατ' αὐτὴν ἐγκρατῆς γένοιο, εἰ μὴ πρότερον λατινιστὶ ἐπὶ λέξεως τὴν

φράσιν ἐρμηνεύσαις. Τὸ δὲ (σελ. 5, στ. 10) « οὐτ' εἰκὸς τοσοῦτω γε χρόνῳ ὕστερον κατηγορῆσαι τῶν τετρακοσίων τινὸς » γραπτέον « οὐτ' εἰκὸς... κατηγορηθῆναι τῶν τετρακοσίων τινά » · ἄλλως γὰρ ἂν συγγέοιτο τὸ Λυσίου πρόσωπον τῷ λείποντι ἐντεῦθεν ἐκ πρώτου, καθά φασιν οἱ γραμματικοί, τοῦ ῥήματος ὑποκειμένου · ἐκτὸς εἰ μὴ προέλοιτο ὁ γράψας συμπληροῦν οὕτωςί · « οὐτ' εἰκὸς ΤΙΝΑ κατηγορῆσαι τινος, » ὃ τῇ Ἑλληνικῇ φωνῇ πάντα ἀπροσδιόνυσον. Ἐν δὲ τῇ ὑποκειμένη σημειώσει (στίχ. 12) ἀντὶ τοῦ ἐν τοσοῦτω λέγοις ἂν ἐν τούτῳ ἢ ἐν τούτοις. Ἐν δὲ (σελ. 6, στ. 17) τὸ « φανείη ἂν ἡμῖν παριστάμενος » ὀρθότερον εἶχεν ἂν εἰ ἐγράφετο · Φανείη ἂν ἡμῖν παραστάς ἢ παρελθών. Ὁ δὲ παρακατιῶν (στ. 24) λέγει, « ἦν εἰκὸς ἦν γενέσθαι αὐτοῖς εἰ μὴ διὰ Πausανίου » ὅλως ἡμάρτηται · βουλόμενος γὰρ εἰπεῖν ὅτι « διὰ Πausανίου εἰκὸς ἦν γενέσθαι αὐτοῖς τὴν τιμωρίαν » ὄφειλε διὰ τὴν τοῦ εἰ μὴ προσθήκη προθεῖναι τὴν ἄρνησιν · καὶ ἔρρωτο ἂν τὸ χωρίον οὕτωςί « ἦν ΟΥΚ εἰκὸς ἦν γενέσθαι αὐτοῖς ΕΙ ΜΗ διὰ Πausανίου ». Τὸ δὲ (σελ. 7, στ. 5) ὅπου ἢ ἀνταποδοτέον διὰ τοῦ πῶς οὐκ ἂν τις, ἢ μεταρρυθμιστέον οὕτωςί τὴν ῥῆσιν « ἀδελφοῦ γὰρ ἀμωσγέπως (;) θανάτῳ ζημιωθέντος, τίς οὐκ ἂν ὀρμηθεῖ αὐτὸς τιμωρήσασθαι τοὺς ὑβρικότας; » Πάλιν (αὐτ. στ. 11 καὶ σημ. Β, στ. 6) τὰ ἡμᾶς καὶ τινά παρέλκει, ἐκ τοῦ γερμανικοῦ ιδιώματος παρεισφρήσαντα. Ἀντὶ δὲ τοῦ (σημ. Β, στ. 3) « ἐάν τις ἐπισκέψηται » εἶποις ἂν κομψότερον « εἰ ἐπισκέψαιο » · χαίρουσι γὰρ τοὶ Ἕλληνες (οἷς παρηκολούθησαν καὶ Ῥωμαίων οἱ λογιώτατοι) ἐπὶ τῶν τοιούτων τῷ δευτέρῳ χρώμενοι προσώπῳ. Σελ. δὲ 8, στ. 19, τὸ « οὐτ' ἂν τὴν ἄλλην ἀρετὴν τις τὴν Λυσίου ποθοίη » κατὰ τὸ λατινικὸν neque desideraret aliquis ὁ συγγραφεὺς ἡμῖν ἐτεκτῆνατο · ἦν δ' ἂν ἴσως ἄμεινον « οὐδὲ τῆς ἄλλης ἀρετῆς τῆς Λυσίου εἶη ἂν ἐνδεής

(ἀπολείπειτο ἄν) ὁ λόγος. » Ἡ δὲ (αὐτ. στ. 20) ῥῆσις σύμπασα ἀπὸ τοῦ « πρὸς δὲ τούτοις » μέχρι τοῦ « ἐστρατεύσατο Ἄνδοκιδης » πολὺ ἔχει τὸ τραχὺ καὶ ἀκανθῶδες, καὶ τῆς συνήθους ἄλλως τῷ συγγραφεῖ σαφηνείας ὅλοις ἀπολείπεται παρασάγγαις· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ (σελ. 9, στ. 7) « τοῦ κατ' Ἄνδοκίδου λόγου ἐπὶ ἐκβολὴν τοιῶδέ τινα τρόπον στέλλονται » κακοζήλως εἴρηται κατὰ τῶν ἐγχειρούντων νόθον ἐξελέγξει τὸν μνημονευθέντα λόγον. Τὸ δὲ (αὐτ. στίχ. 29) « ἑορτασάντων Ἐλευσίνι » γραπτέον ἦν ἑορταζόντων· οὐ γὰρ δήπου κατόπιν ἑορτῆς, τὸ δὴ λεγόμενον, ὁ λόγος ἐκεῖνος εἴρηται, ἀλλὰ μεταξὺ ἀγόντων Ἀθηναίων τὴν ἑορτὴν ἐν Ἐλευσίνι τῆς Ἀττικῆς. Σελ. δὲ 10, στ. 9, ἀντὶ τοῦ « οὐκ ἂν ἠδυνήθη ὁ ῥήτωρ εἰπεῖν » ῥητέον μᾶλλον οὐκ ἂν εἶπεν· περιττὸν γὰρ τὸ ἠδυνήθη διὰ τὸν ἂν σύνδεσμον. Καὶ στ. 11 ἀντὶ τοῦ ἰκανὴν βέλτιον τὸ ἀξιόχρεων ἢ τι ὅμοιον· ἔχει μὲν γὰρ ὁ δεῖνα ἰκανὰ (δηλ. χρήματα) λέγομεν· οὐ μὴν δὲ καὶ οὗτός ἐστιν ἰκανός, ἀλλὰ συμπληροῦντες οἷον ἰκανὸς τὰ δέοντα γινῶναι, ἢ ἰκανὸς πρὸς ἀπόδειξιν. Σελ. δὲ 11, στ. 17, τὰ « εἰ καὶ σαθροῖς ἡμᾶς στοιχείοις ταῦτα Πλούταρχος ἐδίδαξε » κατὰ τοῦ σκοτεινοῦ χωρίου (ἐν Λυσ. βίῳ) λεγόμενα (ὅθεν ἀμέλει εἰκάσαι ἂν τις τὸν ὑπὲρ τοῦ ψηφίσματος λόγον ὑπὸ Λυσίου συντεθεῖσθαι) τῆς λατινικῆς ὄζει ῥήσεως *quanquam haec infirmis indiciis (ἢ monumentis) nos Plutarchus docuit*. Τὸ δὲ μικρὸν ὕστερον (στ. 20) « φιλεῖ γενέσθαι » χωλαίνει· ὄφειλε γὰρ πάλιν κατ' ἐνεστῶτα τετάχθαι τὸ ἀπαρέμφατον. Καθάπερ γὰρ οὐκ ἂν λέγοις συμβαίνειν γενέσθαι, ἀλλὰ συνέβη γενέσθαι, οὕτω καὶ τὸ φιλεῖ ἀναγκαίως ἀπαιτεῖ χρόνου παράτασιν· διὰ τοῦτο καὶ τὸ εἶωθε, ἐνεστῶτος ἔμφασιν ἔχον, ὁμοίῳ πέφυκε συμφέρεσθαι χρόνῳ κατ' ἀπαρέμφατον. Σφάλλονται γοῦν ἅπαντες, ὡς ἔπος εἰπεῖν, οἱ ἐν ἀλλοφύλοις

Ἑλληνισταί· οὐ γὰρ οἷόν τε αὐτοῖς οὐδεμιᾶ μηχανῆ ἀκριβῶς καταμαθεῖν τὴν τοῦ παρ' ἡμῖν ἀορίστου ἔμφασιν χρόνου· ἐντρεφόμενοι δὲ ἐκ παιδὸς τῇ λατινίδι φωνῇ, καθ' ἣν διὰ τὴν τοῦ ἀορίστου ἔλλειψιν πολλὰκις ἔχει τοῖς συγγραφεῦσιν εἰς χρῆσιν ὁ ἐνεστὸς κατ' ἀπαρέμφατον, οὔτε τῆς ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς ἔπεσι καὶ λόγοις αἰσθάνονται ἀκριβείας ἐπὶ τῶν τοιούτων, καὶ εἰ ποτε γραφῇ τι ἐξενεγκεῖν ἐπιχειρήσαιεν, θαυμαστῶς τοὺς χρόνους συγχέουσιν. Ἐν δὲ τῷ (στ. 21) « τῶν αἰεὶ ἡμαρτημένων » περιττὸν τὸ αἰεὶ· ἐκτὸς εἰ μὴ ἐθέλοις συνάπτειν αὐτὸ μᾶλλον πρὸς τὸ παρασκευάζων. Τὸ δὲ (στ. 24) « περιέπεσον » ῥηθείη ἂν κομψότερον περιέπιπτον εἰς ἐνδειξιν τοῦ ἐπὶ πολὺ τὸ τηνικαῦτα κατασχόντος τὴν πόλιν συμπτώματος. Ὁ δὲ φησι (σελ. 12, στ. 15) « ἦν ἐπὶ βλάβῃ τοῦ ποιητοῦ ἠγουμέθα ἀπολωλέναι, » οὐδαμῶς Ἑλληνικόν, καὶ πρὸς τούτοις ἀσαφές καὶ αἰνιγματῶδες· εἶοικε δὲ βούλεσθαι ὁ λόγος τῷ ἀγαθῷ Φρασικλεῖ, ὅτι ἡ ὑπὲρ Σωκράτους συντεθεῖσα τῷ ῥήτορι ἀπολογία, καίτοι ἀνάρμοστος ἔδοξε τῷ φιλοσόφῳ (ὅθεν οὐδ' ἠξίωσεν αὐτῇ χρῆσασθαι), εἰ περιεσώθη, εὐκλειαν ἂν περιεποίησε τῷ συγγραφεῖ· ὁ δὲ λατινικώτερον ἢ γερμανικώτερον ἐξήνεγκε τὸν λόγον κατὰ τὸ *ad detrimentum auctoris*. Ἕλληνας δὲ ἐν τοῖς τοιούτοις οὐ χρῶνται τῇ λέξει· ποιεῖν μὲν γὰρ ἢ λέγειν τι ἐπὶ βλάβῃ τινὸς λέγομεν, τὸν σκοπὸν ἢ τὸ τέλος τοῦ ἔργου ἢ τοῦ λόγου ἐνδεικνύμενοι· οὐ μὴν δὲ καὶ, Ὁ δεῖνα ἀπέβαλε τὸ δεῖνα ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ ἢ τῇ ἐτέρᾳ τινὸς βλάβῃ· οὐ γὰρ τι πρὸς τι τέλος συμβέβηκεν αὐτῷ ποιήσασθαι τὴν ἀποβολὴν· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῇ φωνῇ ποιητοῦ ἀκύρως ἐχρήσατο, δέον εἰπεῖν συγγραφέως ἢ ῥήτορος. Σελ. 13, στ. 1, τὸ ἐκεῖνοις περιττὸν· ἢ δὲ ῥῆσις εἶχεν ἂν οὕτως « τοῖς μὲν οὖν μὴ ταῦτά, » κ. τ. λ. Τὸ δὲ (στ. 8) « οὐ γὰρ ἄλλ' ἤδη μέλλω ὀπλισθῆναι » πάντα ξενικὸν καὶ ἄηθες. Δέγεται δὲ ἐπὶ

τῶν τοιούτων τὸ ἀποδύεσθαι εἰς ἀγῶνα. Στ. δὲ 18, ἀντὶ « οἶα δὴ... πάντα », βέλτιον τὸ ἄ δὴ πάντα. Τὸ δὲ ἐπόμενον « τυραννεύσαν » οὐχ οὕτω τοῖς λογογράφοις σύνθηες. Ἄηθες δὲ πάντη καὶ τὸ ἐχόμενον (σελ. 14, στ. 3) « τὰς λαμπάδας τοῦ λόγου » λέγοιτο γὰρ ἂν τὸ λαμπρὸν ἢ μεγαλοπρεπὲς τοῦ λόγου. Στ. δὲ 6 αὐτόθι, ἕτερον χρονικὸν ἀμάρτημα, « πολλοῖς γὰρ τοι τῶν αὐτῷ συγχρόνων ἀμαρτάνουσιν (οὐκ ἤδη ἡμαρτηκόσι) συνεξήμαρτανε Λυσίας ». Ὡσαύτως δὲ (στ. 19) τὸ « ἐτόλμα » κείται ἀντὶ τοῦ ἐτόλμησε· τοῦτον γὰρ τὸν χρόνον ἀπαιτεῖ τὸ ἡγούμενον ἐπιτιμηῆσαι. Τὸ δὲ ἐν τῷ (σελ. 15, στ. 10) « νομίμῳ λόγῳ » ἐπίθετον οὐ πρὸς ἔπος. Ἔτι δὲ (αὐτ. στ. 12) τὸ « ἀλλ' οὐ γὰρ δὴ θαυμάσαι ὦρα ἡμῖν, οὐδὲ πολλοῦ δεῖ εἰκότως » χωλαίνει παντελῶς· ὅθεν διορθωτέον οὕτως· « ἀλλ' οὐ γὰρ δὴ θαυμάσαι ὦρα ἡμῖν οὐδ' ἀπλῶς, πολλοῦ γε καὶ δεῖ εἰκότως. » Ἄλλως γὰρ τὸ πολλοῦ δεῖ νοῦν οὐκ ἔχει. Ἀντὶ δὲ τοῦ ἐν τῷ ἐπομένῳ στίχῳ εὐκατηγόρητον εἴποις ἂν ὀρθότερον εὐκαταφρόνητον ἢ τι παραπλήσιον. Τὸ δὲ (στ. 28) κατεληλυθὼς τρεπτέον εἰς τὸ ἐπανελθῶν· οὐ γὰρ δήπου κατῆλθε Λυσίας· οὐδὲ γὰρ ἔφυγε τὴν ἑαυτοῦ, ἀλλ' ἐκὼν μετέσχε τῆς ἐς Θουρίους ἀποικίας. Σελ. δὲ 17, στ. 2, τὸ βαιὰ ἀλλότριον τοῦ πεζοῦ λόγου (ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ ἀποχρῆν σελ. 18, στ. 8· χρῆναι γὰρ καὶ ἀποχρῆναι λέγομεν κατ' ἀπαρέμφατον, τὰ δὲ χρῆν καὶ ἀποχρῆν ποιητικὰ). Τὸ δὲ (αὐτ. στ. 24) « εἰρήνην ποιησάμενος τοῖς βαρβάροις » καθ' αὐτὸ μὲν οὐδὲν ἔχει τὸ πλημμελὲς, διὰ δὲ τὸ προηγούμενον αἰσχίστην ἄμεινον εἰ ἐγέγραπτο πρὸς τοὺς βαρβάρους, ἵνα μὴ τις τυχὸν ὑπολάβῃ αἰσχίστην τοῖς βαρβάροις γεγονέναι τὴν εἰρήνην ἐκείνην.

Ταῦτά σοι, ὦ Ἀλέξανδρε, παρ' ἐμοῦ, ἦν περὶ τῶν βιβλίων ἔχω γνώμην καταμαθεῖν χρήζοντι. Ἐπαινῶ δέ σε ταῖς τοιαύταις

ἐν τοῖς λόγοις λιπαρῶς προσκείμενον συζητήσεσιν· ἴσμεν γὰρ δήπου ὅτι παρ' ὄλον τὸν βίον καὶ κατὰ τὰς τέχνας ἀπάσας τὰς μὲν μεγάλας ὑπεροχὰς τε καὶ διαφορὰς ἐν τοῖς κατορθουμένοις ἢ ἀμαρτανομένοις παντὸς ἔστιν ἀνδρὸς γινῶναι, τὰς δὲ μικρὰς καὶ βραδύως ἂν διαφυγούσας τὴν κρίσιν μόνων τῶν τεχνιτῶν τε καὶ φρονίμων. Οὐδέ γε παρέρχεσθαι τὴν τοιαύτην θεωρίαν προσήκει τοῖς Ἕλλησιν, ἄλλως τε προῖκα ἐφ' οἷς οὐ δίκαιον διαβαλλομένοις. Τάχα γὰρ ἂν τις αὐτοὺς ὑπολάβῃ τῷ μὴ δύνασθαι βέλτιον γινώσκειν περὶ αὐτῶν μᾶλλον οὐ τῷ μεγαλοφρονεῖν αἰρεῖσθαι τὴν σιωπὴν. Τοιγάρτοι καθάπερ ἐκ παντὸς ἡμῖν τρόπου τὴν τῶν ἀλλοφύλων μιμητέον πολυμαθειαν καὶ πολυπειρίαν, οὕτως ἀνθεκτέον, ὅση δύναμις, τῶν πατρῶων ἀγαθῶν, καὶ τῷ ἐντεῦθεν προσγιγνομένῳ εὐκλεεῖ μέγα φρονητέον, μακρὰ χαίρειν φράσαντας τοῖς πειρωμένοις ἀποστῆσαι τοῦ συγγράφειν Ἕλληνιστί, ὡς ἂν χρήματος ἀνηνύτου. Καίτοι γε ἄπερ ὑποτίθενται, λαμπρῶς οἷς ἐπιτηδεύουσιν ἀντιβαίνει. Ἐν οἷς γὰρ τοι πρωτεύειν οὐκ ἀπεικότως ἀγάλλονται, ἐν τούτοις Ἕλληνιστὶ ποιοῦνται τὰς ἐπιδείξεις· ὅπερ οὐκ ἂν διεπράξαντο, εἰ μὴ ἐτύγχανον ἀμφιλαφῶς ἐγγεγυμνασμένοι τῷ Ἕλληνιστὶ συγγράφειν, ἢ δὴ καὶ τοὺς θαυμαζομένους παρὰ τοῖς ξένοις πολλῶ παραήλασαν τῷ μέτρῳ. Οὐδέ γε χαλεπὸς τοῖς Ἕλλησιν ὁ ἀγὼν, καίτοι συχρὸν πόρρωθεν προφαίνων τὸν ἰδρωτὰ. Ἕλληνας δὲ ὅταν εἴπω, τοὺς γνησίας καὶ ἀκραίφονοὺς τετυχηκότας Ἕλληνηκῆς ἀγωγῆς λέγω· Μαργούνιον νόει μοι καὶ Κορυδαλέα καὶ Μαυροκορδάτον καὶ Μελέτιον, καὶ τὸν Κausοκαλυβίτην Νεόφυτον καὶ Εὐγένιον καὶ Θεοτόκην καὶ Σέργιον καὶ Ματθαῖον καὶ τὸν Πάτριον Δανιὴλ καὶ τὸν Πάριον Ἀθανάσιον καὶ Ἰωάννην Οἰκονόμον καὶ Λάμπρον καὶ Κοραῖν καὶ τοὺς ἀνδρῶν τηλικούτων ἀξίους μαθητὰς τε καὶ μιμητὰς. Οὐ περὶ τῶν παρασῆμων

ἐκείνων ὁ λόγος ἡμῖν, ὅσοι κομιδῇ περὶ τὴν πατριὸν φωνὴν χω-
λαίνοντες, οὐδὲ τῆς ὀθνείας δεόντως ἀπονάμεινοι παιδείας (πῶς
γὰρ ἂν αὐτοῖς ἐξεγένετο τούτου τυχεῖν τῆς προσηκούσης πάντη
ἐστερημένοις παιδομαθείας;) τὰ κίβδηλα ἐκεῖνα καὶ παράμουςα
ἐξηρεύζαντο, οἷς τὸν λογιώτατον ἐν θεοῖς ὑμνούμενον σκαιοτάτον
πάμπαν καὶ ἀμουσότατον ἐναπέφηναν. Ἀποτετόλμηται γὰρ
τοῖς γενναίοις πάνθ', ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἀνατρέψαι καὶ καθελεῖν τὰ
καλῶς ῥηθέντα τοῖς παλαιοῖς. Οὕτω δὴ δὲ τὴν ἀλλόκοτον
ταύτην καὶ ἀσύμφυλον ἰδέαν ἠσπάσαντο τοῦ λόγου, ὥστε ἀναγ-
καῖον εἶναι μὴ μόνον διδάσκειν αὐτοὺς ὅσον χρηστὸν, ἀλλὰ
πολύ πρότερον μεταπεῖσαι καὶ τῆς ἕξεως ἀποστήσαι τῆς μοχθη-
ρᾶς, ἔργον παγγάλεπον, καὶ οὐ μόνον Ἡρακλέους τινὸς ἀλλὰ
καὶ Ἰολάου δεόμενον. Ἀλλὰ τούτοις μὲν ὁ σοφὸς συνεφάψεται
χρόνος, καὶ τὸ ἀπηχῆς τῆς κακογλώσσου ταύτης λαλιᾶς σιγήσει-
ται, καὶ τὰ καλὰ ἐς τέλος ἐκνικήσει καὶ τετιμῆσεται.

Σὺ δὲ, ὦ Ἀλέξανδρε, καθάπερ πολλάκις ὑπεθέμην, πρὸς τὰ
ἐνδοξα καὶ ἀρχαῖα τῶν παραδειγμάτων διατέλει ἀπευθύων καὶ
ῥυθμίζων τὸν λόγον, καὶ οὕτως ἔχων γνώμης περὶ τῶν ἐν συγ-
γραφαῖς θεωρουμένων

..... μάτην Ἐπίκουρον ἔασον
Ποῦ τὸ κενὸν ζητεῖν, καὶ τίνες αἱ μονάδες.

Ἐν Βιέννῃ, 1831.

Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΡΟΦΟΡΑΣ

ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ

ΤΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ.

Ἄνῃρ διάσημος ἐπὶ φιλοσοφικαῖς καὶ θεολογικαῖς μελέταις,
ὁ Κ. Εἰχθάλ, ὑπεκίνησεν ἐκ νέου τὸ περὶ ἑλληνικῆς προφορᾶς
ζήτημα. Τὰ ἔθνη τῆς δύσεως προφέρουσιν, ὡς γνωστὸν, τὴν
ἀρχαίαν ἑλληνικὴν κατὰ τοὺς ἤχους οὐς ἕκαστον ἀποδίδουσιν
εἰς τὰ σύμφωνα, εἰς τὰ φωνήεντα καὶ εἰς τὰς διφθόγγους τῆς
ἑαυτῶν μητρικῆς γλώσσης· περὶ οὐδενὸς δὲ λόγου ποιοῦνται
τοὺς τόνους τοὺς ἑλληνικοῦς. Τοιοῦτος τρόπος τοῦ προφέρειν
εἶναι μὲν ὠφέλιμος δι' ἣν παρέχει τοῖς σπουδασταῖς εὐκολίαν
καὶ ἄνεσιν, πλημμελής δὲ καὶ ἀξιώμεμπτος· διότι ἡ ἑλληνικὴ
γλῶσσα οὐδόπως ἐπλάσθη ἐπὶ σκοπῷ ἵνα προφέρηται γαλλιστί,
ἀγγλιστί, γερμανιστί, ἰταλιστί. Λυπηρὸν ἀληθῶς τὸ ἀκούειν
κατασπαραττομένας καὶ διαστρεφόμενας ἐνάρθρους φωνὰς
γλώσσης πλουσίας ἅμα καὶ ἀρμονικῆς. Τίς δὲν θὰ ἔβουε τὰ ὦτα
ἀκούων προφερομένην τὴν ἰταλικὴν γαλλιστί ἢ τὴν γαλλικὴν

ιταλιστί; Καὶ ὅμως αὐτὸ τοῦτο πάσχει ἡ ἑλληνικὴ ἐν τῷ στόματι τοῦ Γάλλου, τοῦ Ἰταλοῦ, τοῦ Ἄγγλου, τοῦ Γερμανοῦ.

Ἐὰν ἀφ' ἐνὸς ἀληθεύη, ὅτι ἀνεπανόρθωτος πᾶσα προφορὰ οἰχομένη, καὶ ὅτι αὕτη σώζεται διὰ συνεχοῦς ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν παραδόσεως, ἀληθεύει ἀφ' ἑτέρου καὶ τοῦτο, ὅτι ἐφ' ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἐδάφους, μεθ' ὅλην τῶν γλωσσῶν τὴν μεταλλαγὴν, πᾶσα γενεὰ μεταδίδει τῇ ἀμέσως ἐπερχομένη πιστότατα πλείστους ὅσους φθόγγους. Οὕτω λ. χ. οἱ μὲν Ἰταλοὶ ἐτήρησαν πολλὰ τῆς λατινικῆς προφορᾶς, ἡμεῖς δὲ πολλὰ τῆς προφορᾶς τῆς ἐπὶ Φιλίππου Αὐγούστου καὶ Λουδοβίκου τοῦ Ἁγίου. Οἱ Ἕλληνες ἰσχυρίζονται τι πλείοτερον· ὅτι δηλαδή, ἐὰν ἐξηγείρετο τοῦ τάφου ἐπίσκοπος τοῦ τρίτου ἢ τετάρτου αἰῶνος, θὰ ἤκουε τὰς αὐτὰς ὡς ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του ἱεροτελεστίας καὶ τοὺς αὐτοὺς φθόγγους. Τοὺς λόγους τούτους καθυποβαλοῦσα ἡ κριτικὴ τῆς Δύσεως εἰς αὐστηρὰν ἐξέτασιν, εὔρεν ὅτι ἡ νεωτέρα ἑλληνικὴ προφορὰ, εἰ καὶ μὴ κατὰ πάντα ἀλάνθαστος, ἔχει ὅμως πολλὰ τὰ ὀρθὰ, ὥστε δύναται νὰ παραστήσῃ ἀληθῆ προφορὰν ἑλληνικὴν.

Αἱ γλώσσαι ὁμοιάζουσι πρὸς τὰς ἀνθρωπίνας οἰκογενείας· αἱ μὲν αὐτῶν ἢ ἐξαφανίζονται οὐδένα καταλείπουσαι διάδοχον, ὡς ἡ τουσκικὴ, ἢ φθίνουσι διὰ συνεχοῦς παρακμῆς, ὡς ἡ εἰς τὴν κοπτικὴν μεταβάσα καὶ ἀκολούθως τέλειον ἐκλείψασα αἰγυπτιακὴ· αἱ δὲ γενῶσιν ἀπογόνους ἀναπληροῦντας τὰ κεχρηνότα, ὡς ἡ ἰθρική καὶ ἡ κελτικὴ αἵτινες σώζονται ἔτι καὶ νῦν ὡς γλωσσήματα ἀνεξέργαστα. Ὅμοιόν τι δὲν ἔπαθεν οὔτε ἡ λατινικὴ οὔτε ἡ ἑλληνικὴ· διότι ἐκείνη μὲν ἀνέζησεν ἐν ταῖς γλώσσαις ταῖς ῥωμανικαῖς, αὕτη δὲ ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἑλληνικῇ, ἥτις ὅμως οὐδέποτε οὐδαμῶς ἀπομακρύνεται τοσοῦτον τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς, ὅσον αἱ ῥωμανικαὶ τῆς λατινικῆς.

Ἐὰν ἡ νεωτέρα ἑλληνικὴ προφορὰ προσεγγίξῃ τῇ ἀρχαίᾳ, δὲν ἔπεται ἐντεῦθεν ὅτι εἶναι αὐτὴ ἡ ἀρχαία. Ἄλλως τε ὁ ὅρος « ἀρχαία προφορὰ » εἶναι λίαν ἀόριστος. Ἡ προφορὰ ἐπὶ Ὀμήρου καὶ Ἡσιόδου, ἢ ἐπὶ Περικλέους καὶ Θουκυδίδου, ἢ ἐπὶ τοῦ ἀποστόλου Παύλου τοῦ ἀγορεύσαντος ἐνώπιον τοῦ Ἀρείου Πάγου καὶ ἢ ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων ἀναμφιβόλως δὲν εἶναι μία καὶ ἡ αὐτή. Τηλικούτον χρόνου διάστημα δὲν ἠδύνατο νὰ παρέλθῃ καὶ μηδαμῶς μηδεμίαν νὰ ἐπενέγκῃ μεταβολὴν εἰς τὴν προφορὰν τῶν φωνηέντων καὶ τῶν συμφῶνων.

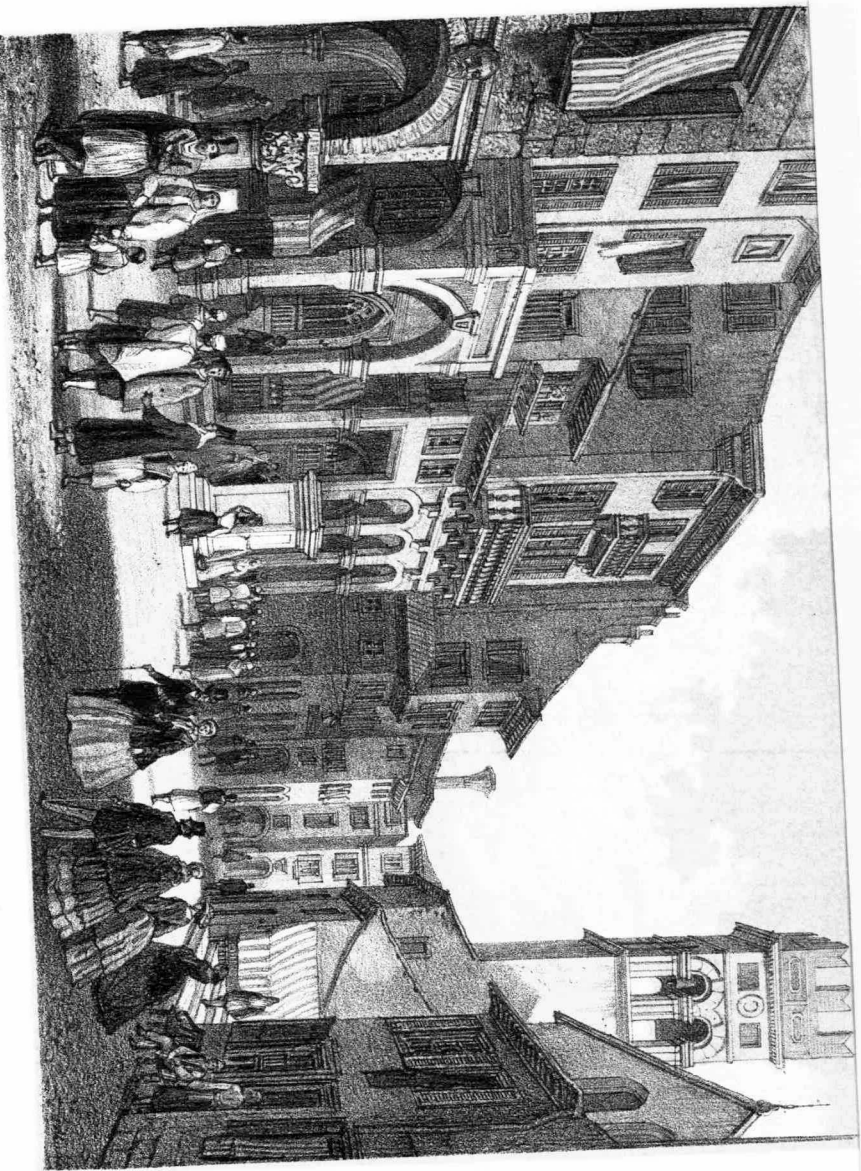
Ἄγνοοῦμεν κατὰ τί διαφέρει ἡ τῶν Βυζαντινῶν προφορὰ τῆς τῶν ἀρχαιοτέρων· πολλαχόθεν ὅμως μαρτυρεῖται ὅτι ἡ τῶν Βυζαντινῶν προφορὰ σώζεται καὶ σήμερον ἀναλλοίωτος ἐν Ἑλλάδι. Ὁ ἰωτακισμὸς, ἐφ' ᾧ τοσοῦτον κακίζονται οἱ νῦν Ἕλληνες, δὲν εἶναι νέον τι καὶ ἀνήκουστον. Οἱ ἐν τῇ Δύσει λόγιοι κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα, σημειοῦντες λατινιστὶ τὴν τότε συνήθη παρὰ τοῖς Ἕλλησι προφορὰν, ἔγραφον epidimia, iconomos, ἀντὶ epidemia, oiconomos. Ὡς ἰ προσφέρετο καὶ ἡ δίφθογγος ει· τὸ δὲ υ ἴσως ὡς τὸ παρ' ἡμῶν υ.

Θέλοντες λοιπὸν νὰ ἐπικρίνωμεν τὴν νῦν προφορὰν, μὴ λησμονήσωμεν, ὅτι ἀρχαιοπαράδοτον εἶναι τὸ πλείστον αὐτῆς καὶ δὴ καὶ ὁ τόνος, ὅστις ἐν ἐκάστῃ γλώσσῃ τηρεῖται εὐκολώτατα καὶ μάλιστα πάντων. Ἡ ἰταλικὴ, εἰ καὶ γλώσσα αὐτοτελής ἤδη καὶ διάφορος τῆς λατινικῆς, διασώζει θαυμασιῶς τὸν τονισμὸν καὶ τὴν προφορὰν ἐκείνης. Ἐὰν ᾗτο ἀνάγκη, πάνυ ῥαδίως θὰ ἀποκαθίστατο ἡ λατινικὴ προφορὰ ἐκ τῆς ἰταλικῆς, γαλλικῆς καὶ τῆς ἰσπανικῆς.

Ἐνταῦθα ἔχομεν φαινόμενόν τι λίαν περίεργον. Αἱ ἐκ τῆς λατινικῆς παραχθεῖσαι γλώσσαι ἰταλικὴ, γαλλικὴ, ἰσπανικὴ, καταργήσασαι τὴν προσφθίαν, ἀπέδωκαν ὅλον τὸ κράτος τῆς

λέξεως εἰς τὸν τόνον. Δὲν λέγομεν ὅτι αὗται στεροῦνται μακρῶν καὶ βραχειῶν συλλαβῶν, ἀλλ' ὅτι πᾶσα ἐν αὐταῖς βραχεῖα συλλαβή, τονιζομένη, ἰσοδυναμεῖ μιᾷ μακρᾷ, ἐναντίον τῆς ἀρχαίας συνηθείας τῆς ἐπιτρεπούσης ἵνα τεθῆ ὁ τόνος καὶ ἐπὶ συλλαβῆς βραχείας, λ. χ. ἄνθρωπος, *anima* (ἰταλ. *anima*, γαλ. *âme*). Ἡ νεωτέρα ἑλληνικὴ, οὕσα ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις ἀρχαϊκὴ, εἶναι νεωτέρα κατὰ τοῦτο, ὅτι συστέλλει τὰς μὴ τονιζομένας συλλαβὰς, καὶ μακρὰς οὐσας ἐν τῇ ἀρχαίᾳ.

Τοῦτο συνεπάγεται συνεπίαις. Ὁ ἑλληνικὸς καὶ ὁ λατινικὸς στίχος ἐρείδεται ἐπὶ τῆς προσωδίας. Ἡ νεωτέρα ἑλληνικὴ, συστέλλουσα τὰς μὴ τονιζομένας μακρὰς συλλαβὰς, ἀθετεῖ νόμον θεμελιώδη καὶ καταστρέφει ἐν τῶν στοιχείων τῆς κλασσικῆς στιχοποιίας. Ἐνταῦθα ὅμως ὑπάρχει διαφωνία, ἣν οὐδεὶς δύναται ν' ἀρνηθῆ, — ζήτημα περὶ προφορᾶς, ὅπερ εἰσέτι δὲν ἐλύθη. Ἔνιοι τῶν παρ' ἡμῖν λογίων διατείνονται ὅτι διὰ τῆς ἀσκήσεως θὰ μάθωμεν εὐκόλως νὰ τονίζωμεν μίαν συλλαβὴν χωρὶς νὰ τὴν ἐκτείνωμεν, ὥστε θὰ τηρήσωμεν τὴν σχετικὴν ἀξίαν τῆς κατὰ τε τὸν τονισμὸν καὶ τὴν προσωδίαν. Τὸ πρᾶγμα καὶ κατορθωτὸν ἐὰν ὑποτεθῆ, δὲν εἶναι καὶ εὐχερές· περιπλέον δὲ ἀγνοοῦμεν ἐὰν κατ' αὐτὸν τοῦτον τὸν τρόπον αἱ Ἀθηναὶ καὶ ἡ Ρώμη ἤρουν ἐκ τοῦ μέσου δυσκολίαν ἀμφοτέροις κοινήν. Ἐγὼ τοῦλάχιστον δὲν ἀποδέχομαι τοῦτο, ἀναπολῶν οἷαν δύναμιν ἔχει ὁ τόνος ἐν ταῖς νεωτέροις γλώσσαις, καὶ ὅτι οὗτος συνέσπει τὰς μὴ τονιζομένας μακρὰς ἐν μὲν τῇ λατινικῇ διὰ τῆς ἰταλικῆς, ἐν δὲ τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ διὰ τῆς νεωτέρας. Ὅσῳ μᾶλλον πείθομαι ὅτι ἡ νεωτέρα ἑλληνικὴ εἶναι πιστὸς κληρονόμος τῆς ἀρχαίας προφορᾶς, τοσούτῳ μᾶλλον ἀποδέχομαι ὅτι ἡ ὑπεροχὴ τοῦ τόνου ὑπερίσχυεν ἐν τε τῇ Ἰταλίᾳ καὶ τῇ Ἑλλάδι μακρὸν χρόνον πρότερον, πρὶν ἢ κρίνωσιν εὐλογον οἱ γραμ-

The Meller Ltd

ΣΤΡΑΤΙΑ ΠΕΛΑΓΕ (ΟΔΟΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ)

ματικοὶ νὰ παραστήσωσι διὰ σημείων τὸν τόνον, ὃν ἡ γλῶσσα ἔδιδεν εἰς τὰς λέξεις.

Ἐνταῦθα πολλοὶ θὰ ἀντιλέξωσί μοι, ὅτι αὐτὸς ὁ ἀρχαῖος στίχος, ὁ οὐχὶ ἐπὶ τοῦ τόνου, ἀλλ' ἐπὶ τῆς προσωδίας ἐρειδόμενος, μαρτυρεῖ τὴν ἐπὶ τοῦ τόνου ὑπεροχὴν τῆς προσωδίας, ἐν ᾧ ἐγὼ τούναντίον ἰσχυρίζομαι ὅτι ὁ τόνος ὑπερίσχυε τοῦ μακροῦ καὶ τοῦ βραχείου τῶν συλλαβῶν. Οἱ ἀντιλέγοντες ἔχουσι δίκαιον· πρέπει ὅμως νὰ ἐνθυμηθῶσιν ὅτι ὁ ἑλληνικὸς στίχος (λατινικὸς στίχος δὲν εἶναι τι ἀρχαῖον, ἀλλ' εἰσῆχθη εἰς τὴν γλῶσσαν ὀψὲ παρὰ τῶν σοφῶν), ὁ ἑλληνικὸς, λέγω, στίχος δὲν ἀνήκει εἰς τὴν μέσην ἀρχαιότητα περὶ ἧς πρὸ μικροῦ ἐλάλουν, ἀλλ' εἰς ἀρχαιότητα πολλῶ ἀπωτέραν, τὴν Ὀμηρικὴν. Τί συνέβη τότε; Ἦτο ἄρα γε ὁ τόνος ἀσθενὴς καὶ ἡ προσωδία τοσοῦτον ἰσχυρὰ, ὥστε κατὰ ταύτην ἐποιεῖτο καὶ ὁ στίχος; — ἡ ἴσως τὸ μουσικὸν ἄσμα (διότι οἱ ἀρχαῖοι στίχοι ἐψάλλοντο ἀείποτε) ἐπέβαλλε τὸν κανόνα τῆς προσωδίας ἀντὶ τοῦ καθυποβληθῆναι εἰς τὸν κανόνα τῶν τόνων; Ἐγὼ προτείνω ἀπλῶς τὸ ζήτημα, ἀλλὰ δὲν τὸ ἐπιλύω.

Κατὰ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, ὅσῳ ἐτελειοποιεῖτο καὶ ἐλεπτύνετο τὸ οὖς καὶ ἡ προφορὰ, τοσοῦτῳ ἀπέβαιναν ἐπικρατέστερος μὲν ὁ τόνος, ὑποδεεστέρα δὲ ἡ προσωδία. Τὸ ἀληθὲς εἶναι, ὅτι οἱ τὸ σύστημα τῆς ἑλληνικῆς μετρικῆς παραλαβόντες Λατῖνοι ἐσεμνύοντο ὅτι εἶχον αὐστηροτέραν στιχοποιίαν, *musas severiores*. Συνίστατο δὲ ἡ μείζων αὐστηρότης τῶν εἰς τοῦτο, ὅτι ἐφρόντιζον ἵνα συμπίπτη πολλάκις ὁ τόνος μετὰ τῆς προσωδίας, τουτέστιν ὁ δάκτυλος κατεῖχε τὴν πρώτην τῆς λέξεως συλλαβὴν, ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ σπονδαῖος. Ἡ τελειοποιήσις αὐτῆ καθιστᾷ συνήθως εἰς τὰ ὦτα ἡμῶν τῶν νεωτέρων εὐαρεστότερον καὶ οἰκειότερον τὸν στίχον τὸν λατινικόν.

Αναγινώσκοντες τούς ἀρχαίους στίχους αισθανόμεθα ἡδονήν, ἀκούομεν τὸν ῥυθμὸν, καὶ ὅμως εἶναι ἀναντίρρητον ὅτι ἀμαρτάνομεν εἰς τὴν προσωδίαν ἐν πολλαῖς λέξεσιν. Ἐκ τῆς ἀληθείας ταύτης συμπεραίνω, ὅτι καὶ οἱ ἀρχαῖοι (οἱ ἀνήκοντες εἰς ἡν ἀνωτέρω ἐκάλεσα μέσην ἀρχαιότητα), κυριευόμενοι ὑπὸ τοῦ τόνου τοῦ μεταβάλλοντος τὴν ἀξίαν πολλῶν συλλαβῶν, ἡμάρτανον μὲν εἰς τὴν προσωδίαν, ἔχαιρον ὅμως ἀκούοντες τὸν τε ῥυθμὸν καὶ τὴν ἀρμονίαν τῶν στίχων των. Εὐχόμαι ἵνα μὴ ὑποληφθῇ ὅλως βάρβαρος ἡ ἐξήγησις δυσκόλου ζητήματος, ὅπερ λίαν ἐπεθύμουν ἵνα ἴδω ἐπιλελυμένον παρὰ τῶν ἀσχολουμένων εἰδικῶς εἰς τὴν ἀρχαίαν μετρικὴν. Ἐν τῷ στίχῳ τοῦ Αὔσονίου

Est et arundineis modulatio musica ripis

δὲν ἀμφιβάλω ὅτι ὁ τόνος ὁ ἐπὶ τῆς συλλαβῆς *di* τῆς λέξεως *arundineis* δὲν ἐξῆλειψε τὸν μακρὸν χρόνον τῆς ληγαύσης συλλαβῆς *is*· καὶ ὅμως ἐν τῷ στίχῳ τούτῳ ἀκούονται ἀληθῶς αἱ τῆς φύσεως ἀρμονίαι!

Κατὰ τὸν 13' καὶ 14' αἰῶνα οἱ λόγιοι, θαυμάζοντες τὸ σύστημα τῆς ἀρχαίας στιχοποιίας, περιεφρόνουν τὸ τῆς νεωτέρας ὡς κληροδότημα βαρβάρων αἰώνων καὶ ζοφερῶν. Ἡ γνώμη αὕτη εἶναι διὰ δύο λόγους ἡμαρτημένη· πρῶτον μὲν δὲν δυνάμεθα νὰ ἐκτιμήσωμεν ἀκριβῶς τὸ τῶν ἀρχαίων σύστημα, ἅτε δὴ λίαν κακῶς γινώσκοντες τίνι τρόπῳ ἐκεῖνοι ἤρον ἐκ τοῦ μέσου καὶ συνδιήλασσαν τὴν σύγκρουσιν τοῦ τόνου καὶ τῆς προσωδίας· εἶτα δὲ λίαν ἄδικον φαίνεται μοι τὸ θυσιάζειν εἰς τὸν ἀρχαῖκόν τὸν στίχον τῶν νεωτέρων, ὅστις καὶ κομψὸς εἶναι καὶ ἀρμονικός. Οἱ βάρβαροι οὐδὲν κοινὸν ἔχουσι πρὸς τὸ προκείμενον· αὐτοὶ οἱ νεώτεροι λαοὶ ἤγαγον εἰς πέρας τὴν ἐπανάστασιν, ἣτις ἐδῶκε τὴν ὑπερκράτησιν εἰς τὸν τόνον. Τοῦτο πρέπει νὰ

κληθῆ οὐχὶ ὀπισθοδρομήσις, οὐχὶ κολόβωσις, ἀλλὰ πρόοδος, ἀνάπτυξις. Ἐκτοτε καθυπεβλήθη ὁ στίχος οὐχὶ εἰς ὠρισμένην τάξιν μακρῶν καὶ βραχειῶν συλλαβῶν, ἀλλ' εἰς ὠρισμένην τάξιν συλλαβῶν τετονισμένων. Τοιοῦτος ὁ κανὼν τοῦ ἰταλικοῦ, τοῦ προβιγκιακοῦ, τοῦ ἰσπανικοῦ, τοῦ γαλλικοῦ καὶ αὐτοῦ δὴ τοῦ γερμανικοῦ καὶ ἀγγλικοῦ στίχου.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω λοιπὸν ἐξάγω ὅτι ὁ τονισμὸς, ὃν ἡ νεωτέρα ἑλληνικὴ δίδει εἰς τὴν ἀρχαίαν, καὶ ὁ ὅποιος παρ' οὐδὲν τίθεται τὴν προσωδίαν, δὲν εἶναι αἰτία ἀποχρῶσα καὶ δυναμένη νὰ πείσῃ ἡμᾶς ὅπως ἀποδοκιμάσωμεν καὶ κατακρίνωμεν τὸν τρόπον καθ' ὃν οἱ νῦν Ἕλληνες προφέρουσι τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν.

Τὸ περὶ προφορᾶς ζήτημα ἄγει ἡμᾶς εἰς ἄλλο σπουδαιότερον, περὶ αὐτῆς τῆς γλώσσης. Οἱ Ἕλληνες, ἅμα ἀνακτήσαντες τὴν πολιτικὴν, ἰδίως δὲ τὴν πνευματικὴν αὐτῶν ἀνεξαρτησίαν, συνειδὼν ὅτι ἡ γλώσσά των, εἰ καὶ πολλὰ φέρουσα τῆς δουλείας στίγματα, ὁμοιάζεν ὅμως πρὸς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν. Ἐντεῦθεν ὁ τῶν λογίων πόθος ἵνα καθάρωσι τὸ ἰδίωμα αὐτῶν καὶ τὸ προσεγγίσωσι τῷ ἀρχαίῳ τύπῳ.

Ὁ πόθος οὗτος προέκυψεν ἀναμφιβόλως ἐκ τῆς διαφωνίας, ἣτις ἀνεφύη μεταξὺ γλώσσης λαλομένης ὑπὸ ἔθνοισι δυστυχῶς, ἀξέστου καὶ καταδεδυναστευμένου, καὶ μεταξὺ ἀνδρῶν αἰφνης φωτισθέντων διὰ τῆς εὐρωπαϊκῆς παιδείας. Κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα ἡ γαλλικὴ γλώσσα ἔῤῃε τὴν αὐτὴν σχεδὸν σχέσιν πρὸς τὴν λατινικὴν, ἣν ἡ νεωτέρα ἑλληνικὴ πρὸς τὴν ἀρχαίαν· διακεκριμένη μὲν ἀπ' αὐτῆς, ἀλλὰ μήπω τυχοῦσα τῆς ἀνεξαρτησίας ἣν ἔλαβε περὶ τὸν 16' καὶ 17' αἰῶνα. Ἐὰν τότε ὑπῆρχε που πολιτισμὸς, δυνάμενος νὰ φωτίσῃ τὴν Γαλλίαν καθ' ὃν τρόπον ἡ Δύσις ἐφώτισε τὴν νῦν Ἑλλάδα, οἱ λόγιοι, ἀνυψούμενοι ὑπὲρ ἄνω τοῦ ἔθνους καὶ τῆς ἐποχῆς των, θὰ ἀπέκρουον τοὺς βαρ-

βαρισμούς τοῦ « ἀγροίκου ἡμιλατινικοῦ ἰδιώματος » καὶ θὰ ἐπανήρχοντο εἰς τὴν καθαρὰν λατινικὴν, Τῷ ὄντι ἡ γαλλικὴ πρότασις Maximien, qui rex ert à cels dis soure pagiens ὀλίγιστον ἀπεῖχε τῆς λατινικῆς Maximianus, qui rex erat ad illos (cels — ecce illos) dies super paganos. Τοῦτο δὲ κατορθοῦντες, θὰ διεκώλυον τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τελειοποίησιν τῆς καθ' ἡμᾶς γαλλικῆς.

Εἰπὼν ὅμως, ὅτι ἡ νεωτέρα ἑλληνικὴ ἔχει πρὸς τὴν ἀρχαίαν ὅπως ἡ τοῦ δεκάτου αἰῶνος γαλλικὴ πρὸς τὴν λατινικὴν, δὲν ἐξήντηλα τὸ πρᾶγμα. Ἡ καθομιλουμένη ἑλληνικὴ κέκτηται ἀρχαϊκὸν τινα χαρακτῆρα, ὁποῖον δὲν ἔχει οὐδεμίαν τῶν εἴτε ἐκ τῆς λατινικῆς εἴτε ἐκ τῆς γερμανικῆς καταγομένων γλωσσῶν. Ἐτήρησεν ἀπλοῦν παθητικὸν τοῦ ῥήματος τύπον — γράφεται — scribitur, ὃν αἱ νεώτεροι ἐκφέρουσι διὰ τοῦ βοήθητικοῦ est écrit, è scritto, wird geschrieben, κ. λ. Ἐντεῦθεν ὀρμώμενοι οἱ λόγιοι τῶν Ἑλλήνων ἐσκέφθησαν ὅτι εὐκόλως ἠδύναντο νὰ καταργήσωσι τὴν τσαῦτα βαρβαρότητος στίγματα φέρουσαν καὶ κατ' ἐπαρχίας ποικίλλουσαν δημοτικὴν γλῶσσαν, καὶ νὰ ἀποκαταστήσωσι τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν. Διὰ τῆς ἐπιμονῆς, διὰ τοῦ λόγου καὶ τοῦ παραδείγματος αὐτῶν γράφουσι ἤδη εἰς ὕφος καταληπτὸν τοῖς συγχρόνοις τοῦ Λογγίνου καὶ τοῦ Πλουτάρχου.

Σφοδρὸς τῆς γλωσσικῆς ταύτης καθάρσεως ἀντίπαλος ἐξανεστή ὁ παρ' ἡμῖν σοφὸς Ἑγγερος, φρονῶν ὅτι αἱ ἀρχαὶ καὶ οἱ τύποι τῆς γραμματικῆς τοσοῦτον χωρίζουσι τὸ νῦν ἰδίωμα ἀπὸ τῆς ἀρχαίας γλώσσης, ὥστε ἡ ἀποκατάστασις, ἐπιτυγχάνουσα, θὰ ἐσφαγιάζε γλῶσσαν λαλουμένην καὶ ζῶσαν χάριν ἄλλης ἀπὸ πολλῶν αἰῶνων νεκρᾶς. Ὁμολογεῖ ὅτι ἡ χυδαῖκὴ γλῶσσα ἀπαιτεῖ καὶ δικαιολογεῖ ποικίλας διορθώσεις. « Δύνα-

ταί τις (λέγει) νὰ τὴν διαφύθμῃσι, ἀλλ' οὐχὶ καὶ νὰ τὴν μεταμορφώσῃ. »

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἔπεται, ὅτι ἡ δημώδης ἑλληνικὴ δὲν εἶναι γλῶσσα συντεταγμένη καὶ πεπηγυῖα· δι' αὐτὸ μάλιστα τὸ ἀσυμπαγὲς αὐτῆς πιστεύουσιν οἱ λόγιοι ὅτι δύνανται ν' ἀντικαταστήσωσι τὸν ἀρχαῖον τύπον ἀντὶ τοῦ νεωτέρου. Τερπνὸν ὁπωσδήποτε καὶ ἐνδιαφέρον θέαμα, ὑπὸ φιλολογικῆν ἔποψιν, εἶναι τὸ παρατηρεῖν τοιοῦτον περὶ γλώσσης ἀγῶνα, καὶ μετὰ περιεργείας περιμένει ἕκαστος νὰ ἴδῃ, ἐὰν ἐπὶ τέλους θὰ νικήσῃ ἡ δημοτικὴ ἰσχυρογνωμοσύνη, ἢ μετὰ θελήσεως ἰσχυρᾶς τηροῦσα τὸν συνήθη αὐτῆ τρόπον τοῦ λαλεῖν, ἢ ἡ εὐτολμία τῶν λογίων, οἵτινες, διὰ τοῦ παραδείγματος καὶ τῆς σχολῆς, ἐπιχειροῦσιν ἵνα ἀποδώσωσι εἰς τὸ στόμα τοῦ δήμου τὸ τῆς ἀρχαίας γραμματικῆς σύστημα. Ἡμεῖς οἱ ξένοι εὐχόμεθα ἀπλῶς ἵνα, ὅ,τι ἂν μέλλῃ νὰ συμβῇ, γένη πρὸς ὄφελος καὶ πρὸς δόξαν τῆς Ἑλλάδος, ἧς τὸ μὲν ἀρχαῖον ὄνομα ἔχει λαμπρὰς ἀναμνήσεις, τὸ δὲ νέον παρέχει νεαρὰς ἐλπίδας.

Τὴν εἰς τὰ σχολεῖα τῆς Δύσεως εἰσαγωγὴν τῆς νῦν ἑλληνικῆς προφορᾶς καὶ τὴν ἀπὸ παντὸς ῥύπου κάθαρσιν τῆς νεωτέρας γλώσσης διὰ τῆς ἀρχαίας ὑπολαμβάνει ὁ Κ. Εἰχθάλ ὡς πρόσδον ἄλλης προτάσεως, ἐπὶ πολὺ ὑπερβαίνουσας τὰς ἀπλᾶς γραμματολογικὰς θεωρίας, τοῦ καταστήσαι δηλονότι τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν καθολικὴν πάντων τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν. « Ἀναμφίβητόν (λέγει) ὅτι πάντα τὰ ἔθνη βαίνουσιν σήμερον πρὸς κοινὴν τινα διοργάνωσιν. Εἰς ταύτην ἄγονται παρὰ τῆς θρησκείας, τῆς πολιτικῆς, τῆς φιλοσοφίας, τῶν τεχνῶν, τῶν ἐπιστημῶν, τῆς βιομηχανίας, τοῦ ἐμπορίου. Ἐὰν δὲ θὰ ἦναι τοιοῦτόν τι τὸ μέλλον, καὶ δὴ καὶ τὸ προσεχὲς τῆς ἀνθρωπότητος μέλλον, πρῶτη αὐτοῦ συνέπεια εἶναι ἡ ἀναγνώρισις γλώσσης κοινῆς,

ἦτις, μηδαμῶς καταργοῦσα τὰ ἐθνικὰ ἰδιώματα, τὸ σύμβολον τοῦτο καὶ ἐχέγγυον τῆς τῶν ἐθνῶν ἀτομικότητος, θὰ καταστῇ τὸ ὄργανον τῶν διεθνῶν σχέσεων λαῶν τε καὶ ἀτόμων, θὰ χρησιμεύσῃ δὲ καὶ ὡς ἔκφρασις τῶν ὑπερτάτων ἀληθειῶν, αἵτινες, ὁμολογούμεναι ὡς ἀρχὴ ἅμα καὶ κοινὸς σύνδεσμος τῶν κοινωνιῶν, πρέπει νὰ λάβωσι πανταχοῦ τὸν αὐτὸν καθολικὸν τύπον. »

Τοιαύτην ἐντολὴν ὀφείλει, κατὰ τὸν Κ. Ἐϊχθάλ, νὰ ἐκτελέσῃ ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα διὰ τὸν πλοῦτον, καὶ τὴν εὐφωνίαν τῆς, διὰ τὴν ἀρχαίαν καὶ καλὴν γραμματολογίαν τῆς, διὰ τὰς ἀνάγκας, εἰς ἃς ἐπαρκεῖ ἐν τῇ Δύσει, καὶ διὰ τὴν ἐξοχὸν αὐτῆς ζωτικότητα, δι' ἣν σώζεται ὑπὸ τύπον δυνάμενον νὰ ἐπαγάγῃ τὴν τελείαν αὐτῆς ἀποκατάστασιν.

Ὁ ἐπισημότετος τῶν ἐν Ἑλλάδι δημοσιογράφων Κ. Ρενιέρης ἀποδέχεται ὑπὲρ τοῦ ἔθνους τοῦ ὑψηλὴν ἐντολὴν σύμφωνον πρὸς τὴν ἱστορίαν καὶ τὸ παρελθόν του, τουτέστιν ἵνα διενεργήσῃ τὴν ἄμεσον συγκοινωνίαν τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ μετὰ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, διὰ τῆς ἐξαλείψεως πασῶν τῶν μεσολαβησασῶν παραμορφώσεων. Ἐὰν εἶχον καιρὸν δὲν θὰ ἤρνούμην τῷ Κ. Ρενιέρῃ τὴν ὑψηλὴν ἐντολὴν (διότι οὐδεὶς πλειότερον ἐμοῦ εὐχεται μέγαν προορισμὸν εἰς τὴν ἀπελευθερωθεῖσαν Ἑλλάδα), ἀλλὰ θὰ ἀνεσκευάζον τὰ ἐπιχειρήματα, ἀφ' ὧν ὀραται ὅτι δηλαδὴ ἐξέχει ἡ νέα Ἑλλάς, ἅτε δὴ μηδένα σχοῦσα μέσον αἰῶνα ὡς τὰ ἐν τῇ Δύσει ἔθνη. Τὰ διὰ τοῦ μέσου αἰῶνος διεληθόντα τῆς Δύσεως ἔθνη ἀπέβησαν ἤδη οἱ ὁδηγοὶ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους· ἀπ' αὐτῶν τούτων προῆλθεν ἡ ἀναζωοποιήσις, ἡ ἐφελευκίαι νῦν τὰ ἔθνη τὰ ὑστερήσαντα. Εὐκόλον θὰ ἦτο ν' ἀποδειχθῇ θεωρητικῶς ὅτι ἡ καθόλου ἱστορικὴ ἀνάπτυξις ἠθέλησεν ἵνα ὑπάρξῃ τις σταθμὸς μεταξὺ τοῦ πνεύματος τῆς ἀρχαίας

ἐποχῆς καὶ τοῦ τῆς νεωτέρας, τοιοῦτος δὲ σταθμὸς ἀναγκαῖος καὶ δὴ καὶ σωτήριος ἀνεδείχθη ὁ μέσος αἰὼν.

Μετὰ τῆς γενικωτέρας τοῦ Κ. Ρενιέρῃ θεωρίας περὶ τοῦ μέλλοντος τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους συνδέεται ἡ εἰδικωτέρα τοῦ Κ. Ἐϊχθάλ θεωρία περὶ τοῦ μέλλοντος τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης. Οὐδεμίαν γλῶσσαν ἀναλαμβάνει μεγάλην τινὰ ἐντολὴν τυχαίως πως. Τὴν καθολικότητα αὐτῆς ἔλαβεν ἡ λατινικὴ γλῶσσα ἀπὸ τῆς τότε κοινωνικῆς καταστάσεως· ἀπέβαλε δ' αὐτὴν, ἅμα μεταβληθείσης καὶ τῆς κοινωνίας. Αἱ νεώτεραι γλῶσσαι, μεγαλυνομένη καὶ πλουτιζόμεναι, ἐξηπλοῦντο τοσοῦτω εὐρύτερον, ὅσῳ ὀλιγώτερον ἐξήρκει ἡ λατινικὴ εἰς τὰς ἀναφαινομένας τότε ἐν τῷ κόσμῳ ἀνάγκας καὶ νέας ἰδέας. Ἴσως θὰ εἴπωσί τινες, ὅτι καὶ ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα δύναται νὰ ἐπαρκέσῃ, διότι ἡ μὲν λατινικὴ εἶναι ἀρχαία γλῶσσα νεκρά, ἡ δὲ ἑλληνικὴ ἀρχαία μὲν ἀλλὰ ζῶσα καὶ λαλουμένη. Ἔστω· ἀλλὰ καὶ τότε παρεμβάλλονται ἄλλα προσκόμματα.

Τεθέντος, ὅτι ἡ πρὸς καθολικὸν τι συγκοινωνίας ὄργανον τάσις ἀποφαίνεται ὑπὲρ τῶν νεωτέρων γλωσσῶν, τίς τούτων θὰ προτιμηθῇ; πότερον ἡ γαλλικὴ ἢ τις, ἀποκλειστικῶς ὑπερσχύσασα κατὰ τὸν ἑξ' καὶ ἰη' αἰῶνα, περιωρίσθη μὲν ὀπωσοῦν, ἀλλ' οὐδαμῶς τέλειον ἐξηλείφθη; ἢ ἡ ἀγγλικὴ ἢ μετ' ὀλίγον ἀναδειχθησομένη γλῶσσα καὶ τῆς βορείου Ἀμερικῆς καὶ τῆς Αὐστραλίας; ἢ τελευταῖον θὰ προτιμηθῇ ἀρχαία τις γλῶσσα, οὐδετέρα μέχρι τοῦδε διατελέσασα, καὶ δὴ καὶ ἡ ἑλληνικὴ, ἀφ' οὗ ἐσβέσθη ἤδη ἡ καθολικότης τῆς λατινικῆς;

Δὲν προτίθεμαι ν' ἀποπλανήσω τῆς ὁδοῦ τοὺς ἀγωνιζομένους, ὡς ὁ Κ. Ἐϊχθάλ, ἵνα προδράμωσι τοῦ χρόνου. Σημειῶ ἀπλῶς, ὅτι οὔτε ἡ ἐποχὴ ἐπέστη, οὐδὲ σημεῖόν τι ἀνεφάνη δεικνύον πῶς θὰ ἐπιλυθῇ τὸ περὶ καθολικῆς γλώσσης ζήτημα.

Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἄς ἀρκεσθῆ ὁ Κ. Ἐἰχθάλ εἰς τοῦτο, ὅπερ βεβαίως δὲν εἶναι τι μικρὸν, ὅτι ἐξήγειρε τὴν σκέψιν καὶ τὴν μελέτην. Τὸ λοιπὸν « Θεῶν ἐν γούνασι κεῖται »· τουτέστιν ἐν ταῖς τάσεσι τῆς καθολικῆς ἀναπτύξεως. Ὁ Κ. Ἐἰχθάλ, ὁ ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐγκύψας εἰς τὴν μελέτην τοῦ διδασκάλου τῆς πρακτικῆς φιλοσοφίας, δὲν θὰ μὲ διαψεύσῃ.

Ὡσαύτως δὲν θὰ διαψευσθῶ, ὁπόταν συγχαρῶ τῇ μὲν Δύσει ὅτι ἀνεῦρε τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος, τῷ δὲ ἑλληνικῷ ἔθνει ὅτι συνέδεσε τὰς ἑαυτοῦ τύχας μετὰ τῶν τοῦ παγκοσμίου πολιτισμοῦ, οὗτινος καὶ αὐτὸ ἀποβαίνει ἐργάτης. Ἡμεῖς οἱ ἄλλοι, Γαλάται, Ἰήρες, Γερμανοὶ καὶ Βρετανοὶ, ὅσον ὑψηλὴν καὶ ἂν κατέχωμεν θέσιν μετὰ τῶν ἔθνῶν ἀπὸ τῆς πτώσεως τοῦ ῥωμαϊκοῦ κράτους καὶ τῆς ἀνακαινίσεως τῶν πραγμάτων, ὀφείλομεν τιμὴν καὶ σεβασμὸν πρὸς τὴν Ἰταλίαν, δι' οὗς αὕτη ἔσχεν ἐνδόξους προγόνους καθ' ἣν ἐποχὴν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς καὶ ἀπὸ τῆς χειρὸς ἡμῶν δὲν εἶχεν ἐξέλθει οὐδὲν σύγγραμμα ἄξιον μνήμης παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις. Ἰδοὺ νῦν προσέρχεται ἡ Ἑλλάς, ἧς οἱ πρόγονοι, ἀρχαιότεροι τῶν τῆς Ἰταλίας, ὑπερβαίνουσι τούτους, ἐὰν μὴ κατὰ τὴν πολιτικὴν καὶ τὸν πόλεμον, τοῦλάχιστον κατὰ τὰ γράμματα, τὰς τέχνας, τὰς ἐπιστήμας καὶ τελευταῖον ὡς αἰώνιοι διδάσκαλοι τῆς ἀνθρωπότητος. Πρῶτη ἡ Δύσις ἐπικροτεῖ εἰς τὸν σύνδεσμον τοῦτον. Τῆς μὲν Ῥώμης ἡ Δύσις εἶναι τέκνον πολιτικόν, τῆς δὲ Ἑλλάδος τέκνον διανοητικόν. Ἡ Δύσις μεχρι τοῦδε εἶχε τὴν Ἰταλίαν· ἡ Ἑλλάς ἔλειπεν αὐτῇ.

E. ΛΙΤΤΡΕ.

(Μετάφρασις τῆς Κλειοῦς.)

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΡΟΦΟΡΑΣ

ΤΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ ⁽¹⁾.

Ὅσοι ἀναγινώσκουσι μετὰ τινος προσοχῆς τὰς μὴ πολιτικὰς διατριβὰς τῆς « Κλειοῦς » ἐνθυμοῦνται βεβαίως τὸ διεξοδικὸν ἐκεῖνο ἄρθρον περὶ τῆς πρακτικῆς χρήσεως τῆς καθομιλουμένης γλώσσης, ὅπερ ἐδημοσιεύσαμεν, ἀφορμὴν λαβόντες ἔκ τινος περισπουδάστου φυλλαδίου τοῦ σοφοῦ Γάλλου Γουσταίου Ἐἰχθάλ. Ἠγωνίσθημεν τότε νὰ παραστήσωμεν διὰ βραχείων, ὅτι ἡ περὶ καθολικεύσεως τῆς καθ' ἡμᾶς Ἑλληνικῆς γλώσσης πρότασις τοῦ διακεκριμένου συγγραφέως καὶ χρηστοῦ φιλέλληνος ἔμελλε νὰ προσκόψῃ εἰς δύο κεφαλαιώδη προσκόμματα, ἐξ ὧν τὸ μὲν, ἀναγόμενον εἰς τὴν ἐν Δύσει ἐπικρατοῦσαν κακόφωνον προφορὰν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων, ἦτο, οὕτως εἰπεῖν, ἐξωτερικόν, τὸ δὲ, ἄτε ἀποθλέπον εἰς τὴν μήπω ἀκριβῶς ὀρισθεῖσαν κατασκευὴν τῆς ἡμετέρας γλώσσης, ἠδύνατο νὰ χαρακτηρισθῆ προσφυῶς ὡς καθόλου ἐσωτερικόν.

Γράψαντες ἔκ τοῦ προχείρου τὰς ὀλίγας ἐκείνας παρατηρήσεις, πᾶν ἕτερον ἠλπίζαμεν ἢ ὅτι αὐταὶ ἔμελλον νὰ ἐπισύρῃσι

(1) Ἐκ τοῦ 176 ἀρ. τῆς Κλειοῦς.

τὴν ἐπιεικῆ κρίσιν τοῦ Κ. Ἐἰχθάλ. Καὶ ὁμως ὁ σοφὸς ἀνὴρ εὐηρεστήθη ἐσχάτως νὰ τιμῆσῃ τὴν σύνταξιν τῆς « Κλειοῦς » δι' ἐκτεταμένης ἐπιστολῆς του, ἧς τὸ περιεχόμενον σπεύδομεν σήμερον νὰ ὑποβάλωμεν εἰς γνῶσιν τῶν ἡμετέρων ἀναγνωστῶν· λέγομεν τὸ περιεχόμενον καὶ οὐχὶ τὸ κείμενον, διότι ὁ Κ. Ἐἰχθάλ, ἕνεκα λεπτότητος τῆς ὁποίας τὰ ἐλαττήρια τοσούτῳ μᾶλλον ὀφείλομεν νὰ ἐκτιμήσωμεν ὅσῳ θεωροῦμεν αὐτὰ ἀπαύγασμα ὑπερβολικῆς μετριοφροσύνης, παρατηρεῖ ἡμῖν ὅτι ἡ ἐπιστολὴ αὐτοῦ φέρει χαρακτῆρα ὅλως ἰδιωτικόν.

Τὸ ἕτερον τῶν προσκομμάτων, ἅτινα εὐλόγως ὑποδεικνύετε (λέγει ὁ Κ. Ἐἰχθάλ), τὸ πρόσκομμα δηλαδὴ τὸ ἐξωτερικόν, δύνασθε νὰ τὸ θεωρήσητε ἀπὸ τοῦδε λελυμένον. Τῷ ὄντι, χθὲς (τῇ 16/28), ὁ Κ. ὑπουργὸς τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως προσεκάλεσε τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἐπιγραφῶν καὶ τῶν Καλῶν Γραμμάτων ἔν' ἀποφανθῆ, ἂν προσήκη νὰ εἰσαχθῆ εἰς τὰ Γαλλικὰ ἐκπαιδευτήρια ἢ κατὰ τοὺς νῦν Ἕλληνας προφορὰ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Ὁ ὑπουργὸς δὲν ἠδύνατο βεβαίως νὰ προβῆ εἰς τὸ μέτρον τοῦτο, πρὶν ἢ μάθῃ τὰς διαθέσεις τῆς Ἀκαδημίας, αἵτινες ἄλλως τε εἰς οὐδεμίαν ὑπόκεινται ἀμφιβολίαν. Ἡ Ἀκαδημία, ἅμα λαβοῦσα τοῦ ὑπουργοῦ τὴν διακοίνωσιν, κατήρτισεν ἐπιτροπὴν ἐκ τῶν ΚΚ. Βρυνὲ Δὲ Πρὲσλ, Δεχέλ, Ἀλεξάνδρου, Ρωσσινιὼλ· τούτοις δὲ προστίθενται δικαιώματι ὁ Κ. Γυινιὼ, ἰσόβιος γραμματεὺς τῆς Ἀκαδημίας, ὁ Κ. Σωλσὺ, πρόεδρος τοῦ γραφείου, καὶ ὁ ἀντιπρόεδρος αὐτοῦ Κ. Ἐγγερος. Τὰ τοῖς πᾶσι γνωστὰ καὶ ἐπὶ Ἑλληνικῇ παιδείᾳ διαβεβησμένα ὀνόματα τῶν εἰρημένων καθηγητῶν, ἀπὸ καθέδρας πολλάκις συνηγορησάντων ὑπὲρ τῆς γνησίας τῶν Ἑλληνικῶν στοιχείων προφορᾶς παρέχουσιν ἐκ τοῦ προτέρου τὴν βεβαίαν πιθανότητα, ὅτι οὐ πολλὸς θὰ παρέλθῃ χρόνος καὶ ἡ

προφορὰ τῶν σημερινῶν Ἑλλήνων θὰ καθιερωθῆ θριαμβευτικῶς ἐν τοῖς σχολείοις τῆς Γαλλικῆς αὐτοκρατορίας, ἴσως δὲ, καθ' ἃ παρατηρεῖ ὁ Κ. Ἐἰχθάλ, καὶ πανταχοῦ ἄλλοθι τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου.

Τὸ ἀνέλπιστον τοῦτο γεγονός μὰ τὴν ἀλήθειαν δὲν εἶναι μικροῦ λόγου ἄξιον ἀνδραγάθημα. Ἡ προφορὰ τοῦ Ἐράσμου μετὰ τετρακοσίων ἐνιαυτῶν κυριαρχίαν φυγαδεύεται ἀπὸ τῆς πατρίδος τοῦ Ἐρρίκου τοῦ Στεφάνου ἀνεπιστρεπτῆ. Ἡ δὲ ψυχὴ τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραῆ θὰ σκιρτήσῃ ὑπὸ τῆς χαρᾶς, βλέπουσα ἐπὶ τέλους μίαν τῶν διακαεστέρων αὐτῆς εὐχῶν πραγματουμένην ἐν τῇ ἡρωϊκῇ γῇ, ἣν « Ἴσα τῇ φυσάσῃ πατρίδι » ἠγάπησεν. Ἐπαναλαμβάνομεν ὅτι ὁ θρίαμβος δὲν εἶναι μικροῦ λόγου ἄξιος — θρίαμβος οὐχὶ τοσοῦτον τοῦ ἰωτακισμοῦ τῶν Ρεϋχλιανίων κατὰ τοῦ ἀφορήτου πλατειασμοῦ τῶν Ἐρασματιτῶν, ὅσον τῆς ὁσημέραι κραταιουμένης ἐθνικῆς συνειδήσεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ, οὗτινος μόνη ἡ γλῶσσα ἀποτελεῖ τὴν περιεκτικωτάτην ἐκδήλωσιν. Ἀγαθὴ τύχη! ἡ δυτικὴ Εὐρώπη, εἰ καὶ βραδέως προσοικειουμένη τὴν ἡμετέραν προφορὰν, ἀναγνωρίζει ἐπὶ τέλους ἐπισήμως τὸ πρῶτον καὶ θεμελιώδες στοιχεῖον τοῦ ἐθνικοῦ τῶν Ἑλλήνων βίου. Ἡ Εὐρώπη χρεωστῆ τὰ πλεῖστα τῶν πνευματικῶν κεφαλαίων τῆς εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα· ἐκοῦσα ἢ ἄκουσα πρέπει σήμερον νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ἐὰν ὀφείλῃ τι καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν νέαν, ὀφείλει τοῦλάχιστον τὴν ἀνόθευτον διάσωσιν τοῦ θησαυροῦ τῆς στοματικῆς παραδόσεως.

Φοβούμενοι μὴ θίξωμεν τὴν ὄντως εὐθικτον μετριοφροσύνην τοῦ πολυμαθεστάτου Κ. Ἐἰχθάλ δὲν τολμῶμεν νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἡ περὶ πρακτικῆς χρήσεως τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ὀλιγοσέλιδος πραγματεία του ὑπῆρξεν ὁ κυριώδης μοχλός, ἐξ οὗ

παρεκινήθησαν ἢ τε Ἀκαδημία καὶ οἱ ἐν αὐτῇ διάσημοι καθηγηταὶ νὰ ἐπιταχύνωσι μίαν ἀπόφασιν, ἥτις, κατὰ τὸ προσφύες λόγον τοῦ μακαρίτου Γερμανοῦ ἀρχαιολόγου Ροσσίου, πρὸ πολλοῦ ἤδη ἐτύγγανε κατ' ἔννοιαν ἐκδεδομένη. Ἄλλ' ὁ Κ. Ἐϊχθάλ, περαιτέρω προβαίνων, διατείνεται ὅτι καὶ τὸ πρόσκομμα τὸ ἐσωτερικόν, περὶ οὗ ἐρρήθη ἀνωτέρω, εἰ καὶ ἄλλως πολλῶ ἦττον εὐδιάλυτον τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ ὁμολογουμένως δυσχερέστατον δὲν εἶναι ἀνεπίδεκτον λύσεως· ἀφ' οὗ δὲν δυνάμεθα νὰ εὐρωμεν τὴν λύσιν τοῦ (προσεπιλέγει ὁ σοφὸς Γάλλος), πρέπει νὰ δημιουργήσωμεν αὐτὴν ἡμεῖς οἰκοθεν. Συνομολογοῦμεν μετὰ τοῦ Κ. Ἐϊχθάλ, ὅτι ἐφ' ὅσον προάγεται ἐν Ἑλλάδι καὶ ἀλλαχού τῆς Εὐρώπης ἡ μελέτη καὶ ἀνάπτυξις τῆς Ἑλληνικῆς γραμματολογίας, ἐπὶ τοσοῦτον προσεγγίζομεν ἐπαλλήλως πως εἰς τὸν πεποθημένον σκοπὸν τῆς καθολικεύσεως τοῦ ἡμετέρου ἰδιώματος. Ὅτι ὅμως ἡ γλῶσσα τοῦ Εὐαγγελίου, μεθ' ὅλας τὰς ἐλλείψεις καὶ ἀτελείας τῆς, δύναται νὰ χορηγήσῃ (καθάπερ φαίνεται φρονῶν ὁ Κ. Ἐϊχθάλ) θαυμασίαν τινὰ κρηπίδα ἐνιαίας δημῶδους γλώσσης ὑπὸ τοὺς ἀρχαίους τύπους, ὑπολαμβάνομεν μέχρι τινὸς σφόδρα ἀμφισβητήσιμον. Δὲν ἀγνοεῖ ἴσως ὁ Κ. Ἐϊχθάλ, ὅτι εἰς τῶν πολλῶν λόγων, ὅσους οἱ σοφοὶ τῆς Γερμανίας ἀντέταξαν κατὰ καιροὺς καὶ ἀντιτάσσοσιν εἰς τὰς παρ' ἑαυτοῖς ἀναφαινομένας μονήρεις προτροπὰς περὶ παραδοχῆς τῆς γνησίας Ἑλληνικῆς ἀναγνώσεως, εἶναι καὶ οὗτος, ὅτι οἱ διὰ τοῦ χριστιανισμοῦ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν παρεισδύσαντες Ἑβραϊσμοὶ καὶ τὰ ἄλλα παραπλήσια τούτοις σημιτικὰ ἰδιώματα τῶν Ἐβδომήκοντα καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης ἠλλοίωσαν κατὰ μέγα μέρος τὴν γραμματικὴν καὶ τὴν συντακτικὴν τῆς Ἑλληνίδος γλώσσης κατασκευήν. Ἀλλὰ τὸ ζήτημα τοῦτο, ὅπερ, ἔαν καλῶς ἐνθυμώμεθα, ὑπεκίνησε πρὸ

πολλῶν ἐτῶν σκανδαλωδῶς ὁ ἐν Κολωνία καθηγητῆς Κ. Κρεῦσερος, οὐδόλως ἀπόκειται ἡμῖν νὰ ἐρευνησωμεν ἐνταῦθα. Παρατηροῦμεν μόνον ὅτι ἡ εὐαγγελικὴ γλῶσσα, ἀποτελοῦσα οἰονεὶ ἀναπεπταμένον πυλῶνα δύο μεγάλων ἐποχῶν, ἠθικῶς, κοινωνικῶς, καὶ θρησκευτικῶς διηρημένων ἀπ' ἀλλήλων ἀλλὰ καὶ πολεμίων σφόδρα, ἐρειδομένη δὲ καὶ αὐτὴ ἐπὶ τῶν ἀσταθῶν, ἀορίστων καὶ περὶ πολλὰ ὀνειῶν χαρακτηριστικῶν τῆς κοινῆς καλουμένης γλώσσης, δὲν φαίνεται ἡμῖν ὡς τὸ ἐπιτηδειότερον κόνιαμα πρὸς ἐποικοδόμησιν στερεᾶς καὶ ὁμοιόμορφου γλωττικῆς κρηπίδος. Παραδεχόμενοι αὐτὴν, ὅσον ἄλλως καὶ ἂν τὴν ὑποθέσωμεν διακεκαθαρμένην ἀπὸ ἑτεροφύλων στοιχείων, θὰ ἐκτεθῶμεν ἴσως εἰς τὸν κίνδυνον νὰ καταστήσωμεν τὸ ἡμέτερον ἰδίωμα δυσεπίδεκτον τῆς ἐλευθέρως ἐκείνης ἱστορικῆς μορφώσεως, ἥτις πηγάζει κυρίως ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου ψυχολογικοῦ βίου τοῦ ἔθνους. Τοιοῦτῳ δὲ τρόπῳ δὲν εἶναι παντάπασι παράδοξον ἡ γραφομένη παρ' ἡμῶν γλῶσσα ν' ἀποβῆ αὐτόχρομα πολυδαίδαλος καὶ πολυμιγῆς κέντρων, πανομοιότυπος μὲν τῇ Ἑλληνιστικῇ βᾶσει, ἀπέχων δ' ἀπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ πρωτοτύπου ὅσον φέρ' εἰπεῖν τὰ δόγματα τῶν νεοπλατωνικῶν ἀπεῖχον ἀπὸ τῆς θείας τοῦ Πλάτωνος διδασκαλίας.

Ἡ ἀγαλλίασις, ἣν ἠσθάνθημεν ἅμα πληροφορηθέντες παρὰ τοῦ Κ. Ἐϊχθάλ τὴν προσεχῆ εἰσαγωγὴν τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν προφορᾶς ἐν τοῖς παιδευτηρίοις τῆς γενναίας καὶ φιλελληνος Γαλλίας — ἥτις, εἰρήσθω ἐν παρόδῳ, μόνη ἐκ τῶν Εὐρωπαϊκῶν κυβερνήσεων, ἐξαιρέσει τῆς Ρωσσίας, ἔχει ἐν τῷ παρ' ἑαυτῆ ἀνωτάτῳ ἐκπαιδευτικῷ καθιδρύματι εἰσηγμένην τὴν διδασκαλίαν τῆς καθομιλουμένης ἡμῶν γλώσσης, καὶ ἥτις ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν διατηρεῖ ἐν Ἀθήναις ἰδίαν σχολὴν ἀκμαζούσαν

ἐπὶ ἀρχαιολογικαῖς μελέταις — ἡ ἀγαλλίασις αὕτη δὲν ἦτο ἀμέτοχος λύπης. Ἀνελογίσθημεν ὅτι ἡ σοφὴ Γερμανία, ἡ πολυτίμητος αὕτη κιβωτὸς τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς διανοίας, ἡ, κατὰ τὴν προσφυσῆ τοῦ μεγαλοφυοῦς Νειβούρου ῥῆσιν, πνευματικὴ Ἑλλάς τῶν νεωτέρων χρόνων, ἡ φωτοβόλος αὕτη λαμπὰς τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος καθ' ὅλας αὐτῆς τὰς φάσεις, ἐμμένει εἰσέτι εἰς τὴν οἰκτρὰν Ἐρασμαϊκὴν πλάνην. « Ἡ γνῶμη τῶν ἀξιούντων, ὅτι ἡ σημερινὴ τῶν καθ' ἡμᾶς Ἑλλήνων προφορὰ εἶναι αὕτη ἐκείνη τῶν ἀρχαίων, ἐπαξίως « περιεφρονήθη τοσοῦτον ὑπὸ τῶν σοφῶν, ὥστε ὁ ἀποτολμῶν « σήμερον νὰ ὑπερασπίσῃ αὐτὴν θὰ ἐξηλέγητο καταγέλαστος « καὶ ἀξιοπεριφρόνητος. » — ταῦτα ἔγραφε πρὸ πενήντα ἐτῶν ὁ πρῦτανις τῆς παρὰ Γερμανοῖς κριτικῆς φιλολογίας, Γοδοφρεΐδος Ἐρμαννος. Τὸ ἀνάθεμα δὲ τοῦ ὀνομαστοῦ τῆς Λειψίας καθηγητοῦ δὲν λέγομεν ὅτι ἰσχύει ἤδη ἀπαρallάκτως ὡς πρότερον, ἀλλ' ὅπωςδῆποτε ἰσχύει μέχρι τινὸς ἔτι καὶ νῦν.

Οἱ ἀγαθοὶ Γερμανοὶ διάκεινται τοσοῦτον προκατειλημμένοι κατὰ τῆς ἡμετέρας ἐκφωνήσεως τῶν Ἑλληνικῶν στοιχείων ὥστε δὲν θέλουσιν εἰσέτι νὰ πεισθῶσιν, ὅτι οἱ τῶν Ἑλλήνων ἀπόγονοι, ἐξ ὁμογενῶν διδασκάλων τὴν προφορὰν διδασκόμενοι, δύνανται νὰ προφέρωσι τοὺς Ἑλληνικοὺς χαρακτῆρας ὀρθότερον τῶν ἀλλογενῶν, ὅσοι μανθάνουσι τὸν Ἕλληνα λόγον ἐκ τῶν ἐνεῶν βιβλίων. Καὶ ὅμως ὅσον διεφθαρμένοι καὶ ἂν ὑποθεθῶμεν κατὰ τε τὴν καταγωγὴν καὶ τὴν προφορὰν, ἡ διαφθορὰ ἡμῶν αὕτη δὲν εἶναι ἐκπληκτικωτέρα τῆς ἀνουσίας ἐκείνων, ὅσοι πρὸ μὲν διακοσίων ἐνιαυτῶν ἐδογματίζον ὅτι ἡ ἡμετέρα γλῶσσα ἔλκει τὸ γένος ἐκ τῆς Ἀραβικῆς, κατὰ δὲ τοὺς καθ' ἡμᾶς χρόνους ἐκήρυττον ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς κατεποντίσθη πρὸ πολλοῦ πανεθνει ὑπὸ, Κύριος εἶδε, τίνος Σκυθικοῦ κατακλισμοῦ. Ἐὰν

ἦτο δυνατὸν νὰ κατέλθῃ τις τῶν Γερμανῶν εἰς τὰ βασίλεια τοῦ Πλούτωνος, ὡς ὁ παρὰ Λουκιανῶ κυνικὸς Μένιππος ὀδηγούμενος ὑπὸ τοῦ Χαλδαίου Μιθροβαρζάνου, ὅπως ἀκούσῃ πῶς διαλέγονται αὐτόθι ὁ τε Πλάτων καὶ ὁ Ξενοφῶν, τὸ περὶ προφορᾶς ζήτημα θὰ εἶχεν ἴσως σήμερον πάντῃ ἀλλοίαν μορφήν ἢ ὅποιαν ἔχει, ἀφ' ὅτου εἶδε τὸ φῶς ἡ μεταξὺ ἄρκτου καὶ λέοντος διαλογικὴ διατριβὴ τοῦ φιλοσόφου τῆς Ὀλλανδίας.

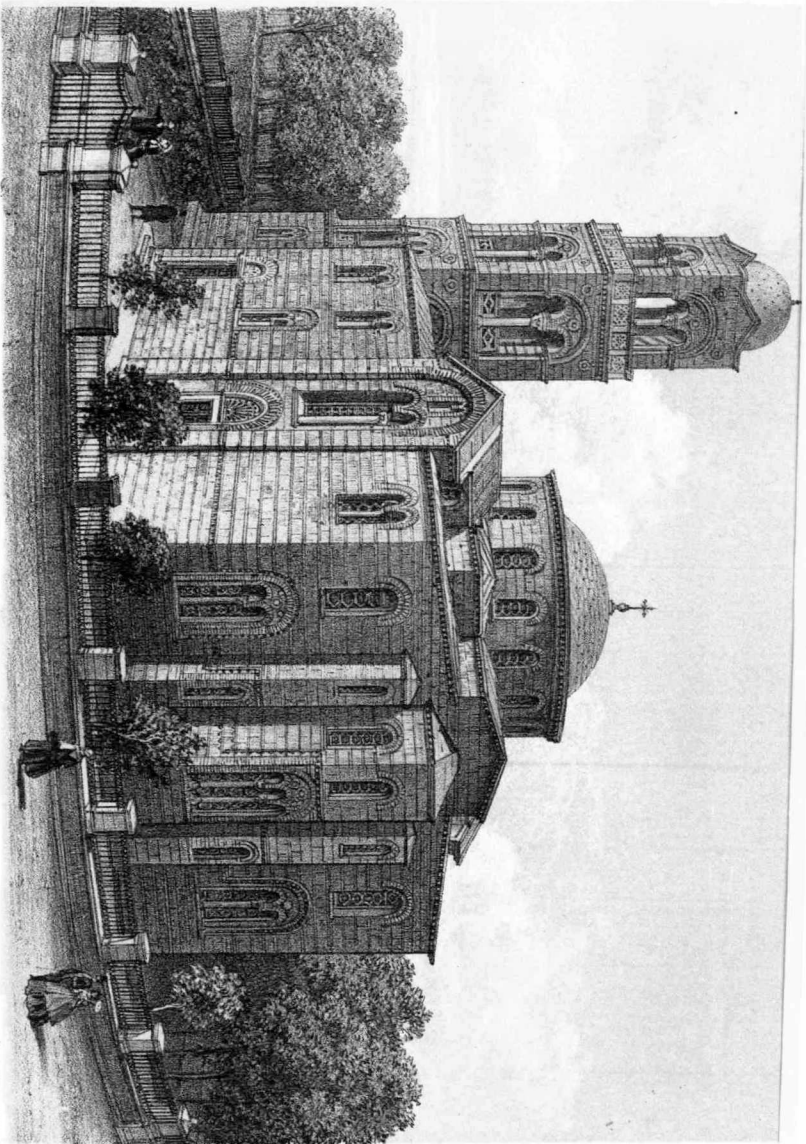
Πολλοὶ ἐκ τῶν ἡμετέρων, ἐν οἷς ἐξάρχουσιν ὁ Κοραΐς (1), ὁ Οἰκονόμος, ὁ Λευκίας (2) καὶ ὁ Χριστόπουλος, πλεῖστοι δὲ καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν Γερμανῶν, ἐν οἷς τελευταῖος διαπρέπει νῦν ὁ καθηγητὴς Κ. Σοῦ, ἐφιλοτιμήθησαν δι' ἰσχυρῶν ἀποδείξεων

(1) Μῆτ' ἐξέρω, μήτε νὰ μάθω μὲ μέλει, πῶς ἐπρόφερον ὁ Ἰσοκράτης, ὁ Πλάτων, ὁ Δημοσθένης, καὶ ὅσοι ἄλλοι ἤκμασαν εἰς αὐτὴν τῆς γλώσσης τὴν ἀκμήν· καὶ ὅταν ὑπερασπίζω τὴν σημερινὴν προφορὰν, δὲν δυσχυρίζομαι ὅτι προφέρομαι ἀπαρallάκτως ὡς ἐκεῖνοι, ἐπειδὴ πιθανὸν εἶναι νὰ συνέβῃ καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ὅτι συμβαίνει καὶ εἰς τὰς σημερινὰς γλώσσας, ὅτι συμβαίνει εἰς ὅλα τῶν ἀνθρώπων τὰ ἔργα καὶ ποιήματα. Τοῦτο μόνον ἀδιστακτικῶς πιστεύω, ὅτι ἂν ἡ προφορὰ τῆς γλώσσης ἠλλοιώθῃ, νὰ τὴν ἀποκαταστήσῃ εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς φύσιν ἄλλος δὲν εἶναι καλὸς, παρὰ μόνον οἱ ὅποιοι τὴν ἐλάλουν καὶ τὴν ἔγραφον ὡς μητρικὴν αὐτῶν γλῶσσαν. « Ἔως νὰ ἀναβιώσωσιν ἐκεῖνοι, καὶ εἰς ἡμᾶς συγχωρηθῶσιν εἶναι νὰ τὴν προφέρωμεν ὡς τὴν ἐπρόφερον ὁ βάρβαρος Σέξτος, ὁ ἀγράμματος Πλούταρχος, ὁ ἀμαθέστατος Γαληνός· καὶ οἱ ἀλλογενεῖς Ἑλληνισταὶ φιλοσοφώτερον ἤθελαν πράξει ἂν ἐπεμπον καὶ τὴν προφορὰν τοῦ Ἐράσμου ὅπου ἐπεμψαν πολλὰς ἄλλας προλήψεις, τῶρα μάλιστα εἰς τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος, ὅπότεν μὲ τὴν ὁμοφωνίαν τῆς προφορᾶς καὶ τὴν ἀδιάκοπον παράθεσιν τῆς παλαιᾶς μὲ τὴν νέαν γλῶσσαν τῶν Ἑλλήνων καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τὰς ἀκόμη δειλὰς ἡμῶν παρατηρήσεις καὶ ἡμεῖς ἀπὸ τὰς σφοδρὰς αὐτῶν σημειώσεις ἠθέλομεν μεγάλως ὠφελῆθαι εἰς τὴν κατανόησιν τῶν ἀρχαίων ποιητῶν καὶ συγγραφέων. (Ἐκ τῶν εἰς Ἰσοκράτη προλεγόμενων τοῦ Κοραΐ). »

(2) Τοῦ μακαρίτου Λευκίου ἡ Ἑλληνολατικὴ πραγματεία « περὶ τῆς τῶν Ἑλληνικῶν στοιχείων ἐκφωνήσεως » (ἐκδοθεῖσα ἐν Παρίσισι τῇ 1812) εἶναι ἔτι καὶ σήμερον ἀξία ἀναγνώσεως. Περιέχει ὅμως οὐκ ὀλίγα ἀμαρτήματα ἐξ ὧν τὸ μᾶλλον ἀσυγχώρητον εἶναι τὸ ἐπόμενον, ἐν σελίδι τριακοστῇ ὀγδόῃ· « Τῆν δὲ τῶν ὀνομασιῶν ἀρχαιότητα τῶν στοιχείων καὶ αἱ τῶν ραφιδίων τῆς Ἠλιάδος καὶ Ὀδυσσεΐας ἐπιγραφαὶ ἀποδεικνύουσιν, ἅς φασὶ τὸν γραμματικὸν Ἀρίσταρχον, κατ' ἐπιταγὴν Πεισιστράτου τοῦ τῶν Ἀθηναίων τυράννου, καὶ Ζηνοδότου οὗτω κατατεμόντας, τοῖς τῶν στοιχείων ὀνόμασιν ἕκαστον τμήμα ἀποκαλέσαι, κτλ. »

νά ἀνασπάσῃσι τὰ σχολιὰ θεμέλια τῶν ἀντιπάλων τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν προφορᾶς, τυχόντες πρὸς τοῦτο ἰσχυρῶν ἐπικουρῶν, ἀρχαίων δηλονότι ἐπιγραφῶν καὶ κωδίκων, νεωστὶ εὐρεθέντων καὶ παρασχόντων ἐναργεστάτας καὶ ἀναμφηρίστους ἀποδείξεις περὶ τῆς προφορᾶς τοῦ η ὡς μακροῦ ι καὶ οὐχὶ ὡς μακροῦ ε, περὶ τῆς ἀδαιριέτου ἐκφωνήσεως τῶν διφθόγγων, καὶ οὕτω καθεξῆς. Ἀλλὰ παρὰ τὰ τρανὰ ταῦτα τεκμήρια οἱ Ἐρασμῖται, ἄμοιροι ἱστορικῶν λόγων, τὸ δὲ πλεῖστον ἐρειδόμενοι εἰς πλημμελεῖς εἰκασίας, ἐξ ὧν ἡ νοστιμωτέρα εἶναι ὅτι οἱ εἰς τὴν Ἰταλίαν μεταναστεύσαντες Βυζαντινοὶ, ὁ Μανουὴλ Χρυσολωρᾶς, ὁ Θεόδωρος Γαζῆς, ὁ Γεώργιος Τραπεζούντιος κλ., δωροδοκηθέντες ἐνόθευσαν τὴν ἀπαγγελίαν τῶν Ἑλληνικῶν στοιχείων, ἐνέμειναν μωρῶς εἰς προφορὰν εὐρωτιῶσαν, προφορὰν τῆς ὁποίας ἡ κροταλιζουσα μελωδία δυσκόλως θὰ ἠδύνατο ν' ἀποκοιμίση τὸν Κέρβερον.

Πόσον περίεργοι ὅμως ἀφ' ἐτέρου εἶναι αὐτοὶ οἱ Γερμανοὶ ! Οἱ ἐγκριτώτατοι τῶν αὐτοῖς γραμματικῶν, ὁ Κρύγκερος λόγου χάριν καὶ ὁ Βούτμανος, κηρύττουσι διαρρήδην ὅτι ἡ ἐθνικὴ ἡμῶν προφορὰ κέκτηται πλείονας ἀξιώσεις ἱστορικῆς γνησιότητος παρὰ τὴν προφορὰν τὴν Ἐρασμιακὴν· καὶ ὅμως, τοιαύτην οὔσαν κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτῶν μαρτυρίαν, δὲν στέργουσι νὰ τὴν ἐγκολπωθῶσιν οἱ γεννάδαι. Ὁ σοφὸς Ἐλλισσεν, ὁ ἀκάματος οὗτος βιβλιοφύλαξ καὶ ἐμβριθέστατος ἐρευνητὴς τοῦ μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀπήγγειλε κατὰ τὴν ἐν Γοττίγγῃ τῇ 1851 γενομένην σύνοδον τῶν Γερμανῶν φιλολόγων λαμπροτάτην συνηγορίαν ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς προφορᾶς, καὶ κύχθηθερμῶς ἵνα ἀρθῇ ἐπὶ τέλους ἐκ τοῦ μέσου τὸ σκανδαλῶδες τοῦτο μεσότοιχον μεταξύ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους καὶ τῆς Γερμανικῆς ἐπιστήμης. Ἀλλὰ τοῦ γενναίου φιλέλληνος οἱ λόγοι,

Imp. Leontiev to Cyp. Cath. Santa di Jozza

ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΪΜΟΣ, ΡΩΣΣΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΛΟΗΝΩΝ.

σπαρέντες ἐπὶ αὐχμηροῦ ἐδάφους, δὲν ἠδύναντο νὰ καρποφορήσωσι παραχρῆμα. Δέκα μετὰ τὸν Ἐλλισσεν ἔτη ὁ νῦν ἐν Ζυρίχῃ καθηγητῆς τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ δεινὸς ἀρχαιολόγος Κ. Βυρσιανὸς ἐπανέλαβε κατὰ τὴν ἐν Φραγκοφορτίῳ συνέλευσιν τῶν φιλολόγων τὸ αὐτὸ θέμα, ἀλλὰ μετὰ τινος παραλλαγῆς, τοσούτῳ μᾶλλον ἀξίας σημειώσεως ὅσῳ ἐντεῦθεν φανεροῦται ἢ πρὸς τὰ πρωτότυπα συστήματα ἀκάθεκτος μανία τοῦ Γερμανικοῦ πνεύματος. Ὁ Κ. Βυρσιανὸς προέτεινε τότε ἐν τῷ παιδαγωγικῷ τμήματι τῆς τῶν φιλολόγων συνόδου νὰ ἐγκαταλειφθῆ μὲν ἐφ' ἅπαξ καὶ ἐσαεὶ ἡ λεγομένη Ἐρασμικὴ προφορά, ἀντισταχθῆ δὲ ἡ « νεοελληνικὴ », ἀφ' οὗ ὅμως ἐξεβελισθῶσι πρότερον ἐξ αὐτῆς πάντα τὰ ἀναγόμενα εἰς ὀψιαίτεραν ἐποχὴν. Ὁ Κ. Βυρσιανὸς, θελήσας ν' ἀποφύγῃ τὴν Σκύλλαν, ἔπεσεν εἰς τὰς ἄρκεις τῆς Χαρύβδews. Συνιστᾷ λοιπὸν νὰ προφέρωνται καὶ εἰς τὸ ἐξῆς τὰ φωνήεντα Ἐρασμικῶς ὡς πρότερον, τοῦθ' ὅπερ φέρει καὶ αὖθις τὸ ζήτημα εἰς τὸ statu quo ante· ἐκ δὲ τῶν διφθόγγων παραδέχεται μόνον τὴν αἰ ἐν συναίρεσει καὶ τὰς εἰς υ ληγούσας, τὴν εἰ ἐν διαιρέσει, τὴν δὲ οἰ οὐχὶ ὡς οἱ περὶ τὸν Ἐρασμὸν ἢ καθάπερ ἡμεῖς, ἀλλ' ἐτέρως πως, δίκην τραγελάφου. Τὸ ὀρθόλευμα τοῦ Κ. Βυρσιανοῦ ἐφάνη τοῖς ἀκροαταῖς πάνυ παράδοξον· ἐν τῷ ἅμα δὲ ἀπεφάνθησαν κατ' αὐτοῦ ἐξαιρέτως ὁ διὰ τὴν παιδαγωγικὴν αὐτοῦ μάθησιν περιώνυμος Κ. Ἐξστάιν καὶ ὁ ἐκ Βασιλείας καθηγητῆς καὶ πολλὰ περὶ ἀρχαίας καὶ νεωτέρας Ἑλλάδος γράψας Κ. Βίσχερος. Ὁ τελευταῖος οὗτος διετύπωσεν εὐστόχως τὸ περὶ προφορᾶς ζήτημα, εἰπὼν ὅτι, δυοῖν θάτερον — ἢ εἶναι ζῶσα γλῶσσα νεοελληνικὴ ἢ οὐ. Ἐὰν τὸ πρῶτον, ἡ Γερμανία ὀφείλει ἐξ ἀνάγκης νὰ ἐγκολπωθῆ τὴν προφορὰν τῶν καθ' ἡμᾶς Ἑλλήνων, ὡς ὑπονοοῦσαν χιλίων ἐνιαυτῶν ἱστορικὴν ὑπαρξίν καὶ ἐκμανθανο-

μένην διὰ ζώσης φωνῆς. Ἐάν τὸ δεύτερον, δὲν βλέπει (προσέθη-
κεν ὁ Βίσερος) πρὸς τί ἢ εἰσαγωγή νέου συστήματος προφορᾶς
ἀντὶ τοῦ παλαιοῦ, ὅπερ ἐκμανθάνομεν σὺν τῇ συνειδήσει τοῦ
ὅτι ἐκμανθάνομεν γλῶσσαν ἤδη νεκρὰν, χρήσιμον μόνον πρὸς
ἐπιστημονικὴν ἐργασίαν (i).

Ἐσκιαγραφῆσαμεν ὡς ἐν ἀπόπτῳ, λαβόντες τὸ ἐνδύσιμον ἐκ
τῆς ἐπιστολῆς τοῦ σοφοῦ Κ. Ἐἰχθάλ τὰς ἐνεστώσας περιπετείας
ἐν αἷς διακυμαίνεται ἐν τῇ φιλολόγῳ Γερμανίᾳ τὸ περὶ προ-
φορᾶς τῆς γλώσσης περισπούδαστον ζήτημα. Ὄποταν οἱ Γερ-
μανοὶ κατορθώσωσι ν' ἀποδείξωσιν ἱστορικῶς ὅτι οἱ συνηλικιω-
ται τοῦ Περικλέους ἄλλως ἐλάλουν ἢ ὅπως οἱ σημερινοὶ Ἕλληνες,
ὅτι ἢ καθ' ἡμᾶς προφορὰ δὲν εἶναι ἀρχαιοτέρα τοῦ τρίτου ἢ
τετάρτου μετὰ Χριστὸν αἰῶνος, ὅτι ἢ ποσότης τοῦ χρόνου ἢ
λεγομένη προσωδία ἀπέπνιγε πάλαι ἐν τῇ προφορᾷ πάντα τῆς
συλλαβικῆς τονώσεως αἰσθητὸν ἦχον, κτλ., ἐνδέχεται καὶ ἡμεῖς
τότε ἵνα περιπέσωμεν εἰς τὸν πειρασμὸν τοῦ ἀρνηθῆναι τὴν

(i) Ὁ Κ. Γεώργιος Κούρτιος, ὁ ἀγγίλους συγγραφεὺς τῶν «Στοιχείων τῆς
Ἑλληνικῆς ἐτυμολογίας», καὶ ὁ εὐδοκίμως ἐφαρμόσας τῇ Ἑλληνικῇ γραμμα-
τικῇ τὰ ἐξαγόμενα τῆς συγκριτικῆς γλωσσολογίας, ἰσχυρίζεται ὅτι λίαν πλημμε-
λῶς διατυποῦσι τὸ περὶ προφορᾶς ζήτημα οἱ ἀξιοῦντες ὅτι ἐκ τῶν δύο ἀντι-
πάλων προφορῶν, τῆς καθ' Ἑρασμὸν καὶ τῆς «νεοελληνικῆς» δέον, νὰ προτιμηθῇ
ἢ ἑτέρα τῆς ἑτέρας. Κατὰ τὸν Κ. Κούρτιον ἀνάγκη ἐπὶ πᾶσι ν' ἀποδειχθῇ
μέχρι τίνος ἐποχῆς δύναται τις νὰ παρακολουθῆσθαι τὰ ἔγχη τῆς «νεοελληνικῆς
λαλιᾶς.» Οἱ καθ' ἡμᾶς Ἕλληνες, λέγει, μετέβαλον ὀλοσχερῶς τὴν ποσότητα τῶν
φωνηέντων, ἐν μέρει δὲ καὶ τῶν διφθόγγων, ἐξαιρέσει τῆς οὐ τῆς ὁποίας ἢ
ἀδικαίρετος ἐκφώνησις ὡς ἐκ θαύματος ἐπεκράτησε καὶ παρὰ τοῖς Ἑρασμύταις.
Τὴν παράλογον ταύτην ἀξίωσιν τοῦ ἐν Λιψίᾳ σοφοῦ καθηγητοῦ εἰμεθα ἔτοιμοι
ν' ἀποδεχθῶμεν, ἐπὶ τῷ ὄρῳ ὅμως νὰ ὀρίσῃ ἡμῖν ἀκριβῶς ὁ Κ. Κούρτιος πῶς
οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἀνεγίνωσκον τὰ φωνήεντα καὶ τὰς διφθόγγους. Προσθέτει ὁ
Κ. Κούρτιος, ὅτι ἢ προσᾶλληλος ἐπιμιξία τῶν διαφόρων Ἑλληνικῶν φύλων καὶ ἢ
κυριαρχία τῶν Μακεδόνων, πρὸς δὲ τοῦτους καὶ ἢ μετὰ μισοβαρβάρων καὶ Ἀσια-
τικῶν λαῶν πολλαπλῇ συνέφεια τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους παρέβυσαν ἢ ἐφθειραν τοὺς
ἀρχαίους φθόγγους τῆς γλώσσης. Ἀλλὰ κατὰ τοιούτων καὶ ἄλλων ὡς ἐπὶ τὸ
πολὺ δευτερευουσῶν ὑποθέσεων ἀντιστρατεύεται πρὸς τοὺς ἄλλους ἢ ἀναδε-
δειμένη συντηρητικὴ δύναμις τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης.

ἀρχαιοπαράδοτον ἡμῶν ἀπαγγελίαν. Ταῦτα λέγοντες, οὐδ' ὄλω-
μεν ἐννοοῦμεν νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι σὺν τῇ φορᾷ τοῦ χρόνου
δὲν συμπαρήλλαξεν ὅπως οὖν καὶ ὁ χαρακτῆρ τοῦ στόματος,
καὶ ὅτι ἢ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἢ τοσοῦτον πλουσία ἐπὶ διαλεκτι-
καῖς ποικιλίαις, δὲν παρεφθάρη μικρὸν χρόνου προϊόντος. Δυνά-
μεθα ὅμως νὰ ἀποφανθῶμεν μέχρι τινὸς δογματικῶς, ὅτι ἢ
Ἑλληνικὴ προφορὰ, ὅσον καὶ ἂν περιέχῃ κίβδηλα στοιχεῖα,
εἶναι πάντοτε Ἑλληνικωτέρα καθ' ὕλην ἢ καὶ κατ' εἶδος τῆς
Ἑρασμιακῆς, καὶ ὅτι μεθ' ὅλον τὸν πολυχρόνιον πολιτικὸν αὐ-
τῶν θάνατον οἱ Ἕλληνες διεφύλαξαν τὸν πάτριον κλῆρον ἀσυγ-
κρίτῳ τῷ λόγῳ πιστότερον καὶ ἀγνότερον παρ' ὅσον οἱ σημε-
ρινοὶ Τεύτονες τὰ ἔθιμα καὶ τὴν λαλίαν τῶν ἐπὶ Καρόλου τοῦ
Μάγνου προγόνων των. Πρὸ τριάκοντα ἐτῶν ὁ γραμματικὸς
Ματθίας, σφόδρα ζηλωτῆς τῆς Ἑρασμιακῆς αἰρέσεως, ἔλεγε,
πρὸς ἀπόδειξιν δῆθεν τοῦ εὐμεταβόλου τῆς Ἑλληνικῆς προφορᾶς,
ὅτι μετὰ παρέλευσιν ἑκατὸν ἢ πεντήκοντα ἐνιαυτῶν εὐκόσμου
κοινωνικοῦ βίου οἱ νῦν Ἕλληνες οὐ μόνον τὴν ἰδίαν προφορὰν
σημαντικῶς θὰ παραλλάξωσιν ἀλλὰ καὶ τὴν θρησκείαν των
ἐν μέρει. Μέχρι τοῦ νῦν παρῆλθον ἔτη τριάκοντα, καὶ ἐν τού-
τοις πιστεύομεν καὶ ἀναγινώσκομεν ὡς ἐπιστεύομεν καὶ ἀνεγι-
νώσκομεν πρὸ τριακονταετίας, μὴδὲ κατὰ κεραίαν παρεκκλί-
ναντες τῆς πατροπαράδοτου ἡμῶν πίστεως καὶ προφορᾶς.
Οὐδὲν ἄπορον ἐπομένως ἂν μεταξὺ τῶν ὁπαδῶν τοῦ Ἑράσμου,
καὶ δὴ τῶν μάλα διασήμεν, εὐρίσκονται καὶ τινες φανεροὶ δὲ
ψευδοπροφῆται.

Μετὰ τὰς ἀνωτέρω παρατηρήσεις, ἃς ὑπηγόρευεν ἡμῖν ἢ
ἐπιστολῇ τοῦ σοφοῦ Κ. Ἐἰχθάλ, παραθέτομεν ἐκ τῆς Γαλλικῆς
μεθρημηνευμένην τὴν πραγματείαν τοῦ Κ. Φ. Δυβιέρου,
γνωστοῦ εἰς τὸν φιλολογικὸν κόσμον διὰ τὴν κριτικὴν ἐκδοσιν

τῶν σχολίων τοῦ Ἀριστοφάνους καὶ τινῶν ἄλλων ἀξιολογώτατων συγγραμμάτων (1).

Πρὸ δέκα ἐτῶν ὁ πρόην ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτῆς τῆς Ἑλλάδος, Κ. Ρενιέρης, ἔγραφεν ἐν τῷ, « Spectateur de l'Orient, » τάδε· « Ἡ Γαλλικὴ γλῶσσα εἶναι κατὰ τινὰς ἡ μάλιστα διαδεδομένη. Ἄλλ' ὑπὸ τινὰ ἔποψιν ἡ Ἑλληνικὴ εἶναι πολὺ μᾶλλον διαδεδομένη τῆς Γαλλικῆς. Πάντες ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ἐκμανθάνουσι ταύτην πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης. Ἀληθεύει, ὅτι ὅπταν διανύσωσιν οἱ ξένοι τὰς σπουδὰς αὐτῶν, τὴν λησμονοῦσιν, ἐκτὸς ἐὰν ἐγκύψωσιν ἰδίᾳ εἰς τὴν μελέτην τῆς ἀρχαιότητος. Ὅταν ὅμως ἐννοήσωσιν ὅτι αὕτη δὲν εἶναι γλῶσσα νεκρὰ, ὅτι δὲν ἐτελείωσεν ἡ φιλολογία τῆς καὶ ὅτι ἐξακολουθεῖ οὐσα ὄργανον τῆς Ἑλληνικῆς διανοίας· ὅταν πεισθῶσιν, ὅτι ὅπως εἰσδύσωσιν εἰς τὴν Ἀνατολήν, ἐν ἧ συνέρχονται αἱ ἀκτῖνες τῶν ιδεῶν, τῶν συμφερόντων καὶ τῶν παθῶν ὀλοκλήρου τοῦ κόσμου, πρέπει νὰ διέλθωσι τὸ προαύλιον τῆς Ἑλλάδος, τότε δὴ θὰ σπουδάζωσιν αὐτὴν μετὰ μείζονος ζήλου καὶ δὲν θὰ τὴν λησμονῶσιν. »

Τοιαύτη πραγματικῶς ἡ θέσις τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης· καίτοι πανταχοῦ ἐν τοῖς σχολείοις διδασκομένη, οὐδαμῶς ἐφαρμόζεται εἰς τὸν πρακτικὸν βίον. Αὕτη ἡ ἐξανάστασις τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους καὶ ἡ θαυμαστὴ τῆς καθομιλουμένης Ἑλληνικῆς παλιγγενεσία δὲν μετέβαλον τὸ παράπαν τὴν παρ' ἡμῖν θέσιν τῆς ἀρχαίας. Τὴν ιδεάν τοῦ Κ. Ρενιέρη ἐνεκολπώθη καὶ ἀνέπτυξεν

(1) Ἡ ἀνατύπωσις τῆς μεταφράσεως ταύτης ἐπεθεωρήθη καὶ διορθώθη παρὰ τοῦ κυρίου Δυθέρου.

ἤδη ὁ πολυμαθὴς συγγραφεὺς « τῶν Εὐαγγελίων » Κ. Ἐἰχθάλ ἐν τῇ « Περὶ τῆς πρακτικῆς χρήσεως τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης » διατριβῇ του.

Ὁ Κ. Ἐἰχθάλ ἀποδεικνύει, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα διὰ τὸν ὄργανισμὸν τῆς, διὰ τὸν ἀπαράβλητον πλοῦτόν τῆς, διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς καὶ δι' ἣν κατέχει θέσιν ἐν τῇ ἐλευθερίῳ ἀνατροφῇ πάντων τῶν ἐθνῶν, εἶναι ἡ μόνη, ἥτις δύναται νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὴν ὁσημέραι ἐπαισθητοτέραν ἀποβαίνουσαν ἀνάγκην γλώσσης διεθνοῦς καὶ κοινῆς σύμπαντος τοῦ πεφωτισμένου κόσμου. Ἐπειδὴ αἱ νεώτεραι γλῶσσαι αἰσίως ἀνεπτύχθησαν καὶ ἐτελειοποιήθησαν, εὐλόγως καὶ δικαίως ἕκαστον ἔθνος ἐπιθυμεῖ τὴν καθολίκευσιν τῆς ἑαυτοῦ. Ἐν τῇ σχολῇ ὅμως, ἐνθα μόλις ἄρχεται βίος τις πνευματικὸς, δύναται ἄρᾳ γε νὰ μαντεύσωσιν οἱ νέοι τίνων ὀθνείων γλωσσῶν ἡ ἐκμάθησις θὰ ἦναί ποτε αὐτοῖς ὠφελιμὸς τε καὶ ἀπαραίτητος; Εἶναι ἄρᾳ γε δίκαιον νὰ τοῖς ἐπιβάλωμεν τὴν ἀκριβῆ ἐκμάθησιν τεσσάρων ἢ πέντε νεωτέρων γλωσσῶν; Ἀλλὰ τότε δὴ θὰ καταναλώσωσιν ὀκτῶ ἢ δέκα νεανικὰ ἔτη πρὸς κτῆσιν τῶν ἀπλῶν τῆς διανοίας ὀργάνων· πότε δὲ θὰ μελετήσωσι τὴν γεωγραφίαν καὶ τὴν ἱστορίαν, τὴν φιλολογίαν καὶ τὰ στοιχεῖα τῶν μαθηματικῶν καὶ τῆς φιλοσοφίας; Πάντη ἄλλως θὰ εἶχε τὸ πρᾶγμα, ἐὰν ὑπῆρχέ τις γλῶσσα διεθνῆς καὶ τοῖς πᾶσιν ἀσπαστή. Ταύτης μὲν ἡ ἐκμάθησις θὰ ἦτο ὑποχρεωτικὴ ἐν τοῖς σχολείοις· περὶ δὲ τῆς διδασκαλίας ἄλλων νεωτέρων γλωσσῶν ἕκαστος ἡδύνατο ν' ἀποβλέψῃ εἰς τὴν ἰδιαιτέραν τῶν νέων ἱκανότητα, εἰς τὴν εὐφυΐαν των, εἰς τὴν κοινωνικὴν θέσιν τῆς οἰκογενείας των ἢ εἰς τὴν ἑαυτῶν κλῆσιν. Μία μόνη γλῶσσα θὰ ἐξήρκει τότε εἰς πάσας τὰς ἐξωτερικὰς σχέσεις· ἡ δὲ τῶν σπουδῶν σειρά δὲν θὰ κατεβαρύνετο ὑπὸ κόπων τυχαίαν ἀπλῶς παρεχόντων ὠφέλειαν.

Ἡ σπουδαία αὕτη παρατήρησις, τῆς ὁποίας ὁ Κ. Ἐἰχθάλ ἐπιτροχάδην ἐποιήσατο μνεΐαν, φαίνεται ἡμῖν, ὅτι καθίσταται σοβαρὸν ζήτημα ἐλευθερίας διὰ τὴν νεολαίαν. Νέος, εὐφυῆς μὲν, ἀλλὰ μὴ κεκτημένος εἰδικᾶς ἱκανότητος, δὲν ἀναπτύσσεται ἐλευθέρως, ἐὰν ἀναγκασθῆ νὰ σπουδάσῃ περὶ τὰ στοιχεῖα τεσσάρων ἢ πέντε γλωσσῶν. Πολλάκις νέοι, μεγίστην ἔχοντες κλίσιν πρὸς τὰς ἐπιστήμας ἢ τὸν πρακτικὸν βίον, μικρὰν κέκτηνται ἱκανότητα ἢ διάθεσιν ὅπως μάθωσι γλώσσας. Ἄλλοι πάλιν προθύμως θὰ ἐνέκυπτον εἰς τὴν γλωσσομάθειαν καὶ τὴν περὶ γλώσσης φιλοσοφίαν. Ἄδικον λοιπὸν τὸ ἐπιβάλλειν εἰς πάντας μαθήματα, ἐν οἷς ὀλίγοι μέλλουσι νὰ διαπρέψωσιν. Ἐπαναλαμβάνομεν, ὅτι τὸ τοῦ Κ. Ἐἰχθάλ ζήτημα καθίσταται ζήτημα ἐλευθερίας.

Ἀληθεύει μὲν, ὅτι δικαίως ἐπονομαζόμεθα « οἱ Ἀθηναῖοι τῆς κατὰ τὴν Δύσιν Εὐρώπης »· ἀλλ' ὁ ἐν τοῖς πρότερον χρόνοις τοσοῦτον διάπυρος ζήλος τῶν πατέρων ἡμῶν πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἤρξατο δυστυχῶς ἐλαττούμενος παρ' ἡμῖν. Τὸ δημόσιον, καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ πεπαιδευμένοι, ἐπανήλθον εἰς τὸ πολυθρύλητον λόγιον· « Ἑλληνικὰ εἶναι, δὲν ἀναγινώσκονται. » *Græca sunt, non leguntur.* Ὅσῳ πλείονες καὶ εὐκολώτεροι μέθοδοι ἐπινοοῦνται πρὸς ἐκμάθησίν τῆς, τοσοῦτῳ μᾶλλον ἀποστρεφόμεθα καὶ ἐγκαταλείπομεν αὐτήν. Σήμερον ἡ Γαλλία βρίθκει εὐόνων, μεθοδικωτάτων καὶ ἐπιδιωρθωμένων Ἑλληνικῶν βιβλίων, τὰ ὅποια οὐδ' ἐν ὄνειροις ἐβλεπον οἱ τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων διηνεκεῖς λάτρεις καὶ σπουδασταί, Φενελὼν, Βοσσουέτος, Ρακίνας. Πόθεν ἡ οἰκτρὰ αὕτη ἀποτυχία ἀτρύτων πόνων τῶν καθηγητῶν καὶ ἀδροτάτων θυσιῶν τοῦ κράτους πρὸς διευκόλυνσιν τῆς σπουδῆς τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων; Αὕτη ὀφείλεται κυρίως εἰς δύο αἷτια· πρῶτον μὲν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς νεωτέρας φιλολογίας. Ἐπειδὴ ἕκαστον ἔθνος εὐπορεῖ

σήμερον πολλῶν ἀριστουργημάτων καλλιτείας καὶ εὐφραδείας, ὀλίγοι αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκην τοῦ ζητῆσαι ὑψηλὴν τινα γραμματολογικὴν καὶ καλολογικὴν τέρψιν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις συγγραφεῦσιν, οἵτινες πάσας τὰς καλλονὰς αὐτῶν κατέχουσαν ἐπὶ τῆς φιλολογίας τῶν νεωτέρων. Πρὸς τούτοις ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς κοινωνίᾳ καθόλου ἢ ἀρχαία Ἑλληνικὴ γλῶσσα δὲν παρέχει πρακτικὸν στάδιον εἰς ἄλλους ἢ εἰς μόνους τοὺς τῶν γραμμάτων καθηγητάς. Πῶς δύνανται λοιπὸν νὰ ἐνθαρρυνθῶσιν εἰς τοιαύτην δυσχερῆ καὶ ἐπίπονον μελέτην αἱ χιλιάδες τῶν εἰς τὰ δευτερεύοντα σχολεῖα φοιτῶντων νέων;

Γνωστὸς τοῖς πᾶσιν εἶναι ὁ ἐνθουσιασμὸς, μεθ' οὗ πρὸ 40 ἐτῶν ἀπεδέξατο ἡ Γαλλία τὴν ἐξανάστασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους. Ταύτην παρεσκεύαζεν ἐπὶ εἴκοσιν ὅλα ἔτη ἐν αὐτοῖς τοῖς Παρισίοις ὁ μέγας Κοραῆς, ὁ διακαθάρας τὸ Ἑλληνικὸν ἰδίωμα ἀπὸ τῶν ξενισμῶν καὶ τῶν ἄλλων τῆς δουλείας στιγματῶν, καὶ πολλὰ πονήσας ὅπως ἀποδώσῃ αὐτῷ τὸν ἀρχαῖον αὐτοῦ πλοῦτον καὶ τὴν λαμπρότητα (1). Ἄλλ' οὔτε οἱ μακροχρόνιοι καὶ θαυμαστοὶ κόποι τοῦ κατὰ τοὺς Γερμανοὺς « ἀπαραμίλλου » Κοραῆ, οὔτε τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἡ ἀπελευθέρωσις δὲν ἐπέδρασαν οὐδαμῶς εἰς τὴν μέσσην παρ' ἡμῖν ἐκπαίδευσιν. Μεταξὺ τῶν ἡμετέρων γυμνασίων καὶ τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος ἀνηγέρθη τεῖχος σινικόν, διότι ἐπόμεθα τοῖς δόγμασι τοῦ Ἐράσμου. Ἄς προφέρωμεν τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ὡς οἱ ἀπόγονοι τοῦ Σοφοκλέους καὶ τοῦ Πλάτωνος, καὶ τότε θὰ μανθάνωμεν γλῶσσαν οὐχὶ νεκρὰν ἀλλὰ ζῶσαν (2).

(1) Τὴν ἀξίαν τοῦ σεβαστοῦ γέροντος ὁμολογοῦσι καὶ οἱ Ἕλληνες. « Ὁ ἀείμνηστος Κοραῆς ἔδωκεν ἡμῖν τὴν ἀνεκτίμητον συμβουλὴν καὶ τὸ παράδειγμα ἵνα ἀσχληθῶμεν εἰς τὴν ἀδιάλειπτον παράθεσιν τῆς σημερινῆς πρὸς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν, πρὸς διόρθωσιν καὶ καλλωπισμὸν τῆς πρώτης καὶ πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς δευτέρας. » (Σούτσεια, Ἀθῆναι, 1853.)

(2) Ὁ Δεσχὲν ἐν τῇ « Συνοπτικῇ θεωρίᾳ του περὶ τῆς ἀληθοῦς προφορᾶς τῆς

Τὴν μὲν Λατινικὴν διεδέξαντο αἱ γλῶσσαι αἱ καλούμεναι Ῥωμανικαί, θυγατέρες λίαν ἀνόμοιοι τῇ μητρὶ· ἀλλ' ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ ἐν ὀλοκλήρῳ χιλιοετηρίδι πολιτικῆς παρακμῆς καὶ δουλείας ἀπέβαλλε μὲν κατὰ καιροὺς τὰ πολυτιμότερα αὐτῆς κειμήλια, ἅτινα ἀμέσως ἀντικαθιστῶντο διὰ τῶν βραχῶν τῶν ξένων κατακτητῶν, ἀνεχαιτίζετο δὲ ἐν τῇ εὐγενεῖ πορεία της, ἐδεδεμεύετο ἐν τοῖς πρότερον ἐλευθέροις κινήμασί της καὶ ἐμαραίνετο κατὰ τὴν ἐπανθοῦσαν αὐτῇ χάριν τε καὶ κομψότητα· ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ δυστυχίᾳ της ἔμεινεν ἀείποτε ἡ αὐτῇ, ὡς ὁ βασιλεὺς, ὅστις, εἰ καὶ πτωχεύσας καὶ ἀποσυληθεὶς ὑπὸ τῆς ἀθλιότητος, οὐδὲν ἄλλο ἀποβάλλει ἢ τὴν ἐξωτερικὴν μεγαλοπρέπειαν, ἣν ἐνδέχεται βραδύτερον νὰ ἀνακτήσῃ. Τὸν ἀέρα τῆς ἐλευθερίας πνέουσα ἀπὸ τεσσαράκοντα ἤδη ἐτῶν, ἀναλαμβάνει σήμερον ἡ ἀθάνατος αὕτη γλῶσσα ὅλην τὴν ἀρχαίαν της δύναμιν καὶ καλλονήν. Οἱ ἐν τῇ Δύσει σοφοί, οἱ μόνον τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν σπουδάσαντες, ἀναγινώσκουσι μετ' εὐκολίας, πολλάκις μεθ' ἠδονῆς, ἐνίοτε δὲ μετ' ἐκπλήξεως τὰ νεώτερα συγγράμματα τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος· νοοῦσι δὲ ἀκριβῶς καὶ αὐτὰς τὰς χάριν τῶν πολλῶν συντασσομένης Ἑλληνικᾶς ἐφημερίδας. Ἄς ἀποσκορακίσωμεν λοιπὸν τὸν ὄρον, γλώσσης νεκρᾶς, ὅστις οὐδαμῶς ἐφαρμόζεται εἰς τὴν Ἑλληνικὴν. Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα οὐ μόνον ζῇ, ἀλλὰ καὶ ἐργάζεται καὶ καθ' ἐκάστην ἀγωνίζεται ὅπως ἀνακτήσῃ τὴν εὐκλεᾶ πατρῶαν κληρονομίαν της.

Ἑλληνικῆς» ἔγραφε τῷ 1846· « Διὰ τοιαύτης προφορᾶς προσεγγίζομεν εἰς ὀλοκλήρον ἔθνος, μεταποιῶντες γλῶσσαν ἀρχαίαν καὶ νεκρὰν εἰς νέαν καὶ ζῶσαν. Μὴ ἀρά γε ἐπαύσατο ὑπάρχουσα ἡ γλῶσσα τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Λουκιανοῦ καὶ τοῦ Χρυσοστόμου; Ἡ σπουδὴ τῆς ἱστορίας της μαρτυρεῖ τὴν αἰωνιότητά της· περὶ ταύτης, ὡς περὶ τοῦ φοίνικος, ἀρμόζει τὸ λόγιον· « Εἷς καὶ ὁ αὐτὸς εἶναι ὁ ἀνανεῶν καὶ πάλιν ἐαυτὸν σπείρων. »

Una est quae reparat seque ipsa reseminat.

Μέχρι τίνος θὰ ὑπάρχη μεταξὺ τῶν ἡμετέρων ἐκπαιδευτηρίων καὶ τῆς ἱστορικῆς πραγματικότητος τὸ ἀπαίσιον μεσότοιχον προφορᾶς πλαστῆς καὶ ἐπιτετηθευμένης, τὴν ὁποίαν ἄλλως τε καὶ Ἄγγλοι καὶ Γερμανοὶ καὶ Γάλλοι καὶ Ἴταλοὶ ῥυθμίζουσι κατὰ τὰ ἴδια φωνητικὰ ὄργανά των; Μέχρι τίνος θὰ ἐμμένωμεν ἐν τῇ σφαλερᾷ γνώμῃ περὶ τοῦ λεγομένου θανάτου γλώσσης πραγματικῶς ἀθανάτου; Τὴν γλῶσσαν ταύτην οὐδέποτε ὑπέλαβε νεκρὰν ὁ ἔνδοξος καὶ μέγας Ἑλληνιστῆς, οὐτινος οἰκτείρομεν τὴν πρόσφατον τελευτήν. Ὁ Κ. Ἄσιος, ὅστις ὡς δευτέρας μητρικᾶς γλώσσας του ἀκριβέστατα ἐγίνωσκε καὶ ὀρθότατα ἔγραφε καὶ ἐλάλει τὴν Λατινικὴν, τὴν Γαλλικὴν καὶ τὴν Γερμανικὴν, προετίμησε πασῶν τούτων τὴν Ἑλληνικὴν, ἐν ἣ πεντήκοντα ὅλα ἔτη διετέλεσε συγγράφων καθ' ἐκάστην τὰ αὐτῷ τε καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν συμβάντα ἢ ἀκουσθέντα.

Ἡ παρ' ἡμῖν διδασκαλία τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἀπαιτεῖ μεγάλην μεταρρύθμισιν· πρῶτον μὲν ὀφείλει νὰ ἐγκολπωθῇ τὴν παράδοσιν καὶ νὰ καταλίπη προφορὰν μηδαμῶς ἐπὶ τῆς ἱστορίας ἐρειδομένην· εἶτα δὲ πρέπει νὰ εἰσαχθῇ, τοῦλάχιστον διὰ τὴν ἐκμάθησιν τῶν στοιχείων της, ἡ αὐτῇ μέθοδος, καθ' ἣν μαθάνονται αἱ νεώτεροι γλῶσσαι, ἀναβαλλομένης τῆς διδασκαλίας τῆς θεωρητικῆς γραμματικῆς καὶ τῆς συντάξεως εἰς ἄλλον καιρὸν, ὅποταν οἱ μαθηταὶ δύνωνται νὰ νοήσωσιν αὐτὰς εὐκολώτερον καὶ μετὰ μείζονος ὠφελείας. (Ἔπονται ἄλλαι τινὲς προτάσεις περὶ μεταρρύθμισεως τῆς τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων διδασκαλίας ἐν τοῖς Γαλλικοῖς γυμνασίοις.) Περὶ τῶν ζητημάτων τῆς Ἑλληνικῆς γραμματικῆς οὐδεὶς ἐφιλοσόφησεν ἐκτενεστέρον τοῦ περικλεοῦς Ἑρμάννου· « Ὅσα μέχρι τοῦδε ἐξέθηκα (εἶπεν ἐπὶ τέλους) δὲν ἐξαρκουσὶν ὅπως ἐξαντλήσωσιν ὄν προεβέμην σκοπὸν. Μόνη ἡ ἀνάγνωσις τῶν συγγραφέων ἄγει εἰς

τὴν ἀληθῆ καὶ πλήρη κατανόησιν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης. » Καὶ ὁ σοφὸς Κοραῆς δὲ λέγει πού· « Ἐκ τῆς φιλοσόφου τῶν ἀρχαίων συγγραφῶν ἀναγνώσεως μᾶλλον ἢ τῆς τῶν γραμματικῶν ἀδολεσχίας τὴν τῆς Ἑλλάδος φωνῆς γνῶσιν θηρατέον ἐστίν. Εἰ γὰρ μήτε Διονυσίῳ, τῷ φιλοσόφῳ τὰ τῆς γραμματικῆς ἐξετάσαντι, ἀνεξετάστως χρὴ πιστεύειν ἐν ἅπασιν, ἤπου γε ὡς Ἑλληνισμοῦ διδασκάλους σφᾶς αὐτοὺς ἐγχειρίζειν ὀφείλουσι τοῖς λαλιτέροις μὲν χελιδόνος ἐν τοῖς προχείροις, ἀφωνοτέροις δὲ καὶ αὐτῶν τῶν ἰχθύων ἐν τοῖς ὦν ἄνευ οὐχ ὅπως ἐλληνίζειν, ἀλλ' οὐδὲ συνιέναι τὰ τῶν Ἑλλήνων οἶόν τε. »

Πικρὰ πείρα διδάσκει, ὅτι καὶ οἱ ἐπιδόντες εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἐν τοῖς γυμνασίοις ἐγκαταλιμπάνουσιν αὐτὴν, ἅμα ἐγκύψαντες εἰς τὴν σπουδὴν πρακτικῆς τινος ἐπιστήμης. Πολλοὶ μάλιστα, μὴ ἐκτιμῶντες ἀκριβῶς τὴν ἐντεῦθεν προκύψασαν καθολικὴν ἀνάπτυξιν τῶν διανοητικῶν δυνάμεων των, οἰκτείρουσι τοὺς ἀτρύτους πόνους καὶ τὰ καλὰ ἔτη, ὅσα κατέτριψαν ἐν τῇ μελέτῃ αὐτῆς. Πάντη ἄλλως θὰ εἶχε τὸ πρᾶγμα, ἐὰν ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἐδιδάσκετο κατὰ τὴν αὐτὴν μέθοδον, καθ' ἣν αἱ ζῶσαι Εὐρωπαϊκαὶ γλῶσσαι, καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν προφορὰν, ἢ χρῶνται οἱ νῦν Ἕλληνες. Ἡ παρ' ἡμῖν νεολογία θὰ ἐτέρπετο ἀναγινώσκουσα αὐτὰ τὰ ἀθάνατα τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας ἀριστουργήματα, χωρὶς νὰ προσφεύγῃ εἰς ἀτελεῖς μεταγλωττίσεις ἢ καὶ ν' ἀγνοῇ αὐτὰ παντελῶς. Ἡ πρότασις τῶν Κ. Ἐἰθάλ καὶ Ρενιέρη εἶναι φυσικωτάτη καὶ λίαν ἀπλῆ. Ἀφ' οὗ καθιερώθη ἐν ταῖς δευτερευούσαις σχολαῖς ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἀρκεῖ νὰ διδάξωμεν αὐτὴν κατὰ τὰς νεωτέρας μεθόδους, καὶ κατὰ τὴν προφορὰν τῶν καθ' ἡμᾶς Ἑλλήνων, ὅπως παράσχωμεν τῇ νεολογίᾳ τῆς Γαλλίας καὶ ὅλης τῆς σοφῆς Εὐρώπης κάλλιστον μέσον διανοητικῆς συγκοινωνίας, ἐφαρμόσιμον εἰς πάσας τὰς

ἀνάγκας τῆς διανοίας καὶ τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ. Ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἐν μόνῃ τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλληνικῇ θελήσωμεν νὰ ἐμμείνωμεν, τὸ παράδειγμα τοῦ Ἀσίου, τοῦ Κοραῆ καὶ ἄλλων διακεκριμένων ἀνδρῶν, οἵτινες διὰ τῆς « φιλολογικῆς ἐφημερίδος τῆς Κωνσταντινουπόλεως » ἐν καθαρῷ Ἑλληνικῷ ἰδιώματι πραγματεύονται τὰ ὑψηλότερα ἠθικὰ καὶ ἐπιστημονικὰ ζητήματα τῆς νεωτέρας ἐποχῆς, μαρτυροῦσι τρανῶς οὐ μόνον ὅποιον ὄργανον παρέχει ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ, ὅποταν τις γινώσκῃ νὰ τὸ μεταχειρισθῆ δεξιῶς, ἀλλὰ καὶ ὅτι δεξιότατα μεταχειρίζονται αὐτὸ οἱ ὑπολαμβάνοντες τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν ὡς ζῶσαν.

Φ. ΔΥΒΝΕΡΟΣ.

Παραθέτομεν εἰς τὰ προηγούμενα τὰς τοῦ Κοραῆ σκέψεις περὶ γλώσσης, ἃς πᾶς γράφων τὴν νεωτέραν Ἑλληνικὴν ὀφείλει νὰ ἔχῃ ὑπογραμμόν.

« Σκοπὸς τῆς παραβολῆς τῆς σημερινῆς γλώσσης μετὰ τὴν παλαιὰν εἶναι νὰ διεγείρω τοὺς νέους εἰς ἀκριβεστέραν γνῶσιν τῆς προγονικῆς γλώσσης, ὅχι διὰ νὰ τὴν ἀναστήσωσιν (ἄς ἀφήσωσι τὴν ἀνάστασιν αὐτῆς εἰς τοὺς ἔχοντας τὸ χάρισμα τῶν θαυμάτων), ἀλλ' ὡς μόνον μέσον νὰ διορθώσωσι καὶ νὰ καλλύνωσι τὴν σήμερον ζῶσαν ἀπὸ ζῶντας λαλουμένην γλῶσσαν, τρίβοντες καὶ πλύνοντες τὰς προσκολλημένας εἰς αὐτὴν ἀπὸ τὴν μακροχρόνιον τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους δυστυχίαν πολλὰς ἀσχημίας.

« Αὐτῶν ἡ τρίψις ὅμως καὶ πλύσις ἔχει χρείαν καὶ αὐτὴ προσοχῆς, μὴ συνεκτριφῶμεν πολλὰς αὐτῆς λέξεις καὶ φράσεις, τὸ φαινόμενον, ἀλλ' οὐχὶ καὶ πραγματικῶς βαρβάρους, καὶ γυμνώσωμεν τὴν γλῶσσαν ἀπ' ὅσα εἶχε πρὸ εἴκοσι ἑκατονταετηρίδων, βάλλοντες εἰς τόπον αὐτῶν, πάλιν ἐξ αὐτῆς, συνωνύμους μὲν λέξεις καὶ φράσεις, ἀλλ' αἱ ὁποῖαι, συρραπτόμεναι μετὰ τὰς εἰς ὅλους συνήθεις, κατασκευάζουν τὸν δικαίως κωμωδούμενον μακαρονισμόν.

.

« Ἐπειδὴ ἡ γλῶσσα εἶναι κοινὸν καὶ δημοτικὸν ὄλων τῶν ὁμογλώσσων κτῆμα, τόση μόνον ἐξουσία συγχωρεῖται εἰς τοὺς καλλωπιστὰς αὐτῆς, ὅση δὲν τοὺς κάμνει ἀκατανοήτους εἰς τὸν ἀπαίδευτον λαόν. Εἶναι ὅμως καὶ πολλόταται περιστάσεις ἀναγκάζουσαι τὸν γράφοντα νὰ μεταχειρίζεται καὶ λέξεις ἀγνώστους εἰς τοὺς πολλούς· ἀλλ' ἔχει καὶ τούτου θεραπείαν, ἢ φροντίξῃ νὰ τὰς θέτῃ εἰς τόπον ὅπου τρόπον τινὰ σχολιάζονται ἀπὸ τὰς συνοδευούσας λοιπὰς λέξεις, ἢ κἂν νὰ τὰς ἐξηγῇ μετὰ ὑποσημειώσιν, διὰ νὰ γνωρίζωνται εἰς τὸ ἐξῆς ἀπὸ ὅλους. Ἄν ᾖναι χρέος τῶν λογίων νὰ συγκαταβαίνωσιν εἰς τὴν ἄγνοιαν

τῶν χυδαίων, διὰ νὰ μὴν ἀκούωσι κατὰ πᾶσαν ὥραν ἀπ' αὐτοὺς τὸ,

ἀμαθέστερόν πως εἰπὲ καὶ σαφέστερον,

χρεωστοῦν ὅμως καὶ οἱ χυδαῖοι νὰ ἀναβαίνωσι κατὰ μικρὸν πρὸς τοὺς λογιωτέρους, διὰ νὰ μὴν ἀποχυδαῖσθῶσιν ὀλοτέλα. Δὲν εἶναι δίκαιον οὐτ' οἱ ἰδιῶται νὰ καταδικασθῶσιν εἰς τὴν ἀκαταληψίαν τῆς γλώσσης, διὰ τὴν ἄλογον ὄρεξιν τῶν ζητούντων ν' ἀναστήσωσι τὴν παλαιὰν γλῶσσαν, οὔτε πάλιν οἱ λόγιοι νὰ καταφρονήσωσι, πρὸς χάριν τῶν ἀπαιδευτῶν, τὸν καλλωπισμὸν καὶ πλουτισμὸν τῆς γλώσσης. Ἡ ἀνάστασις εἶναι ἀδύνατος· μέρος τι μόνον ἀπὸ τὸν πλοῦτον τοῦ νεκροῦ τούτου μᾶς ἐσυγχωρήθη νὰ κληρονομήσωμεν, καὶ νὰ τὸ συναρμόσωμεν μετὰ τὴν κοινὴν γλῶσσαν. Καὶ τὸ μέρος τοῦτο, κατ' εὐτυχίαν, εἶναι ἀσυγχρότως πλουσιώτερον τῶν ἀπὸ τὴν Λατινικὴν γλῶσσαν καταγομένων νεωτέρων γλωσσῶν.

« Ὁ πλοῦτος οὗτος ἔδωκεν ἀφορμὴν καὶ εἰς τὸ ἀηδέστατον μιξοβάρβαρον ὀνομαζόμενον ὕφος. Ἀπὸ πολλὰς συγχωρημένας τῆς παλαιᾶς μιμήσεις ἀπατώμενοι, ἐμβάλλομεν εἰς τὴν νέαν καὶ τὰ ἀσυγχώρητα, καὶ ἐξεναντίας καταφρονοῦμεν λέξεις καὶ φράσεις χρηστὰς, εὐρισκομένας πολλάκις καὶ εἰς τοὺς παλαιούς· συλλογιζόμενοι, ὡς φαίνεται, τὸ «Ἐπειδὴ τοῦτο συγχωρεῖται, διὰ τί ὅχι καὶ ἄλλο τοιοῦτον;» Ἄλλ' εἶναι ἄλλος λογικώτερος συλλογισμὸς, τὸ «μέχρι τούτου». Τοῦτον ἀμελοῦντες κοπιᾶζομεν κόπον μάταιον νὰ συγκλώθωμεν τὰ ἀσύγκλωστα, καὶ ἀπομακρύνωμεν τοὺς ἀναγινώσκοντας ἀπὸ τὴν ἐνδεχομένην ἐκ τῶν γραμμένων ὠφέλειαν. »

Κ. Β. ΑΣΙΟΣ

ΚΑΙ

ΟΙ ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ ΛΟΓΙΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ

ΕΠΙ ΤΟ

ΝΑΠΟΛΕΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΒΟΥΡΒΩΝΩΝ

ὑπὸ BRUNET DE PRESLE (1).

Καταλαμβάνων σήμεραν τὴν ἔδραν κλεινοῦ καὶ σεβαστοῦ διδασκάλου, οὐτινος αἱ σπουδαῖαι καὶ ἐμβριθεῖς παραδόσεις ἀπὸ τριακονταετίας ἤδη καὶ ἐπέκεινα ἐφείλκυσάν με εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, — διδασκάλου, ὅστις μέχρι τῶν τελευταίων αὐτοῦ ἡμερῶν δὲν διέλιπεν ἐνθαβρύνων καὶ συμβουλευῶν με, καὶ οὐτινος ἡ πρὸς ἐμὲ εὐνοια καὶ ὑπόληψις πλεῖστον ὅσον συνετέλεσαν ὅπως ἀναδειχθῶ πρότερον μὲν συν-ἑταιρός του ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ, νῦν δὲ διάδοχός του, καθῆκον

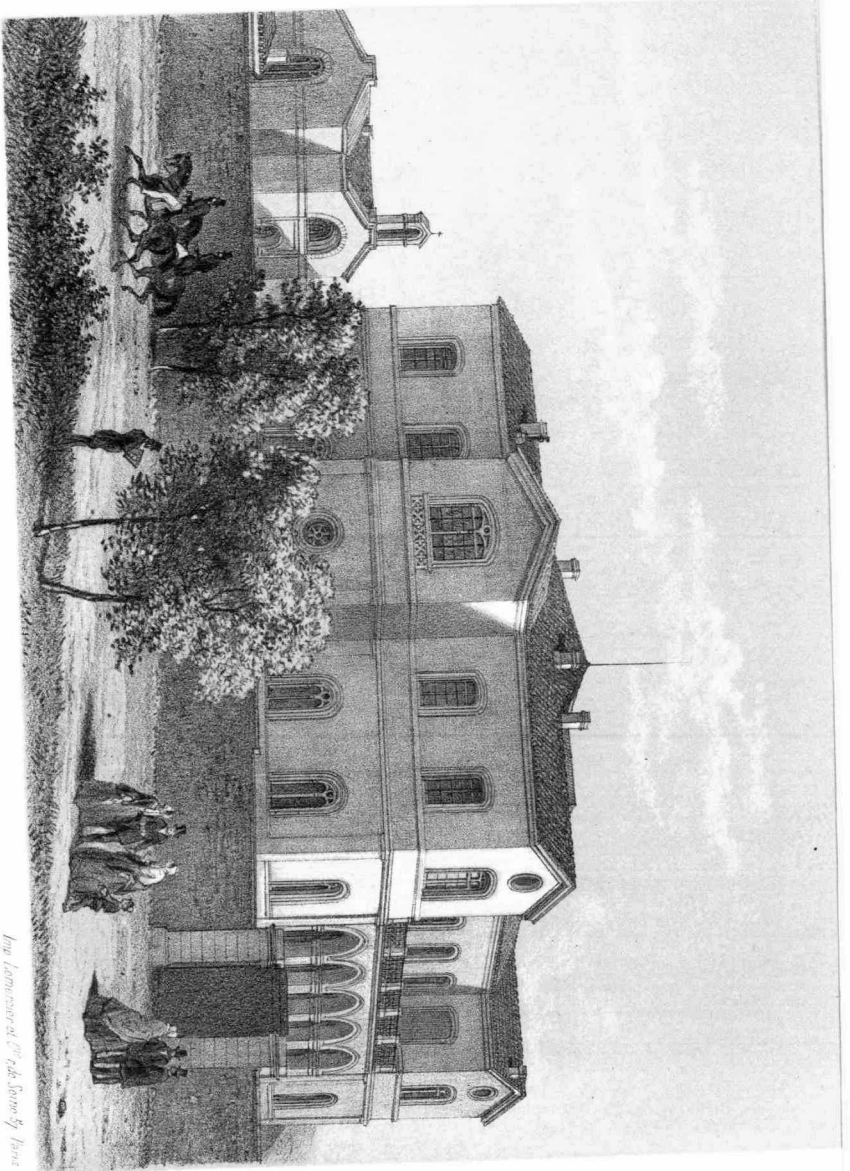
(1) Τὸν ἀνωτέρω ἐναρκτήριον λόγον, ἐκφωνηθέντα ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ τῶν Παρισίων βιβλιοθήκῃ παρὰ τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ καὶ ἐπιφανοῦς φιλέλληνος Κ. Brunet de Presle συνιστῶμεν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ὁμογενῶν, ὡς διασαφούντα τὸν ἐνθερμον ζῆλον μεθ' οὗ σπουδάζεται ἐν Παρισίοις καὶ ἐκτιμᾶται ἡ νεωτέρα ἑλληνικὴ γραμματολογία.

εὐγνωμοσύνης ἐπιτελῶ ἀρχόμενος τοῦ λόγου ἐξ αὐτοῦ. . . . Ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν πολλοὶ καθηγηταὶ διὰ τῆς πολυμαθείας καὶ τῆς εὐφραδείας των κατορθοῦσι νὰ συλλέξωσι περὶ ἑαυτοῦς πολυαριθμούς καὶ ἐνθουσιώδεις ἀκροατάς. Ὁ Κ. Ἄσιος τούνα-τίον, ἀποφεύγων τὰς ἐπιδείξεις, διδάσκων γλῶσσαν, ἧς ἡ ὠφέ-λεια φαίνεται κατὰ πρώτην ὄψιν σμικρὰ καὶ λίαν περιορισμένη, καὶ ἀρκούμενος εἰς ὀλιγοστὸν ἀριθμὸν φιλομαθῶν καὶ πεφιλη-μένων ὁμιλητῶν, ἤξιώθη τῆς σπανίας τιμῆς νὰ σχηματίσῃ σχολὴν ἰδίαν, καθ' ἣν μάλιστα ἐποχὴν τηλικαύτη εἶναι ἡ τῶν ἰδεῶν κίνησις, ὥστε ἀμοιβαίως πιέζονται, ὠθοῦνται καὶ ἐξαλεί-φονται. . . . Ἐγκρατέστατος ὢν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ἥτις ἐχρησίμευσεν εἰς τὴν ἀποκάλυψιν καὶ τὴν ἔκφρασιν τῶν ὑψίστων δαιμονίων πνευμάτων, καὶ ἥτις πλέον παρὰ πᾶσαν ἄλλην διεν-ῆργησε τὴν διάδοσιν τοῦ πολιτισμοῦ, ὁ Κ. Ἄσιος ἀνηρέυνα παλινδρομικῶς τὴν πορείαν τῶν αἰώνων καὶ κατεδείκνυεν ἐν ταῖς διαδοχικαῖς τροποποιήσεσι τῆς γλώσσης, ἐν τῇ εἰσαγωγῇ ὀθνεῶν λέξεων, καὶ ἐν τῇ δημιουργίᾳ καὶ ἀποδοχῇ λέξεων νέων, τὴν μεγάλην ἐπίδρασιν τῶν πολιτικῶν καὶ τῶν θρησκευτικῶν ἐπαναστάσεων, τὴν μεταβολὴν τῶν ἠθῶν καὶ τῶν ἰδεῶν, τῶν ὁποίων αἱ γλῶσσαι παριστῶσιν αἰείποτε πιστὴν εἰκόνα καὶ ἀν-τανάκλασιν. Παραβάλλον δὲ πολλάκις ἄς ὑπέστησαν παραπλη-σίους μεταμορφώσεις ἢ τε νεωτέρα ἑλληνικὴ καὶ αἱ γλῶσσαι α-βωμανικαὶ, ἡγόρευεν οὕτω ὑπὲρ τῆς συγκριτικῆς γραμματολο-γίας, ἣν καὶ καθιέρωσεν ἐν τῇ ἀνωτέρα παρ' ἡμῖν διδασκαλίᾳ. Ἐνὶ λόγῳ ὁ εἰδικὸς χαρακτήρ τῆς μεθόδου του συνίσταται κατ' ἐξοχὴν εἰς τοῦτο, ὅτι διετράνωσε τὴν στενωτάτην καὶ γονιμο-τάτην συνάφειαν τῆς ἱστορίας καὶ τῆς γραμματολογίας. . . .

Ὁ παρὰ τε τῶν σοφῶν καὶ τῶν κυβερνήσεων τῆς Εὐρώπης τιμηθεὶς Ἄσιος μετέσχε τῆς χαρᾶς νὰ ἴδῃ ἐσταμμένους μὲν

τούς ἀγῶνάς του, αὐξανομένην δὲ καὶ πολλαπλασιαζομένην τὴν πρῶτον τῶν μαθητῶν, οὐς ἄλλοτε παρώτρυνεν ἐν τῇ ἀρχῇ τῶν σπουδῶν των. Ἐν Ἀφρικῇ ἀξιωματικοί, διανύσαντες τὴν σειρὰν τῶν μαθημάτων ἐν τῇ πολυτεχνικῇ σχολῇ, κατατρίβουσι τὰς ὥρας ἐν αἷς σχολάζουσιν ἀναζητοῦντες τὰ διδακτικὰ ἔγγραφα τῆς Ῥωμαϊκῆς μετοικίσεως. Ἐν Σορβόννῃ καὶ ἐν τῷ Κολλεγίῳ τῆς Γαλλίας καθηγηταὶ τανῦν ἐπιφανεῖς ἀποκαλύπτουσι τὰς ποικίλας τῆς ἑλληνικῆς γραμματολογίας καλλονὰς ἢ ἀναλύουσι τὴν πολύπλοκον μηχανὴν τῆς Ῥωμαϊκῆς πολιτείας. Ἀλλαχοῦ πάλιν ἀρχαιολόγοι, παλαιογράφοι, νομισματολόγοι ἐρμηνεύουσι τὰ κείμενα καὶ τὰ μνημεῖα τῆς τέχνης, ἀνερευνῶσι βιβλιοθήκας, ἐκ τῶν ὁποίων κομίζουσιν ἄγνωστα χειρόγραφα, ἢ μεταφέρουσιν εἰς τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν ἱστορίαν τὴν ἀσφαλῆ μέθοδον τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ σοφῶν. Πολλὰ μέλη τῆς ἐν Ἀθήναις σχολῆς διευκρινουσι μετὰ σοφίας ἅμα καὶ αἰσθητικῆς κρίσεως ὅσα ἐν ταῖς ζητήσεσιν αὐτῶν ἀπαντῶσι μνημεῖα· ἄλλοι δὲ, εἰ καὶ πολυάσχολοι, τηροῦσιν ἀσβεστον ἐν τῇ καρδίᾳ τὸ ἱερὸν πῦρ τῶν γραμμάτων. Σὺμπαντες οὗτοι δὲ κηρύττουσι μετ' εὐγνωμοσύνης, ὅτι ὁ Κ. Ἄσιος ἀνῆψε παρ' αὐτοῖς τὸν ἔρωτα τῶν γραμμάτων, ἅτινα τιμῶσι καὶ ἠδύνουσι νῦν τὸν βίον των.

Ὁ κατὰ τὴν 24 τοῦ λήξαντος μαΐου 1865 ἐπελθὼν θάνατός του κατελύπησε τοὺς φίλους καὶ τοὺς θαυμαστάς του. Εἰς τὸ τελευταῖον χαῖρε, τὸ ἀποδοθὲν αὐτῷ ἐπὶ τοῦ τάφου του ἐν ὀνόματι τῆς ἀκαδημίας τῶν Ἐπιγραφῶν, τῆς αὐτοκρατορικῆς βιβλιοθήκης, τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς καὶ τῆς σχολῆς τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν, προσετέθησαν καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἐπικήδαιοι λόγοι, ἐκφωνηθέντες ὑπὸ τῶν συνεταίρων καὶ τῶν μαθητῶν του, καὶ ἀκμαῖοι εἰσέτι ὄντες ἐν τῇ μνήμῃ ὑμῶν. Τούτου ἕνεκα περιορίζομαι σήμερον εἰς ἓν μόνον, ἵνα δηλαδὴ παραστήσω τοὺς πό-

King's College at the University of Iowa

ΟΡΦΑΝΟΤΡΟΦΕΙΟΝ ΚΟΡΑΣΙΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

νους αὐτοῦ καὶ τὰς σπουδὰς περὶ τὴν νεωτέραν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἐν ἧ κατεδαπάνησε πλείστας ὄσας τῆς ζωῆς αὐτοῦ ὥρας. . . .

Ὁ Κάρολος Βενέδικτος Ἄσιος ἐγεννήθη τῷ 1780 ἐν Σούλζῃ, καὶ ἐσπούδασε πρῶτον ἐν τῷ γυμνασίῳ τῆς Βεϊμάρης παρὰ τῷ σοφῷ Βοιττιγέρῳ, εἶτα δὲ ἐν Ἄλμστεδίῳ καὶ ἐν Ίένῃ. Εἰκοσαετῆς τὴν ἡλικίαν ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ τῆς τιμώσης τὰ γερμανικὰ πανεπιστήμια βασιμίου κλασικῆς παιδείας, μετέβη τῷ 1801 εἰς Παρισίους ὅπως αὐξήσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν γνώσεών του.

Οἱ τότε καιροὶ δὲν ἦσαν τὸ παράπαν αἴσιοι εἰς τὴν θεραπείαν φιλολογικῶν σπουδῶν. Ἀνατραπέντων τῶν ἀρχαίων ἐπιστημονικῶν καθιδρυμάτων ὑπὸ τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, οἱ λόγιοι καὶ οἱ ἐπιστήμονες εἶχον διασπαρῆ ἀλλαγῆσε. Καίτοι δὲ τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς ἀπέκλινεν εἰς τὰς φυσικὰς καὶ τὰς μαθηματικὰς ἐπιστήμας, ὑπῆρχον ὅπως δὴ ποτε ἐν Γαλλίᾳ ἐκλεκτοὶ ἄνδρες, μέλλοντές ποτε νὰ δοξάσωσι τὴν πατρίδα των διὰ τῆς σπουδῆς τῶν γλωσσῶν καὶ τῆς ἀρχαιότητος, λ. χ. ὁ ἰδρυτὴς τῆς ἡμετέρας ταύτης σχολῆς καὶ ὁ διδάσκαλος πάντων τῶν ἐνταῦθα καὶ ἀλλαχοῦ περὶ τὰς ἀνατολικὰς γλώσσας ἀσχολουμένων Σίλβεστρος Σασῦς, ὁ διάσημος ἐπὶ ταῖς ἀρχαιολογικαῖς περιηγήσεσι Μελλίνος, καὶ ὁ Κ. Βιλλοισῶν, περὶ οὗ προτίθεται νὰ λαλήσω μακρότερον, διότι οὗτος εἰσήγαγεν εἰς Γαλλίαν τὴν δημόσιον τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς γλώσσης διδασκαλίαν, καὶ εὔρεν ἐν τῷ Κ. Ἀσίῳ ἄξιον διάδοχον καὶ ἐκτελεστήν τῶν σχεδίων του, ἅτινα δὲν ἠδυνήθη νὰ κατορθώσῃ ἔνεκα τῆς προώρου αὐτοῦ τελευτῆς.

Ὁ Βιλλοισῶν ἐκτῆσατο ὄνομα καὶ δόξαν ἐν αὐτοῖς ἔτι τῆς προτελείοις τοῦ φιλολογικοῦ βίου του. Τῷ 1772 ἡ παλαιὰ τῶν

ἐπιγραφῶν καὶ τῶν καλῶν τεχνῶν Ἀκαδημία ἐξητήσατο καὶ ἔλαβε παρὰ τοῦ βασιλέως τὴν ἄδειαν νὰ παραλάβῃ ὡς μέλος τῆς τὸν νεαρὸν Βιλλοισῶνα πρὸ τῆς ὑπὸ τοῦ κανονισμοῦ τεταγμένης πεντεκαϊκοσαετίας. « Ἐπειδὴ ὁ νέος Βιλλοισῶν προκατέλαβε τὴν ἡλικίαν τῶν ἐμβριθῶν γνώσεων, δίκαιον εἶναι νὰ δρέψῃ τοὺς καρποὺς αὐτῶν πρὸ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. » Μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ ὁμηρικοῦ λεξικοῦ τοῦ Ἀπολλωνίου ἐδημοσίευσεν διατριβὴν περὶ τῶν ἀρχαιοτέρων τῆς Καινῆς Διαθήκης χειρογράφων, καὶ τὰ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Ἁγ. Μάρκου συλλεγθέντα Ἀνεκδότα. Ἐν τῇ περικλειτῇ ταύτῃ βιβλιοθήκῃ κημόρησεν ὁ Βιλλοισῶν νὰ ἀνεύρῃ ἐν τῶν ἀξιολογότερων τῆς Ἰλιάδος χειρογράφων μετὰ πολλῶν ἐπὶ τοῦ περιθωρίου σημειώσεων τῶν ἀρχαίων γραμματικῶν. Ἐλπίζων, ὅτι θὰ εὑρῇ ἐν Ἑλλάδι ὁμοίον τι χειρόγραφον τῆς Ὀδυσσεΐας, ἐπεχείρησε τὸν εἰς τὴν Ἀνατολὴν πλοῦν. Τῷ 1785 συνώδευσε τὸν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ συνέταιρον αὐτοῦ, κόμητα Choiseul-Gouffier, ὅστις, εἰ καὶ περιηγησάμενος πρότερον τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὸ 1776, ἔρωτι ὅμως φιλομαθείας ὀρμώμενος, ἐπανήρχετο ἐκεῖσε ὡς πρεσβευτῆς τῆς Γαλλίας ἐν Κωνσταντινουπόλει μετὰ πολλῶν καλλιτεχνῶν καὶ λογίων.

Ὁ Κ. Choiseul δὲν ἐμιμήθη τοὺς προκατόχους του, τοὺς καταμετρήσαντας ἀπλῶς τὰ εῤεΐπια τῶν ἀρχαίων μνημείων καὶ συλλέξαντας ὀλίγα τινὰ τεμάχια αὐτῶν· ἀλλὰ μετὰ πολλοῦ ἐνθουσιασμοῦ περιέγραψε καὶ κάλλιστα ἐσχεδιογράφησε τοὺς τόπους τοὺς περικλείοντας τὰ λείψανα τῶν ἀριστοτεχνημάτων τῆς ἀρχαιότητος, τῶν ὁποίων ἢ ἀντίθεσις ἠϋξάνεν ἔτι μᾶλλον τὴν λύπην ἐπὶ τῇ οἰκτρᾷ καταστάσει, εἰς ἣν εἶχον περιπέσει οἱ τῶν Ἑλλήνων ἀπόγονοι. Πρὸς τούτους δὲν ἐδείχθη ὁ Choiseul ἀδιάφορος. Καὶ πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ ἐκπλαγῇ

καὶ νὰ μὴ συγκινηθῇ ὑπὸ τῆς πανταχοῦ τῆς Ἀνατολῆς διενεργουμένης κινήσεως τῶν πνευμάτων, καὶ ὑπὸ τοῦ νέου ὀποῦ, δι' οὗ θὰ ἀνεβλάστανον μετ' ὀλίγον θαλεροὶ κλώνες ἐκ τοῦ παλαιοῦ ἑλληνικοῦ στελέχους;

Τῷ 1770 ἡ τῆς Ῥωσσίας αὐτοκράτειρα, εἰσβαλοῦσα εἰς Τουρκίαν, ἤγειρε καὶ τοὺς Ἕλληνας εἰς στάσιν, δοῦσα αὐτοῖς ἣν οὐδέποτε ἀπέβαλον ἐλπίδα, ὅτι θὰ ἀνακτήσωνται τὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας ναὸν καὶ θὰ ἀνιδρύσωσι τὸν θρόνον τοῦ Κωνσταντίνου. Ναυτίλοι καὶ ἀρματωλοὶ, ἀποδεξάμενοι ἀσμένως τὴν πρόσκλησιν, ἔδειξαν ὅτι δὲν εἶχε τέλος ἐξαλειφθῆ ἡ ἀνδρία ἐν Ἑλλάδι. Διάφοροι πολιτικοὶ συνδυασμοὶ ἠνάγκασαν τὴν Αἰκατερίναν νὰ υπογράψῃ συνθήκην ἐπωφελῆ τῇ Ῥωσίᾳ καὶ νὰ κυρώσῃ ὑπὲρ τῶν ἐν Τουρκίᾳ χριστιανῶν ὑπηκόων ὅρους τινάς, οἵτινες ὅμως δὲν διεκώλυσαν τὴν τῆς Πελοποννήσου λεηλασίαν. Οἱ Ἕλληνες, ἐγκαταλειφθέντες παρὰ τῆς Εὐρώπης, δὲν ἐγκατέλιπον αὐτοὶ ἑαυτούς. Ἰδόντες, εἰ καὶ πόρρωθεν, τὴν ἡμέραν τῆς ἐλευθερίας, ἠθέλησαν νὰ φανῶσιν ἄξιοι αὐτῆς. Διεσπάρησαν εἰς τὴν Εὐρώπην χάριν μαθήσεως ἢ χάριν ἐμπορίου. Ἐν Ἐνετίᾳ, Τεργέστη, Βιέννῃ, Ὀδησσῷ, Μόσχᾳ, Πετρούπολει καὶ ἀλλαχοῦ συνέστησαν ἀποικίαι Ἑλλήνων μνημονευόντων αἰετοῦ τῆς φίλης πατρίδος. Οἱ ἐν Εὐρώπῃ ἐκπαιδευθέντες Ἕλληνες δὲν ἔγραφον ἐν αἷς ἐξέμαθον ὀθνεῖαις γλώσσαις, ἀλλὰ συνέτασσον πονήματα πρωτότυπα ἢ μεθηρμηνεον συγγράμματα εἰς τὴν νεωτέραν ἑλληνικὴν, ἣν διέπλασσαν καὶ ἐκάθαιρον διὰ τοῦ καλῆμου των. Πλούσιοι ἔμποροι ἐδαπάνων εἰς τὴν ἔκδοσιν τῶν βιβλίων τούτων, ἅτινα ἀπέστελλον ἀμισθὶ εἰς Ἑλλάδα, ἢ συνίστων σχολεῖα ἐν ταῖς γενεθλίαις χώραις των. Διερμηνεῖς καὶ ὀσποδάροι Ἕλληνες εἰργάζοντο παντὶ σθένει ὑπὲρ τῆς καλιγενεσίας ὑποστηριζόμενοι μετὰ ζήλου μεγάλου καὶ παρὰ τῶν ἐλλήνων κληρικῶν.

Ὁ ἀπὸ μοναστηρίου εἰς μοναστήριον πρὸς ζήτησιν χειρογράφων ἐρχόμενος Βιλλοισῶν ἐγνώρισε πολλοὺς ἑλληνας κληρικούς καὶ ἐξεπλάγη εὐρῶν αὐτοὺς πολὺ σοφωτέρους καὶ πολυμαθεστέρους παρ' ὅσον τοὺς ἐνόμιζεν ἡ σοφὴ Εὐρώπη, ἀφ' ὅτου μάλιστα ἡ πλαστὴ προφορὰ ἢ ἐπὶ τῆς ἐσφαλμένης τοῦ Ἐράσμου θεωρίας ἐρειδομένη, εἰσαχθεῖσα εἰς τὰ ἡμέτερα πανεπιστήμια, μέγαν ἀνήγειρε φραγμὸν μεταξύ τῆς Δύσεως καὶ τῆς Ἀνατολῆς. Ὁ Βιλλοισῶν δὲν εὔρε μὲν τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ χειρόγραφα, ἐνόησεν ὅμως ὅτι τῶν Ἑλλήνων ἢ τε λαλουμένη γλῶσσα καὶ τὰ ἀρχαιοπαράδοτα ἔθιμα ἦσαν τὸ κάλλιστον σχόλιον τῆς ἀρχαιότητος, καὶ ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐρευνηθῶσιν ἀμφοτέρων τὰ ἔχνη δι' ὅλης τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν.

Ὁ Βιλλοισῶν, ἔμπλεως τῆς γονίμου ταύτης ιδέας, ἦν ἄλλος τις τοῦ κόμητος Choiseul συνέταιρος ὁ «Guys» ἐσκιαγράφησεν ἐν τῇ «φιλολογικῇ τῆς Ἑλλάδος περιηγήσει», ἐπανῆλθεν οἰκαδὲ προτιθέμενος νὰ συγγράψῃ γενικὴν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἱστορίαν καὶ νὰ ἐξεικονίσῃ συγχρόνως τὴν παροῦσαν αὐτῆς κατάστασιν. Βραχὺν ὅμως χρόνον μετὰ τὴν εἰς Γαλλίαν ἐπάνοδόν του αἰ τῆς ἐπαναστάσεως πρόοδοι κατετάραξαν τὴν ὑπαρξίν του. Τὸ γένος του, αἱ σχέσεις του καὶ τὰ ζωνηρὰ φρονήματά του ἐξετίθουν αὐτὸν εἰς μυρίους κινδύνους ἐν Παρισίοις. Ἀναχωρήσας εἰς Ὁρλεάνην ἐκλείσθη εἰς μυριόβιβλον βιβλιοθήκην ἔνθα, τὸν κάλαμον αἰείποτε διὰ χειρὸς ἔχων, ἀνέγνω πάλιν ἅπαντας τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς, καὶ δις ἐμελέτησε τὴν πολύτομον βυζαντινὴν ἱστορίαν, σταχυολογῶν ὅσα ἔμελλε νὰ συμπεριλάβῃ ἐν τῷ συγγράμματί του. Κοπᾶσαντος τοῦ πολιτικοῦ σάλου ὑπέστρεψεν εἰς Παρισίους· οἱ ἔφοροι τῆς ἐθνικῆς βιβλιοθήκης ἐπέτρεψαν αὐτῷ τὴν παράδοσιν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἐν αὐταῖς ταῖς αἰθούσαις τοῦ μεγάλου τούτου καθιδρύματος, πεποι-

θότες, ὅτι ἡ ἐντολὴ αὐτῶν δὲν συνίστατο ἀπλῶς εἰς τὸ ἀγοράζειν καὶ φυλάττειν τὰς βίβλους, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ διευκολύνειν τὴν ἀνάγνωσιν καὶ κατάληψίν των, ὅπως μᾶλλον προάγῃσι τὴν ἐπιστήμην.

Αἱ παραδόσεις τῆς ἑλληνικῆς διήρκεσαν μίαν μόνην ἐξαμηνίαν, οὐχὶ δῆθεν ἕνεκα τῶν τεσσάρων καὶ εἴκοσι φράγκων, ἅτινα ἠναγκάσθη νὰ αἰτῇ κατὰ μῆνα παρὰ τῶν ἀκροατῶν του ὁ ὑπὸ τῆς ἐπαναστάσεως τὰ πάντα ἀφαιρεθεὶς Βιλλοισῶν, ἀλλὰ διότι ἀνέπτυσσε καὶ ἐπεδαψίλευε πολυμαθεῖαν πολλῶ εὐρυτέραν ἢς ἦσαν τότε δεκτικοὶ οἱ μαθηταὶ του. Ἐκ τῶν τοῦ Βιλλοισῶνος ὁμιλητῶν, οἵτινες σχεδὸν ἅπαντες βραδύτερον κατέστησαν ἐπίσημοι καθηγηταί, εἰς ἧτο καὶ ὁ ἀρτίως ἐξ Ἰένης ἐλθὼν Γερμανὸς, ὅστις δὲν ἐπτοεῖτο οὐδεμίαν οὐδὲ τὴν εὐρυτάτην πολυμαθεῖαν, ἀλλ' αἰείποτε ἐζήτηε εὐκαιρίαν ὅπως διδαχθῇ ὅσα πλεῖστα. Τὰ διδάκτρα μόνον δὲν ἠδύνατο ν' ἀποτίσῃ, διότι, ἅμα μεταβάς εἰς Παρισίους, ἐκλάπη τὸ βαλάντιον καὶ ἐπομένως ἠναγκάσθη νὰ παραδίδῃ μαθήματα πρὸς πορισμὸν τοῦ βίου. Ὁ Βιλλοισῶν, ὅστις μετ' εὐγνωμοσύνης ἐμνημόνευε τῆς δεξιώσεως, ἧς, νέος ἔτι ὢν, ἔτυχεν ἐν Βεῖμάρῃ, ἐβοήθησε τὸν νεαρὸν Ἄσιον μετὰ μεγίστης ἀbroφροσύνης, αἰτήσας δῆθεν αὐτὸς παρὰ τοῦ Γερμανοῦ παραδόσεις. Μετ' ὀλίγον δὲ ταιαύτην συνῆψαν πρὸς ἀλλήλους κοινωνίαν σπουδῶν καὶ διανοητικῶν πόνων, ὥστε βραδύτερον ἐνόμιζέ τις ὅτι περιηγήθησαν τὴν Ἑλλάδα συναμφοτέροι. Ὁ Ἄσιος ἐδιδάχθη παρὰ τοῦ Βιλλοισῶνος τὴν ἀνάγνωσιν τῶν χειρογράφων καὶ τὴν νεωτέραν τῆς ἑλληνικῆς προφορὰν. Πρὸς τοῦτον ὀφείλει ὁ αὐτὸς καὶ τὴν γνωριμίαν μετὰ τοῦ K. Choiseul, οὗτινος αἱ διδακτικώταται ὁμιλίαι, ὁ γλυκὺς τρόπος καὶ ἡ εὐφράδεια τοῦ λέγειν ἐπέδρασαν οὐχὶ μικρὸν ἐπ' αὐτόν. Ἐν ταύτῃ τῇ κοινωνίᾳ τελευταῖον ἐγνώρισε

καί τινας τῶν Ἑλλήνων λογίων, οἵτινες ἠνέφξαν εἰς τὴν περιέργειάν του πάντη νέον ὀρίζοντα.

Ἀναλαβὼν ὁ Βιλλοισῶν τὴν θέσιν του εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν ἐπιγραφῶν, ἀνεδείχθη ἐνθέρμος προστάτης καὶ συνήγορος τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων ἐν τε τῇ « Ἐγκυκλοπαιδικῇ Ἀποθήκῃ » καὶ ἐν τοῖς τῶν σοφῶν συλλόγοις, ἔνθα ὁ σφοδρὸς λόγος του ἐπηύξανε τὸ κύρος τῆς ἑαυτοῦ πείρας. Ἐν τῇ σχολῇ τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν προσετέθη δι' αὐτὸν μία ἔδρα τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς. Ἀλλὰ τὸ ὄνομα τοῦτο δὲν ἦτο ἀνάλογον πρὸς τὴν ιδέαν ἣν αὐτὸς ἐσχημάτισε περὶ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ περὶ τῆς ὠφελείας της. Κατ' αὐτὸν καὶ κατὰ τοὺς πλείστους τῶν λογίων Ἑλλήνων οὔτε δυνατόν ἦτο οὔτε ἔπρεπε νὰ χωρισθῇ ἡ ἑλληνικὴ εἰς δύο γλώσσας, ἀρχαίαν καὶ νεωτέραν. Ποῦ νὰ τεθῶσι τὰ ὅρια αὐτῶν; Πλησίον τῆς γλώσσης τῆς κανονιζομένης ὑπὸ τῶν γραμματολογικῶν ἀριστουρημάτων ἀείποτε διαπλάσσεται καὶ ἄλλη τις γλώσσα οἰκιακὴ καὶ λαλουμένη, ἥτις ἀπομακρύνεται ὡς ἡμέραι ἀπὸ τῆς γραφομένης τοῦ τε χρόνου προϊόντος καὶ δὴ καὶ κατὰ τὸν βαθμὸν τῆς τοῦ ἔθνους ἐκπαιδεύσεως. Δυνάμεθα νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι ἐν Ἑλλάδι ἀπὸ τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος οἱ μὲν πολλοὶ ἐλάλου καθόλου ἰδίωμα κατὰ μικρὸν τι διαφέρον τοῦ σημερινοῦ, αἱ δὲ ἀνώτεροι τῆς κοινωνίας τάξεις ἠγωνίζοντο νὰ διασώσωσι τὴν χρῆσιν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς, τοῦλάχιστον ἐν τῇ γραπτῇ γλώσσῃ. Τοῦτο ἐξηκολούθησε μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως· καὶ ὕστερον δὲ ἡ παράδοσις ἐτηρήθη ἀδιαλείπτως παρὰ τοῦ κλήρου, ὅστις προϊστάτο διὰ παντὸς τοῦ ποιμνίου του. Οἱ γράφοντες ἐφιλοτιμοῦντο νὰ μιμηθῶσιν ὅσον ἔνεστι τὸ ὕφος τοῦ Εὐαγγελίου, τὴν γλώσσαν τῆς λειτουργίας, τὰς ὁμιλίαις τοῦ Βασιλείου καὶ τοὺς λόγους τοῦ Χρυσοστόμου. Ἐν τοῖς σχολείοις

τῆς Ἑλλάδος οὐδεμίαν ἄλλην γραμματικὴν ἐδιδάσκετο παρὰ τὴν τοῦ Λασκάρεως καὶ τοῦ Θεοδώρου Γαζῆ. Ὑπῆρχε λοιπὸν μία γλώσσα τῶν λογίων, καὶ μία ἄλλη δημοτικὴ, μία γραφομένη καὶ μία λαλουμένη, ἣν πολλοὶ ἐγκατέλιπον εἰς ἑαυτὴν καὶ τῆς ὁποίας τὴν ὑπαρξίν ἤθελον νὰ κρύψωσι πρὸς τοὺς ξένους. Ἄλλοι πάλιν Ἕλληνες οὐχ ἤττον λόγοι καὶ αὐτοὶ, ἐφρόνουν ἀπ' ἐναντίας, ὅτι ἔπρεπε ν' ἀποδεχθῶσι τὸ ἔργον τοῦ χρόνου· ὅτι καθὼς τὰ παιδία, οὕτω καὶ τὸ ἔθνος εἶχεν ἐν τῇ ἀμαθείᾳ του ἔμφυτόν τινα λογικὴν ὀρμὴν, ἐπιτρέπουσαν αὐτῷ νὰ διαπλάσσει γλώσσαν ἀπλουστέραν καὶ πραγματικῶς κανονικωτέραν παρὰ τὸ σύνολον ἐκεῖνο τῶν ιδιωτισμῶν, οἵτινες εἶχον μὲν δικαίωμα νὰ ὑπάρχωσι, δὲν ἠδύνατο ὅμως νὰ καταφορτίζωσι τὴν γραμματικὴν ἄνευ βλάβης τῆς ἐλευθέρως πτήσεως τῆς διανοίας· ὅτι ἐξήρκει νὰ καθαρθῇ ἡ γλώσσα ἀπὸ παντὸς ξένου στοιχείου ὅπως μορφωθῇ γλώσσα ἀπλῆ ἐν τῇ πορείᾳ της, πλουσία ἕνεκα τοῦ ἀρχαίου λεξιλογίου ἐκ τοῦ ὁποίου ἠδύνατο καὶ ὠφείλε νὰ ἀρῆται (ἀφ' οὗ δὴ καὶ ἄλλοι λαοὶ τοσαῦτα ἠρύσθησαν ἐξ αὐτοῦ), καὶ τελευταῖον γλώσσα ἐναρμόνιος, εὐκαμπτος, εὐσύνθετος καὶ ἱκανὴ νὰ ἐκφράσῃ τὰ πάντα. Τοῦτο εἶναι κατ' ἐμὲ τὸ μέλλον τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, καίτοι ἄλλως ἐξακολουθοῦντος τοῦ πολέμου καὶ τῆς διχονοίας ἕως τῆς σήμερον. Ἄλλ' ὁ Βιλλοισῶν ἐζήτει ἐν τῇ δημοτικῇ τῶν Ἑλλήνων γλώσσῃ πᾶν ὅ, τι ἔτεινεν ὅπως διαφωτίσει τὴν ἀρχαίαν. Κατόρθωσε νὰ μετατεθῇ ἡ ἀρτίως συστηθεῖσα ἔδρα εἰς τὸ Κολλέγιον τῆς Γαλλίας καὶ νὰ ὀνομασθῇ ἔδρα τῆς ἀρχαίας καὶ τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς. Πρῶτος ὄρος τῆς συνδέσεως ταύτης θὰ ἦτο ἡ ἐν τοῖς ἡμετέροις σχολείοις καταπαυσις τῆς τοῦ Ἐράσμου αἰρέσεως καὶ ἡ ἀντικατάστασις τῆς συνήθους ἐν Ἑλλάδι προφορᾶς, ἣν ἐπόθουν οἱ πλείστοι τῶν ἑλληνιστῶν, ἣν ἔνιοι ἔκτοτε ἤδη ἀπε-

δέξαντο, καὶ τὴν ὁποίαν ἐλπίζομεν ὅτι θὰ ἴδωμεν ὅσον ἔνεστι τάχιον καθιερωμένην ἐπὶ τῇ μεγίστῃ ὠφελείᾳ τῶν σπουδαζόντων περὶ τὴν ἑλληνικὴν.

Ὁ Βιλλοισὼν ἀπέβίωσε, πρὶν ἄρξῃται τῶν παραδόσεων αὐτοῦ, μὴνὶ ἀπριλίῳ 1805, μόλις ἄγων τὸ πέμπτον καὶ πεντηκοστὸν ἔτος. Ὁ Κ. Ἄσιος, λίαν συγκεκμημένος, ᾤκτειρε τὴν μεγάλην ζημίαν καὶ ἀπόλειαν ἑαυτοῦ τε καὶ τῆς ἐπιστήμης ἐν τινι λατινικῷ προλόγῳ, ἐν ᾧ προέβη εἰς τὸν ἀκρότατον τῆς ῥητορικῆς εὐφραδείας βαθμόν. Αἱ παρ' αὐτοῦ ἐξυμνούμεναι ἀρεταὶ τοῦ διδασκάλου, ἡ ποικίλη πολυμαθία, ἡ τεράστιος μνήμη καὶ ἡ φιλοπροσηγορία αὐτοῦ ἀνηυρίσκοντο καὶ παρὰ τῷ μαθητῇ. Ἐπειδὴ ὅμως τότε ὀλίγον ἐγινώσκето ἡ ἀξία καὶ ἡ μετριοφροσύνη του, κατηγορήθη ἡ καθέδρα, ὡς μηδενὸς ὄντος ἀξίου ὅπως διαδεχθῆ τὸν Βιλλοισῶνα.

Ὁ τὸν Ἄσιον ἐπαξίως ἐκτιμήσας Κ. Choiseul ἐπέτρεψεν αὐτῷ τὴν ἔκδοσιν χειρογράφου, ὅπερ αὐτὸς ἐκόμισεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ οὕτως ὁ Βιλλοισὼν ἐμελέτα νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν δημοσίευσιν. Ἡ βίβλος περιελάμβανε τρεῖς τοῦ Λύδου πραγματείας περὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἀρχῶν, περὶ τῶν μηνῶν καὶ τῶν οὐρανίων σημείων. Τὸ τρίτον μέρος τῆς διατριβῆς ἦτο λίαν δυσανάγνωστον διὰ τε τὴν δυσχερῆ γραφὴν καὶ διὰ τὴν μεγάλην τοῦ χειρογράφου φθοράν. Αὐτὸ τοῦτο ὅμως προετίμησεν ὁ Ἄσιος. Ἡ ἐπιτυχestatῆ συμπλήρωσις τῶν κεχρημένων ἀνεβίβασεν ἀμέσως τὸν ἐκδότην τῶν de Ostentis εἰς τὴν ἀνωτάτην βαθμίδα τῶν σοφῶν. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἔλαβεν ὁ Κ. Ἄσιος ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν ἑλληνικῶν χειρογράφων μικράν τινα θέσιν, ἣν κατέστησεν ἐπίσημον διὰ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἐνταῦθα ἠσχολήθη.

Χάρις εἰς τὰς ἐν Ἰταλίᾳ νίκας μετηνέχθησαν εἰς τὴν ἡμετέ-

ραν βιβλιοθήκην ἐκ τοῦ Βατικανοῦ πάμπολλα χειρόγραφα, ἅτινα οὐδεὶς οὐδέποτε ἐν Ῥώμῃ ἔλαβεν ἀνά χειρὰς. Ὁ ἀκάματος Ἄσιος ἀνέγνω ἐν ἑκαστῶν τούτων, ἐσημείωσε πᾶν ὃ, τι ἐν αὐτοῖς περιεργον, χωρὶα ἀνέκδοτα, καὶ ἄλλας γραφὰς διαφερούσας. Ἡ μεγάλη αὕτη ἐργασία ἔληξεν ὁπότε αἱ τοῦ πολέμου περιπέτειαι ἀφήρσαν πάλιν ἡμᾶς ὅσα πρότερον παρὰ τῆς ἀγαθῆς τύχης ἐλάβομεν. Δὲν ἀπωλέσαμεν ὅμως ὀλοσχερῶς τοὺς καρπούς τῶν πάλαι νικῶν, διότι ἀπὸ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Κ. Ἀσίου γινώσκουσιν οἱ παρ' ἡμῖν λόγιοι ἀκριβῶς τὰ ἐν τοῖς περὶ ὧν ὁ λόγος χειρογράφοις κυριωδέστατα.

Τῷ 1815 ἀποκατεστάθη ἐκ νέου ἐν τῇ σχολῇ τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν ἡ παράδοσις τῆς νῦν καθομιλουμένης ἑλληνικῆς καὶ ἡ ἑλληνικὴ παλαιογραφία· διωρίσθη δὲ καθηγητῆς ὁ Κ. Ἄσιος. Οὐδεὶς ἐγίνωσκεν ὡς αὐτὸς τὴν ἱστορίαν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, καὶ ὅσας αὕτη ὑπέστη μεταβολὰς διὰ τοῦ χριστιανισμοῦ, διὰ τῆς εἰς Βυζάντιον μεταθέσεως τοῦ Ῥωμαϊκοῦ θρόνου, διὰ τῶν σταυροφοριῶν, καὶ διὰ τῆς ξενοκρατίας τῶν Φράγκων, τῶν Ἑνετῶν καὶ τῶν Τούρκων. Τὸ δὴ μέγιστον ἐλάλει αὐτὴν μετ' εὐχερείας μεγίστης, εἰ καὶ μηδέποτε ἐξελθὼν τῆς αἰθούσης τῶν χειρογράφων ἐπὶ ἄλλῳ σκοπῷ ἢ ἵνα ἐπισκεφθῆ τὰς ἐν Ἰταλίᾳ βιβλιοθήκας. Ὅπως νοήσῃ τις πῶς ὁ Κ. Ἄσιος κατώρθωσε νὰ μάθῃ ἀπάσας τὰς νῦν διαλέκτους τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ τὰ τῶν Ἑλλήνων ἦθη καὶ ἔθιμα, ἔπρεπε νὰ γένη ὡς ἐγὼ μάρτυς τῶν συνανατροφῶν του, ἐν αἷς, ἀποφύγων πᾶσαν ματαίαν συνδιάλεξιν, ἐπροσπάθει νὰ διδάσκηται παρὰ τοῦ τυχόντος Ἑλλήνου ὅσον πλεῖονα ἠδύνατο καὶ νὰ λαμβάνῃ παντοίας τοπογραφικὰς λεπτομερείας. Τοσοῦτον λοιπὸν ἦτο ἐγκρατῆς τῆς γεωγραφίας τῆς Ἑλλάδος, ὥστε ὅτε πρῶτην φοράν ἐπεσκεψθῆ

τὴν Πελοπόννησον τῷ 1839, ὁ ὁδηγός του πλήρης θάμβους ἠρώτησεν αὐτὸν, ἐὰν ἦτο εἰς τῶν ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας ὀπλαρχηγῶν. Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ αἰῶνος τούτου σπανίως εἶχομεν ἐν Γαλλίᾳ εὐκαιρίαν τοῦ συνδιαλέγεσθαι μετὰ τῶν Ἑλλήνων. Εἰς τὰς ἡμετέρας σχολὰς δὲν ἐφοίτων τότε φιλομαθεῖς ἐξ Ἀνατολῆς νέοι ὡς σήμερον. Ἐπὶ τοῦ Ναπολέοντος Α' αἱ ἐλπίδες τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς μυστικῆς Ἐταιρίας ἦσαν ἐστραμμέναι πρὸς τὴν Ῥωσσίαν, διότι ἅπαντες ὠνειροπόλουν τὴν ἐκτέλεσιν τῶν τῆς Αἰκατερίνης σχεδίων. Πλὴν ἄλλ' ὅμως, μεθ' ὅλην τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς Αἰγύπτου, μεθ' ὅλην τὴν λησμοσύνην τῆς γενεαλογίας, τῆς ἀναδειξάσης τὸν νεαρὸν ἥρωα ἀπόγονον τῶν ἐν τῇ νήσῳ Κύρῳ (Corsica) ἀποικησάντων Κομνηνῶν καὶ νόμιμον τοῦ βυζαντινοῦ θρόνου διάδοχον, μεθ' ὅλην τελευταῖον τὴν μετὰ τοῦ σουλτάνου Σελὶμ συμμαχίαν τῆς Γαλλίας, ἐνιοὶ τῶν Ἑλλήνων ἐπέμενον φρονοῦντες, ὅτι ἡ ἐλευθερία των ἐπέπρωτο νὰ προέλθῃ ἐκ τῆς Γαλλίας μᾶλλον ἢ ἀλλαχόθεν, διὸ καὶ ὅσον ἐνῆν αὐτοῖς εἰργάζοντο ὑπὲρ τῆς προσεγγίσεως τῶν δύο λαῶν, τῶν ὁποίων ἡ ἀγωγή καὶ ἡ εὐφυΐα παρήγαγον πλείστας ὄσας ἀμοιβαίας σχέσεις καὶ συμπαθείας.

Διὰ τῆς συνεργείας λοιπὸν εὐαριθμῶν τινῶν Ἑλλήνων, Χρυσολωρᾶ, Ἰωάννου Λασκάρεως, Ἑρμωνύμου ἐκ Σπάρτης καὶ ἄλλων εἰσήχθη κατὰ τὸν πεντεκαίδεκατον αἰῶνα ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα εἰς τὸ ἡμέτερον ἐν Παρισίοις πανεπιστήμιον. Οἱ ἄνδρες οὗτοι δὲν ἦσαν ἐξ ἐπαγγέλματος σοφοί· οἱ μὲν εἶχον ἀναμιχθῆ εἰς τὰ τῆς πολιτικῆς, οἱ δὲ ἦσαν ἔτι ἀφανέστεροι· καθ' ἣν ὅμως στιγμὴν ἡ βαρβαρότης ἠπέλει νὰ καταστρέψῃ τὸν ἐν Ἀνατολῇ πολιτισμὸν, πάντες οὗτοι ἐνόησαν ὅτι ὤφειλον νὰ μεταδώσωσιν εἰς ἄλλους εὐδαιμονεστέρους λαοὺς πᾶν ὃ, τι ἠδύναντο νὰ διασώσωσιν. Περὶ τούτους συνελέχθησαν οἱ λόγιοι

Longueil, Budé, οἱ ἐξ ἄλλοδαπῆς φοιτηταί, ὁ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν εἰς Γερμανίαν εἰσαγαγὼν Ρεύχλινιος καὶ ὁ ἐκ Ρότερδάμου Ἑρασμος, ὁ τοσοῦτον πολυθρύλλητος ὕστερον καταστάς. Ἡ ζωηρὰ ἐντύπωσις, ἣν ἐνεποίησε τοῖς φοιτηταῖς ἡ τῶν Ἑλλήνων παρουσία, καὶ ὁ ἐνθουσιασμός, ὃν οὗτοι διήγειραν ὑπὲρ τῆς ἀρχαιότητος, περιεγράφησαν λεπτομερῶς ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου Ὀδίου (Hody) ἐν τῇ βίβλῳ De græcis illustribus lingua græcæ instauratoribus· καὶ ὁ Κ. Βιλλεμαῖνος δὲ ἐν ἐτέρᾳ βίβλῳ ἐπιγραφομένη « Δάσκαρις » διέσωσε πολλὰ περὶ τῶν λογίων τούτων ἀνδρῶν.

Οἱ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐνεακαιδεκάτου αἰῶνος εἰς Παρισίους μεταβάντες Ἕλληνες παρῆλθον σχεδὸν ἀπαρατήρητοι ἕνεκα τῆς τε πολυταράχου ἐποχῆς καὶ τῆς παρ' ἡμῖν προαγωγῆς τῶν φώτων καὶ τοῦ πολιτισμοῦ. Ἰπῆρχον ὅμως ἐξ αὐτῶν καὶ τινες πολλοῦ λόγου ἄξιοι· ἅπαντες δὲ ἐνεφοροῦντο ὑπὸ τῆς μεγίστης τῶν ἰδεῶν, τῆς ἀνυψώσεως ἀείποτε τὴν καρδίαν, ἐνθαρρύνάσης δὲ καὶ αὐτοὺς ἵνα ὑπομείνωσι γενναίως τὴν ἀθλιότητα καὶ τὰς ἀδίκους περιφρονήσεις. Οἱ ἄνδρες οὗτοι δὲν ἐκόμιζον πλέον τὰ ἀριστουργήματα τοῦ Ὁμήρου ἢ τοῦ Πλάτωνος. Ἡ ἑλληνικὴ γραμματολογία ἦτο τότε ἀποκλειστικὸν κτῆμα τῶν κατὰ τὴν Δύσει σοφῶν· οἱ δὲ Ἕλληνες, ὡς ἀποκληρωθέντα τέκνα, ἤρχοντο ὅπως ἐξαιτήσωνται ταπεινῶς μέρος τι τῶν πατρῶων θησαυρῶν. Ὅπωςδὴποτε ἀπέτισαν τὰ ὀφειλόμενα πρὸς τοὺς φιλέλληνας λογίους, οἵτινες ἐφιλοξένησαν αὐτοὺς ἕνεκα σεβασμοῦ πρὸς τοὺς προγόνους των. Καὶ αὐτοὶ οἱ Ἕλληνες μοναχοὶ ἐτήρησαν ἀκέραιον καὶ ζωηρὸν τὸ αἶσθημα περὶ τοῦ πνεύματος τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, τὸ ὁποῖον παρ' ὀλίγον ἐξέλειπε παρ' ἡμῖν. Ἐκόμισαν δὲ καὶ τὸν ὑπὲρ τῆς ἀρχαιότητος ἐνθουσιασμὸν, ὑφ' οὗ ἐνεφοροῦντο καὶ οἱ τῆς Ἀναγεννήσεως σοφοί,

ὧν ἐκεῖνοι ἀνεμίμησκον τὰς τε ἀρετὰς καὶ τὰ ἐλαττώματα.

Καὶ ἐγὼ ἠυμοίρησα νὰ γνωρίσω τοὺς πλείστους τούτων, οἷτινες ἐγένοντο ἐν Παρισίοις πρόδρομοι τῆς παλιγγενεσίας τῆς πατρίδος των, καὶ τῶν ὁποίων τινὲς ἦσαν φίλοι τοῦ τε πατρός μου καὶ τοῦ Κ. Ἀσίου.

Πρῶτος ἦτο ὁ Κοραῆς, οὗτινος μόνου τὸ ὄνομα ἀρκεῖ ὅπως ἐκπροσωπήσῃ τὸν μετὰ τῆς Γαλλίας σύνδεσμον τῆς Ἑλλάδος. Πλειστάκις θὰ λάβωμεν ἀκολούθως ἀφορμὴν ἵνα λαλήσωμεν περὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ, ἅτινα τοσοῦτον αἰσίως ἐπέδρασαν εἰς τε τὴν γλῶσσαν καὶ εἰς τὰς τύχας τῆς πατρίδος του.

Ὁ Κοραῆς ἐγεννήθη ἐν Σμύρνῃ τῷ 1748. Ἐπιδοὺς εἰς τὰ πρῶτα μαθήματα, ἠξιώθη νὰ κληρονομήσῃ τὴν βιβλιοθήκην, ἣν ὁ ἐκ μητρὸς πάππος του εἶχε καταλίπει τῷ φιλομαθεστάτῳ τῶν ἐγγόνων του. Τῷ 1775 σταλεῖς εἰς Ὀλλανδίαν παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὅπως διευθύνῃ ἐμπορικὸν τι κατὰσθημα, εὗρεν εὐκαιρίαν ἵνα σπουδάσῃ περὶ τὰς ἐπιστήμας, περὶ τὴν γερμανικὴν, τὴν γαλλικὴν καὶ ἄλλας γλώσσας εὐρωπαϊκὰς. Ἐπανελθὼν εἰς Σμύρνην τῷ 1779 παρέστη εἰς πυρκαϊᾶν ἀποτεφρώσασαν τὰ ἐργαστήρια καὶ ὅλην αὐτοῦ τὴν πατρῴαν περιουσίαν. Ἐκτοτε ἀπεφάσισε νὰ ἐπιδοθῇ ὅλος εἰς τὴν θεραπείαν τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν γραμμάτων ἅτινα ἠγάπησεν ἐκ πρώτης νεότητος. Μετέβη εἰς Μοντεπλιέρον, ἵνα ἐκμάθῃ τὴν ἰατρικὴν, ἥτις μόνῃ ἠδύνατο νὰ παράσχῃ τότε τοῖς Ἕλλησι στάδιον ἐπικερδῆς, εἰ καὶ ἥκιστα ἀκίνδυνον ἐν Τουρκίᾳ. Κατὰ τὴν τετραετὴ σπουδὴν του ἐπορίζετο τὰ πρὸς τὸ ζῆν μεταγλωττίζων γαλλιστὶ ξένα περὶ ἰατρικῆς συγγράμματα. Ἀνηγορεύθη τελευταῖον μετ' εὐφρομίας διδάκτωρ καὶ παρωτρύνθη ὑπ' αὐτῶν τῶν διδασκάλων του ἵνα ἀποκατασταθῇ ἐν Παρισίοις.

Ἐνταῦθα ἦλθε τῷ 1788 καὶ ἐγένετο αὐτόπτης μάρτυς τῆς ἐπαναστάσεως, ἧς τὰς μὲν ἀρχὰς ἀπεδέξατο, ὄκτειρε δὲ τὰς παρεκτροπὰς. Τὰ κυριωδέστερα ταύτης ἐπεισόδια ἐσχεδιογράφησεν ἐν πολλαῖς πρὸς τινὰ ἐν Σμύρνῃ πατριώτην του ἑλληνικαῖς ἐπιστολαῖς, αἵτινες εἶναι μνημεῖα περιεργότατα τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἐποχῆς. Τῷ 1799 ἐξέδωκεν ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστὶ τοὺς Χαρακτῆρας τοῦ Θεοφράστου· τὸ δ' ἐπιὸν ἔτος τὸ Περὶ ἀέρων, ὑδάτων καὶ τόπων τοῦ Ἴπποκράτους, ὅπερ δέκα ἔτη βραδύτερον ἐβραβεύθη. Ἐπιτραπίεις παρὰ τοῦ Ναπολέοντος ἵνα μεθερμηνεύσῃ γαλλιστὶ μετὰ τοῦ Laporte du Theil, τοῦ Gosselin καὶ τοῦ Letronne τὸν γεωγράφον Στράβωνα, ἔλαβε σύνταξιν δισχιλίων φράγκων. Οὐδὲν ἄλλο ὑπελείπετο αὐτῷ ἢ νὰ ἐγκαρτερῆσῃ ἐν τῷ σταδίῳ τούτῳ καὶ νὰ πολιτογραφηθῇ Γάλλος, ὅπως ἐξασφαλίσῃ ἑαυτῷ λαμπρὰν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ θέσιν καὶ φθάσῃ ἐπὶ τέλους εἰς τὴν Ἀκαδημίαν, ἧς τὰ μέλη σφόδρα ἐξετίμων καὶ ἐσέβοντο αὐτόν. Ἀλλ' ὁ Κοραῆς, ἐλπίζων ὅτι θὰ ἦναί ποτε πολίτης τῆς ἐλευθερίας Ἑλλάδος, ἀφιέρωσεν ἀπὸ τοῦδε τὸν κάλαμόν του εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς πατρίδος του.

Τῷ 1798, ἐπὶ τῆς εἰς Αἴγυπτον στρατείας, ἐδημοσίευσεν « Σάλπισμα πολεμιστῆριον » ἥτοι πρόσκλησιν εἰς τὰ ὅπλα, πανταχοῦ ἀντηχήσασαν ὡς τὸ θούριον ἄσμα τοῦ Ρήγα. Ἰδὼν ὅμως ἀναβαλλομένην τὴν ἐλπίδα τῆς διὰ τῶν ὅπλων ἀπελευθερώσεως, ἀπεφάσισεν ἵνα ἐργασθῇ ὑπὲρ τοῦ αὐτοῦ σκοποῦ διὰ τῆς διαδόσεως τῶν φώτων. Ἡρξάτο λοιπὸν ἐκδίδων τὴν « Ἑλληνικὴν βιβλιοθήκην » ἥτοι ἐκλογὴν κανονικῶν συγγραφέων μετὰ προλεγομένων καὶ σχολίων, ἐν οἷς ἠρμήνευσεν πολλὰ τῶν ἀρχαίων χωρία παραλληλίσας τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν πρὸς τὴν καθομιλουμένην. Διὰ τῆς γενναιοδωρίας τῆς ἀδελφότητος τῶν Ζωσιμαδῶν αἱ ἐκδόσεις αὐταὶ διενεμήθησαν εἰς Ἑλλάδα ἀμισθί

καὶ ἐπέδρασαν αἰσιώτατα ἐπὶ τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος. Συγχρόνως δὲ καὶ οἱ κατὰ τὴν Δύσιν ἑλληνισταὶ, ἐκτιμῶντες τὴν διόρθωσιν τῶν ἐκδόσεων τοῦ Κοραῆ, ἠναγκάσθησαν ἵνα ἐξοικειθῶσι πρὸς τὸ νεώτερον τῶν Ἑλλήνων γλωσσικὸν ἰδίωμα.

Ὁ Κοραῆς ἦτο προσωπικὸς φίλος τῶν πλείστων ἐν Γαλλίᾳ ἑλληνιστῶν, Βοῖσσανάδου, Κλαβιέρου, Κουριέρου, ἰδίως δὲ τοῦ Θυρώτου, μεθ' οὗ ἐνίοτε καὶ συνειργάζετο. Ὁ Κοραῆς καὶ ὁ Ἄσιος ἐτίμων μὲν καὶ ἐσέβοντο ἀλλήλους ὡς εἰκός· οὐδέποτε ὅμως συνέδεσαν φιλίαν στενήν· πρῶτον μὲν, διότι ἀμφοτέρω, λίαν φιλόπονοι ὄντες, σπανίως ἐξήρχοντο τῶν μελετητηρίων αὐτῶν· εἶτα δὲ ὁ Κοραῆς, διάπυρος ὢν λάτρης τῆς ἀρχαιότητος, τοσοῦτον περιεφρόνει τοὺς περὶ τὸν μέσον αἰῶνα Βυζαντινοὺς διὰ τὰς θεολογικὰς ἐριδας, διὰ τοὺς ἐξωγκωμένους ῥήτορας καὶ διὰ τοὺς ἀδεξίους ποιητὰς αὐτῶν, ὥστε δὲν ἠδύνατο νὰ νοήσῃ πῶς δεινὸς ἑλληνιστὴς, οἷος ὁ Κ. Ἄσιος, ἐνησμενίζετο μελετῶν τοιαῦτα ἐξαμβλώματα. Περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου του ὅμως ὁμολόγησε καὶ αὐτὸς ὁ Κοραῆς, ὅτι ὁ θέλων ἵνα φιλοσοφήσῃ περὶ γλώσσης καὶ περὶ τῶν βελτιώσεων, ὧν αὕτη εἶναι δεκτικὴ, δὲν πρέπει νὰ ὑπερπηδήσῃ διὰ μιᾶς πεντεκαίδεκα αἰῶνας τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς.

Ἐν τοῖς « Ἀτάκτοις », τελευταίῳ καὶ σπουδαιότατῳ αὐτοῦ πονήματι, ἐξέδωκεν ὁ Κοραῆς τὰ βάρβαρα ποιήματα τοῦ μοναχοῦ Πτωχοπροδρόμου καὶ ἄλλα τοῦ μέσου αἰῶνος μυθιστορήματα, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξήγαγε στοιχεῖα πολυτιμώτατα πρὸς συμπλήρωσιν καὶ διόρθωσιν τοῦ ἀξιολόγου λεξικοῦ τοῦ Δουκαγγίου.

Νέος ἔτι ὢν ὁ Ἄσιος συνέδεσε στενωτέραν φιλίαν μετὰ τοῦ ἐξελληνίσαντος τὴν « Πληθὺν τῶν κόσμων » τοῦ Φοντενέλλου, Κοδρικᾶ τοῦ ἐξ Ἀθηνῶν, ἀνδρὸς λίαν μὲν εὐφυοῦς καὶ πεπαι-

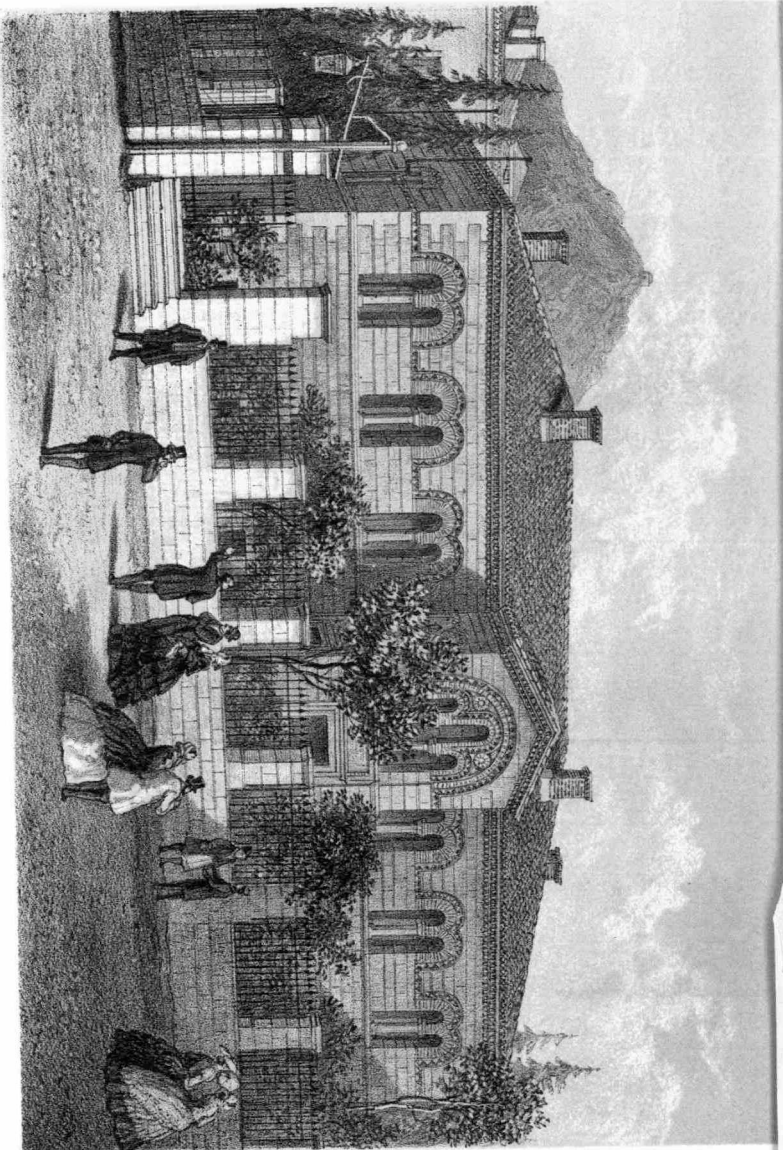
δευμένου, περιπεσόντος δὲ δυστυχῶς εἰς τὸ λάθος νὰ προσβάλῃ τὸν Κοραῆν ὑπὲρ τὸ μέτρον. Αἱ ῥιζικαὶ τοῦ μεγάλου ἑλληνιστοῦ μεταρρυθμίσεις κατετάραξαν πολλοὺς, οἵτινες κατηγοροῦν αὐτοῦ σχολαστικότητα, τὸν ὠνόμαζον ἄσυχλον, κακὸςυχλον, ματαιόσυχλον, καὶ ἔτι μᾶλλον ἐμέμφοντο αὐτὸν διὰ τὴν περιφρόνησιν ἣν ἐδείκνυε πρὸς τὸν ἑλληνικὸν κλῆρον, τὸν ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἀποδειχθέντα τὸ μόνον τῆς ἐθνικότητος καταφύγιον. Ὁ Κοδρικᾶς, ὑπάλληλος ὢν ἐν τῇ γραμματείᾳ τοῦ πατριαρχείου καὶ τῶν ἡγεμόνων τῆς Μολδαβίας, προσέβαλε τὸν Κοραῆν ἐν φυλλαδίοις, οἷα ἢ πρὸς τὰς ἑλληνικὰς τῆς Βιέννης ἐφημερίδας ἐπισταλεῖσα « Σχολαστικοκατάργησις ». Ἐκ τῆς πολεμικῆς ταύτης οὐδὲν ἄλλο θὰ ἀπολειφθῇ ἢ ἡ ἰλαρὰ κωμωδία του Νερουλοῦ « τὰ Κορακιστικὰ ».

Ὁ Κοδρικᾶς ἦλθεν εἰς Γαλλίαν περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ καθ' ἡμᾶς αἰῶνος ὡς ἀκόλουθος πρεσβείας τινὸς ὀθωμανικῆς· ἀλλὰ δὲν ἠθέλησε νὰ ὑπηρετήσῃ πλέον τὴν τουρκικὴν κυβέρνησιν. Διωρίσθη παρ' ἡμῶν διερμηνεὺς τῆς καθομιλουμένης ἑλληνικῆς ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν ἐξωτερικῶν. Ἐν ταῖς συναναστροφαῖς τῶν Παρισίων ἢ εὐφυῆς καὶ δριμυεῖα λαλιά του ἀνέδειξαν αὐτὸν εὐλικρινῆ Ἀθηναῖον. Ἐδημοσίευσεν γαλλιστὶ φυλλάδιον, ἐν ᾧ περιέγραψε τὰς περὶ τῆς καθομιλουμένης ἑλληνικῆς γνώμας ἑλληνιστῶν τινῶν, καὶ ἐπηνόρθωσε τὰς παρὰ πολλοῖς τότε ἐπικρατούσας σφαλερὰς ἰδέας. Ἔτερον σύγγραμμα αὐτοῦ « Μελέτη τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης » οὗτινος τὸ πρῶτον τεύχος ἐξεδόθη ἐν Παρισίοις τῷ 1818, εἶναι σπουδὴ περὶ πολλῶν ἔτι καὶ νῦν διαμφισθητουμένων ζητημάτων, καὶ δυστύχημα τῷ ὄντι νομίζω ὅτι ὁ Κοδρικᾶς, ἀποβιώσας τῷ 1827, δὲν ἔφθασεν ἵνα συμπληρώσῃ αὐτό.

Ὡς ὁ Κοδρικᾶς, ἦλθε καὶ ὁ Κ. Μάνος εἰς Παρισίους μετὰ

τινος ὀθωμανικῆς πρεσβείας· καταλιπὼν ὅμως καὶ οὗτος τὸ διπλωματικὸν στάδιον, ἀφιερῶθη εἰς τὴν μελέτην τῆς ἀρχαίας γραμματολογίας, καὶ λίαν τιμίως ἐξεπροσώπησε παρ' ἡμῖν τοὺς ἐν Φαναρίῳ Ἕλληνας, οἵτινες, εἰ καὶ πολλάκις κακισθέντες ὑπὸ τῶν ὁμογενῶν αὐτῶν ἐπὶ βιβλιοθηκῆς, μετεχειρίσθησαν ὅμως τὴν τε ἠθικὴν δύναμιν καὶ τὴν περιουσίαν αὐτῶν ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἑαυτῶν πατρίδος. Πρὸ τῶν 1821 κατῴρθωσαν ἵνα μεταφυτεύσωσιν εἰς τὰς παραδουναβίους ἐπαρχίας τὸν ἑλληνικὸν πολιτισμὸν· ἠλπίζον δὲ ὅτι θὰ μετεβρύθμιζον βαθμηδὸν ὅλον τὸ τουρκικὸν κράτος, οὗτινος διεῖπον κατὰ μέγα μέρος τὰς ἐξωτερικὰς σχέσεις, ὡς διερμηνεῖς. Καίτοι πολλάκις πρὸς ἀλλήλους διχονοοῦντες ἕνεκα τῶν συνδυασμῶν τῆς εὐρωπαϊκῆς πολιτικῆς καὶ τῆς ἑαυτῶν φιλοδοξίας καὶ ἀντιζηλίας, συνεφώνουν ἀείποτε περὶ συστάσεως σχολῶν καὶ περὶ προστασίας τῆς ἐκπαιδεύσεως. Οὐδέποτε ἐδίστασαν ἵνα προσενέγκωσι τὴν περιουσίαν καὶ τὴν ζωὴν αὐτῶν ὑπὲρ τῆς ἰδίας πίστεως· μετὰ μεγάλης δὲ αὐταπαρνήσεως ἐθυσίασαν καὶ τὴν ὑψηλὴν θέσιν των ἐπὶ τοῦ ἀγῶνος ὑπὲρ τῆς ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας. Τῷ 1825 ὁ Μάνος ἐδίδαξεν ἐν τῷ Ἀθηναίῳ ἐν τῇ ἔδρᾳ τοῦ Laharpe σειρὰν τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς γραμματολογίας. Ὁ Διδῶτος, ὅστις καὶ ἐν Κυθωνίαις καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει εἶδε μετὰ πόσου ζήλου εἰργάσθησαν οἱ λόγιοι Ἕλληνες εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ μεγάλου λεξικοῦ «Κιβωτὸς», παρεκάλεσε τὸν Μάνον ἵνα ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ Ἀσίου ἀναθεωρήσῃ τὸν «Νέον θησαυρὸν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης». Δυστυχῶς ὁ Μάνος ἐτελεύτησε πρὶν ἢ ἐπιλάβῃται τοῦ μεγάλου τούτου ἔργου.

Ἄλλοτε Κωνσταντινουπόλιτις ἐν Παρισίοις ἔζη ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἐν τῷ ἱερῷ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων τεμένει, ἄγνωστος τοῖς πατριώταις αὐτοῦ, σχεδὸν δὲ λησμονηθεὶς καὶ παρὰ τῶν

Müller lith.

ΟΦΘΑΛΜΟΙΑΤΡΕΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

σοφῶν, εἰς τῶν ὁποίων τὰς ἐργασίας συνέδραμεν οὐχὶ ὀλίγον. Ἐνωσὼ τὸν Σύψωμον. Ὁ Κ. Gail εἰς ὃν ὀφείλομεν εὐγνωμοσύνην, διότι οὐδέποτε ἀπέβαλε τὰς περὶ ἑλληνικῆς γλώσσης ἐλπίδας, ὅποτε πάντες σχεδὸν οἱ λοιποὶ περιῆλθον εἰς ἀπόγνωσιν, ἠθέλησε νὰ ἐξετάσῃ καὶ ἄλλα χειρόγραφα ἑλληνικὰ, τῶν ὁποίων εἶχε μὲν διορισθῆ φύλαξ, ἀλλὰ δυσκόλως ἠδύνατο νὰ ἀναγνώσῃ αὐτά. Παραλαβὼν λοιπὸν τὸν Σύψωμον, ἔδωκεν αὐτῷ τροφήν καὶ οἶκημα ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ, καὶ τὸν ἐπέτρεψεν ἵνα ἀντιπαραβάλῃ τὰ ἀντίγραφα τοῦ Θουκυδίδου καὶ τοῦ Ξενοφῶντος. Βραδύτερον ὁ τὴν μεγάλην ἐκείνου ἰκανότητα ἐκτιμῶν Ἄσιος διεπιστεύθη αὐτῷ ἀντιγραφὰς ἢ ἀντιπαραβολὰς χειρογράφων διὰ τοὺς ξένους λογίους. Ἐφ' ὅσον μικρὰ ἡμέρας ἀκτὺς διεφώτιζε τὰς τραπέζας τῆς Βιβλιοθήκης, ὁ Σύψωμος ἦτο ἐκεῖ, ὁμοιάζων πρὸς τοὺς ἐπὶ τινῶν χειρογράφων ἐξεικονισμένους καλλιγράφους τοῦ μέσου αἰῶνος. Καὶ τὸ τεταρτημόριον δὲ τῶν ἀντιγραφομένων ἐὰν ἀπεμνημόνευεν, ἦτο βεβαίως πηγὴ ἐπιστήμης ἀκένωτος. Ὁ Κ. Ἄσιος πολλάκις ἐζητήσατο αὐτὸν συμβουλήν.

Μνήμης ἄξιος εἶναι καὶ ὁ Γρηγόριος Ζαλύκης. Γεννηθεὶς ἐν Θεσσαλονίκῃ τῷ 1780, ἐσπούδασεν ἐν πολλοαῖς τῆς Ἑλλάδος σχολείοις παρὰ τοῖς ἐπιφανεστάτοις τῶν τότε διδασκάλων, Λάμπρῳ Φωτιάδῃ καὶ Μανουὴλ ἐκ Τενέδου· εἶτα δὲ μετέβη εἰς Παρισίους τῷ 1802 κατ' ἐντολήν τοῦ πρίγκηπος Καλλιμάχου. Ὁ κόμης Choiseul-Gouffier, παραλαβὼν αὐτὸν γραμματέα, μεγάλως ὠφελήθη παρ' αὐτοῦ ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ δευτέρου μέρους τοῦ μεγάλου αὐτοῦ πονήματος. Ὁ Ζαλύκης εἰργάσθη πρὸς τούτοις εἰς τὴν ἐκδοσιν τοῦ Λύδου περὶ ἀρχῶν μετὰ τοῦ Κ. Ἀσίου. Ἀλλὰ καὶ ὁ σοφὸς Ἄσιος ἀντήμειψε τὸν Ζαλύκην, βοηθήσας αὐτὸν ἐν τῇ συντάξει τοῦ γαλλοελληνικοῦ λεξικοῦ του, τυπωθέντος ἐν Παρισίοις τῷ 1809 καὶ ὄντος

πολύ τελειότερου παρά τὸ τοῦ Βεντώτου. Ἐν τῷ πονήματι τούτῳ, ὅπερ ἀξίως ἐπήνεσαν διὰ τῶν ἐφημερίδων ὁ Mablin, ὁ Dureau de la Malle καὶ ὁ Boissonade, προέταξεν ὁ συγγραφεὺς κρίσεις ὀρθοτάτας περὶ τῆς καθομιλουμένης ἐλληνικῆς γλώσσης. Τῷ 1816 προσεκληθῆ ὁ Ζαλύκης ἵνα καταλάβῃ ὑψηλὴν θέσιν ἐν Κωνσταντινουπόλει. Μετὰ βίον πολυτάραχον καὶ ὄλως εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς πατρίδος ἀφωσιωμένον ἐπανῆλθεν ὁ Ζαλύκης τῷ 1827 ἵνα ἀποθάνῃ εἰς Παρισίους, ἔνθα ἡ χηρεύουσα σύζυγός του ἐδημοσίευσεν τὸ τελευταῖον τῶν πονημάτων αὐτοῦ, τὴν ἐλληνικὴν μετάφρασιν τοῦ Κοινωνικοῦ Συν-αλλάγματος, ἀναλώμασι τοῦ Νικολοπούλου.

Ὁ Νικολόπουλος πανταχοῦ πρωτεύει πάντων τῶν λογίων Ἑλλήνων, ὅσοι κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ νῦν αἰῶνος ἐφιλοτιμήθησαν ἵνα διαφωτίσωσι τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀνυψώσωσιν αὐτὴν ἐν τῇ ὑπολήψει καὶ τῷ σεβασμῷ τοῦ κόσμου. Ὁ Νικολόπουλος, μετέχων ὅλης τῆς φιλοπατρίας ἐφ' ἣ διακρίνονται ἅπαντες ἀνεξαιρέτως οἱ Ἕλληνες, ἦτο εὐτυχῶς ὑπέρτερος τῆς συνήθως χωρίζουσης αὐτοὺς οἰκτροτάτης ζηλοτυπίας. Κατέβαλε καὶ τὴν παρά μόνους ἴσως τοῖς ποιηταῖς συγχωρουμένην ἀποκλειστικὴν φιλαυτίαν, εἰ καὶ ἄλλως ὦν ἀληθινὸς ποιητής. Ἐν τοῖς ποιήμασιν αὐτοῦ ἐγένωσκε νὰ συνδέῃ τὴν φυσικὴν τῆς δημοτικῆς ποιήσεως χάριν μετὰ τοῦ καθαρεύοντος ὕφους σοφωτάτου ἀνδρός. Εὐχῆς ἔργον ἐὰν συνελέγοντο τὰ ποιήματα ἅτινα σποραδικῶς διέχουσε πανταχοῦ τῶν διατριβῶν του, καὶ ἐκ τῶν ὑποίων « ἡ εἰς τὸ ἔαρ ῥοδῆ » φέρεται ἀνὰ πάντων τὰ στόματα. Ἐνα μόνον διακαῆ εἶχε πόθον, νὰ καταστήσῃ τοὺς Παρισίους διανοητικὸν κέντρον τῶν πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης διεσκεδασμένων Ἑλλήνων. Πολλάκις ἀπεπειράθη ὅπως ἐκδώσῃ ἐλληνιστὶ φιλολογικὰς ἐφημερίδας· αἱ δυσχέρειαι ὁμῶς τῆς διὰ τοῦ τα-

χυδρομείου καὶ τῶν βιβλιοπωλείων συγκοινωνίας, αἱ ἔτι καὶ νῦν παρεμποδίζουσαι τὰς πρὸς τὴν Ἀνατολὴν ἡμετέρας σχέσεις, διεκώλυσαν καὶ τοῦ σκοποῦ τοῦ τὴν κατόρθωσιν. Οὐχ ἦττον ὁμῶς αἰσίως εἰργάζετο ὡς ἀνταποκριτὴς τοῦ ἐν Βιέννῃ ἐκδιδόμενου « Λογίου Ἑρμοῦ »· ἀγγέλλων δὲ τοῖς Ἕλλησιν ὅ,τι σπουδαῖον συνέβαινε ὑπὲρ αὐτῶν ἐν Γαλλίᾳ, ἐποίει ἡμῖν γνωστοὺς τοὺς ἐπισημοτάτους τῶν ὁμογενῶν του ἐν ταῖς ἐφημερίσιν, ἐν ταῖς βιογραφίαις καὶ ἐν ταῖς συναναστροφαῖς αὐτοῦ μετὰ τῶν παρ' ἡμῖν λογίων καὶ καλλιτεχνῶν μεθ' ὧν εἶχε γνωρισθῆ ὡς δευτερεύων βιβλιοφύλαξ τοῦ Πανακαδημείου. Συνέστησε λοιπὸν οὕτως ἐλληνικὴν ἐταιρίαν πρὸς διάδοσιν τῆς παιδείας διὰ τῆς ἐκδόσεως βιβλίων διδακτικῶν καὶ δημοτικῶν. Κατὰ δυστυχίαν ἡ ἐκτύπωσις τριῶν ἢ τεσσάρων τευχῶν ἐξήντησε τοὺς πόρους τῆς ἐταιρίας ἐκείνης. Ὁ Νικολόπουλος προέθετο ἀπ' ἀρχῆς σκοπὸν, ὃν ἐπεδίωξε καθ' ὅλον τὸν βίον του, νὰ φιλοδωρήσῃ δηλονότι τῇ πατρίδι του καλὴν καὶ πλουσίαν βιβλιοθήκην. Ὅ,τι ἠδύνατο νὰ ἐξοικονομήσῃ διὰ τῆς λιτῆς διαίτης καὶ ἐκ τῶν διδάκτρων ὡς μερικὸς διδάσκαλος, ἐδαπανᾶτο ἐν τοῖς βιβλιοπωλείοις. Αἱ ἄρισται ἐκδόσεις τῶν κανονικῶν ἑλλήνων συγγραφέων καὶ τὰ ἀξιολογώτερα συγγράμματα πάσης γραμματολογίας, ἅτινα μετὰ ζήλου ἀνεγίνωσκεν, ἠΰξανον καθ' ἐκάστην ἡμέραν τὸν θησαυρὸν αὐτοῦ ἐκ τοῦ ὁποίου κατὰ μεγάλην γενναϊότητα ἐχωρίσθη ζῶν. Ἄμα ἀπελευθερωθείσης τῆς Πελοποννήσου ἀπέστειλε τὴν βιβλιοθήκην του εἰς τὴν γενεθλίαν αὐτοῦ πόλιν. Ἀπ' οὗ συνώδευσεν εἰς τὸ τελωνεῖον καὶ τὸ τελευταῖον κιβώτιον τὸ περιλαμβάνον τοὺς προσφιλεστάτους αὐτῷ θησαυροὺς, βεβαρημένος ὑπὸ τῶν κόπων καὶ ταλαιπωρούμενος ὑπὸ τῆς ἐνδείας εἰσῆλθεν εἰς τὸ νοσοκομεῖον, ἔνθα καὶ ἀπέβίωσεν.

Ζωηροὺς τηρῶ ἐν τῇ ἐμῇ μνήμῃ τοὺς χαρακτῆρας ὅλης

ταύτης τῆς οἰχομένης σεμνῆς γενεᾶς. Ἐπεθύμουν ἵνα προσθέσω ὀλίγα τινὰ περὶ τοῦ ἀρχαίου μου διδασκάλου Θεοχαροπούλου, διδασκάλου τῶν ἡγεμόνων Ἰψηλῶν, συγγραφῆς γαλλικῆς τινος γραμματικῆς πρὸς χρῆσιν τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἄλλων πονημάτων, δι' ὧν ἐσπούδασε νὰ διευκολύνῃ τὰς σχέσεις ἀφοτέρων τῶν ἐθνῶν· ἀλλ' οὗτος ἦλθεν εἰς Παρισίους ὀψιαίτερον, μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν μελῶν τῆς φιλικῆς Ἐταιρίας.

Ἐπιτρέψατέ μοι ὅπως ἀποδώσω δεῦγμα σεβασμοῦ πρὸς ἄνδρα, οὗτινος ὁ χαρακτήρ ἐνεποίησέ μοι πλείστας καὶ καλλίστας ἐντυπώσεις. Πρὸ τινων ἐτῶν εἶδον αὐτὸν γέροντα ὀγδοηκοντούτῃ ἀποθνήσκοντα ἐν πενίᾳ μυριά, ἀφ' οὗ ἡ τύχη προσεμεϊδίασεν αὐτῷ κατὰ τὸν πρότερον βίον του. Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς ἀθλίας καὶ πενιχρᾶς κλίνης του ἐτήρησεν ἀναλλοίωτον τὴν φυσικὴν αὐτοῦ πραότητα, ἀναγινώσκων τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον, καὶ ὄνειροπολῶν τὴν ἀνεξαρτησίαν μιᾶς μερίδος τῆς πατρίδος του, τῆς ὁποίας ἠλπίζε καὶ ἠύχετο βελτίονας ἡμέρας.

Ὁ ἐκ Κεφαλληνίας Νικόλαος Μιλωνᾶς ἦτο εἰς τῶν Ἑπτανησίων ἐκείνων, οἵτινες, εἰ καὶ μὴ δοκιμάσαντες τὴν πικρότητα τῆς δουλείας, συνησθάνοντο ὅμως βαθέως τοὺς τε πόνους αὐτῆς καὶ τὰς χρυσᾶς ἐλπίδας τῆς κοινῆς πατρίδος. Τῷ 1798 κατετάχθη εἰς τοὺς ἀκροβολιστὰς τῆς Κερκύρας μετὰ τοῦ Βούρβαχη (τοῦ καταλιπόντος τὴν γαλλικὴν ὑπηρεσίαν τῷ 1827 ἵνα πορευθῆ καὶ πέσῃ ἐνδόξως ὑπὸ τὰ τείχη τῶν Ἀθηνῶν), μετὰ τοῦ Βουλγάρεως, μετὰ τοῦ ἐν Ἀλγερίᾳ συναγωνισθέντος Λοβέρδου καὶ ἄλλων πολλῶν οἵτινες ἔχυσαν τὸ αἷμά των ὑπὲρ τῆς Γαλλίας, χωρὶς νὰ λησμονήσωσι τὸ παράπαν τὴν γῆν τῶν πατέρων των.

Τὸ ὄνομα τοῦ Μιλωνᾶ ἀναφέρεται μετὰ φήμης διὰ μίαν λαμπρὰν πράξιν ἐν τῇ περιλήψει τοῦ γαλλικοῦ τμήματος

τῆς Ἀνατολῆς. Συνεξεστράτευσεν ἀκολούθως εἰς Ἰταλίαν ὡς ἀξιωματικὸς τοῦ στρατηγοῦ Saint-Cyr. Φύσει φιλομαθῆς, ὡς ἅπαντες οἱ Ἕλληνες ἔμποροί τε καὶ στρατιῶται, ἀνεγίνωσκε βίβλους καὶ ἐν τῷ πολέμῳ κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἀναπαύσεως. Ἐκ τοῦ προοιμίου τῆς ἐν Ἐνετίᾳ ἐκδοθείσης Γεωγραφίας τοῦ Μελετίου ἐξάγεται ὅτι καὶ αὐτὸς ἐμόχθησεν ὑπὲρ τῆς ἐκδόσεως ταύτης. Πρὸς τὸν φίλον του Θεσαῖον (Νικόλαον Θεσαῖον, ὃν ἐπίσης ἐγνώρισα· οἱ τότε Ἕλληνες ἐνησμενίζοντο προσλαμβάνοντες ἐπωνυμίας ἠρωϊκᾶς), πρὸς τὸν φίλον του, λέγω, Θεσαῖον ἐνετειλατο νὰ διενεργήσῃ ἐν Φλωρεντίᾳ τὴν παρὰ Θεοδώρου τοῦ Γαζῆ παραφραστῆσαν Ἰλιάδα· ἀκολούθως ἔλαβε παρὰ τοῦ ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν ὑπουργοῦ ἄδειαν ν' ἀποθέσῃ ἐπὶ τινὰς μῆνας τὴν ἐπωμίδα ἵνα σπουδάσῃ ἐν τοῖς θρανίοις τῶν ἡμετέρων σχολῶν, καὶ τότε συνέδεσε στενὴν φιλίαν μετὰ τοῦ Ἀσίου.

Ἀλλ' ἡ Ῥωσσία εἶχε κηρύξει πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας· ὁ Μιλωνᾶς ἔδραμεν ἵνα συμμετάσχῃ τῆς στρατείας τοῦ Δουνάβεως ὡς ταγματάρχης. Τῷ 1815 ἀνευρίσκεται παρὰ τῷ στρατηγῷ Τσώρτς, ὅστις ἐστρατολόγει Ἕλληνας ἐθειλοντὰς ὅπως ἐπιχειρήσῃ ἐπίθεσιν κατὰ τῆς Τουρκίας. Τῷ 1821 ἦτο ὑποπρόξενος τῆς Ῥωσσίας ἐν Χίῳ κατὰ τὴν στιγμὴν τῶν σφαγῶν, ὅποτε ὅλη ψυχὴ καὶ ὅλη δυνάμει ἐκοπίασεν ὅπως σώσῃ ὅσα πλείονα ἠδύνατο θύματα ἀπὸ τῶν χειρῶν τῶν Τούρκων· ἔπειτα ἔδραμεν εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Μιστρᾶ χωρὶς νὰ λάβῃ καιρὸν ν' ἀποθέσῃ τὴν Ῥωσικὴν στολὴν, τοῦθ' ὅπερ συνεπήγαγε τὴν δυστυχίαν του. Ἀσθενὴς καὶ ἄπορος ἐπανῆλθεν εἰς Γαλλίαν, ἐνθα τὰ μέγιστα ἠγάλλετο ἀκροώμενος τῶν παραδόσεων τοῦ Ἀσίου, ὅστις κατέστη τὸ κέντρον τῶν προσφύγων Ἑλλήνων καὶ τῶν φιλελλήνων.

Σ. Ε. Ἡρανίσθημεν τὴν μετάφρασιν ταύτην παρὰ τῆς Κλειοῦς, ἣν λυπούμεθα μὴ δυνάμενοι νὰ καθυποβάλωμεν τῷ σεβαστῷ ἡμῶν φίλῳ Κ. Brunet de Presle μελανοσιμονοῦντι διὰ τὸν μονογενῆ εἰκοσαετῆ αὐτοῦ υἱὸν φίλτατον ἡμῖν Raoul· διὸ ἀρκούμεθα μόνον εἰς τὰς δύο ἐξῆς ἐπιδιορθώσεις τῶν ἀνωτέρω.

Ὁ ἐν τῷ Ἀθηναίῳ τῶν Παρισίων κατὰ τὸ 1825 διδάξας σειρὰν μαθημάτων τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς φιλολογίας Κ. Μάνος δὲν εἶναι ὁ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ὑπάλληλος τῆς ἐν Παρισίοις Ὄθωμανικῆς πρεσβείας, ὁ συνεργασθεὶς εἰς τὴν σύνταξιν τῆς Κιβωτοῦ, ἀλλ' ὁ ἐξάδελφος αὐτοῦ, ὁ ἡμέτερος Γεώργιος Μάνος, ὁ κρατῶν ἔτι σήμερον διὰ στιβαρᾶς χειρὸς, καίτοι ἐβδομηκοντούτης, ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ δημοσιογραφίᾳ κάλαμον εὐτονον καὶ νεάζοντα.

Ὁ δὲ Σύψωμος, ὁ βοηθὸς τοῦ Ἀσίου, ὃν καὶ αὐτὸς ὁ Κ. Brunet ἐνόμιζεν ἀποθανόντα, ζῆ, καίτοι ἑκατοντούτης, ὡς ζῶν μνημεῖον τῆς τύχης τῶν πλείστων τῶν λογίων. Ὁ δυστυχῆς οὗτος τὴν προλαβοῦσαν τῆς ἐκφωνήσεως τοῦ λόγου τοῦ Κ. Brunet ἐπένετο ἐν τῷ τυπογραφείῳ τοῦ abbé Migne, ὅπου ὦν σχεδὸν ἀόμματος χάριν φιλανθρωπίας διετηρεῖτο ματαιοπονοῦντων μὲν ὑπὲρ αὐτοῦ τῶν νεωτέρων συναδέλφων Πανταζίδου, Βρετοῦ καὶ τῶν ὁμογενῶν Παλάσκα καὶ Ἀριστάρχου, ἀρνούμενου δὲ τοῦ ἐν Παρισίοις Ἑλληνικοῦ ἀγαθοεργοῦ Συλλόγου νὰ περιθάλλῃ τὸν ἄνδρα ἐπὶ λόγῳ ὅτι ἀντέκειτο εἰς τὸν αὐτοῦ κανονισμόν· μεσολαθησάντων δὲ ἐπὶ τέλος τῶν ΚΚ. Ἐγγέρου καὶ Brunet παρὰ τῇ Γαλλικῇ κυβερνήσει ὁ Σύψωμος ἐγένετο δεκτὸς παρὰ τῶ ἐν Παρισίοις Πτωχοκομείῳ des petits Incurables (τῶν ἀνιάτων), rue Poincourt.

Ἀπορίας ἄξιον πῶς ὁ Ἄσιος, ὑπὲρ οὗ ὁ ἄθλιος γέρων εἰργάσθη

ἔτη πάμπολλα ὀλίγιστα παρ' αὐτοῦ λαμβάνων μισθὸν τῶν κόπων, δὲν ἀφῆκεν ἀποθνήσκων οὐδ' ὄβολον εἰς αὐτὸν ἂν καὶ πλούσιος ὦν. Ὁ δὲ Κ. Διδῶτος, ὅστις μετεχειρίσθη τὸν Σύψωμον ὁμοίως, καὶ ὁ πλούσιος συνάδελφος καὶ ὁμογενῆς Πίκολος εἰς τὸν ὑπὲρ τοῦ Σψώμου γεγόμενον ἔρανον πρὸ τῆς εἰσόδου αὐτοῦ εἰς τὸ Πτωχοκομεῖον ἀνά δέκα ἕκαστος συνεισήγαγον φράγκα.

Παρατηροῦμεν ἐπὶ τέλος, λόγου γενομένου περὶ Ἀσίου, ὅτι τὴν τοσοῦτον ὠφέλιμον καθ' ὅλα γνωριμίαν τοῦ Villoison χρεωστῆ εἰς Ἑλληνα. Ἴδου τί γράφει ὁ βιογράφος τοῦ Ἀσίου· « Τῷ 1801, ὃν εἰκοσιν ἐνὸς ἐτῶν, ἀνεχώρησε πεζὸς εἰς Παρισίους μετὰ ἑκατὸν φράγκων, κυνηγητικοῦ δισσακίου, καὶ ὡς συστατικὸν ἔχων ἐν ἐπισκεπτῆριαν, τὸ ὅποιον γερμανὸς τις βιβλιοθηκᾶριος εἶχεν εἰς αὐτὸν παραγγεῖλει νὰ ἐγχειρίσῃ εἰς τὸν αὐτοῦ συνάδελφον Μιλλῖνον. Οὗτος δὲ ὁ σοφὸς καὶ ὁ Ἕλλην Κοραῆς ὑπεδέχθησαν αὐτὸν φιλοφρόνως καὶ ὑπεσχέθησαν μαθήματα· ἀλλὰ τὸ βαλάντιον αὐτοῦ ἦτο ἐξηντημένον· μαθήματα δὲν εὑρίσκεν. Ἡ ἀθυμία ἐπῆλθε, καὶ ὁ νέος ἡμῶν ξένος ἐμελέτα νὰ γένηται στρατιώτης, ὅποτε μίαν τῶν ἡμερῶν, αὐτὸς ἐκεῖνος λέγει ἡμῖν τοῦτο, ἀπαντᾷ τὸν Ἰουσοῦφ, ἕνα τῶν Μαμελούκων τοῦ ὑπάτου Βοναπάρτου, ὃν χαιρετίζει ἀραβιστί. Οὗτος δὲ, ἐκπεπληγμένος καὶ χαίρων, μετὰ τινος λόγους, ἔσχε τὴν ἰδέαν νὰ ὀδηγήσῃ αὐτὸν παρὰ τὸν Κοδρικᾶν, διερμηνεᾶ τῆς Τουρκικῆς πρεσβείας, μετὰ τοῦ ὁποίου συνωμίλησεν ἑλληνιστί. Ὁ δὲ Κοδρικᾶς ἔδωκεν εἰς αὐτὸν συστατικὸν τι πρὸς τὸν D'Anse de Villoison. Ἢδη ἡ ἀτυχία αὐτοῦ διαλύεται. »

τους ἐκ τῶν ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως ἐγκριμένων· τέλος κατέχον καλλίστην, εὐρυχωροτάτην καὶ τὴν μόνην ἐπίτηδες ἰδρυμένην ἐνταῦθα οἰκοδομήν, πέποιθεν, ὅτι οἱ ἀγῶνες αὐτοῦ αἰεὶ ὀριμωτέρους θέλουσιν ἀποφέρει τούς καρποὺς ἐπ' ἀγαθῶ τῶν ἐν αὐτῷ ἐκπαιδευθησομένων.

Οἱ κατὰ τὴν εἰσαγωγὴν τῶν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Ἐκπαιδευτήριον προσερχομένων ἀναγκαιότατοι ἐκ τῶν ἀπαιτούμενων ὄρων τοῦ κανονισμοῦ.

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΟΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ.

Τὸ Ἑλληνικὸν Ἐκπαιδευτήριον ἰδρύθη κατὰ τὸ 1849, ὅπως οἱ πόθῳ Ἑλληνικῆς παιδείας εἰς αὐτὸ προσερχόμενοι διδάσκονται πᾶσαν τῶν ἐγκυκλίων μαθημάτων τὴν σειρὰν, μάλιστα δὲ τὸ ἥθος καὶ τὰς ἕξεις αὐτῶν διαπλάττωνται· διότι ἡ μὲν κατ' οἶκον ἀγωγή εἶναι ἐτι ἐν πολλοῖς παρ' ἡμῖν ἀτελής, ἡ δὲ δημοσία διδασκαλία διὰ τὸ πολυάριθμον τῶν τάξεων δὲν καρποφορεῖ πρὸς πολλοὺς, ἐκτεθειμένους μάλιστα εἰς τοὺς ἐκτὸς τῆς σχολῆς δυσφυλάκτους κινδύνους. Τέλος πλείστοι τῶν ἐκτὸς οἰκούντων γονέων, μὴ ἔχοντες εἰς τίνα νὰ ἐμπιστευθῶσιν ἐνταῦθα τὰ φίλτατα, μετὰ μακροχρόνιον στέρησιν καὶ δαπάνῃν μὴ μικρὰν ὑποδέχονται τέλος αὐτὰ τὰς γλυκυτέρας αὐτῶν ἐλπίδας ἀποψεύδοντα.

Τὸ Ἑλληνικὸν Ἐκπαιδευτήριον διήνυσε μακρὰν περίοδον ἀγώνων καὶ πείρας· περιλαμβάνον δὲ δοκιμωτάτους ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν καθηγητῶν καὶ τὴν ἀγωγὴν τῶν ἐκπαιδευομένων κύριον ἔχον μέλημα, παρήγαγεν ἤδη ἀξιολόγους καρπούς· διότι καὶ πανταχοῦ τῶν μεγάλων ἐστιῶν τοῦ ἑλληνισμοῦ νέοι εὐπαίδευτοι, ἐπὶ χρηστότητι εὐδοκιμῶντες, μακρυροῦσιν ὅτι οἱ μόχοι αὐτοῦ πολλῶν γονέων ἐλπίδας ἐπλήρωσαν.

Ἀπ' ἀρχῆς τὸ ἔθνικόν τοῦτο κατάστημα διευθύνοντες εὐγνωμονοῦμεν περὶ τῆς πρὸς ἡμᾶς ἐμπιστοσύνης καὶ βαθέως αἰσθανόμεθα τὸ καθήκον τοῦ νὰ καταβάλλωμεν πάντα ζῆλον καὶ πᾶσαν μέριμναν οὐδενὸς φειδόμενοι, ὅπως τὸ ἔθνικόν τοῦτο ἔργον εὐδοκιμήσῃ, καὶ φανῶμεν καὶ εἰς τὸ μέλλον ἄξιοι τῆς προσδοκίας τῶν εἰς ἡμᾶς ἐμπιστευομένων τὰ φίλτατα. Τὸ Ἑλληνικὸν Ἐκπαιδευτήριον περιεστοιχισμένον ὑπὸ τῆς στοργῆς τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ τέκνων καὶ τῶν γονέων τῶν τὸν δεσμὸν τῆς ἠθικῆς ταύτης συγγενείας συναισθανομένων· συναριγούς ἔχον παλαιούς αὐτοῦ καὶ προσφιλεῖς συνεργάτας, καθηγητὰς δεδοκιμασμένης παιδείας, ἐμπειρίας καὶ φιλογενείας τοὺς τὰς ἐπ' ἀγαθῶ κατασκευασθείσας παιδαγωγικὰς αὐτοῦ παραδόσεις ἀγαπῶντας, ἐτι δὲ καὶ καθηγητὰς καὶ διδασκάλους δοκιμωτά-

Τὸ Ἑλληνικὸν Ἐκπαιδευτήριον περιέχει α) πάντα τὰ ἐν τοῖς δημοσίοις γυμνασίοις διδασκόμενα μαθήματα· β) ἐτι δὲ καὶ πάντα τὰ ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς σχολείοις διδασκόμενα μετὰ τῶν ὡς πρὸς τὸν ἰδιάζοντα αὐτῷ σκοπὸν ἀναγκαιῶν ἐν τῷ προγράμματι συμπληρώσεων, καὶ γ) τέλος, ὡς παράρτημα, τὰξιν προκαταρκτικῆν, ἐν ἧ ἰδιδάσκονται μαθήματα ἀντίστοιχα τῶν ἐν τοῖς δημοσίοις σχολείοις μετὰ τοῦ συνδιδακτικοῦ τμήματος· ἐπὶ πᾶσι δὲ τὸ Ἑλληνικὸν Ἐκπαιδευτήριον ἀναλαμβάνει καὶ πᾶσαν τὴν παιδαγωγίαν τῶν ἐν αὐτῷ. Τὸ σχολικὸν ἔτος ἀρχεται τῇ α' Σεπτεμβρίου· οἱ δὲ τρόφιμοι συμφέροι νὰ προσέρχωνται τίνας ἡμέρας πρότερον.

Οἱ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Ἐκπαιδευτήριον εἰσαγόμενοι μαθηταὶ διαιροῦνται εἰς τέσσαρας κατηγορίας· εἰς τροφίμους, οἰκοῦντας, τρεφομένους, διδασκόμενους καὶ προπαιδευομένους ἐν τῇ καταστάματι· ὑποτροφίμους, διαιτρίβοντας μόνον ἐν αὐτῷ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας καὶ τὰ ἄλλα κοινὰ μετὰ τῶν τροφίμων ἔχοντας, μόνον κατὰ τὰς ἐργασίμους ἡμέρας, πλην τῆς κοιτικής κτλ. καὶ τῆς ἑσπερινῆς τροφῆς· ἰδιοτρόφους, διημερεύοντας ἀπ' ἀρχῆς μόνον μέχρι τέλους τῶν μαθημάτων· καὶ ἔξωτερικοὺς, ἔξωθεν μόνον εἰς διδασκαλίαν προσερχομένους, κατὰ τεταγμένας ὥρας. Ὅθεν εἰς ἀκριβεστέραν γνῶσιν ἐπισυνάπτομεν τοὺς ἀναγκαιότερους ὄρους ὡς πρὸς τὰς τέσσαρας ταύτας κατηγορίας.

1. Ἐκαστος τῶν εἰσαγομένων τροφίμων ἢ ὑποτροφίμων ὀφείλει νὰ ἐμφανίζῃ προστασίαν, ἐκτὸς τῶν ἐν τῇ καταστάματι ἐπιτηρητῶν, καθηγητῶν καὶ διδασκάλων, ἀναλαμβάνοντα τὰ δικαιώματα καὶ τὰς ἠθικὰς καὶ χρηματικὰς ὑποχρεώσεις τῶν γονέων, ἂν ἦναι ἀπόντες· αἱ δὲ ὑποχρεώσεις αὗται λαμβάνονται ὑπογραφομένου τοῦ συνήθους ἐν τῇ καταστάματι συμβολαίου, ἢ ἐν ἐλλείψει τούτου, τοῦ παρόντος ἐγγράφου, ὑπὸ τοῦ ἐπιμελητοῦ καὶ τοῦ γονέως, ἢ τοῦ ἐπιτρόπου ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτοῦ ὀνόματι. Τὴν τῶν τροφίμων προστασίαν δύναται ν' ἀναλαβάνῃ καὶ αὐτὸ τὸ κατάστημα, καθ' ὅσον μόνον ἀφορᾷ τὴν περὶ τῶν ἀναγκαιῶν φροντίδα· ἀλλὰ τότε μετὰ τῆς τριμηνίας προκαταβάλλεται καὶ πῶσον τι ἀνάλογον τοῦ εἰς τὰ ἔκτακτα ἔξοδα δαπανηθησομένου κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο. Ὁ δὲ προστατὴς οὔτε περὶ τῶν ἐνδομάτων, οὔτε περὶ οὐδενὸς ἄλλου δύναται νὰ συνεννοῖται ἰδίως μετὰ τοῦ τροφίμου, ἀλλὰ μετὰ τῆς διευθύνσεως τοῦ καταστήματος.

2. Ἡ ἡλικία τῶν εἰσαγομένων τροφίμων ἢ υποτροφίμων προσδιορίζεται εἰς τὴν κατωτέραν τάξιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Σχολείου ἀπὸ 8—14 ἐτῶν καὶ ἀναλόγως εἰς τὰς λοιπὰς.

3. Τὰ τροφεία, μὴ συμπεριλαμβανομένης τῆς εἰς ἐνδύματα, βιβλία, φάρμακα, ἰατρὸν, κόμιστρα, κλπ. ἔκτακτα κατὰ τε τοὺς ἐργασίμους μῆνας καὶ κατὰ τοὺς τῶν διακοπῶν, δαπάνης εἰς τοὺς τροφίμους τοῦ Ἑλληνικοῦ σχολείου, προσδιορίζονται εἰς δραχ. 1200 κατ' ἔτος· εἰς δὲ τοὺς τοῦ γυμνασίου εἰς δραχ. 1440 κατ' ἔτος, πληρωτέας, κατὰ τὴν ὑπὸ τὴν τῆς κυβερνήσεως καὶ τῆς τραπέζης διατίμησιν, παρὰ μὲν τῶν ἐν Ἀθήναις κατὰ τριμηνίαν, παρὰ δὲ τῶν ἐκτὸς καθ' ἑξαμηνίαν. Οὐδεὶς εἶναι δεκτὸς ἐπὶ τινος μόνον μῆνας, ἀλλ' ἐφ' ὁλόκληρον σχολικὸν ἔτος, ὑποχρεούμενος εἰς τὴν χρηματικὴν καταβολήν, ἂν τε ἐμμενῆ, ἂν τε ἀποχωρήσῃ. Αἱ παρὰ τῶν τροφίμων 120 ἢ 100 δραχμαὶ κατὰ μῆνα ἐννοοῦνται, ἐπομένως πληρωτέαι καὶ κατὰ τὰς διακοπὰς καὶ ὅταν οὗτοι διατρίβωσιν ἐκτὸς τοῦ καταστήματος, ἢ ἀποχωρῶσι. Πᾶσα δὲ σειρὰ τριμηνίων ἢ ἑξαμηνίων ἀρχεται τῇ α' Σεπτεμβρίου.

4. Πλὴν τῶν ὀρισθέντων τροφείων ὁ προστάτης χορηγεῖ ἔτι διὰ τοῦ καταστήματος εἰς τὸν τροφίμον δραχ. 2 μέχρι 5 κατὰ μῆνα, προπληρωτέας καὶ δαπανηθησομένας παρ' αὐτοῦ εἰς τὰ κατ' ἀρέσκειαν μικρὰ αὐτοῦ ἔξοδα, ἅτινα ὅμως, καταγραφόμενα ὑπὸ τοῦ τροφίμου, ὑποβάλλονται μηνιαίως εἰς τὸν παιδονόμον.

5. Τὰ συντελεστικά μαθήματα, ὅν ἀγγλικά, γερμανικά, μουσικὴ, διπλογραφία κτλ. προπληρόνεται ἰδιαιτέρως ὑπὸ τοῦ ἐπιτρόπου, ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τροφίμων ἢ υποτροφίμων τῶν συμπεριληφθησομένων εἰς τὴν ἀνήκουσαν τάξιν.

6. Ἄφ' οὗ προκαταβληθῆ ἢ τριμηνία, ἢ ἢ ἑξαμηνία, ὁ γονεὺς τοῦ τροφίμου, ἢ ὁ ἐπίτροπος πρέπει νὰ τηρῆ ἑτοιμὴν καὶ τὴν ἐπομένην. Οἱ γονεῖς ἢ οἱ ἐπίτροποι ὑποχρεοῦνται νὰ προγγέλλωσι τὴν ἀποχώρησιν τῶν τροφίμων τρεῖς μῆνας πρὸ τῆς συμπληρώσεως τοῦ ἔτους, τὴν δὲ τῶν υποτροφίμων πρὸ διμηνίας· εἰ δὲ μὴ, ὑποχρεοῦνται εἰς τὴν καταβολὴν καὶ τοῦ ἐπομένου ἔτους.

7. Ἐκαστος τῶν τροφίμων ὀφείλει νὰ φέρῃ μεθ' ἑαυτοῦ τὰ ἐξῆς, τὴν προμήθειαν τῶν ὀπίων ἀναλαμβάνει ὁ γονεὺς ἢ ὁ προστάτης, συνεννοούμενος μετὰ τῆς διευθύνσεως, ἂν δὲν ἀνατεθῆ εἰς τὸ κατὰ τὴν ἰδίαν φροντίς καὶ συντήρησις εἶναι ἔργον τῆς οἰκονομίας τοῦ καταστήματος.

α'. Τὰ τῆς κλίνης· κλίνην σιδηρᾶν κατὰ τὸ ἐν τῷ καταστήματι σχέδιον· στρωμνὴν, 6 σινδόνας, χειμερινὸν καὶ θερινὸν ἐφάπλωμα, προσκεφάλαιον, 4 ἐνειλήματα (καλύφια)· ἔτι δὲ δύο κτένια, ψῆκτραν (βοῦρτσαν), 8 χειρόμακτρα (4 πετσέτας καὶ 4 προσόψια).

β'. Τὰ τῆς λινοστολῆς· 12 ὑποχιτώνια (ὑποκάμισα), 8 ἐσώβρακα, 12 ζεύγη περιποδίων (τσαραπίων), καὶ 6 βινόμακτρα· ἔτι δὲ δύο κοχλιάρια ἀργυρᾶ, μικρότερον καὶ μεγαλύτερον, τοῦ μαθητοῦ κεχαραγμένον φέροντα τὸν ἀριθμὸν· τέλος 1 νυκτερινὸν ἐπίβλημα (robe de chambre).

γ'. Τὰ τοῦ ἱματισμοῦ, ὅστις εἶναι ὁμοίομορφος πρὸς πάντας ἀνεξαιρέτως· μίαν πλήρη στολὴν, θερινὸν πέτασον (καπέλλον), χειμερινὸν πύλον (καπέλλον μάλλινον), 2 θερινὰς καὶ 2 χειμερινὰς περισκελίδας (πανταλόνια), 4 περιθωρακίδας (γελέκια), 2 ζεύγη ἀναρτήρων (τιράντας), 2 θερινοὺς καὶ 1 χειμερινὸν ἐπενδύτην (παλτόν), 1 μανδύαν (μαντέλλον), καὶ 2 ζεύγη χειμερινῶν καὶ 2 ἐαρινῶν κρηπίδων. Πάντα δὲ τὰ σκεύη καὶ ἐνδύματα πρέπει νὰ φέρωσι σεσημειωμένον τοῦ μαθητοῦ τὸν ἀριθμὸν, καὶ νὰ ὄσιν, ὅσα ἀπαιτοῦνται, ὁμοίομορφα.

8. Ὁ τρόφιμος, ὑποκείμενος εἰς πάσας τὰς ἐσωτερικὰς διατάξεις τοῦ καταστήματος, δὲν δύναται νὰ συνεννοῆται ἰδιαιτέρως μετ' οὐδενὸς τῶν ἐκτὸς τοῦ καταστήματος, οὐδὲ νὰ διατηρῆ ἰδίαν τινὰ ἀλληλογραφίαν ἐν ἀγνοίᾳ τῆς διευθύνσεως· καὶ μόνον κατὰ τινος ἑορτᾶς, ἢ τὰς ὀριζόμενας κυριακὰς, οὐχὶ συχνότερον ἢ δις τοῦ μηνὸς δύναται νὰ ἐξέρχεται κατὰ τινος ὄρας συνωδευμένος καὶ προσκαλούμενος ὑπὸ τοῦ γονεῖος, ἢ τοῦ προστάτου, ἀδείᾳ τῆς διευθύνσεως.

9. Οἱ ὑποτρόφιμοι εἶναι δεκτοὶ μόνον ἐὰν κατοικῶσιν ἐν τῷ πατρικῷ ἢ ἐν συγγενικῷ τινι οἴκῳ, ἢ τοῦλάχιστον παρὰ τῷ ἐπιτρόπῳ αὐτῶν· ἄλλως δὲ εἰς ἑαυτοὺς μόνους ἀνήκοντες εἶναι ἀπαράδεκτοι. Ὑποκείμενοι δὲ ἀκριβῶς εἰς τὰς ἐσωτερικὰς τοῦ καταστήματος διατάξεις, ἔχουσιν ὅλα τὰ δικαιώματα τῶν τροφίμων, πλὴν τῆς κατοικίας κτλ. καὶ τῆς ἐσπερινῆς τροφῆς, ἔτι δὲ καὶ τῶν κατὰ τὰς διακοπὰς διατριβῶν καὶ τῶν κατὰ τὰς κυριακὰς καὶ τὰς ἑορτὰς διατριβῶν, καὶ τῆς μελέτης τῶν τροφίμων, ἂν δὲν θέλωσι νὰ συμμετέχωσιν αὐτῆς.

Ἐκαστος ὑποτρόφιμος ὀφείλει νὰ φέρῃ μεθ' ἑαυτοῦ τρία χειρόμακτρα (πετσέτας) καὶ 2 κοχλιάρια ἀργυρᾶ, τὰ πάντα φέροντα τὸν ἀνήκοντα ἀριθμὸν.

10. Τὰ παρὰ τῶν υποτροφίμων κατ' ἔτος τροφεία προσδιορίζονται εἰς δραχ. 550 εἰς τὸ Ἑλληνικὸν σχολεῖον καὶ 660 εἰς τὸ Γυμνάσιον, προπληρωτέας κατὰ διμηνίαν καὶ ἐννοουμένας ἐπὶ μὲν τοὺς 10 μῆνας πρὸς δραχμὰς 50 ἢ 60 κατὰ μῆνα, ἐπὶ δὲ τοὺς κατὰ τὰς διακοπὰς δύο μῆνας πρὸς δραχ. 25 ἢ 30. Προπληρόνεται δὲ αὐτὰ ὡς ἐξῆς· ἀπὸ α' Σεπτεμβρίου μέχρι α' Νοεμβρίου δραχ. 100 ἢ 120, ἀπὸ α' Νοεμβρίου — α' Ἰανουαρίου 100 ἢ 120, ἀπὸ α' Ἰανουαρίου — α' Μαρτίου 100 ἢ 120, ἀπὸ α' Μαρτίου — α' Μαΐου 100 ἢ 120, καὶ ἀπὸ α' Μαΐου — α' Σεπτεμβρίου 150 ἢ 180.

11. Οἱ ἰδιότροφοι προσέρχονται κατὰ τὴν 8 ὥραν π. μ. καὶ ἀπέρχονται τοῦ καταστήματος κατὰ τὴν 4 ὥραν μ. μ. ἀριστώντες ἀπὸ τῶν ἰδίων ἐν τῷ καταστήματι μετὰ τῆς δεούσης ἐπιβλέψεως.

Τὰ δίδακτρα τῶν ἰδιοτρόφων ὀρίζονται ἐν μὲν τῷ προκαταρκτικῷ τμήματι εἰς δραχ. 15, ἐν δὲ τῷ Ἑλληνικῷ σχολείῳ εἰς δραχ. 25 προπληρωτέας κατὰ μῆνα.

12. Οἱ δὲ ἐξωτερικοὶ προσέρχονται ἅμα ἀρχομένης τῆς πρὸς αὐτοὺς διδασκαλίας, καὶ ἀπέρχονται τοῦ καταστήματος μετὰ τὸ τέλος αὐτῆς.

Τὰ δίδακτρα τῶν ἐξωτερικῶν ὀρίζονται ἐν μὲν τῷ προκαταρκτικῷ εἰς δρ. 8, ἐν δὲ τῷ Ἑλληνικῷ σχολείῳ εἰς δρ. 15, ἐν δὲ τῷ Γυμνασίῳ εἰς δραχμ. 25, ἐπίσης κατὰ μῆνα προπληρωτέας.

13. Καὶ οἱ ἰδιότροφοι καὶ οἱ ἐξωτερικοὶ ἐξετάζονται τὰς τε ἰδίας καὶ τὰς κοινὰς ἐξετάσεις, καὶ ἐξελέγχονται ὑπὸ τοῦ καταστήματος τὰ τῆς διαγωγῆς αὐτῶν διὰ διηνεκοῦς πρὸς τοὺς γονεῖς συνεννοήσεως, ἣν εἰς αὐτοὺς κυρίως ἀπόκειται νὰ καταστήσωσιν ὅσον ἔνεστι τελεσφόρον.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 10 Ἰουνίου 1865.

Ὁ ἐπιμελητὴς τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐκπαιδευτηρίου
Γ. Γ. ΠΑΠΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΝΕΩΤΕΡΑΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ.

Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα δὲν θεωρεῖται ἐν γένει ὡς τερπνὴ γλῶσσα ἥκουσα μάλιστα ἐνίοτε τινὰς μαθητὰς ν' ἀναθεματίσωσιν αὐτήν. Ἄλλ' ὅποταν τις μαθάνῃ αὐτὴν μετὰ τινος ἐπιμονῆς, ἀρέσκειται, θαυμάζει, καὶ παθαίνεται μάλιστα ὑπὲρ αὐτῆς, δίδεται ὀλοκλήρως.

Ὅλα τὰ πεπολιτευμένα ἔθνη ὁμολογοῦσιν, ὅτι ἡ Ἑλλὰς διὰ πολλὰ αἷτια ἐγέννησε σχεδὸν εἰς ὅλα τὰ εἶδη πονήματα ἅτινα ἤξισαν νὰ διαμένωσιν ὡς πρότυπα. Παντοῦ ὅπου οἱ Ἕλληνες ἐπορεύθησαν καὶ ἐθεμελίωσάν τινα ἀποικίαν (εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν, εἰς Σικελίαν, εἰς τὸ μέρος τῆς Ἰταλίας τὸ ὅποιον ὠνομάσθη Μεγάλη Ἑλλὰς, καὶ ἕως εἰς Μασσαλίαν) ἡ γλῶσσα μετ' αὐτῶν διέβη καὶ ἐπεκράτησε πολὺν καιρὸν καὶ μετὰ τὴν πτώσιν τῆς δυνάμεως αὐτῶν. Οὕτως, ὅποτε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου Μακεδονικαὶ μοναρχίαι κατεστάθησαν ἐν τῇ Ἀσίᾳ καὶ Αἰγύπτῳ, ἡ Ἑλληνικὴ φιλολογία δὲν ἤργησε ν' ἀκμαΐζῃ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ Περγάμῳ, σχεδὸν τόσον πολὺ ὥστε ὑπερέβη τὰς Ἀθήνας. Ἄνθρωποι διαφόρων φυλῶν, Σύριοι, Ἰσραηλίται, Αἰγύπτιοι, παρεδέχθησαν τὴν γλῶσσαν τοῦ Ὀμήρου καὶ

Πλάτωνος, και ἐγένοντο ὀνομαστοὶ εἰς ταύτην τὴν φιλολογίαν ἧτις εἶχεν ἤδη τόσους ἐνδόξους ἀνδρας· και ἀπόδειξις ὅτι ἡ ὑπεροχὴ αὐτῆ δὲν ἦτο ἀποτέλεσμα μόνον τῆς δυνάμεως, εἶναι ὅτι, ὅτε ὅλα ταῦτα τὰ βασίλεια, ὡς ἡ Μακεδονία και ἡ Ἀγαία, ἐγένοντο και αὐτὰ Ῥωμαϊκαὶ ἐπαρχίαι, ὄχι μόνον ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα διέμεινεν εἰς αὐτὰ, ἀλλὰ εἰσεχώρησε και εἰς τὴν Ῥώμην και μετ' ὀλίγον ἀπετέλεσε μέρος πάσης ἐλευθερίου παιδείας μετὰ τῆς ἐθνικῆς γλώσσης. Οἱ Ῥωμαῖοι συγγραφεῖς ἐφιλοτιμοῦντο ταμάλιστα νὰ φαίνωνται μιμηταὶ και ἐφάμιλλοι τῶν τῆς Ἑλλάδος.

Ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει πλουσία γῆ ἧτις δὲν ἐξαντλεῖται προϊόντος τοῦ καιροῦ. Ἐστερημένη τῆς ζωογόνου ἐλευθερίας, ἡ Ἑλλὰς ἐφαινετο ἀπειλουμένη νὰ ἴδῃ τὴν εὐφυΐαν αὐτῆς νὰ σβύνεται εἰς κενούς λόγους ὑψηλούς και φλυαρώδεις και ἐπιτετηδευμένους τῶν ῥητόρων και τῶν σοφιστῶν, ὅποτε ὁ Χριστιανισμὸς ἐγεννήθη ἐν τῇ Ἀνατολῇ, και οἱ ἀπόστολοι αὐτοῦ παρέδεχθησαν, διὰ νὰ διαδώσωσιν αὐτὸν ταχέως, τὸ ἀπλούστατον σχῆμα τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, τὸ ὁποῖον ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἑλληνιστικὴ ἢ κοινὴ γλῶσσα εἶχε γεννηθῆ ἐκ τῆς μίξεως διαφόρων διαλέκτων, και ἐδύνατο νὰ ἐννοῆται ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν και δούλων ἀπὸ τοῦ Βοσπόρου τῆς Θράκης μέχρι τῶν καταβάκτων τῆς Ἄνω Αἰγύπτου, ἀπὸ τῶν ὄχθων τοῦ Εὐφράτου μέχρι τῶν τοῦ Ῥοδανῶ. Διὰ νὰ ὑπερνηκίωσιν δὲ τὰς ἀντιστάσεις τῶν φιλοσόφων οἵτινες ἦσαν προσκεκολλημένοι εἰς τὴν παλαιὰν λατρείαν, πολλοὶ πατέρες τῆς ἀρτιγενούς ἐκκλησίας ἠγωνίσθησαν πρὸς αὐτοὺς διὰ τῶν ἰδίων αὐτῶν λόγων. Ἄλλοι δὲ ἠθέλησαν νὰ δείξωσιν ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς ἐδύνατο νὰ ἔχῃ και ποιήσιν, και νέαν ἀκμὴν ἔσχον τὰ περισσότερα εἶδη τῆς φιλολογίας. Ἢδη ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἔμελλε νὰ μετέχῃ μετὰ

τῆς Λατινικῆς γλώσσης ἐν τῷ καθολικῷ κόσμῳ τοῦ σεβασμοῦ και τοῦ ἀξιώματος τὰ ὅποια ἔχουσι τὰ ἱερὰ βιβλία. Ἀπὸ τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου τοῦ 325 ἔτους μέχρι τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ τοῦ 1439 ἡ ἀκριβὴς σημασία τινῶν Ἑλληνικῶν λέξεων ἐγένετο πολλάκις ὑπόθεσις συζητήσεων βαθυτάτων και κανῶν τῆς πίστεως.

Ἡ δυτικὴ Ῥωμαϊκὴ αὐτοκρατορία, κατακεκομμένη ὑπὸ τῶν βαρβάρων, εἶχε πέσει εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ 476 ἔτους· ἀλλ' ἡ Ῥώμη τοῦ Κωνσταντίνου ἐπέζησε δέκα ἀκόμη αἰῶνας. Ὀλίγον δὲ μετὰ τὸν Ἰουστινιανὸν τὸ Ἑλληνικὸν στοιχεῖον ἀπῆλλάχθη τοῦ Λατινικοῦ στοιχείου· ἡ δὲ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία ἔμεινε κατὰ τὸ ὄνομα μόνον Ῥωμαϊκὴ, και διὰ τῶν ἐπαναστάσεων τοῦ μεσαιῶνος, τῶν σταυροφοριῶν και τῆς ἐφημέρου τῶν Φράγκων κυριαρχίας, τὸ Βυζάντιον διεφύλαξεν ἐπιμελέστατα τὴν παρακαταθήκην τῶν παραδόσεων και τῶν φιλολογικῶν ἀριστουργημάτων τῶν ἀρχαίων μέχρι τῆς Ὀθωμανικῆς κατακτήσεως τῷ 1453.

Κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν ἐδυνήθησαν νὰ πιστεύσωσιν, ἐπίστευσαν ἐν γενεῇ ἐν Εὐρώπῃ ὅτι ἀπόλετο ἡ γλῶσσα ὡς και τὸ ἔθνος τὸ Ἑλληνικόν. Οἱ ὀλίγοι πεπαιδευμένοι οἱ καταφυγόντες εἰς τὴν δύσιν, φέροντες ὡς Παλλάδιον τὰ χειρόγραφα τὰ ὑπ' αὐτῶν σωθέντα ἐκ τῶν φλογῶν, παρέδωκαν, ὡς κληρονομίαν, ἀποθνήσκοντες, εἰς τοὺς αἰρέτας τοὺς γενομένους ἐν τῇ σχολῇ αὐτῶν εἰς τὰ ἡμέτερα πανεπιστήμια τὴν λατρείαν ἐκείνης τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἣντινα εἰς αὐτὴν αὐτῶν τὴν πατρίδα εἶχον μεγάλως κοπιᾶσει νὰ ὑπερασπίζωνται κατὰ τῆς ἐπιδιδούσης βαρβαρότητος. Τινὲς δὲ σπάνιοι περιηγηταί, οἵτινες περιήρχοντο τὴν Ἀνατολὴν ἐπὶ τῶν πρώτων σουλτάνων, ἐπεμαρτύρουν τὴν ἀθλίαν κατάστασιν τῶν Χριστιανῶν τῶν μεινάντων

ὑποκειμένων εἰς τοὺς Ὄσμανλίους, καὶ τὴν διαφθορὰν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης γενομένης σχεδὸν δυσγνωρίστου.

Ἄλλ' ὁ Ἑλληνικὸς κληρὸς ἐν τῇ ἀπορίᾳ δὲν εἶχεν ἐγκαταλείψει τὴν αὐτοῦ τάξιν. Οἱ ποιμένες ἦσαν ἀκόμη ἐν τῷ μέσῳ τοῦ δεδεκατευμένου ποιμνίου, καὶ ἡ πολιτικὴ τοῦ β' Μαομέτου, διὰ τὰ ἀσφάλισα κάλλιον τὴν ὑποταγὴν τῶν Χριστιανῶν, εἶχεν ἀποδώσει εἰς τὸν πατριάρχην καὶ τὸν Ἑλληνικὸν κληρὸν (ὄντινα πρὸς τούτοις τὸ σχίσμα ἐχώριζε κατὰ βάθος τῆς δύσεως) μέρος τῶν προνομίων ἅτινα εἶχον λάβει ἐπὶ τῶν Ἑλληνικῶν αὐτοκρατόρων. Ἡ μὲν Ἁγία Σοφία εἶχε μεταβληθῆ εἰς μουσχεῖαν ἀλλὰ πολλαὶ ἐκκλησίαι ταπεινότεραι ἦσαν ἀνοικταὶ εἰς τοὺς πιστοὺς οἵτινες διετέλουν ἀκροώμενοι ἐν αὐταῖς τὰς λειτουργίας τοῦ ἀγίου Βασιλείου καὶ τοῦ ἀγίου Χρυσοστόμου καὶ ἐπανελάμβανον ἐν σχήματι χοροῦ τ' ἀρχαῖα ἄσματα. Εἰς δὲ τὰ μοναστήρια τοῦ ἀγίου ὄρους Ἄθω καὶ ἐπὶ τῶν ἀκρωρείων τῶν Μετεώρων οἱ μοναχοὶ (ἐκ τῶν ὁποίων συλλέγεται ὁ ἀνώτερος κληρὸς) διετέλουν ἀναγινώσκοντες τὴν Βίβλον καὶ τοὺς πατέρας τῆς Ἐκκλησίας. Τὰ διδάγματα αὐτῶν, ἐγκεχαραγμένα ὑπὸ τοῦ νοῦς καὶ τῶν κειμένων τῆς Νέας Διαθήκης, διετήρουν εἰς τὸν λαὸν τὴν κατανόησιν τῆς γλώσσης, τελευταῖον τῆς πατρίδος μνημεῖον καὶ σύμβολον τῆς πίστεως.

Ὅλη ἡ Ἑλλάς δὲν εἶχε κατακτηθῆ διὰ μιᾶς. Οἱ Βενετοὶ ὑπερησπίσθησαν ἀκόμη πολὺν καιρὸν τὴν Κρήτην, τινὰ μέρος τῆς Πελοποννήσου καὶ τῶν Κυκλάδων, καὶ ἐφύλαξαν τὰς Ἰονίους νήσους. Αὕτη δὲ ἡ συμμαχία τῶν Ἑλλήνων καὶ Βενετῶν, ἥτις ἀνέβαινεν εἰς πολλοὺς αἰῶνας πρὸ τῆς Ὄθωμανικῆς κατακτήσεως, ἐγέννησεν εἰδός τι διαλέκτου μειμιγμένον ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς καὶ τῆς Ἰταλικῆς γλώσσης ἥτις ἐπεκράτησε κυρίως εἰς τὰς νήσους, καὶ ἦντινα οἱ ξένοι κακῶς ἐξέλαβον ὡς πα-

Müller lith

ΤΟ ΑΡΧΑΙΟΝ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΟΝ ΚΟΡΑΣΙΩΝ (ΣΤ ΑΘΗΝΑΙΣ)

ριστώσαν τὴν γενικὴν τῆς γλώσσης κατάστασιν. Εἰς τὴν διάλεκτον τῆς Κρήτης, μίγμα ἀρχαίων σχημάτων καὶ ξένων ἐκφράσεων, συνεγράφη τὸ ποίημα τοῦ Ἐρωτοκρίτου, τὸ ὁποῖον ἔσχε πολὺν καιρὸν μεγάλην φήμην παρ' Ἑλλησιν ὡς καὶ ἄλλα μυθιστορήματα εἰς στίχους ἐν οἷς εὕρισκον ἀναμνήσεις συγκεχυμένας τῶν ἡρωϊκῶν αἰώνων μεμιγμένας μετὰ τῶν τῆς Ἰπποτικῆς.

Ἀλλὰ ποίησις τις ἐθνικωτέρα καὶ κατὰ τὰς ἰδέας καὶ κατὰ τὸ σχῆμα διεφυλάττετο εἰς τὰ ὄρη τοῦ Πίνδου καὶ τῆς Ἀκροκεραυνίας, παντοῦ ὅπου μεγαλόφρονές τινες ἄνδρες, στηριζόμενοι μόνον εἰς ἑαυτοὺς καὶ προτιμῶντες τὴν ὀνομασίαν Κλέφτης (ἢ ληστής) τῆς τοῦ βραγιά (ἢ δοῦλοι), διετέλου ἀγωνιζόμενοι πρὸς τοὺς Τούρκους ἔνοπλοι καὶ ἐξύμνουν τὰ ἐφήμερα αὐτῶν κατορθώματα ἢ τὰ ἀτυχήματα διὰ τραγουδιῶν ἢ μυρολογίων. Ἀλβανικαὶ τινες λέξεις ἢ Τουρκικαὶ πρὸς τὸ σημαίνειν τὰ ὄπλα ἢ τὰ νέα ἔθιμα δεικνύουσι μόνον τὴν ἐποχὴν τούτων τῶν πολεμικῶν ἀσμάτων, ἅτινα πρὸς τούτοις ἀνήκουσιν εἰς τὰς Ἑλληνικὰς ἀναμνήσεις μᾶλλον παρὰ εἰς τὰς τοῦ μεσαιῶνος. Ὁ Χάρων καὶ αἱ Μοῖραι, καὶ αἱ Νηρεΐδες εὕρισκονται ἐν αὐτοῖς συγχρότερον παρὰ τοὺς ἁγίους. Ὁ Κ. Φωριέλ εἶναι ὁ πρῶτος ἐννοήσας τὴν ἀξίαν ταύτης τῆς δημοτικῆς ποιήσεως ἧστινος συνέλεξεν ἐπιμελέστατα τοὺς τελευταίους ἤχους. Οἱ συγγραφοντες ταῦτα τὰ Τραγοῦδια δὲν ἤξευρον νὰ γράψωσιν παρῆδιδον δὲ αὐτὰ εἰς τὴν μνήμην τῶν γυναικῶν αἵτινες ἐτραγῶδουν αὐτὰ κινῶσαι τὰ βρέφη τὰ ἐν τῇ κοιτίδι, τῶν τυφλῶν γερόντων οἵτινες ἔκαμνον τὸ αὐτὸ εἰς τὰς ἐορτὰς ὡς οἱ ἀρχαῖοι ῥαψῶδοι, καὶ διέταττον πολλάκις ἀρχαῖόν τι θέμα διὰ νὰ ἐφαρμόζωσιν αὐτὸ εἰς πρόσφατα συμβάντα. Πρόωρός τις θάνατος, γυναικίς τινος, ἢ παιδὸς, ἐνέπνεε πολλάκις καὶ εἰς τὰς γυναικίαις αἵτινες

ἤρχοντο νὰ κλαύσωσι μετὰ τῶν γονέων μυρολόγιόν τι, ἀπλοῦν καὶ ἐκστατικὸν ἐλεγείον. Ἐὰν δὲ οἱ περιηγηταί, οἵτινες εἶχον ἐνίοτε ἐκπλαγῆ ὑπὸ τῶν παραδόξων φωνῶν ταύτης τῆς τραχείας καὶ ἀνδρώδους ποιήσεως καὶ τούτων τῶν ἀφελῶν καὶ περιπαθῶν μονωδιῶν, εἶχον δυνηθῆ νὰ συναΐξωσιν αὐτὰ ταχύτερον, ἢ νεωτέρα Ἑλλάς θὰ εἶχε ποιητικὸν κύκλον ν' ἀντιθέσῃ εἰς τὰς ψῆδὰς τῶν βάρδων τῆς Σκοτίας καὶ εἰς τοὺς ρομαντικούς τῆς Ἰσπανίας. Ἐκεῖνα δὲ τὰ ὅποια διετηρήθησαν καὶ ὁ Κ. Φωριέλ παρενέβαλεν ὡς ἄξιος τεχνίτης εἰς τὸν Πίνακα τῶν ἠθῶν καὶ τῶν συμβάντων τῶν ὁποίων ἡ Ἡπειρος ἐγένετο τὸ κυριώτατον θέατρον, ἐφημίσθησαν μεγάλως καὶ μάλιστα ἔσχον πολλὴν ἰσχύν εἰς τὴν φιλολογίαν τοῦ καιροῦ ἡμῶν. Κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Φωριέλ ἐζήτησαν πανταχοῦ τὰς ψῆδὰς τῆς δημοτικῆς μούσης εἰς τὰς ὁποίας ζωγραφίζεται ἐμψυχότερος καὶ ἀληθέστερος ὁ χαρακτήρ ἐκάστου ἔθνους.

Ἐνῶ δὲ αὕτη ἡ ποίησις διετέλει ἀκμάζουσα καὶ ἐκπίπτουσα ἐν Ἑλλάδι, ὡς τὰ φυτὰ τῶν ὄρων τὰ γεννώμενα ἀγεωργήτως καὶ φθείρονται ἕως χεῖρ τις δεξιὰ νὰ συλλέξῃ τοὺς ὀπούς αὐτῶν, δραστήριοι καὶ ἐπιδέξιοι τινες Ἕλληνες ἐπορεύοντο εἰς τὰ ξένα νὰ συνιστῶσι καταστήματα ἐμπορικὰ, ἅτινα χάριν τῆς ἀσφαλείας τὴν ὁποίαν παρέχουσιν αἱ τακτικαὶ κυβερνήσεις, δὲν ἤργουν νὰ εὐτυχῶσι. Μὴ μιγνυόμενοι εἰς τὴν πολιτικὴν τῶν τόπων οἵτινες ἐδίδον εἰς αὐτοὺς καταφυγὴν καὶ ἔχοντες τὰ ὄμματα πάντοτε ἐστραμμένα πρὸς τὴν Ἑλλάδα, συνέστησαν τυπογραφίας καὶ ἐξέδωκαν ἀναναγκάστως, καὶ εἰς τόπους ταχυπόπτου ἀστυνομίας, εἰς Βενετίαν, εἰς Βιέννην, εἰς Μόσκοβον, θρησκευτικὰ βιβλία, ἱστορικὰ, καὶ μετὰ τινὰ καιρὸν φιλοσοφικὰ, ἐπιστημονικὰ καὶ φιλολογικὰ πρὸς χρῆσιν τοῦ λαοῦ καὶ εἰς τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ, ἦντινα ἤρχισαν νὰ κανονίζωσι καὶ νὰ

καθαρίζωσι. Φιλολογικὴ τις ἐφημερίς, ὁ Λόγιος Ἑρμῆς, ὅστις ἐτυπόνετο ἐν Βιέννῃ κατὰ τὰς ἀρχὰς τούτου τοῦ αἰῶνος, διέδιδε ταύτην τὴν κίνησιν τῆς παλιγγενεσίας μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων τῶν διεσκορπισμένων πανταχοῦ ἢ μενόντων εἰς τὴν πατρίδα.

Οἱ δὲ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἕλληνες, οὐστinas δηλοῦσιν ἐκ τῆς γειτονίας τὴν ὁποίαν κατόκουν ὑπὸ τὸ ὄνομα Φαναριῶται, εἶχον ἀποκτήσει εἰς τὸν 17^{ον} αἰῶνα διὰ τῆς εὐτραπείας αὐτῶν καὶ τῆς ὑπερόχου παιδείας μεγάλῃν ἰσχύν εἰς τὸ διδάσκειν, ὅπου πολλοὶ ἐξ αὐτῶν εἶχον προσκληθῆ πρῶτον ὡς διερμηνεῖς ἢ δρογμαναί. Ἐκ τούτου τοῦ ἀξιολόγου ὑπουργήματος τινὲς Ἕλληνικαὶ οἰκογένειαι ἐπέτυχον νὰ περῶσιν εἰς τὴν κultureν τῶν Δανουβικῶν ἐπαρχιῶν τῆς Μολδαβίας καὶ Βλαχίας. Αἱ δὲ μικραὶ αὐτῶν αὐλαὶ τοῦ Βουκουρεστίου καὶ Ἰασιίου ἐγένοντο μετ' ὀλίγον ἐστίαὶ ὅθεν ἡ Ἑλληνικὴ παιδεία διεδίδετο καὶ εἰς τοὺς τόπους τοὺς μὴ ὄντας Ἑλληνικούς κατὰ τὴν καταγωγὴν. Ἀπὸ τοῦ Τραϊανοῦ ἡ Δακία εἶχε διαφυλάξει ἐν τῇ γλώσσῃ αὐτῆς μέγαν Λατινικὸν τύπον τὸν ὁποῖον χαρακτηρίζει τὸ ὄνομα Ρουμάνοι μετὰ τοῦ ὁποίου οἱ Μολδοβλάχοι κοσμοῦνται. Ἀλλὰ, ὡς ποτε ἐν Ρώμῃ, ἡ Ἑλληνικὴ φιλολογία ἤρχισε ν' ἀντικατασταθῆ αὐτοῦ ἀντὶ τῆς ἐθνικῆς γλώσσης, ὅποτε τὰ συμβάντα τοῦ 1821 καὶ ἡ ἀνωφελὴς ἀπόπειρα τοῦ Ἰψηλάντου ἤγαγον μεταβολὴν τινὰ κατὰ τῶν Ἑλλήνων. Οἱ Ρουμάνοι, σχεδὸν ἀνεξάρτητοι τῶρα τῆς Τουρκίας καὶ ἠνωμένοι εἰς ἓν κράτος, καταγίνονται νὰ τελειοποιῶσι τὴν νεολατινικὴν αὐτῶν διάλεκτον· ἀλλ' ἕως τὸ 1821 οἱ διαπρεπέστατοι Ρουμάνοι ἐγένοντο Ἕλληνες κατὰ τὴν ἀνατροφὴν. Ὅχι μόνον εὐφραίνοντο ὑπὸ τῶν Ἀνακρεοντικῶν ποιημάτων τοῦ Χριστοπούλου καὶ ἐχειροκρότου τὰ δράματα τοῦ Ρίξου, ἀλλὰ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἐδύ-

ναντο νὰ διαγωνίζωνται πρὸς τούτους τοὺς διαπρεπεῖς ποιητάς. Ἀμφότεροι ἀνεθάρρουν παντοῦ τὴν σπουδὴν.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει ἡ πατριαρχικὴ σχολή, μάλιστα ἐκ τῆς προτροπῆς τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου, ἀποθανόντος τῷ 1821 μάρτυρος τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος, τὰ σχολεῖα τῆς Πάτμου, τῶν Ἰωαννίνων, τῆς Χίου, τῶν Κυθωνίων, ἐπιστατούμενα ὑπὸ διδασκάλων οἵτινες ἦσαν πλήρεις ζήλου καὶ ἀμίλλης, εἶχον πολλοὺς μαθητάς καὶ ἐλάβανον κλασσικὰ βιβλία τετυπωμένα ἐν Εὐρώπῃ διὰ τῆς φροντίδος τοῦ Κούμα, τοῦ Δανιὴλ Φιλιππίδου, τοῦ Βάμβα, τοῦ Κοραῆ. Οὗτοι δὲ οἱ σοφοὶ κατεγίνοντο νὰ ἐκβάλλωσιν (ὑπὲρ τὸ μέτρον ἴσως) ἐκ τῆς λαλουμένης γλώσσης ὅλας τὰς ξένας λέξεις καὶ νὰ κάμνωσι ν' ἀναζωογονηθῇ ἡ γλῶσσα τῶν προγόνων ἀνανεωμένη, περιμένοντες τὴν εὐκαιρίαν καθ' ἣν ἐδύναντο νὰ κάμωσι ν' ἀναζωογονηθῇ ἡ ἐλευθερία.

Ἡ ἡμέρα τῆς ἀπελευθερώσεως ἀνέτειλεν εἰς τοὺς Ἕλληνας τῷ 1821, καὶ μετὰ δέκα ἐτῶν ἀγῶνας, κατὰ τοὺς ὁποίους αἱ ἀναμνήσεις τῶν ἀρχαίων ἐπροξένησαν εἰς αὐτοὺς τὴν ἀγάπην τῆς Εὐρώπης, αἱ Ἀθῆναι ἐγένοντο πάλιν τὸ διανοητικὸν κέντρον τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς. Ἐπικρατουσῶν δὲ τῶν δυσκολιῶν αἰτίνας ἐμποδίζουσι τὴν τακτικὴν κατάστασιν τῆς κυβερνήσεως καὶ βλάπτουσι τόσον πολὺ τὴν εὐτυχίαν τοῦ τόπου, οἱ ἄνθρωποι τῶν διαφόρων φατριῶν οἵτινες ἀμιλλῶνται ὑπὲρ τῆς ἐξουσίας συμφωνοῦσι νὰ ἐμψυχῶνωσι τὴν παιδείαν, καὶ ἀποδεικνύουσιν οὕτω τὴν νόμιμον αὐτῶν καταγωγὴν παρὰ τὸ ἱστορικὸν σύστημα, τὸ ὁποῖον ἀμφέβαλλε περὶ αὐτῆς καὶ ἤθελε νὰ βλέπῃ παντοῦ ἀπογόνους τῶν Σλάβων. Ἐὰν τοῦτο ἦτο, ἔπρεπε πάλιν νὰ δοξάζῃ τις τὴν δύναμιν τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, ὅστις θὰ εἶχε κάμει τὴν μεταμόρφωσιν. Δύναται τις νὰ ἴδῃ εἰς τὰ πολλὰ

πονήματα τοῦ Ἑλληνικοῦ τύπου τὰς μεγάλας καὶ ἀναμφισβητήτους προόδους ἄστινας τὸ μικρὸν τοῦτο ἔθνος ἔκαμει εἰς εἰκοσιπέντε ἔτη, καὶ νὰ συμπεράνῃ περὶ τοῦ μέλλοντος αὐτοῦ ὅτι δὲν εἶναι μικρόν.

Πέρυσιν ἄνθρωπός τις πολλὰ πεπαιδευμένος, ὅστις δὲν εἶναι Ἑλληνιστῆς ἐξ ἐπαγγέλματος, ἀλλ' ἔρριψε βλέμμα φιλοσοφικὸν ἐπὶ ὅλων τῶν ζητημάτων εἰς τὰ ὁποῖα καταγίνονται κατὰ τὴν ἐποχὴν ἡμῶν, ἐκπεπληγμένος ὑπὸ τῆς χρείας εὐκόλων ἐπιμιξιῶν αἰτίνας ἐνόουσι σήμερον ὅλα τὰ ἔθνη καὶ κάμνει ἀκουσίως νὰ στοχαζόμεθα περὶ τινος καθολικῆς γλώσσης, ἐξέδωκε ἀξιόλογόν τι βιβλιάριον · Περὶ τῆς πρακτικῆς χρήσεως τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης (1). Κατὰ τὸν συγγραφέα, οὐδεμία διάλεκτος δὲν θὰ ἦτο ἀκόμη ἀξιοτέρα παρὰ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ὁποῖα σήμερον λαλεῖται, νὰ χρησιμεύῃ ὡς γλῶσσα μεταξὺ τῶν ἐθνῶν. Δὲν θὰ εὕρισκῃ τις πλουσιωτέραν καὶ ὁμογενεστέραν, εὐστροφωτέραν καὶ εὐπροσιτωτέραν εἰς τὰ ἄλλα Εὐρωπαϊκὰ ἔθνη, τὰ ὁποῖα ὅλα κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον ἔλαβον τὰς ἐπιστημονικὰς καὶ φιλοσοφικὰς λέξεις ἐκ τοῦ κοινοῦ τούτου πλοῦτου τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Εἶναι δυνατόν νὰ κατηγορηθῶ ὡς προσωπολήπτης ἐγὼ ὅστις βεβαίως θὰ ἤμην συγγνώμης ἄξιος, ἐὰν εἶπω ὅτι οὗτοι οἱ ἔπαινοι μοὶ φαίνονται διόλου πρέποντες; καὶ μὴ συλλαμβάνοντες λίαν μεγάλας ἐλπίδας, δὲν συγχωρεῖται ἄρα γε νὰ εὐχηθῶμεν τοῦλάχιστον νὰ καταστήσῃ ἡ νεωτέρα Ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἐπιμελουμένη περισσότερον ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τῆς δύσεως, μεταξὺ αὐτῶν καὶ μετὰ τῶν Ἑλλήνων σχέσεις οἰκειωτέρας αἰτίνας θὰ ἐνεψύχονεν πάλιν τὰς σπουδὰς αὐτῶν καὶ θὰ ἔδιδον εἰς ἐκείνας πολλὰκις ἐφαρμογὴν τινα ἄμεσον;

(1) Ὁ Κ. Γουστάβιος "Εἰχταλ.

Οἱ ἄνδρες οἵτινες ἔκαμον κλασσικὰς σπουδὰς θὰ θαυμάσωσι, νομίζω, ἀνευρίσκοντες τὴν σημερινὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ὀλιγότερον ἀπέχουσαν τῆς ἀρχαίας παρ' ὅσον ἐφαντάζοντο. Εἰς δὲ τοὺς ἄνδρας τοὺς ἀρχίζοντας ἐδῶ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν κατὰ πρῶτον θὰ προσπαθήσω νὰ ἐξομαλύνω τὰς πρῶτας δυσκολίας διὰ τῆς χρήσεως τῶν μεθόδων τῶν εὐτυχῶς ἐφαρμοσθέντων εἰς τὰς πλείστας τῶν λαλουμένων γλωσσῶν. Ὁὰ θέσωμεν τὴν πρακτικὴν πρὸ τῆς θεωρίας, ἢ τοῦλάχιστον θὰ καλήσωμεν περὶ αὐτῶν ὅσον τὸ δυνατόν παραλλήλως.

Ὦν ἀναγκαῖον ν' ἀρχίζῃ τις πρῶτον νὰ μαθηθῇ ν' ἀναγνώσκῃ καὶ νὰ γράφῃ, ἀπομακρύνονται τινες ἴσως ἐκ τούτου τῆς σπουδῆς ὅχι μόνον τῶν Ἀνατολικῶν γλωσσῶν, αἵτινες ἔχουσι ὅλαι γράμματα παντάπασι διάφορα καὶ σχήματος δυσκόλου, ἀλλὰ τῆς Ῥωσικῆς, τῆς Λεχικῆς, καὶ αὐτῆς τῆς Γερμανικῆς γλώσσης, ἂν καὶ τὸ ἀλφάβητον αὐτῆς ᾖ μόνον σχῆμα τῆς ἡμετέρας. Τῆς δ' Ἑλληνικῆς γλώσσης ἡ δυσκολία δὲν εἶναι καθ' αὐτὸ μεγάλη, καὶ ἂν δὲν ἐφοβούμεν νὰ φανῶ ὅτι ὑποστηρίζω τι παράδοξον, θὰ ἔλεγον ὅτι εἶναι μᾶλλον πλεονέκτημα. Ἐπειδὴ ἴδετε τί ἡμῖν συμβαίνει περὶ τῆς Ἀγγλικῆς γλώσσης. Τὴν μὲν πρῶτην ἡμέραν εὐχαριστεῖται τις ὅτι ἀνευρίσκει εἰς αὐτὴν τὰ γράμματα τὰ ὅποια μεταχειρίζομεθα ἡμεῖς αὐτοί. Μετὰ τινος γραμματικῆς καὶ λεξικοῦ δύναται τις νὰ μάθῃ τὴν Ἀγγλικὴν γλῶσσαν χωρὶς διδάσκαλον. Ἀλλ' ἐὰν θελήσῃ νὰ ὁμιλῇ μετὰ τινος Ἀγγλου, εἶναι ἀδύνατον νὰ συνεννοῶνται, καὶ μάλιστα, παραδοθεῖς μαθήματα, Γάλλος τις ἐπιτυχαίνει δυσκόλως νὰ διαρθρώσῃ καλῶς ταύτην τὴν γλῶσσαν, καὶ οἱ γείτονες ἡμῶν δυσκολεύονται ἐπίσης ν' ἀπαλλαχθῶσι τοῦ αὐτῶν τόνου. Ἡ δὲ δυσκολία εἶναι πρὸ πάντων, νομίζω, ἀμφοτέροθεν εἰς τὸ ἀποδίδειν εἰς τὰ οἰκεία ἡμῶν σημεῖα διάφορον ἀξίαν ἐκείνης

ἥντινα συνειθίσασμεν νὰ δίδωμεν εἰς αὐτά. Εἰς δὲ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν τοῦναντίον, ἀφοῦ ἀπαξ ἐμάθετε τὰ εἰκοσιτέσσαρα γράμματα καὶ τοὺς διαφόρους αὐτῶν συνδυασμοὺς, καὶ ἀκούσατε τὸν τρόπον καθ' ὃν οἱ Ἕλληνες προφέρουσι αὐτά, ἢ ὄρασις τοῦ σημείου θὰ σᾶς ἀναμνησκῇ τὸν ἦχον ἢ ὁ ἦχος ἀναμνησκῇ τὸ σημεῖον, καὶ τῆς πρῶτης δυσκολίας ὑπερникηθείσης, θὰ φθάσῃ τις, νομίζω, νὰ προφέρῃ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ νὰ γράφῃ ὀρθότερον παρὰ ἐὰν μετεχειρίζετο Λατινικὰ γράμματα ὡς εἰς τὰ τετυπωμένα βιβλία ὑπὸ τῆς σχολῆς τῆς διαδόσεως τῆς Πίστεως (Propaganda), ἅτινα εἶναι ἐπίσης δυσανάγνωστα εἰς ἡμᾶς ὡς καὶ εἰς τοὺς Ἕλληνας.

Τὸ δὲ πλεονέκτημα τοῦτο ἰδιαιτέρου τινὸς ἀλφάβητου ἐφαρμοζομένου εἰς τὴν γλῶσσαν κακῆ τύχῃ σχεδὸν ἀπωλέσθη πρὸς ἐκείνους οἵτινες συνείθισαν τὴν φανταστικὴν προφορὰν τῆς ὁποίας ὁ ἐκ Ρόττερδαμ Ἐράσμιος ἐγένετο ὁ πρῶτος προξενητής, ἥτις μετὰ ταῦτα ἀπεμακρύνθη κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τῆς τῶν Ἑλλήνων, μεταποιουμένη διαφόρως εἰς ἕκαστον τόπον. Αὕτη δὲ ἡ προφορὰ, τῆς ὁποίας εἶναι δύσκολον ν' ἀπαλλαχθῇ τις ὅτε συνείθισεν αὐτὴν εἰς τὴν νεότητα, καὶ δὲν λογίζεται τὸν τוניσμόν αὐτῆς, εἶναι σήμερον τὸ πρῶτον ἐμπόδιμα μεταξὺ τῶν Ἑλληνιστῶν καὶ τῶν Ἑλλήνων.

Πέρουσι ἐξέθεσα μετὰ ἱκανῶν ἀναπτύξεων τὴν ἱστορίαν ταύτης τῆς λεγομένης μεταρρυθμίσεως τῆς προφορᾶς κατὰ τὸν 15' αἰῶνα, ἥτις ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς μακρὰς ἀμφισβητήσεις καὶ ὀγκώδη πονήματα. Ὁ Κ. Ἐγγερος ἀνεκεφαλαίωσε καὶ αὐτὸς τὰ κυριώτατα μέρη εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ μαθήματος αὐτοῦ τοῦ πεπερασμένου ἔτους εἰς τὴν Σορβόνναν διὰ τῆς σαφοῦς ἐκθέσεως μετὰ τῆς ὁποίας πραγματεύεται ὅλα τὰ ζητή-

ματα (1). Θ' αναγκασθῶ νὰ ἐπανέλθω πλεονάκις εἰς ταύτην τὴν ὑπόθεσιν, ἐπειδὴ ἡ ἐπιστροφή εἰς τὴν προφορὰν τῶν Ἑλλήνων παρὰ τὴν εὐχὴν τὴν διατετυπωμένην ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν δὲν ἐξετελέσθη ἀκόμη οὐδὲ μάλιστα ἀπεφασίσθη εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ πανεπιστημίου. Ἡ ἐκρίζωσις συνηθείας παλαιᾶς, καὶ ὅταν τις ἀναγνωρίσῃ τὰς κακίας, δὲν εἶναι ἔργον μιᾶς ἡμέρας οὐδ' ἐνὸς ἔτους· ἀλλὰ τοῦτο θὰ γένηται, καὶ, εἶμαι καταπεπεισμένος, ὑπὲρ τῆς διαδόσεως τῆς παλαιᾶς Ἑλληνικῆς ὡς καὶ τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς γλώσσης· καὶ θὰ εὐχαριστηθῶ πολὺ ἐὰν οἱ λόγοι μου χρησιμεύσωσι νὰ ἐπιστρέψωσι τινὰς ἢ νὰ εὐκολύνωσιν εἰς αὐτοὺς μεταβάσιν τινὰ τῆς ὁποίας δὲν ἀποκρύπτω εἰς ἑμαυτὸν τὴν δυσκολίαν.

Σήμερον ἤθελον νὰ δεῖξω ἀκόμη δύο ζητήματα εἰς τὰ ὁποῖα θὰ προσπαθῆσω ν' ἀποκριθῶ εἰς τὸ μᾶθημα τούτου τοῦ ἔξαμήνου. Ἡ νεωτέρα Ἑλληνικὴ γλῶσσα διαφέρει πολὺ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης; μοὶ εἶπον πολλὰκις. Οἱ νῦν Ἕλληνες ἔχουσι φιλολογίαν;

Τὸ μὲν πρῶτον ζήτημα φαίνεται ἀπλοῦστατον, καὶ οἱ βλέποντες τὸν δισταγμὸν μου ν' ἀποκριθῶ μὲ ἠρώτησαν ἐνίοτε, πρὸς περισσοτέραν ἀκριβολογίαν, ἂν ἡ διαφορὰ ἦτο μεγαλειτέρα ἢ μικροτέρα παρὰ τῆς Λατινικῆς καὶ Ἰταλικῆς γλώσσης; Τὸ ζήτημα εἶναι περιπλεκτότερον παρ' ὅσον φαίνεται.

Βεβαίως ἡ Λατινικὴ γλῶσσα, ὡς ὅλαι αἱ γλῶσσαι, ἔσχε μεταβολὰς ἀναπτύξεως καὶ παρακμῆς. Ἀλλ' ἡ Ῥώμη ἔχει ἓνα αἰῶνα φιλολογικὸν καὶ διαλέκτους δὲν ἔλαβεν. Ὁ Κικέρων καὶ ὁ Βιργίλιος δεικνύουσι τὸ ἄκρον τοῦ Λατινικοῦ πεζοῦ λόγου καὶ τῆς ποιήσεως, τῶν ὁποίων διαμένουσι τὰ σεβαστὰ πρω-

(1) Ἐδὲ τὸν ἀριθ. 16 τοῦ πρώτου ἡμῶν ἔτους (σ. 261).

τότυπα. Ἐνωρὶς ὁμοίως ἡ νεωτέρα Ἰταλία εἶδε τὴν διαλεκτικὸν τὴν γεγεννημένην ἐκ τῆς ἀποσυνθέσεως τῆς Λατινικῆς ὀρισμένην ὑπὸ μεγάλων συγγραφέων, τοῦ Δάντη, Πετράρχου, Μακκιαβέλου, Βοκκασίου. Οὐδὲν τοιοῦτον ἐν Ἑλλάδι. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τὰ σχήματα τῆς γλώσσης εἶναι ποικίλα ὡς οἱ μεγαλοφυεῖς ἄνδρες εἶναι διάφοροι καὶ αἱ πολιτεῖαι διηρημέναι. Ἡ ἀρχαία λοιπὸν γλῶσσα δὲν εἶναι μία, ἀλλὰ πολλαπλῆ. Ὁ μὲν Ὀμηρὸς ἔχει βεβαίως ἰσχὴν ἀναμφισβήτητον εἰς τὴν ἐπικὴν ποίησιν· ὁ δὲ Νόννος, Τριφιόδωρος, Κόλουθος, ὁ Σμυρναῖος Κόϊντος, ἕως καὶ ὁ Τζέτζης, ἐν τῷ 16' αἰῶνι εἰς τὰ πρὸ τῶν Ὀμηρικῶν (καὶ ἐδυνάμην νὰ προσθέσω Εὐγένιον τὸν Βούλγαρην, ὅστις μετέφρασε τὴν Ἐνείδα Ἑλληνιστὶ τῷ 1791), ἐξετύπονον τὸ ὕφος αὐτῶν πρὸς τὸν Ὀμηρον· ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἐμπόδιζε τὴν γλῶσσαν νὰ μεταβάλλεται ὥστε νὰ προετοιμάσῃ εἰς τοὺς σχολιαστὰς τῆς Ἀλεξανδρείας πολλὰς δυσκολίας καὶ ἀμφιβολίας εἰς τὴν ἐξήγησιν τοῦ Ὀμήρου. Τινὰς δὲ αἰῶνας μετ' αὐτὸν οἱ δραματοῦργοι τῶν Ἀθηνῶν, ὁ μὲν Αἰσχύλος, Σοφοκλῆς, Εὐριπίδης, Ἀριστοφάνης, ἀνέδειξαν ἄλλο τι εἶδος ποιήσεως ἐχούσης σχήματα καὶ γλῶσσαν χωριστήν· ὁ δὲ Πίνδαρος ἔκαμε νὰ ἐπαναλαμβάνωσι παντοῦ τὰς Δωρικὰς αὐτοῦ ὠδὰς· ὁ δὲ Ἡρόδοτος ἀνέγνωσε τὴν ἱστορίαν αὐτοῦ, χειροκροτούντων τῶν εἰς Ὀλυμπίαν συνελθόντων Ἑλλήνων, καὶ πολὺν καιρὸν μετ' αὐτὸν ἱστορικοὶ ἐζήτησαν νὰ μιμῶνται τὰ ἀφελῆ αὐτοῦ σχήματα, ὡς παρ' ἡμῶν ὁ Παῦλος Λουδοβίκος Κουριέρος ἀπεμιμήθη τὸν Ἀμυῶτον, ἐνῶ ἄλλοι ἐλάμβανον ὡς τύπους τὸν Ξενοφῶντα καὶ Θεουκιδίδην, τύπους τῆς καθαρότητος καὶ τῆς γλαφυρᾶς Ἀττικῆς βραχυλογίας. Ὁ δὲ Πλάτων, εἰς τοὺς Διαλόγους, ἐδημιούργησεν ὕφος τεχνητὸν τὸ ὁποῖον ἀπέειχε σχεδὸν ὅσον ἡ ποίησις τῆς συνήθους γλώσσης τοῦ καιροῦ αὐτοῦ,

καὶ τὸ ὁποῖον Φίλων ὁ Ἰουδαῖος νομίζεται ὅτι ἐμιμήθη τόσον καλὰ ὥστε ν' ἀπατηθῆ τις. Ἄλλ' ὁ Πολύβιος, ὁ φίλος τοῦ Σκίπιωνος, προσέχων μᾶλλον εἰς τὰ πράγματα παρὰ εἰς τὰς λέξεις, κατώρθωσε ν' ἀναγινώσκωσιν αὐτὸν ἂν καὶ μεταχειριζόμενον τὴν κοινὴν γλῶσσαν τῆς Ἀλεξανδρείας, εἰς τὴν ὁποίαν ὀλίγον ὕστερον οἱ εὐαγγελισταὶ ἐνεγράραζαν τὸν Ἑβραϊσμὸν αὐτῶν καὶ τὴν ὑψηλὴν ἀπλότητα, ἐνῶ ὁ Λουκιανὸς καὶ οἱ σοφισταὶ ἐζήτησαν νὰ κινῶσιν ἀκροατὰς ἀναισθήτους διὰ τῆς μίξεως ἀρχαῖσμων καὶ νέων μεταφορῶν.

Ὁ πλοῦτος, ἡ ποιικιλία καὶ ἐνίοτε ἡ σύγχυσις τῶν γλωσσῶν εἶναι τοιαύτη ὥστε περιλαμβάνουσιν ὑπὸ τὸ ὄνομα νεωτέρα Ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἥστινος οἱ γραμματικοὶ ἠθέλησαν νὰ συμπυκνώσωσι τοὺς νόμους εἰς ἓνα μοναδικὸν κώδικα, οὗτινος τὸ λεξικὸν ἀπὸ τοῦ Ἑρρίκου Στεφάνου ἐπλουτίσθη ἔκ τινων δέκα χιλιάδων λέξεων, τὸ ὁποῖον δὲν ἐμποδίζει πᾶν ἀρχαῖον κείμενον ἀνακαλυπτόμενον νὰ πορίζῃ σχεδὸν πάντοτε προσθήκην τινὰ εἰς τὸν Θησαυρὸν ἢ παρατήρησιν προσθετέαν εἰς τοὺς πανδέκτας τῆς γραμματικῆς. Ἐννοεῖται ὅτι δὲν ὑπάρχει σχεδὸν ἔκφρασις τῆς κοινῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης (ἥτις εἶναι μόνον τέλος πάντων τὸ περίσσωμα τῶν προτέρων αἰώνων) ἢ τιντα θέλων τις νὰ μὴ δυνηθῆ νὰ βάλῃ πλησίον τινὸς σχήματος ἀρχαίας διαλέκτου ἢ ν' ἀνεύρῃ εἰς τὴν Νέαν διαθήκην, εἰς τὸν Ἀριστοφάνην ἢ καὶ εἰς τὸν Ὅμηρον. Οὕτως ὁ Χριστόπουλος ἐξέδωκε περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος γραμματικὴν τινὰ νεωτέρας Ἑλληνικῆς γλώσσης ὑπὸ τὸ ὄνομα Αἰολοδωρισμοί.

Πάλιν ἡ κοινὴ γλῶσσα (καὶ ἀπὸ τῆς πτώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως λαμβανομένη) ἔπαθεν ἤδη πολλὰς μεταβολὰς καὶ πάσχει καθ' ἐκάστην. Δὲν ἔσχε Δάντην νὰ ὀρίσῃ αὐτὴν,

καὶ οἱ φιλόλογοι τοῦ παρόντος, ἀνεξάρτητοι ὄντως κατὰ τὸ ὕφος ὡς κατὰ πᾶν ἄλλο, δὲν θὰ ὑπέφερον ἀκαδημίαν τινὰ ἐμποδίζουσαν τοὺς ἀγῶνας αὐτῶν, τῶν μὲν πρὸς τὸ πλησιάζειν εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν, τῶν δὲ πρὸς τὸ ἀπαλλάττεσθαι αὐτῆς.

Ἐννοεῖτε, κύριοι, ὅτι δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ εἴπῃ τις ἕως πόσον ἡ νεωτέρα Ἑλληνικὴ γλῶσσα διαφέρει τῆς ἀρχαίας. Τὸ πᾶν ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς συγκρίσεως τὴν ὁποίαν τις κάμνει. Καθ' αὐτὸ εἶναι πάντοτε ἡ αὐτὴ γλῶσσα ἥτις μετεποινήθη ἀκαταπαύστως. Κατὰ τὸν Βυζαντινὸν μεσαιῶνα αὐταὶ αἱ μεταποιήσεις ὑπῆρξαν βαθεῖαι εἰς τὸν λαόν. Ἄλλ' οἱ συγγραφεῖς ἀπέκρυπτον αὐτὰς ὅσον ἐδύναντο κατὰ τὴν παιδείαν τὴν ὁποίαν εἶχον, μιμούμενοι τοὺς ἀρχαίους. Καθιστᾶτο δὲ οὕτω γλῶσσά τις γραφομένη ἢ φιλολογικὴ καὶ γλῶσσα λαλουμένη ἥστινος ἔχομεν μόνον σπάνια δείγματα, ἅτινα ὅμως ἐπιτρέπουσιν ἡμᾶς ν' ἀναβῶμεν εἰς τὸν ἑβ' αἰῶνα καὶ μάλιστα ἀνωτέρω. Μετὰ δὲ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως τούναντίον ἡ φιλολογικὴ Ἑλληνικὴ γλῶσσα εἶναι ἤδη εὐχρηστος μόνον παρὰ τισιν ὀλίγοις σοφοῖς, καὶ ἡ λαλουμένη προέρχεται καὶ εἰς τὰ βιβλία, πρῶτον μὲν χωρὶς ἄλλον κανόνα παρὰ τὴν συνήθειαν (ἥτις εἶναι καὶ αὐτὴ εὐλογος), ἔπειτα ὀλίγον κατ' ὀλίγον κανονιζομένη συστηματικῶς, ὅχι ὅμως χωρὶς σφοδρὰς λογομαχίας μεταξὺ τῶν σοφῶν.

Ἐν μέρος τῶν λόγων ἡμῶν τοῦ πεπερασμένου ἔτους ἐγένετο περὶ τούτων τῶν διαφορῶν καὶ τῆς συγκρίσεως τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης τῶν διαφόρων αἰώνων, καὶ, ἐὰν δύναμαι νὰ ἐκφρασθῶ οὕτω, διαφόρων καταστάσεων. Διὰ τοῦτο εἶχον ἐκλέξει καὶ λογίζομαι νὰ σᾶς φέρω ἀκόμη δείγματα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ὕφους, τὸ ὁποῖον παριστᾷ τὴν γεγραμμένην

παραδύσιν, δημοτικά ἄσματα, ἔκφρασιν τῆς διὰ στόματος παραδόσεως, καὶ νεώτερα πονήματα εἰς τὰ ὅποια ζητεῖ τις ν' ἀνοίξῃ νέας ὁδοὺς. Τέλος ἐνόμισα ὅτι δὲν ἐδυνάμην νὰ κάμω τι καλλίτερον, πρὸς ἀνακεφαλαίωσιν τρόπων τινὰ ταύτης τῆς συγκρίσεως, παρὰ νὰ φέρω τόμον τινὰ τῶν Παρὰλλήλων βίων τοῦ Πλουτάρχου τοὺς ὁποίους τις τῶν διαπρεπεστάτων σοφῶν τῶν Ἀθηνῶν ἐπεχειρίσθη νὰ καταστήσῃ καταληπτοὺς εἰς τὸν λαὸν ἀντικαθιστῶν τὰς λέξεις ἢ τῶν φράσεων τὴν κάτασκευὴν αἰτινες ἐδύναντο νὰ ἔχωσιν τινὰ σκοτεινότητα δι' ἔκφρασεων αἰτινες, ἂν καὶ μὴ οὖσαι χυδαῖαι, εἶναι ὅμως εὐκατάληπτοι εἰς ὅλους. Μοὶ ἐφάνη δὲ ὅτι αὕτη ἢ μεταφρασις, θετομένη ἀντικρὺ τοῦ κειμένου συγγραφέως ὅστις παριστᾷ καὶ αὐτὸς ἐκεῖνος ἰκανῶς τὸ μέσον ὕφος τῆς ἀρχαιότητος, ἦτο τὸ ἀκριβέστατον μέτρον τοῦ ἀποστήματος τὸ ὁποῖον χωρίζει σήμερον τὰς δύο διαλέκτους. Θ' ἀξιωθῶ νὰ σᾶς παρουσιάσω ἀκόμη τινὰ κεφάλαια αὐτῆς.

Τὸ δευτερον ζήτημα τὸ ὁποῖον πρὸ ὀλίγου ἔδειξα, ἢ νεωτέρα Ἑλλὰς ἔχει φιλολογίαν; θὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ εἰς πολλὰς συνεδριάσεις. Ἐπιδέχεται ὁμοίως διαφοροὺς ἀποκρίσεις κατὰ τὰς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον μεγάλας ἀρετὰς τὰς ὁποίας ἀπαιτεῖ τις εἰς βιβλίον ἄξιον ν' ἀριθμῆται μεταξὺ φιλολογικῶν πονημάτων. Οἱ καθ' ἡμᾶς Ἕλληνες πρῶτοι θὰ ὁμολόγουν ὅτι ὀλίγα τινὰ ἔχουσι νὰ βάλωσιν εἰς σύγκρισιν πρὸς τάρχαϊα ἀριστουργήματα τὰ ὅποια ἀκόμη ἀποτελοῦσι τὸν θαυμασμὸν τοῦ κόσμου. Δὲν δύναται τις μὴδὲ νὰ περιμένη νὰ εὕρῃ εἰς ἔθνος διαφυγὸν μύλις πρὸ ἡμίσεος αἰῶνος τὴν βαρβαρωτάτην τυραννίαν, καὶ τὸ ὁποῖον ἔχει ἀκόμη παντοίας δυσκολίας, πλοῦτη τοῦ νοὸς ἀξία νὰ παραβάλλωνται πρὸς ἐκεῖνα ἄτινα πολλοὶ εὐτυχίας αἰῶνες συνεσώρευσαν ἐν Ἰταλίᾳ, Γαλλίᾳ, Γερμανίᾳ. Ἄλλ' ὅταν

ἐκθέσω ἐνώπιον ὑμῶν τὸν κατάλογον ὄντινα ἔκαμεν ὁ Κ. Παπαδόπουλος Βρετὸς ὅλων ὅσα οἱ Ἕλληνες ἐτύπωσαν ἀπὸ τῆς πτώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεως αὐτῶν, καὶ ὅταν προσθέσω τὸ κεφάλαιον ἐκείνων τὰ ὅποια ἐκδίδονται τώρα καθ' ἕκαστον ἔτος ἐν Ἑλλάδι ἢ ὑπὸ Ἑλλήνων, θὰ ὁμολογήσετε ὅτι, ὑπολογιζομένης κατ' ἀναλογίαν τῆς πληθῆος τοῦ λαοῦ, κανὲν ἔθνος δὲν παρουσιάζει μεγαλειτέραν τοῦ νοὸς ἐνέργειαν. Ἄλλὰ, θὰ εἴπῃ τις, τὸ ζήτημα δὲν εἶναι τοῦτο. Τί μέλλει τῶ ὄντι τοὺς ξένους νὰ ἔχωσιν αἱ Ἀθῆναι δεκαπέντε ἢ εἴκοσι ἐφημερίδας, ἐὰν ἀφανίζονται συζητοῦντες ματαίως πολιτικὰς συζητήσεις τῶν ὁποίων ἢ περιέργεια δὲν ὑπερβαίνει τὴν διάρκειαν μιᾶς ἐβδομάδος ἢ καὶ φιλονεικοῦντες ἀθλίως προσωπικὰς φιλονεικίας; Τί μέλλει πλῆθος νέων βιβλίων, ἐὰν ἦναι τὰ περισσώτερα μεταφράσεις Γαλλικῶν μυθιστορημάτων, τὰ ὅποια ὀλίγον φροντίζει τις ν' ἀναγνώσῃ πάλιν; Δὲν εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν φιλολογικῶν πονημάτων, ἀλλ' ἢ λαμπρότης ἢ ἢ πρωτοτυπία ἐνίων ἧτις ἀρκεῖ νὰ κινήσῃ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ σπουδάζειν ξένην τινὰ γλῶσσαν. Πέραν τῶν ὀρίων τινὸς τόπου τί γνωρίζει τις κοινῶς τῆς φιλολογίας αὐτοῦ; Τέσσαρα ἢ πέντε ὀνόματα, ἐνίοτε ὀλιγώτερα. Ἐκ μὲν τῆς Ἰσπανίας τὸν Σερβάντην, τὸν Καλδερών, τὸν Λόπε δὲ Βέγα, τὸν Ἰνιάρτην· ἐκ δὲ τῆς Πορτογαλλίας τὸν Καμοένσην. Τὴν Γερμανικὴν καὶ Ἀγγλικὴν φιλολογίαν γνωρίζομεν κάλλιον· ἀλλὰ καὶ μόνοι ἂν ἦσαν ὁ Schiller, ὁ Goethe, ὁ Klopstock, ὁ Shakespeare, ὁ Milton, ὁ Pope, ὁ Walter Scott, ὁ Byron, ἤρκουσαν νὰ μᾶς κάμνωσιν νὰ σπουδάζωμεν ταύτας τὰς δύο γλώσσας. Ἐχέτω ἢ νεωτέρα Ἑλλὰς Δάντην τινὰ, καὶ ἡμεῖς θὰ φροντίζωμεν ν' ἀναγινώσκωμεν αὐτὸν, νὰ μεταφράζωμεν, νὰ σχολιάζωμεν. — Εἶπον ἤδη, ἢ Ἑλλὰς, ἂν καὶ ἢ ποιητικὴ εὐφυΐα ἦναι ἐν αὐτῇ κοινῇ, δὲν ἐγέννησεν ἕως

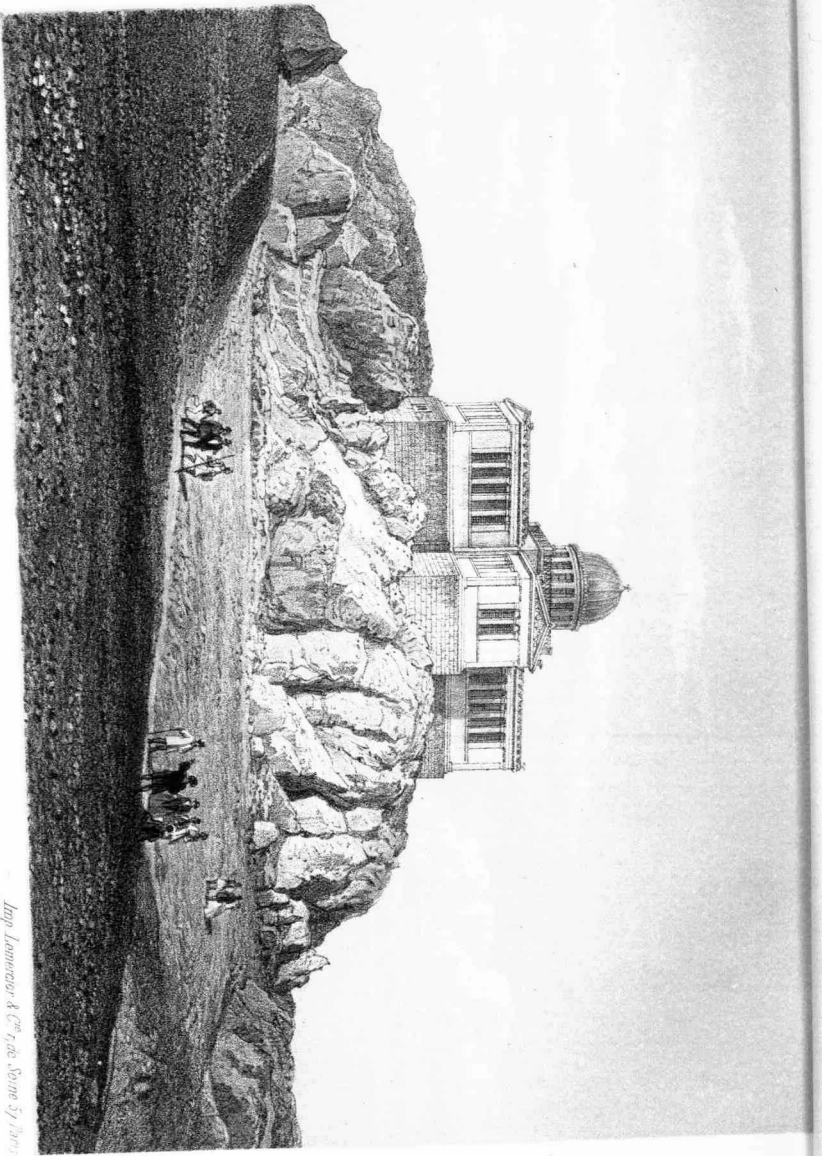
τώρα οὐδὲν τὸ ὁποῖον δύναται νὰ παραβληθῆ πρὸς τὴν Θεϊαν Κωμωδίαν, καὶ πρέπει μάλιστα νὰ ὁμολογήσω ὅτι δὲν ἐλπίζω τι τοιοῦτον εἰς τὸ μέλλον. Ὅλοι οἱ καιροὶ δὲν εἶναι πρόσφοροι εἰς γέννησιν μεγάλου τινὸς ἐπικοῦ ποιήματος.

Πρέπει ν' ἀναφυῇ μέγας τις ποιητὴς, ὑποστηριζόμενος παρ' ὅλου τοῦ κοινοῦ, καὶ ἐν ταύτῳ ἡ γλῶσσα νὰ ᾔηται ἀκόμη ἀρκετὰ εὐστροφος διὰ νὰ μορφώσῃ αὐτὴν ὅπως θέλει, ἡ ἀναπτέρωσις αὐτοῦ νὰ μὴ ἐμποδίζεται κατὰ πᾶσαν ὥραν ὑπὸ μυρίων ἀπαιτημάτων. Εἰς τὸν ιγ' καὶ τὸν ιδ' αἰῶνα ἡ δημοτικὴ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, ὡς δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν ἐκ τινων ποιημάτων Θεοδώρου τοῦ Προδρόμου, εἶχε προσπαθῆσαι νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν· ἀλλὰ περιωρίζετο εἰς μικροτάτας ὑποθέσεις ὑπὸ τῆς ἰσχύος τῆς αὐτῆς, ἥστινος ὅλοι οἱ ἀγῶνες ἔτεινον εἰς τὸ διατηρεῖν τὴν χρῆσιν τῆς κλασικῆς γλώσσης. Τὰ δημόσια δυστυχήματα ἐνέπνευσαν κατὰ τὸν ιε' αἰῶνα εἰς τὸν Γεωργιλλᾶν δύο ποιήματα περὶ τῆς Πανώλους τῆς Ῥόδου καὶ τῆς Πτώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἀλλ' ἐν ταύτῃ τῇ καταπτώσει τῆς Ἑλληνικῆς αυτοκρατορίας οἱ ἄνθρωποι μετέχουσι τῆς γενικῆς καταπίεσεως. Ἡ ποιητικὴ εὐφυΐα ἀναφαίνεται μὲν εἰς τινὰ ἄσματα ὄρειων, ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ ὑπερβῆ τὴν διάρκειαν προσκαιροῦ κινήσεως, μηδὲ νὰ ἀναπληρώσῃ τὴν παιδείαν τὴν ὁποίαν δὲν ἔχουσι. Σήμερον δὲ ἡ Ἑλλὰς φαίνεται ὅτι ἔχει μίαν μόνον ιδέαν· νὰ ἐξισωθῆ ὅσον τάχιστα τοῖς μάλιστα προκεχωρημένοις τῆς Εὐρώπης ἔθνεσι. Καταγίνεται λοιπὸν νὰ μιμῆται αὐτὰ τόσον ὥστε ἀμελεῖ τὰς δίας αὐτῆς δυνάμεις. Δὲν ἀνήκει εἰς ἡμᾶς νὰ μεμφθῶμεν τὸν θαυμασμὸν αὐτῆς πρὸς τὴν Γαλλίαν καὶ τὰ πονήματα ταύτης· ἄλλως δὲ δὲν τείνει μόνῃ αὐτῇ εἰς τὴν μίμησιν. Ἀλλὰ δὲν ἔπρεπε νὰ φαντασθῶμεν ὅτι δὲν ἔχει πρωτότυπα πονή-

ματα. Τὸ λυρικὸν εἶδος εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐπεμελήθη μετὰ μεγίστης ἐπιτυχίας. Τὰ ποιήματα τοῦ Χριστοπούλου, Σούτσου, Κάλβου τοῦ Ζακυνθίου, Σαλομοῦ, μετεφράσθησαν εἰς τὴν Γαλλικὴν γλῶσσαν, καὶ ἀναγινώσκονται μετὰ περισσοτέρας ἀκόμη εὐχαριστήσεως εἰς τὴν πρωτότυπον γλῶσσαν. Πολλὰ ἄλλα ἤξιζον νὰ γνωρισθῶσιν. Θὰ σᾶς σημειώσω πρωτότυπα πονήματα ἄξια λόγου εἰς τὴν ἱστορίαν, τὴν φιλοσοφίαν, τὴν ἀρχαιολογίαν. Τέλος ὅλαι αἱ μεταφράσεις εἶναι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον περιέργοι. Δύναται νὰ ὑπάρχῃ ὄφελος εἰς τοὺς ἀσχολουμένους περὶ τὰς ἀνατολικὰς γλώσσας νὰ παραβάλλωσι πρὸς τὰ σανσκριτικὰ βιβλία μεταφράσεις τὰς ὁποίας αὐτῶν ὁ Γαλανὸς ἔκαμεν ἐν Βέναρὲς μετὰ ἀκριβείας εἰς τὴν ὑποίαν ἡ μακρὰ αὐτοῦ διαμονὴ εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ ἡ ὁμοιομορφία τῶν δύο διαλέκτων συνεχῶρει εἰς αὐτὸν νὰ φθάσῃ μᾶλλον παρ' ὅσον εἶχον ἤδη δυνηθῆ οἱ τῆς Εὐρώπης σοφοί. Οἱ Ἀραβικοὶ μῦθοι μετεφράσθησαν Ἑλληνιστὶ ἐκ τινος κειμένου διαφόρου ἐκείνου τὸ ὁποῖον ὁ Galland μετεχειρίσθη εἰς τὰς Mille et une Nuits αὐτοῦ. Ὁ δὲ Συντίπας καὶ τὸ μυθιστόρημα τοῦ Ἀλεξάνδρου ὑπῆρξαν εἰς νεωτέραν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν πρὸ τῶν πονημάτων τὰ ὁποῖα ἐγένοντο περὶ αὐτῶν παρ' ἡμῶν. Ἡ τελευταία Ἑλληνικὴ μετάφρασις τοῦ Κ. Κροκίδα τῆς Ἱστορίας τῆς Ῥωσσίας τοῦ Καραμσίνου περιέχει προσθήκας καὶ διορθώσεις αἰτινες καθιστῶσιν αὐτὴν προτιμητέαν τῆς Γαλλικῆς μεταφράσεως. Ἐὰν δὲν ἦναι τις πολὺ-γλωττος, θ' ἀναγνώσῃ εὐχαρίστως εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν γλῶσσαν τὰς τραγωδίας τοῦ Μεταστασίου, τοῦ Γολδόνη καὶ τὸν Πάστορ Φίδο, τὸν Γέσνερ, τὸν Κοζτβοῦε, τὸν Βίλλανδ, τὸν Αὐγουστον Λαφονταῖν, τὸν Γόλσμυθ, τὸν Λόκκ, τὸν Βένθαμ, ὅλα τὰ συγγράμματα τὰ ὁποῖα εἰς τοὺς διαφόρους τόπους ἐφημίσθησαν. Τέλος πάντων εἶναι χαρᾶς πρόξενον εἰς ἡμᾶς καὶ ἐνίοτε αἷτιον ὄψε-

λίμου συγκρίσεως ν' ἀναγινώσκωμεν πάλιν Ἑλληνιστὶ τ' ἀριστοῦρ γήματα τῆς ἡμετέρας φιλολογίας· τὸν Λόγον περὶ τῆς καθολικῆς ἱστορίας τοῦ Βοσουέτου, τὸν Τηλέμαχον τοῦ Φενελῶνος, τοὺς Κόσμους τοῦ Φοντενέλλου, τὴν Κοινωνικὴν Συνθήκην τοῦ Ρουσσῶ, Κάρολον τὸν ΙΒ' τοῦ Βολταίρου, τὴν Περιήγησιν τοῦ νέου Ἀναχάρσιδος, ἔπειτα τὰ σύγχρονα ἡμῶν μυθιστορήματα τοῦ Σαιντίνου, Ὀκταβίου Φεουϊλέτου, Σαντώ. Οἱ ζωγράφοι βάλλουσιν ἐνίοτε τοὺς αὐτῶν πίνακας πρό τινος κατόπτρου· λέγουσιν ὅτι ἐν τῇ οὕτως ἀντανακλωμένη εἰκόνι καταλαμβάνει τις κάλλιον τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς κακίας. Οἱ ἡμέτεροι Γάλλοι μεταφρασταί, ὅποταν ἀμιλλῶνται πρὸς ἀρχαίους Ἕλληνας συγγραφεῖς, ἔργον ἐργάζονται ἐπίπονον καὶ σπανίως εὐχαριστοῦσι τοὺς ἐπιστήμονας, εἴτε διότι δὲν καταλαμβάνουσι πάντοτε καλῶς τὰ κάλλη τοῦ πρωτοτύπου, εἴτε διότι ἡ γλῶσσα ἡμῶν δὲν δύναται νὰ ἐκφράξῃ αὐτά. Ἡ δὲ νεωτέρα Ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ διὰ τοῦ πλούτου τοῦ ἀρχαίου λεξικοῦ ἐκ τοῦ ὁποίου λαμβάνει ὅσον θέλει, καὶ διὰ τῶν τολμηρῶν αὐτῆς σχημάτων ἰσχύει τὰ μέγιστα πρὸς ἀκριβεῖς μεταφράσεις. Εἶναι τρόπον τινὰ φωτογραφία μὴ ὑποκρύπτουσαι τὰς κακίας, ἀλλ' ἐκφράζουσαι καὶ τὰ λεπτότατα χαρακτηριστικὰ, καὶ κατορθόουσιν ἐνίοτε νὰ εὐχαριστήσωσι καὶ τὸν συγγραφέα.

Ὡς πέρουσι, θ' ἀναγινώσκωμεν κεφάλαιά τινα τῶν μυθιστορημάτων ἅτινα ἤξιζον τὰ μέγιστα νὰ μεταφρασθῶσιν ἢ μετεφράσθησαν ἐπιτυχέστατα. Αὕτη δὲ εἶναι εὐκαιρία φιλολογικῶν παρατηρήσεων περὶ τῆς φύσεως τῶν δύο γλωσσῶν καὶ ἐν ταύτῳ καὶ ἐφόδιον εἰς τὴν συνομιλίαν, σκοπὸς τὸν ὁποῖον δὲν πρέπει ποτὲ τις νὰ λησμονήσῃ ἐν τῇ διδασκαλίᾳ λαλουμένης τινὸς γλώσσης. Ἐλπίζω ὅτι πρὸ τοῦ τέλους τοῦ ἔτους θὰ φθάσωμεν οὕτως εἰς κατάστασιν νὰ δυνάμεθα ν' ἀνταλλάττωμεν τὰς ἰδέας ἡμῶν Ἑλληνιστὶ, μά-

ΑΣΤΕΡΟΣΚΟΠΕΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

Jap. Lancaster & Co. 6, rue de Seine 57, Paris

λιστα εἰάν τινες ἤδη γεγυμνασμένοι διά τινος διαμονῆς ἐν Ἑλλάδι
καὶ μάλιστα Ἑλληνές τινες μὲ κάμνωσι τὴν τιμὴν νὰ με-
τέχωσιν ἐνίοτε τούτων τῶν συνεδριάσεων. Πρὸς ὄφελος ὅλων
θα ᾔηται, καὶ πρῶτον τοῦ διδασκάλου (1).

BRUNET DE PRESLE.

(Μετάφρασις Ἰωάννου Πανταζίδου.)

(1) Ὁ ἐναρκτήριος οὗτος λόγος ἐξεφωνήθη κατὰ τὸ ἔτος 1865 ἐν τῇ Σχολῇ
τῶν Ἀνατολικῶν γλωσσῶν.